

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Možné dopady zhoršujících se
obchodních vztahů mezi Čínou a USA na
světovou ekonomiku

(diplomová práce)

Autor: Bc. Zuzana Mazánková
Vedoucí práce: doc. Ing. Zuzana Stuchlíková, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Možné dopady zhoršujících se obchodních vztahů mezi Čínou a USA na světovou ekonomiku“ vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....

Zuzana Mazánková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce, paní doc. Ing. Zuzaně Stuchlíkové, Ph.D., za veškerou pomoc s touto prací, za čas, který mi věnovala, její trpělivost, rady a za připomínky, které mi poskytla.

Obsah

Úvod.....	1
1 Protekcionismus a velká otevřená ekonomika.....	5
1.1 Obchodní válka	5
1.2 Clo ve velké otevřené ekonomice	12
1.3 „Obchodní války jsou dobré a dají se snadno vyhrát“	25
1.4 Smoot-Hawley Tariff Act a obchodní válka s Japonskem.....	33
2 Eskalace napětí mezi USA a Čínou 2017-2019	44
2.1 Změna směřování zahraničně-obchodní politiky po nástupu Donalda Trumpa do úřadu prezidenta	44
2.2 Politika Trumpovy administrativy ve vztahu k ČLR	60
3 Následky napjatého vztahu velmocí a jeho budoucnost	80
3.1 Dopady obchodního sporu na mezinárodní společenství.....	80
3.2 Pravděpodobnost deeskalace napětí	94
Závěr.....	104
Zdroje	107
Odborné knihy	107
Akademické články	108
Ostatní.....	112
Seznam příloh.....	132

Seznam použitých zkratek

BCOM	Bloomberg Commodity Index
CEO	chief executive officer (výkonný ředitel)
ČLR	Čínská lidová republika
CNY	čínský juan (renminbi)
ECB	Evropská centrální banka
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
G20	skupina dvaceti největších ekonomik světa (19 zemí a Jednotný vnitřní trh EU)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clech a obchodu)
HDP	hrubý domácí produkt
IMF	International Monetary Fund (Mezinárodní měnový fond)
JPY	japonský jen
ITC	International Trade Commission (Komise pro mezinárodní obchod)
MNC	multinational corporations (nadnárodní korporace)
NAFTA	North American Free Trade Agreement (Severoamerická dohoda o volném obchodu)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OSN	Organizace spojených národů
RMB	renminbi
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SUV	sport utility vehicle (sportovně užitkové vozidlo)
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
USTR	Úřad obchodního zmocněnce (United States Trade Representative)
VER	voluntary export restriction
VRA	voluntary restraint agreement
WB	World Bank (Světová banka)
WTI	West Texas Intermediate
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Seznam tabulek a grafů

Graf 1.1 – Clo ve velké otevřené ekonomice	21
Graf 1.2 – Indiferenční křivky	24
Graf 1.3 – Vliv odvetných cel v obchodní válce	26
Tabulka 1.1 – Věžňovo dilemma a zisky z mezinárodního obchodu	27
Graf 1.4 – Pokles mezinárodního obchodu 1929-1932 (v milionech USD)	35
Graf 1.5 – Deficit obchodní bilance mezi USA a Japonskem, 1965-2000	40
Graf 2.1 – Srovnání počtu nepravdivých a nepodložených tvrzení Obama – Trump	56
Graf 2.1 – Deficit bilance zboží a služeb USA, 2001–2019	59
Tabulka 3.1 – Události duben 2018, příklad stupňování opatření	67
Graf 3.1 – Vývoj předpokládaného růstu globálního HDP podle IMF (2018–2020)	81
Graf 3.2 – Roční % změna v objemu obchodovaného zboží a růstu reálného globálního HDP, 2011-2020 (predikce)	83
Graf 3.3 – Zpomalování zpracovatelského průmyslu a investic	85
Graf 3.4 – Index globální nejistoty v oblasti hospodářské politiky 2005–srpen 2019	87
Graf 3.5 – Vývoj ceny ropy Brent a West Texas Intermediate (USD/barel)	88
Graf 3.6 – Bloomberg Commodity Index (v USD), červenec – listopad 2019	89
Graf 3.7 – Reakce komoditních trhů na srpnové a zářijové události	89
Graf 3.8 – Reakce indexů na srpnové a zářijové události	91
Graf 3.9 – Příklad dopadu cel na blahobyť (automobilový průmysl)	94

Úvod

Sporem mezi Spojenými státy a Čínou, nejčastěji nazývaným obchodní válkou, se od roku 2017 aktivně zabývají ekonomové, politici i média. S postupem jednání a jejich neuspokojivými výsledky jsou vyvíjeny nové ekonomické modely, zachycující dopady napětí na obchod mezi zeměmi a společenský blahobyt, a též predikující, která země z eskalace sporu může získat více. Tento obchodně-politický konflikt, který se plně rozhořel v první polovině roku 2018, vyvolává obavy z budoucnosti vztahů mezi oběma velmocemi a možné hrozby, kterou situace představuje pro světovou ekonomiku a mezinárodní společenství. Dopad cel a dalších opatření na globální hospodářský růst je jednou dimenzí současného napětí, ale ještě zásadnější a dlouhodobější následky může mít rozkol mezi zeměmi a potenciální přerušení diplomatických vztahů, způsobené agresivní unilaterální politikou vrchních představitelů USA a dogmatickým jednáním Trumpovy administrativy vedené vírou, že mezinárodní obchod je hrou s nulovým součtem, a že mentalita přístupu výhra-prohra je udržitelnou strategií prosperující země.

Prezident Trump volá po změně pravidel WTO, která jsou podle něj nastavena pro některé ekonomiky (mezi nimiž se nalézají také Spojené státy) nespravedlivě. Tento systém dle něj umožňuje zemím zneužívat stávající pravidla a poškozovat oprávněné zájmy USA. Číně prezident vytýká, že své závazky vůči WTO a obchodním partnerům neplní, což je jeden z problémů, o kterých země v současnosti jednají. Dalšími body jsou „krádeže“, resp. nucené transfery know-how a technologií amerických firem při vstupu na čínský trh, což USA považují za ohrožení své národní bezpečnosti; dlouhodobý deficit běžného účtu platební bilance,¹ upadající konkurenceschopnost některých průmyslových odvětví a odtékání pracovních míst do zahraničí.

Vztahy mezi oběma velmocemi jsou dlouhodobě provázené nejistotou a napětím. Přestože je jejich partnerství pro obě země zásadní, jen těžko hledají společnou řeč. Liší se v ideologii, přístupech k zahraniční politice, uznávají rozdílné hodnoty. Za téměř půl století interakcí se jim nepodařilo vnést do vzájemného vztahu důvěru. USA se obává ekonomické, politické a vojenské hrozby, kterou pro ni rychle se rozvíjející Čína představuje. Ve zprávě amerického Ministerstva obrany ze září 2018 byla „ekonomická agrese“ ČLR označena za jeden z pěti hlavních makroekonomických rizikových faktorů pro americký průmysl, přímo či

¹ Konkrétně deficit obchodní bilance, neboť ve službách vykazuje přebytek. Saldo obchodní bilance nicméně převažuje nad bilancí služeb, a proto mají USA dlouhodobě záporné saldo běžného účtu.

nepřímo znehodnocující inovační potenciál USA.² Obavy vyvolává především iniciativa „Made in China 2025“, která má za cíl dosažení samostatnosti v high-tech průmyslu a ČLR očekává, že ji katapultuje mezi světové lídry v oborech jako je letectví, robotika a IT, energetika či medicína a biotechnologie.

Čína největší ekonomice světa nedůvěřuje především z politických důvodů. Přístup Spojených států ke komunistické ideologii, která je páteří čínského politického systému, byl vždy výrazně negativní, a Čína se proto obává zásahů USA do jejich vnitropolitické situace ve snaze ovlivnit prodemokratický vývoj země. Čína neuznává například častou kritiku porušování lidských práv, považuje ji za nepřípustná narušení své suverenity a tato obvinění často doprovázená pohrůzkou sankcí v ní umocňují přesvědčení, že USA se pokoušejí o násilnou změnu čínské ideologie.³

Současný obchodní spor lze časově vyhranit jako období administrativy Donalda Trumpa, nicméně některé problémy jako nedodržování pravidel WTO Čínou byly byt v omezenějším měřítku a jinými nástroji řešeny již v době prezidenta Obamy (některé i dříve) a vyvolávají tak dlouhodobé napětí, které se otevřeně projevilo v roce 2017. Obě země jsou natolik významnými aktéry mezinárodního obchodu a pilíři společenství, že jejich rozhodnutí a budoucnost vztahů se neomezí jen na tyto dvě země, ale může se projevit v globálním měřítku a způsobit dalekosáhlé následky pro světovou ekonomiku, jednotlivé národní ekonomiky a ovlivnit geopolitickou situaci.

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit, zda zhoršující se obchodní vztahy mezi USA a ČLR mohou mít závažnější ekonomické a politické dopady pro mezinárodní společenství a světovou ekonomiku. Vedlejšími cíli je zjistit, zda lze události, které se odehrávají v obchodních vztazích USA a ČLR od roku 2018, považovat za obchodní válku, a zda je vzhledem k této situaci pravděpodobné dlouhodobé zklidnění vztahů mezi zeměmi.

Z časového hlediska se práce omezuje primárně na rok 2017 až do října 2019, nicméně pro pochopení změn směřování politiky, které se udály s nástupem prezidenta Trumpa do funkce, budou zmíněny i některé události z období předchozí administrativy. Teoretická část

² Office of the Deputy Assistant Secretary of Defense for Industrial Policy. Assessing and Strengthening the Manufacturing and Defense Industrial Base and Supply Chain Resiliency of the United States: Report to President Donald J. Trump by the Interagency Task Force in Fulfillment of Executive Order 13806. *Department of Defense* [online]. Zář 2018, s. 20 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <https://media.defense.gov/2018/Oct/05/2002048904/-1/-1/1/ASSESSING-AND-STRENGTHENING-THE-MANUFACTURING-AND%20DEFENSE-INDUSTRIAL-BASE-AND-SUPPLY-CHAIN-RESILIENCY.PDF>

³ GUO, Sujian, GUO, Baogang. *Thirty Years of China-U.S. Relations: Analytical Approaches and Contemporary Issues*. Plymouth: Lexington Books, 2010, s. 2-4.

práce je zakončena návratem do doby Velké hospodářské krize a obchodního sporu mezi USA a Japonskem v 80. letech.

Tato diplomová práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole je napřed nastíněna teorie obchodních válek. S využitím definic z rozličných zdrojů a prohlášení politických představitelů a ekonomických expertů se zde snažím nalézt hranici, od které lze při stoupajícím napětí oprávněně hovořit o obchodní válce. Dále jsou demonstrovány efekty cel zavedených ve velké otevřené ekonomice, dopady jejich stupňování a na závěr probírány dva historické spory jako paralela současných událostí. Tyto obchodní konflikty slouží jako příklad pro ilustraci dopadů, které mohou vyhrocené spory mít, a zároveň ke zvýraznění odlišností současné situace.

Druhá kapitola pojednává o vývoji sporu mezi USA a Čínou. Její první část se zabývá změnami, které nastaly v zahraničně-obchodní politice v období předchozího desetiletí především díky osobnostem prezidentů Obamy a Trumpa, proměn ve vztazích mezi zeměmi, a jak se změnilo zapojení ČLR do mezinárodního dění. Druhá část potom popisuje průběh událostí mezi ČLR a USA až do října 2019.

Třetí kapitola zhodnocuje pravděpodobnost nalezení trvalého řešení sporu, především s ohledem na kulturní rozdíly mezi zeměmi. V její druhé části věnuji pozornost dopadům, které lze už nyní vysledovat jako následek eskalujícího napětí, a to především na globální ekonomiku. Součástí je také snaha o zhodnocení možných důsledků v případě, že se spor bude nadále vyostřovat.

Hlavními zdroji pro první kapitolu jsou odborné knižní publikace (Eichler, 2014; Conybeare, 1987; Woronoff, 1984; Thompson, 2017; Irwin, 2017; Chung, 2006; Deconde, 2002; Cihelková, 2003) a akademické články (Šefčík, 2002; Grossman a Helpman, 1995; Samuelson, 1939; Kemp, 1962; Ossa, 2014; Markusen, 1989; Kennan a Riezmann, 1988; Syropoulos, 2002; Li, He a Lin, 2018; Eichengreen a Irwin, 2010).

V druhé kapitole jsou využity především oficiální zroje Bílého domu, amerických a čínských ministerstev obchodu a financí, zprávy amerického Úřadu obchodního zmocněnce (USTR), vyjádření prezidentů a americký federální registr, ze kterých jsou využity dokumenty popisující jednání obou zemí před vyhrocením obchodního konfliktu a během něj. K dosažení komplexního popisu průběhu událostí jsou dále využity publicistické zdroje, především denní tisk (BBC, Guardian, Washington Post, Wall Street Journal, Bloomberg, China Daily, Xinhua, South China Morning Post), analýzy Brookings Institute, twitterové příspěvky a knihy amerického prezidenta a jeho veřejné projevy. Zdroje obsahující vyjádření aktérů pocházejí především z USA. V této části práce je nevyvážený původ zdrojů zcela záměrný, a

to ze dvou důvodů. Za prvé od USA přichází většina zvrátů v jednáních a druhá strana až následně reaguje na nastálou situaci. Druhý důvod je ten, že americký pohled se v čase náhle mění, je dynamický, a postoj je navíc otevřeně sdílen, zatímco oficiální vyjádření ČLR jsou konstantní a sebeopatrnější kritika je velmi vzácná. Proto jsou většinou uváděny pouze odpovědi ze strany ČLR nebo významné změny v přístupu. Pozornost věnovaná výroků a rozhodnutím prezidenta Trumpa, následkem čehož další američtí političtí aktéři ustupují do pozadí, vyplývá z pravomocí, které prezident v oblasti zahraničně-obchodní politiky má a v tomto obchodním sporu plně využívá. Čínský kolektivismus a byrokratická organizace oproti tomu objasňují, proč jsou využívány více dokumenty ministerstev a vládních orgánů, než výroky prezidenta Xi.

Poslední kapitola je založena především na oficiálních statistických údajích a ekonomických výhledech mezinárodních organizací, především WTO, IMF a WB, na výzkumech Pew Research Center, analýzách Peterson Institute for International Economics a odborných člancích.

V diplomové práci byla využita především zahraniční literatura. V teoretické části proto, neboť českých zdrojů, které zkoumají problematiku dostatečně do hloubky, je nedostatek. Druhá kapitola pracuje se zdroji převážně americkými a čínskými, protože se snaží přiblížit co nejvíce pohledu zúčastněných zemí, a třetí část, která objasňuje potenciální dopad na světové hospodářství a společnosti, tak činí za použití mezinárodních zdrojů shromažďujících požadovaná data. U odborných knih a akademických článků převládá západní původ, neboť jazyková bariéra omezuje možnost využití čínských zdrojů, které jsou z velké části publikované pouze v čínském jazyce. Většina použitých nevládních čínských zdrojů navíc pochází ze zahraničí, buď z Hongkongu, či od autorů publikujících v západních zemích. Pro druhou a třetí kapitolu bylo využito více čínských zdrojů, nicméně jsou omezeny na vládní dokumenty a oficiální tisk.

Využitá výzkumná metoda je především analýza dostupných informací. Konflikt byl rozebrán v časové posloupnosti, zjištěny jeho příčiny a zváženy možnosti řešení. Současně je využita metoda popisu a srovnání.

1 Protekcionismus a velká otevřená ekonomika

V médiích je stupňující se obchodní napětí mezi Čínou a USA označováno zpravidla jako „obchodní válka“.⁴ Použití tohoto pojmu se ovšem neomezuje jen na denní tisk, k popisu stávající situace jej s oblibou využívají také např. Bloomberg, the Financial Times, the Wall Street Journal nebo the Economist. Podobně s tímto pojmem pracují i političtí představitelé, Donald Trump situaci takto označil již na počátku konfliktu v r. 2017. Tato kapitola hledá odpověď na otázku, co je obchodní válka a jaké jsou její teoretické dopady na země jako jsou USA a ČR.

1.1 Obchodní válka

V červenci 2018 vydalo čínské Ministerstvo obchodu prohlášení, ve kterém označuje současný konflikt dokonce za největší obchodní válku v dějinách. „*Spojené státy porušily pravidla WTO a zahájily největší obchodní válku v ekonomické historii.*“⁵ Ministerstvo ve vyjádření odsuzuje postup USA jako „hospodářskou šikanu“ a varuje před nedozírnými následky pro celosvětovou ekonomiku. Upozorňuje na možné narušení bezpečnosti globálních hodnotových a dodavatelských řetězců, zpomalení oživení globální ekonomiky, otřesy na trzích, stejně jako na dopady na jednotlivé aktéry, jako jsou nadnárodní korporace (MNC), firmy a jednotlivci po celém světě. Těmto ztrátám se podle něj navíc nevyhnou ani domácí subjekty v USA.⁶

Ministerstvo obchodu zjevně uvažuje o této obchodní válce mezi dvěma světovými mocnostmi jako komplexním problému, jehož následky se přelíží do celého světa. Tuto linii uvažování lze sledovat napříč čínskou politickou scénou. Prezident Xi prohlásil (listopad 2018), že protekcionistické a unilaterální politiky, které se snaží vytyčovat obchodní překážky, nemají šanci na úspěch a budoucnost světa závisí na tom, jak si lidstvo zvolí mezi spoluprací a konfliktem,⁷ čímž reagoval na současné napětí mezi USA a Čínou. Dále pronesl, že obchodní války nemají žádných vítězů, což stojí v přímém rozporu s názorem Donalda Trumpa, který od počátku zavádění cel trvá na tom, že obchodní války je za určitých

⁴ Anglicky „trade war“, čínsky „贸易战“.

⁵ 商务部新闻发言人就美国对340亿美元中国产品加征关税发表谈话, tisková zpráva. *Tiskové oddělení ministerstva obchodu ČR* [online]. Peking, 2018-07-06 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201807/20180702763232.shtml>

⁶ Ibid.

⁷ LI, Dandan. Trade War Will Produce ‘No Winners,’ China’s Xi Tells APEC. *Bloomberg* [online]. 2018-11-07 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-11-17/trade-war-will-produce-no-winners-china-s-xi-says>

podmínek snadné vyhrát.⁸ Názory na to, která z těchto dvou zemí by z obchodní války vyšla lépe, se liší a stala se především oblíbeným tématem politických debat.

Odborníci a většina politiků se však přiklání spíše k názoru čínského prezidenta a poukazují na to, že eskalace situace nepostihne pouze zúčastněné státy, ale ve výsledku uškodí všem. Většina z nich nespecifikuje, zda již lze aktuální situaci za obchodní válku označit, nicméně vidí její potenciál, pokud se bude vztah mezi zeměmi nadále vyostřovat.⁹

Generální ředitelka IMF Christine Lagarde prohlásila (březen 2018), že „*ekonomická historie jasně ukazuje, že obchodní války nejen škodí globálnímu růstu, ale navíc není možné je vyhrát.*“¹⁰ Varovala před rostoucí hrozbou protekcionismu,¹¹ který přenáší hlavní zátěž na nejchudší spotřebitele a země tak může uškodit svému obyvatelstvu i bez odvetné reakce obchodního partnera.¹²

Angela Merkelová podobně varuje před možnými následky zvyšovaných amerických cel na zboží dovážené z Evropy (červenec 2018). Tvrdí, že toto napětí už vykazuje znaky „obchodního konfliktu“ a velice brzy by mohlo přerůst do plně rozvinuté obchodní války.¹³ Také věří, že by tento výsledek uškodil všem.¹⁴ Francouzský ministr zahraničí Bruno Le Maire ve svých prohlášeních rozlišuje mezi obchodní válkou a globální obchodní válkou. Obchodní válka omezeného rozsahu už podle něj nastala a v následujících měsících bude mít výrazný negativní vliv na světový hospodářský růst.¹⁵ Zároveň vidí potenciál globální obchodní války jako dalšího stupně konfliktu a apeluje proto na USA, aby dodržovaly pravidla multilateralismu a nestupňovaly napětí, neboť tato verze obchodní války by za sebou zanechala pouze poražené, zarazila celosvětově hospodářský růst a zničila mnoho pracovních

⁸ TRUMP, Donald. [When a country (USA) is losing many billions of dollars...]. In: Twitter [online]. 2018-03-02 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/969525362580484098?lang=cs>

⁹ Vzhledem k tomu, že USA uvalila cla nejen na ČLR, ale také na Kanadu a EU, není možné ve vyjádřeních a tiskových zprávách jednoznačně izolovat dopad cel zavedených proti konkrétní zemi na globální ekonomiku. Hovoří-li se zde o dopadu stupňujícího se protekcionismu, je třeba chápat jej komplexně.

¹⁰ LAGARDE, Christine. Policy Actions to Sustain Growth and Guard Against Risks. *IMF Blog: Insights & Analysis on Economics & Finance* [online]. 2018-03-15 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://blogs.imf.org/2018/03/15/policy-actions-to-sustain-growth-and-guard-against-risks/>

¹¹ Obecné upřednostňování a ochrana vlastní produkce na úkor zahraniční.

¹² Ibid.

¹³ Associated Press. Germany: Merkel pledges 'every effort' to avert US trade war. *Business Insider* [online]. 2018-07-04 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/ap-germany-merkel-pledges-every-effort-to-avert-us-trade-war-2018-7>

¹⁴ DONAHUE, Patrick. Merkel Warns Nobody Would Win Trade War Over Trump Metal Tariffs. *Bloomberg* [online]. 2018-03-09 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-03-09/merkel-warns-nobody-would-win-trade-war-over-trump-metal-tariffs>

¹⁵ THOMAS, Leigh, MILES, Tom. Trade war to weigh on global growth in coming months: France's Le Maire. *Reuters* [online]. 2018-12-07 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-france-china/trade-war-to-weigh-on-global-growth-in-coming-months-frances-le-maire-idUSKBN1O61AL>

míst.¹⁶ V pozdějším vyjádření (listopad 2018) dokonce varoval před reálnou hrozbou nové studené války vyvolané sporem mezi USA a Čínou, která by znamenala „ekonomickou sebevraždu“ pro celý svět.¹⁷

Ne všichni jsou ale přesvědčeni, že napětí mezi oběma mocnostmi už do těchto rozměrů přerostlo nebo přímo hrozí. Ministr financí USA Steven Mnuchin odmítá názor, že by stávající situace mohla být nazývána obchodní válkou, a místo toho používá mírnější pojem „obchodní spor“.¹⁸ Podobně se tomu staví i Jamie Dimon, CEO investiční banky J.P. Morgan Chase, který se přiklání k výrazu „obchodní potyčka“. Tvrdí, že hospodářské následky při velikosti americké ekonomiky nebudou natolik devastující, aby se dalo mluvit o válce. Dimon ani neočekává, že by vzájemná reciproční opatření v budoucnosti v obchodní válku přerostla.¹⁹ Mnuchin i Dimon zjevně odlišují potyčku či spor od obchodní války dle intenzity napětí, nicméně nespecifikují, kde se nalézá dělicí linie.

Roberto Azevêdo, generální ředitel WTO, se také spíše přiklání k názoru, že se zatím o obchodní válce hovořit nedá, ale nelze podle něj popřít, že kroky tímto směrem už byly učiněny. Na otázku, jestli se už jedná o obchodní válku, odpověděl: „*Definujte mi obchodní válku a já vám na to odpovím.*“²⁰ Jeho prohlášení jednoduše vysvětluje, proč nepanuje shoda ohledně toho, zda se o obchodní válku jedná či ne; neexistuje jednoznačná definice pojmu, která by vytyčila hranici, od které obchodní spor, konflikt, roztržka, napětí a podobně vágní pojmy přerostou do výhruzně znějící obchodní války.

Přestože je tento výraz v souvislosti s nastalou situací běžně používán médií, politiky i v akademické literatuře, málokterý autor se zabývá vysvětlením pojmu, který pro analýzu situace využívá. Ve zpravodajství je takto označováno běžně vzájemné uvalování cel, v teoretických modelech potenciální situace výrazně vyhroceného konfliktu.

¹⁶ ABRAMOVICH, Eitan. French minister urges US to 'see sense' over trade tariffs. *France24* [online]. 2018-07-22 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20180722-argentina-G20-french-minister-us-trade-tariffs>

¹⁷ THOMAS, Leigh, MILES, Tom. French finance minister flags new cold war risk over trade. *Reuters* [online]. 2018-11-15 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-france-trade-wto/french-finance-minister-flags-new-cold-war-risk-over-trade-idUSKCN1NL0XT>

¹⁸ GUIDA, Victoria. Mnuchin rejects fears that U.S. waging 'trade war'. *Politico* [online]. 2018-07-12 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/12/mnuchin-rejects-fears-that-us-waging-trade-war-683606>

¹⁹ ELLYATT, Holy. It's not a trade war, it's a trade skirmish, JPMorgan's Jamie Dimon says. *CNBC* [online]. 2018-09-20 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.cnn.com/2018/09/20/its-not-a-trade-war-its-a-trade-skirmish-jpmorgans-jamie-dimon-says.html>

²⁰ DUBNER, Stephen J. Can This Man Stop a Trade War? (Ep. 352). In: *Freakonomics* [podcast]. 2018-10-03 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://freakonomics.com/podcast/wto/>

BBC definuje obchodní válku obecně jako „*situaci, kdy země vzájemně útočí na obchod druhé země uvalováním cel a zaváděním kvót*“.²¹ Business Dictionary hovoří konkrétněji o „*konfliktu, při kterém dvě či více zemí zavádějí vzájemná cla z důvodu snahy o zlepšení vlastního dovozu či vývozu, přičemž tento konflikt může vést ke zvyšování nákladů na dovoz některých produktů, pokud země odmítnou přijetí kompromisu*“.²² Definice Cambridge Dictionary se liší od předchozích v hlavním cíli této politiky, který je na rozdíl od předchozích defenzivní. Považuje za smysl obchodní války ochranu domácí ekonomiky,²³ nikoliv zhoršení ukazatelů druhé země jako BBC, ani relativní zisky jako Business Dictionary.

V české odborné literatuře o obchodních válkách hovoří Eichler (2014). Popisuje obchodní válku v pozitivním a negativním směru jako hrozbu pro ekonomickou bezpečnost státu, která v sobě spojuje snahu o ovládnutí nových trhů či zvýšení vlivu na trzích stávajících, a zároveň uzavření trhů vlastních před přítomností ostatních zemí. Navíc rozlišuje mezi obchodní válkou a ekonomickou válkou podle intenzity hrozby. Ekonomická válka je vyhocením obchodní a směřuje k podlomení či zničení ekonomického potenciálu jiné země.²⁴

Šefčík (2002) také striktně rozlišuje mezi obchodní a ekonomickou válkou. Zásadním rozdílem je podle něj cíl, který sledují. Zatímco ekonomická válka je konfliktem hospodářským, politickým a bezpečnostním a může být vedena buď v době míru či během ozbrojeného konfliktu, u války obchodní politický motiv chybí, je tedy pojmem užším. Cílem obchodní války je podle něj „*monopolní ovládnutí vnitřního a zahraničního trhu nebo zvýšení podílu na trhu za pomoci všech prostředků, které má daný monopol nebo monopoly k dispozici s cílem dosažení maximálního zisku*“.²⁵

Obchodní napětí bývá někdy označováno také jako „celní válka“ (anglicky „tariff war“). Vyskytuje se běžněji v akademické literatuře a přesněji vyjadřuje nástroje, které země k dosažení svých cílů využívají. V médiích často splývá s pojmem obchodní války, neboť

²¹ BBC. Trade wars, Trump tariffs and protectionism explained. BBC [online]. 2018-07-06 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-43512098>

²² Trade war. Business Dictionary [online]. WebFinance Inc., ©2019 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/definition/trade-war.html>

²³ Trade war. Cambridge Business English Dictionary [online]. Cambridge University Press, ©2019 [cit. 03-02-2019]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/trade-war>

²⁴ EICHLER, Jan. *Od Hirošimy po Bělehrad: válka a mír v druhé polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2014, s. 195.

²⁵ ŠEFČÍK, Vladimír. Ekonomická válka - staronový fenomén mezinárodní bezpečnosti. *Vojenské rozhledy*, 2002, ročník 11, č. 3, s. 92-93.

běžně používané definice omezují nástroje tohoto konfliktu výlučně na cla, případně cla a kvóty.

Šefčík nicméně obchodní válku chápe v širším smyslu, neboť za nástroje pro její vedení považuje kromě cel například licence, dumpingový vývoz, kontingenty, měnová opatření, zákazy dovozu či dočasné snižování cel pod úroveň výrobních nákladů. Její rozsah v porovnání s ekonomickou válkou je podle Šefčíka velmi malý. Výše uvedenými nástroji bývá obvykle postiženo pouze několik málo druhů zboží, či dokonce jenom jeden, účastní se jí dvě nebo několik málo zemí a nemívá dlouhého trvání, obvykle v délce několika měsíců.²⁶

Conybeare (1987) považuje obchodní války za jeden z druhů ekonomického státnictví,²⁷ definuje je jako „*intenzivní mezinárodní konflikt, při kterém spolu státy interagují, vyjednávají a uplatňují odvetná opatření primárně za účelem dosažení ekonomických cílů přímo souvisejících se sektory obchodovaného zboží či služeb, a kde použitými prostředky je omezování volného toku zboží či služeb.*“²⁸ Odlišuje je tím od konfliktů, kde jsou ekonomické prostředky využívány k dosažení politických cílů, nebo kde ekonomické cíle jsou dosahovány pomocí politických prostředků. Politické cíle a prostředky spojuje s mocenskými záměry, kontrolou nad institucemi a státní suverenitou, zatímco ekonomické se vztahují k podmínkám nakládání s omezenými zdroji – výroby, směny a spotřeby. Na rozdíl od Šefčíka ovšem politický rozměr obchodních válek považuje za inherentní v tom směru, že obchodní válka musí vždy nutně být zároveň snahou o ovlivnění chování ostatních. Politické cíle a prostředky používá v užším významu jako takové, které se netýkají zdrojů obchodovatelných na trzích. V tomto pojetí je hrozba agrese s cílem získat území politickou záležitostí, zatímco zavedení cel za účelem zvýšení národního důchodu je ekonomickým prostředkem a cílem. Conybeare také upozorňuje, že čistě obchodní války jsou velmi vzácné. Lze za ně považovat jednoduché celní války vedoucí ke zlepšení směnných poměrů, ale v praxi se vyskytují zřídka.²⁹

Conybeare polemizuje o tom, kdy se z obchodního konfliktu stává válka. Konflikt považuje za kontinuum, kde pouze fluktuuje napětí v systému, ale alespoň jeho minimální úroveň je vždy přítomna. Považuje však za nevhodné přesně specifikovat hranici, za kterou konflikt přeroste do války. Argumentuje tím, že obchodní války se v historii se nalézaly na mnoha různých úrovních napětí a snahy jej kvantifikovat by z analytického hlediska byly

²⁶ Ibid, s. 93.

²⁷ Ekonomické státnictví předpokládá využití hospodářských nástrojů k dosažení zahraničně-politických cílů. Nejčastěji se jedná o rozvojovou spolupráci, zahraniční obchod nebo pravidla pro mezinárodní toky kapitálu.

²⁸ CONYBEARE, John A. C. *Trade Wars: The Theory and Practice of International Commercial Rivalry*. New York: Columbia University Press, 1987, s. 3.

²⁹ Ibid, s. 3-5.

kontraproduktivní. „Banánová“ obchodní válka mezi USA a EU v 90. letech, vyvolaná snahou Evropy podporovat dovoz banánů ze svých bývalých kolonií pomocí překážek obchodu na úkor ostatních zemědělců, vyvolala z USA reakci v podobě 100% retaliční sazby na větší množství produktů jako sýry či kašmírové svetry. Tento spor o jednu komoditu nakonec trval více než dvacet let, hodnota evropského zboží zasaženého americkými cly dosáhla do té doby bezprecedentní výše a nakonec byla situace vyřešena s pomocí mechanismů WTO.³⁰ „Slepičí“ obchodní válka v 60. letech mezi ES a USA sdílela s banánovou válkou některé charakteristiky jako spor o jednu komoditu (zde mražené kuřecí maso) a neproporcionální odvetu z USA. Němečtí farmáři nebyli po 2. světové válce schopni konkurovat nízkým cenám kuřat dovážených z USA, proto vláda zavedla 50% cla na jejich dovoz. USA reagovaly zavedením 25% cel na pick-upy a další produkty. Přestože sazba byla čtyřikrát nižší než v předchozím případě, zdražení těchto automobilů bylo tak výrazné, že se přestaly do USA dovážet. To umožnilo rozvoj domácího průmyslu a americké pick-upy a SUV od té doby domácímu trhu dominují. Spor byl sice již dávno vyřešen a většina cel odstraněna, ale tato auta pod ochranou zůstávají dodnes.³¹

Conybeare místo kvantifikace používá kontinuum konfliktu, které lze měřit jako kombinaci doby trvání a intenzity, stanovující, do jaké míry je konflikt politizován a probíhá na úrovni nejvyšších představitelů. Aby konflikt mohl být nazýván válkou, tvrdí Conybeare, musí zároveň vykazovat dostatečnou dobu trvání, která spočívá v minimálně jedné akci a jedné reakci v podobě odvetného opatření druhé strany.³² Autor tedy mezi obchodní války považuje i krátkodobé konflikty s relativně malými dopady, které zahrnovaly alespoň jedno kolo vzájemného uvalení cel.

WTO se vyhýbá označení situace za obchodní válku. Místo toho využívá „*narůstající obchodní napětí*“ a „*rozšiřování opatření omezujících obchod*“ k popsání vývoje od roku 2017. Organizace varuje před nejistotou, kterou protekcionistické politiky ve světě vyvolají, a povzbuzuje k řešení sporů na multilaterální úrovni.³³ Také IMF hovoří v souvislosti se současnými událostmi mezi USA a jeho obchodními partnery včetně Číny převážně o obchodním napětí, ale na rozdíl od WTO zmiňuje i scénář událostí, při kterém by vztah velmocí již považoval za „*nejhorší případ americko-čínské obchodní války*“. Došlo by

³⁰ DEVEREAUX, Charan et al. Case Studies in US Trade Negotiation, Volume 2: Resolving Disputes. Washington, D.C.: Institute for International Economics, 2006, s. 126.

³¹ OYEDELE, Akin. A 1960s 'Chicken War' reveals the driving force behind the boom of American pickup trucks. *Business Insider* [online]. 2018-06-22 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/american-trucks-chicken-tax-explains-domination-2018-6>

³² CONYBEARE, John A. C. *Trade Wars: The Theory and Practice of International Commercial Rivalry*, s. 5-6.

³³ WTO. Annual Report 2019. WTO [online]. 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep19_e.pdf

k němu v okamžiku, kdy USA uvalí 25% cla na veškerý čínský import a Čína odpoví stejným opatřením.³⁴ V září 2019 se naplnění podmínky výše a rozsahu uvalených cel ze strany USA tomuto scénáři blíží, nicméně Čína zatím nereaguje proporčně k opatřením partnera.

Některé finanční subjekty preferují kvantifikovanou podobu objasnění obchodní války. Banka UBS (2018) připravila tři scénáře vývoje napětí mezi USA a Čínou, přičemž poslední a nejintenzivnější stupeň je nazván „Obchodní válka“. V něm očekává stupňování sporu a další kola uvalování cel a výsledná 30% americká cla na veškerý dovoz z Číny s výjimkou chytrých telefonů, což by odpovídalo zboží v hodnotě 456 mld. USD. V reakci by Čína zavedla opatření ve stejné výši a navíc další netarifní bariéry, které by dohromady odpovídaly 91% clům na veškerý dovoz z USA.³⁵

Wells Fargo dokonce předpokládá, že současné napětí by se stalo obchodní válkou až ve chvíli, kdy by byla zavedena cla ve výši alespoň 50 % na široké spektrum zboží v mnoha sektorech.³⁶ Obě banky se shodují, že se země zatím ve stavu obchodní války nenalézají a Wells Fargo považuje pravděpodobnost, že se tak stane, za zcela minimální.

Hranice podle Wells Fargo se může zdát nerealisticky vysoká, na druhou stranu využití výrazu „válka“ v tomto slovním spojení evokuje závažný stav mezi dvěma či více zeměmi. Obecný pojem „válka“ lze definovat mnoha způsoby, ale vždy v sobě obsahuje složku násilí. Například Clausewitz (1908) ji popisuje jako „*akt násilí s cílem donutit protivníka podříditi se naší vůli*“.³⁷ Je vyhroceným stádiem sporu, který již není řešen pomocí diplomacie a dialogu, nýbrž mocenskými nástroji. Současná situace sice znamená zhoršení předešlých vztahů, lze vystopovat snahy o nucené ovlivnění chování ostatních a vyvolává obavy ze strany největších obchodních partnerů, prozatím však země společně diskutují, vyjednávací týmy i hlavy státu se pravidelně setkávají a pokoušejí se najít řešení, které je pro obě strany přijatelné. Vzhledem k projevované ochotě nalézt kompromis se zdá nevhodné využívat pojmu obchodní (či dokonce ekonomické) války, která bez ohledu na nejčastěji používané definice v sobě nese negativní konotaci. Také Šefčík varuje, že plošné používání těchto pojmů často vede k zaměňování ekonomických konfliktů jakožto přirozeného

³⁴ World Economic Outlook: Challenges to Steady Growth. IMF [online]. Říjen 2018 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2018/October/English/main-report/Text.ashx?la=en>, s. 33.

³⁵ JACOBS, Sam. Here's what to watch for over the next six months as US-China trade tensions escalate . *Business Insider* [online]. 2018-07-12 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com.au/trade-war-us-china-what-to-watch-six-month-timeline-2018-7>

³⁶ DONISANU, Peter. U.S.-China Trade War: Are We There Yet? Wells Fargo Investment Institute [online]. Srpen 2018 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.wellsfargo.com/investment-institute/monthly-investment-outlook-august-2018/>

³⁷ CLAUSEWITZ, Carl von. *On War: Volume 1*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Company, 1908, s. 2.

propojení kooperace a soupeření v kapitalistické společnosti a snah o hospodářské či fyzické zničení druhé strany.³⁸

Někteří autoři ovšem konflikty vyvěrající ze současného geopolitického a ekonomického uspořádání nepovažují za přirozenou soutěž. Naopak tvrdí, že se nalézáme v bezprecedentní době věčně se opakujících či dokonce jedné permanentní obchodní války, která nemá řešení v podobě trvalé všem vyhovující dohody, neboť relativní hospodářský růst jedné země ohrožující status quo mezinárodního uspořádání vyvolá strach ze strany stávajících mocností, které primárně chrání své vlastní individuální zájmy a jsou ochotny bojovat za udržení své pozice.³⁹ Tato teorie nalézá oporu v hospodářských dějinách a vysvětluje mimo jiné i postup USA proti Japonsku v 2. polovině minulého století.

Ačkoliv se odborná veřejnost nedokáže shodnout na jednoznačné definici, většina se shoduje, že současná situace představuje hrozbu pro globální ekonomiku a mezinárodní vztahy. Zároveň také definice, které aplikují procenta a přistupují k obchodní válce čistě matematicky, tuto hrozbu nedokáží dostatečně postihnout, neboť nedomýšlejí, že i menší průměrná cla v propojení s dalšími okolnostmi jako delší doba trvání nebo důležitost napadeného odvětví pro národní hospodářství mohou způsobit závažné následky.

Závěrem je třeba říci, že vzhledem k tomu, že jednoznačná definice obchodní války neexistuje a co víc, mohla by být pro účely analýzy konkrétní situace zavádějící, v dalších částech práce bude zmiňována tak, jak s ní pracují jednotliví autoři. Teorie zabývající se cly a modely pojem chápe v abstraktním pojetí blížícím se nejvíce definici od Conybeara, zatímco druhá kapitola analyzující současnou situaci se přiklání k názoru, že vzhledem k pokračujícímu dialogu stran se o obchodní válce hovořit zatím nedá.⁴⁰

1.2 Clo ve velké otevřené ekonomice

Clo je peněžitá částka, která je vybírána státem na zboží při přechodu přes hranice státu a stává se jeho příjmem. Nejčastěji je uplatňováno v podobě dovozního cla, které země vyměří na výrobky při jejich vstupu na domácí území ze zahraničí. Ačkoliv je příjmem do státního rozpočtu, jeho příjmová funkce je omezená. V roce 2017 pro USA představovaly prostředky vybrané na clu pouze 1 % příjmů státního rozpočtu,⁴¹ pro Čínu okolo 1,7 %.⁴²

³⁸ ŠEFČÍK, Vladimír. Ekonomická válka - staronový fenomén mezinárodní bezpečnosti, s. 97.

³⁹ WORONOFF, Jon. *World Trade War*. New York: Praeger Publishers, 1984, s. 5-10.

⁴⁰ Tvrzení se vztahuje k říjnu 2019.

⁴¹ US Department of the Treasury. Financial Report of the United States Government: Fiscal Year 2017. *Bureau of the Fiscal Service* [online]. 2018-06-08 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: [https://fiscal.treasury.gov/files/reports-statements/financial-report/02142018-FR\(Final\).pdf](https://fiscal.treasury.gov/files/reports-statements/financial-report/02142018-FR(Final).pdf)

Významnější je jeho ochranná funkce. Pomocí cla a dalších překážek je stát schopen ovlivňovat poptávku po zahraničních produktech zvýšením jejich ceny pro domácí subjekty, případně clo nastavit tak vysoké, že fakticky zcela vyloučí jejich spotřebu, neboť cena zahraničního výrobku stoupne v porovnání s domácím natolik, že spotřebitel nebude ochoten jej kupovat. V takovém případě hovoříme o prohibitivním clu. Stát takto může ovlivňovat výši a strukturu dovozu.

Je však třeba si zároveň uvědomit limitovaný efekt cla z hlediska vyrovnaní obchodní bilance. Ačkoliv je možné takto omezit či eliminovat dovoz, za standardních konkurenčních podmínek nezpůsobí zvýšení vývozu.⁴³ Logickým dopadem zavedení cla by měl být přesun spotřeby z dováženého zboží k domácímu, což podpoří další rozvoj a rozšíření produkce domácích firem, které tím zároveň vytvoří nová pracovní místa a zvyšují mzdy v odvětví.

Státy rozhodují o výši cel na jednotlivé druhy zboží komplexně v rámci své celní, resp. zahraničně-obchodní politiky. Kromě čistě ekonomických cílů je i významným nástrojem diplomacie, neboť je propojená se zahraniční politikou a postojem vůči zemi či uskupení, pomáhá vymezit vztahy domácí země se zahraničními. Může být využívána k obraně, donucení nebo jako prostředek spolupráce.⁴⁴ Státy publikují sazby uceleně v celním sazebníku, úředním seznamu zboží s přidělenými sazbami. Nejvyužívanější klasifikací je Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží vydaný Světovou celní organizací, který má za cíl zjednodušit administrativní proces.⁴⁵ V dnešní době, především díky existenci mezinárodních organizací a nadnárodních uskupení, nejsou státy při rozhodování o svých clech zcela autonomní a nemohou tak volit vhodná opatření pouze na základě svého hospodářského postavení a vlastního úsudku. Do velké míry je celní politika ovlivňována mezinárodními smlouvami (tzv. smluvními nástroji). Celní sazebník z toho důvodu zpravidla obsahuje kromě autonomní všeobecné sazby i další, např. nižší sazby podle doložky nejvyšších výhod, preferenční sazby a osvobození od cel pro nejméně rozvinuté země.⁴⁶

Nejvýznamnějším mezinárodním aktérem ovlivňujícím celní politiku⁴⁷ států je Světová obchodní organizace (WTO). Nástupce dohody GATT z roku 1947, která jako první

⁴² 2017年财政收支情况. Ministry of Finance [online]. 2018-01-25 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: http://gks.mof.gov.cn/zhengfuxinxi/tongjishuju/201801/t20180125_2800116.html

⁴³ RIEBER, William J. Tariffs as a Means of Altering Trade Patterns. *The American Economic Review* [online]. 1981, Vol. 71, No. 5, s. 1098–1099 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/1803498>

⁴⁴ DECONDE, Alexander, BURNS, Richard D. a LOGEVALL, Fredrik. *Encyclopedia of American Foreign Policy*, New York: Gale, Cengage Learning, 2002, s. 531.

⁴⁵ KALÍNSKÁ, Emilie et al. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 98.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ovlivňuje zahraničně-obchodní politiku a s ní i celní pravidla.

začala na multilaterální úrovni jednat o celních pravidlech, dnes představuje komplexní mechanismus korigující mezinárodní obchod kombinací dohod vznikajících v navazujících kolech, fóra pro mnohostranná jednání a orgánu řešení sporů mezi členy. Nejvýznamnějším krokem je koordinace celních sazeb. Strany přijaly závazek ve vztahu k ostatním zemím aplikovat všeobecné a smluvní sazby. Smluvní uplatňují vůči těm, se kterými obchodují na základě doložky nejvyšších výhod, všeobecné vůči ostatním a nečlenům WTO. Pokud některý stát zvýší celní sazby nad povolenou hranici, příp. jinak porušuje pravidla organizace, ostatní členové se mohou obrátit na Orgán pro řešení sporů a s jeho pomocí se domáhat svých práv. Prvním stádiem jsou konzultace a vyjednávání, kde se snaží země nalézt řešení bez nutnosti předkládat věc k rozhodnutí Panelu a podřídit se jejich nálezu. Pokud se závěrem Panelu nesouhlasí, mohou se odvolat k Odvolacímu orgánu. Pokud se strany na začátku nedomluvily a proces dospěl až k vydání nálezu, resp. bylo skončeno odvolací řízení, jsou doporučením WTO vázány a musejí v souladu s ním jednat. V případě, že tak země neučiní, mohou být proti ní přijata protipatření.⁴⁸

Výsledkem Uruguayského kola GATT⁴⁹ byly mimo jiné zásady, kterými se nadále signatáři mají řídit, a další závazky v oblasti snižování dovozních cel, v některých případech vedoucích až k jejich úplnému odstranění. Vzrostl také počet produktů, jejichž celní sazby jsou vázané⁵⁰ a dnes už se vztahují na většinu statků. Od roku 2001 probíhá Katarské kolo, které se dalším odstraňováním obchodních bariér a reformou světového obchodního systému zaměřuje na zlepšení situace rozvojových zemí, mezi které nadále patří i Čína. Závazky vyspělých zemí jako USA jsou striktnější než pro rozvojové, např. jejich vázaná cla jsou nižší. V 90. letech byly jejich průměrné celní sazby na průmyslové výrobky sníženy z 6,3 % na současných 3,8 %, což odpovídá 40% poklesu. Méně produktů je obchodováno s vysokými celními sazbami, tzv. tarifními špičkami, přesahujícími 15 %. Dále vzrostla hodnota dováženého průmyslového zboží, které je zcela osvobozeno od cel. Nyní jsou téměř všechna omezení zemědělských importů převedena na celní překážky, a navíc byly pro všechny komodity stanoveny vázané sazby. Před vznikem WTO pravidla umožňovala omezování obchodu kvótami či poskytováním subvencí, což vytvářelo nepřehledný systém ochrany

⁴⁸ WTO. Understanding the WTO: Settling Disputes. WTO [online]. © 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/disp1_e.htm

⁴⁹ Probíhalo v letech 1986-1994, zabývalo se mimo stávajících otázek snižování cel také novými oblastmi (služby, duševní vlastnictví).

⁵⁰ Vázané celní sazby jsou smluvně domluvené stropy. Země nesmí v souladu se svými mezinárodními závazky aplikovat sazby vyšší, nežli je hodnota jejich vázaných.

zemědělského sektoru. Převedení všech těchto opatření na cla stabilizuje a zpřehledňuje komoditní trhy.⁵¹

Členové WTO zásadně aplikují tzv. doložku nejvyšších výhod, která rozlišuje domácí a zahraniční subjekty, s nimiž smí být jednáno rozdílně, ale zároveň stanoví, že musí být jednáno stejně se všemi zahraničními subjekty bez ohledu na zemi původu.⁵² Znamená to, že jakákoliv výhoda poskytnutá druhé straně se zásadně vztahuje i na třetí strany při jednání s nimi, nelze tedy exkluzivně stanovit výhodnější clo pro jednoho obchodního partnera, aniž by stejných výhod požívali i všichni ostatní.⁵³ Tato zásada je rozporována od vzniku GATT. Rozvojové země se od 60. let úspěšně zasazovaly o preferenční jednání pro svoje ekonomiky bez nutnosti reciprocity, přičemž jedním z argumentů pro udělení této výjimky byly politické zájmy vyspělých ekonomik, jimž by takové uspořádání sloužilo, i když by bylo v rozporu s jejich domácími hospodářskými zájmy. Preferenční jednání by odstranilo alespoň částečně konkurenční výhodu vyspělých ekonomik, spočívající v nižších výrobních nákladech, zato by však mohlo v některých oblastech nahradit rozvojovou pomoc.⁵⁴

V protikladu k tomu USA už od 70. let napadají jednostrannou výhodnost stávajících podmínek pro rozvojové země.⁵⁵ Od r. 2006 se mnohostranná jednání ocitají na mrtvém bodě. Jedním z často zmiňovaných důvodů je rostoucí obava z čínských exportů, a to především ze strany ostatních velkých rozvojových zemí jako Brazílie,⁵⁶ což značně oslabuje vyjednávací pozici tohoto bloku.⁵⁷ Ačkoliv by tyto země za jiné situace byly neopominutelnou silou při sjednávání nových podmínek mezinárodního obchodu, protichůdné zájmy uvnitř skupiny neumožňují jejich efektivní sjednocení a aktivizaci.

Čína a USA jsou častými stranami konfliktů předkládaných Orgánu pro řešení sporů WTO. Donald Trump se v srpnu 2018 nechal slyšet, že WTO nezachází s USA spravedlivě a bezdůvodně prohrávají většinu sporů. Dokonce je dle svých slov z organizace připraven

⁵¹ WTO. Tariffs: more bindings and closer to zero. WTO [online]. © 2019 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm2_e.htm

⁵² DECONDE, Alexander, BURNS, Richard D. a LOGEVALL, Fredrik. *Encyclopedia of American Foreign Policy*, s. 417.

⁵³ Preferenční a nerekiproční sazby lze dle pravidel WTO uplatňovat v obchodním styku s rozvojovými zeměmi a v rámci dohod o volném obchodu.

⁵⁴ FISHER, George C. The "Most Favored Nation" Clause in GATT: A Need for Reevaluation? *Stanford Law Review* [online]. Duben 1967, Vol. 19, No. 4, s. 851-855 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1227536>

⁵⁵ GANTZ, David A. *Liberalizing International Trade After Doha: Multilateral, Plurilateral, Regional, and Unilateral Initiatives*. New York: Cambridge University Press, 2013, s. 16.

⁵⁶ Brazílie a další velké latinsko-americké země zažívaly od začátku tisíciletí příliv dovozu z ekonomicky relativně silné Číny, která i přes svoji rostoucí moc byla nadále považována za rozvojovou zemi. Čína navíc pronikala především do nejvíce chráněných odvětví a ostatní země se domnívaly, že záměrně znehodnocuje měnu za účelem podpory exportu.

⁵⁷ GANTZ, David A. *Liberalizing International Trade After Doha: Multilateral, Plurilateral, Regional, and Unilateral Initiatives*, s. 37-41.

vystoupit, pokud se přístup nezmění.⁵⁸ Názor, že mechanismy a pravidla WTO zemi diskriminují, není ojedinělý. Zastává ho např. i americký obchodní zmocněnec Robert Lighthizer, který opakovaně volá po reformě organizace,⁵⁹ statistiky ale jednoznačně neprokazují, že by země prohrávala většinu sporů, ve kterých je účastníkem. Spojené státy sice byly shledány odpovědnými za porušení pravidel alespoň v jednom bodě v 89 % případů, ve kterých byly protistranou, zároveň však alespoň částečně vyhrály 91 % případů, které před orgán od vzniku WTO samy přednesly.⁶⁰ Dan Ikenson, ředitel Cato Institute, tvrdí, že tato bilance je dána samotným procesem předložení sporu WTO. Stěžovatel vyhrává průměrně v 90 % případů, neboť většinou nebude ochoten spor zahájit, pokud si není jistý výhrou.⁶¹ Myšlenka nerovných podmínek přesto není neopodstatněná. USA jako největší ekonomika světa musí dodržovat průměrná vázaná cla ve výši 3,4 % (2018),⁶² zatímco pro ČLR jako rozvojovou zemi je to 10 % (2018),⁶³ a mnoho dalších ekonomik s vysokým HDP/obyv. se stále hlásí ke statusu rozvojové země,⁶⁴ který jim poskytuje značné výhody.

Cílem WTO je usnadnění a liberalizace světového obchodu, organizace se snaží pomáhat nejméně rozvinutým ekonomikám růst a vyrovnávat podmínky obchodu mezi státy, a za tím účelem využívá preferenčního zacházení. Nicméně těmito ústupky je často odůvodňováno porušování pravidel ze strany nejsilnějších ekonomik po celou dobu existence WTO. Cílené vylepšování pozice slabších obchodních partnerů logicky navozuje u velmocí dojem, že jejich postavení je systematicky poškozováno na úkor slabších hráčů. Dochází k tomu, že státy potom vidí globální ekonomiku jako hru s nulovým součtem, vracejí se k protekcionismu a vylepšují své ukazatele za cenu zhoršení pozice ostatních.

Pro většinu zemí světa znamená zavedení cel ztráty a celkový ekonomický dopad je negativní. Nemusí tomu tak být v případě, že země je velkou otevřenou ekonomikou.

⁵⁸ MICKLETHWAIT, John, TALEV, Margaret a Jennifer JACOBS. Trump Threatens to Pull U.S. Out of WTO If It Doesn't 'Shape Up'. *Bloomberg* [online]. 2018-08-30 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-08-30/trump-says-he-will-pull-u-s-out-of-wto-if-they-don-t-shape-up?srnd=premium-europe>

⁵⁹ COHEN, Luc. WTO losing trade focus, too easy on some developing nations: U.S. *Reuters* [online]. 2017-12-11 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-trade-wto/wto-losing-trade-focus-too-easy-on-some-developing-nations-u-s-idUSKBN1E51MG>

⁶⁰ Podle údajů aktuálních v roce 2017.

⁶¹ IKENSON, Dan. US Trade Laws And The Sovereignty Canard. *Forbes* [online]. 2017-03-07 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/danikenson/2017/03/09/u-s-trade-laws-and-the-sovereignty-canard/#6ebe3ae3203f>

⁶² WTO. Tariff profiles: United States of America. WTO [online]. 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/daily_update_e/tariff_profiles/US_E.pdf

⁶³ WTO. Tariff profiles: China. WTO [online]. 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/daily_update_e/tariff_profiles/CN_E.pdf

⁶⁴ Organizace nerozhoduje o zařazení členů do seznamu vyspělých a rozvojových zemí, státy se samy hlásí k tomuto statutu. Úlevy a benevolentní zacházení ze strany ostatních však není automatické. Každá země stanoví, kterým státům výhody udělí.

Otevřená ekonomika se vyznačuje styky a obchodem s ostatními zeměmi, doslova otevřením se dovozu a vývozu zboží a služeb, kapitálu a technologií. Otevřenost země je nejčastěji měřena jako poměr zahraničního obchodu k HDP ($\frac{\text{export} + \text{import zboží a služeb}}{\text{HDP}}$) a je považována za projev postupující globalizace a liberalizace mezinárodního obchodu, vede k pracovní specializaci a umožňuje dosáhnout zvýšení blahobytu díky využití komparativních výhod, čímž se optimalizuje domácí produkce a zvyšuje produktivita a konkurenceschopnost. Ukazatel vyjadřuje zapojení země do globálních dodavatelských řetězců, indikuje závislost domácích výrobců na zahraniční poptávce a domácích spotřebitelů a výrobců na zahraniční nabídce.⁶⁵ Sledování změn poměru v čase je způsob, jakým je sledováno postupující zapojování zemí do globálních trhů.⁶⁶

Podle indexu ekonomické svobody Heritage Foundation⁶⁷ se v roce 2019 USA nachází na 12. místě, Čína až na 100., ačkoliv obě země oproti předchozímu roku svůj index zlepšily. Spojené státy oproti předchozímu roku ekonomiku mírně uzavřely s průměrnou aplikovanou celní sazbou 1,7 %. Zahraniční obchod USA se podílí na HDP z 26,6 % (2019).⁶⁸ ČLR vlivem obchodního napětí s USA oproti loňskému roku své trhy také mírně uzavřela, průměrné celní zatížení je 3,5 %. Import a export odpovídá 37,8 % HDP. Čína zároveň využívá šestkrát méně netarifních překážek než USA.⁶⁹ Pro srovnání, v r. 2017 podle WB otevřenost obchodu USA dosahovala 27,091 % a stejný ukazatel pro Čínu byl 38,15 % (viz Příloha 1).⁷⁰ Podle Heritage Foundation v r. 2019 také došlo oproti předchozímu roku k mírnému nárůstu ekonomické svobody, ale zatímco pro USA od r. 2009 spíše stagnuje, ukazatel pro Čínu dosahuje historického maxima.⁷¹ Ačkoliv světový průměr celního zatížení přesahovaly USA dvojnásobně, i přesto lze o obou zemích hovořit jako o otevřených ekonomikách.

Otevřenost ekonomiky je často spojována s vyšším růstem HDP způsobeným dodatečnými zdroji pro zvýšení míry akumulace kapitálu a přenosem znalostí a dovedností.

⁶⁵ Výše uvedený poměr neumožňuje studovat strukturu zahraničního obchodu, protože vyjadřuje celkový obchodní obrát a nelze z něj vyčíst, zda v zemi převažuje import či export. Je-li třeba je rozlišit, lze využít také poměr vývozu či dovozu k HDP.

⁶⁶ REIS, Jose Guilherme, FAROLE, Thomas. Trade Competitiveness Diagnostic Toolkit. Washington, D.C.: World Bank Publications, 2012.

⁶⁷ Svoboda obchodování se zahraničím (trade freedom) je jednou ze složek souhrnného indexu ekonomické svobody, reflektující výši cel a netarifních překážek v zemi.

⁶⁸ Economic Freedom Index. Heritage Foundation. United States [online]. 2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/pdf/2019/countries/unitedstates.pdf>

⁶⁹ Economic Freedom Index. Heritage Foundation. China [online]. 2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/pdf/2019/countries/china.pdf>

⁷⁰ World Bank. Trade (% of GDP). WB [online]. © 2019 [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2017&locations=US-CN&start=1960&view=chart>

⁷¹ Trade Freedom. Heritage Foundation [online]. 2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/visualize>

Absorpce nových technologií je usnadněna při vyšší otevřenosti ekonomiky, pokud náklady napodobování jsou nižší než náklady na vlastní inovace.⁷² Tento proces ovšem předpokládá kopírování technologií vyspělých zemí jako je USA zeměmi rozvojovými, čímž dochází ke konvergenci ekonomik,⁷³ ale zároveň nesleduje zájmy těchto velkých zemí. Ty proto v souladu s egoistickými záměry vlastního růstu a snahou o ochranu domácích subjektů mohou zavádět cla a jiné překážky, které relativně zlepšují jejich vlastní situaci (viz kapitola 1.4).

Obecně lze říci, že liberalizace obchodu je výhodná pro spotřebitele v zemi, která odstraní překážky obchodu, a zahraniční výrobce, kteří do této země exportují, avšak nevýhodná pro domácí výrobce, kterým tímto krokem naroste konkurence, a zahraniční spotřebitele. Globální ekonomika nejvíce benefituje z multilaterální liberalizace obchodu,⁷⁴ mnohem více než z liberalizace regionální,⁷⁵ avšak vyšší pravděpodobnost rozvinutí volného obchodu existuje v bilaterálních strukturách než ve vícestranných aliancích, zvláště pokud obě země náleží do stejného vojenského bloku či existují obdobné bezpečnostní záruky.⁷⁶ Volný obchod se státy mimo takového aliance je mnohem méně pravděpodobný.⁷⁷ Z těchto premis lze určit, kdo se bude z čistě ekonomického hlediska na domácí a mezinárodní půdě zasazovat o protekcionistická opatření, a kdo bude podporovat volný obchod, ale vmíšení politických cílů a bezpečnostních zájmů může zcela změnit preference států.

Grossman a Helpman (1995) ve svém modelu predikují vyšší celní sazby v politicky organizovaných průmyslových odvětvích,⁷⁸ pokud je obchodní politika země rozhodována nekooperativně a nebere v úvahu dopad na vlastníky výrobních faktorů a politiky v zahraničí. Oproti tomu nenacházejí jasný důkaz, že by celní ochrana měla tendenci být vyšší

⁷² CIHELKOVÁ, Eva et al. *Mezinárodní ekonomie II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 72-73.

⁷³ BARRO, Robert J., SALA-I-MARTIN, Xavier. Convergence. *Journal of Political Economy* [online]. Duben 1992, Vol. 100, No. 2, s. 223-251 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2138606>

⁷⁴ Multilaterální liberalizace je nejméně diskriminační, neboť většina zemí je součástí, zatímco u regionální liberalizace probíhá pouze mezi několika zeměmi, často geograficky či ideologicky blízkými významnými obchodními partnery. Takové uspořádání snižuje či eliminuje překážky mezi několika ekonomikami, ale nadále zachovává překážky v obchodě s ostatními. Může vést i k jejich zvýšení, pokud jsou země účastníci se regionální liberalizace schopné získat požadované statky mezi sebou navzájem.

⁷⁵ SMITH, Pamela J. *Global Trade Policy: Questions and Answers*. Wiley-Blackwell, 2013, s. 315-321.

⁷⁶ Ačkoliv multilaterální dohody vedou k většímu celkovému růstu mezinárodního obchodu, racionálně se rozhodující státy budou preferovat bilaterální vztahy, které zvýší obchod pro obě strany, neboť v mnohostranných uskupeních (v podmínkách anarchie mezinárodního systému) nedosáhne každý zúčastněný stát takového růstu a podmínek, které může zajistit oboustranně výhodnou bilaterální dohodou. Pokud je bilaterální obchodní dohoda navíc doprovázena bezpečnostními zárukami (např. účast obou zemí v NATO), pozitivně to ovlivní vnímání při averzi k riziku a dále zvýší toky mezi partnery.

⁷⁷ GOWA, Joanne, MANSFIELD, Edward D. Power Politics and International Trade. *The American Political Science Review* [online]. Červen 1993, Vol. 87, No. 2, s. 408-420 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2939050>

⁷⁸ Odvětví, kde zájmové skupiny tvarují politiku v hospodářské oblasti. Účastní se jednání o dohodách a podmínkách obchodu v odvětví a mají moc ovlivnit politická rozhodnutí.

v odvětvích, které z ní mohou více získat. Při efektivním mezinárodním vyjednávání výše ochrany reflektuje nejen politickou sílu speciálních zájmových skupin doma, ale i odpovídajících skupin v tomtéž odvětví v zahraničí. Pokud mají tyto skupiny značnou sílu v domácí ekonomice, ale v zahraničí jsou slabé, povede to k vysoké ochraně odvětví.⁷⁹

Výše uvedené podmínky se navíc změní ve chvíli, kdy bude umožněna redistribuce zisků z obchodu. Samuelson (1939) na příkladu malé ekonomiky ukázal, že je-li umožněna kompenzace aktérů, kteří z volného obchodu ztrácejí, těmi, kdo si jím polepší, je možné zlepšit podmínky všech, a navíc dosáhnout lepších celkových výsledků nežli v autarkii.⁸⁰ Za těchto podmínek bude mezinárodní obchod preferován před protekcionismem všemi aktéry v ekonomice. Kemp (1962) později dokázal, že tento model lze aplikovat i na velké ekonomiky. Za jistých podmínek⁸¹ platí, že čím volnější obchod, tím lépe, avšak jakýkoliv objem mezinárodního obchodu bude vždy pro ekonomiku a jednotlivé aktéry lepší, než žádný obchod.⁸² Autarkie je nejméně žádoucí výsledek, neboť neumožňuje subjektům dosáhnout takových spotřebních možností, jako sebumenší objem zahraničního obchodu. Ossa (2014) vypracoval model, ve kterém vyčíslil ztráty společenského blahobytu, které by země zaznamenaly při přechodu k autarkii z úrovně celních bariér v r. 2014. Pro USA by ztráta spotřební a produkční efektivnosti představovala 13,5 %, pro Čínu potom 12,9 %.⁸³

Na druhou stranu nelze protekcionismus brát jako škodlivou politiku, která jednoznačně a za všech okolností přináší pouze negativní následky. V některých případech může být dočasná ochrana domácího průmyslu na místě, neboť nově industrializované země zpočátku nemohou konkurovat importu z vyspělých zemí, které využívají úspory z rozsahu a nemusejí nově implementovat nákladné technologie.⁸⁴ Grega (2005),⁸⁵ Melitz (2005)⁸⁶ a

⁷⁹ GROSSMAN, Gene M., HELPMAN, Elhanan. Trade Wars and Trade Talks. *Journal of Political Economy* [online]. 1995, Vol. 103, No. 4, s. 675-708 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1086/261999>

⁸⁰ SAMUELSON, Paul A. The Gains from International Trade. *The Canadian Journal of Economics and Political Science* [online]. Květen 1939, Vol. 5, No. 2, s. 195-205 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/137133>

⁸¹ Pokud dojde ke značnému zjednodušení ekonomické reality.

⁸² KEMP, Murray C. The Gain from International Trade. *The Economic Journal* [online]. Prosinec 1962, Vol. 72, No. 288, s. 803-819 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2228352>

⁸³ OSSA, Ralph. Trade Wars and Trade Talks with Data. *The American Economic Journal* [online]. Prosinec 2014, Vol. 104, No. 12, s. 4114 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43495366>

⁸⁴ RICHARDSON, Neil R. *Foreign Policy and Economic Dependence*. Austin: University of Texas Press, 1978, s. 22-23.

⁸⁵ GREGA, Libor. *Ekonomická opodstatněnost podpory zemědělství*. 1. vydání. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, 2005, s. 34.

⁸⁶ MELITZ, Marc J. When and how should infant industries be protected? *Journal of International Economics* [online]. Květen 2005, Vol. 66, Iss. 1, s. 177-196 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2004.07.001>

Klingemann (2012)⁸⁷ uvádějí, že dlouhodobé přínosy dočasné ochrany průmyslu, který má díky ní příležitost se rozvinout, mohou převážit nad krátkodobými ztrátami blahobytu, a navíc se tyto pozitivní efekty přelévají do dalších odvětví. Každý chráněný trh musí být nicméně na určité úrovni představen podmínkám volného trhu, jinak se nemůže stát skutečně konkurenceschopným.

Druhým důvodem pro zavádění cel na jakékoliv úrovni vyspělosti ekonomiky je zvýšení příjmů státního rozpočtu. Vyspělé země zavádějí cla především kvůli zlepšení směnných relací, tvorbě dodatečných pracovních míst a ochraně upadajících odvětví, která postupně ztrácejí konkurenční výhodu a bez intervence státu nejsou nadále schopná obstát v soutěži se zahraniční produkcí. Dalším častým důvodem ochrany domácího průmyslu je vliv zájmových skupin⁸⁸ nebo retaliace za obchodní praktiky jiné země.⁸⁹

Mezi další, zřídka uváděné důvody podpory protekcionistických opatření patří např. ekologické hledisko. Cole a Elliott (2003) tvrdí, že 1% růst mezinárodního obchodu způsobí v průměrné ekonomice 0,05% navýšení emisí CO₂ na osobu.⁹⁰ Cole (2006) uvádí, že 1% růst obchodu způsobí průměrně 1,7% až 3,1% nárůst spotřeby energie na osobu.⁹¹ Heil a Selden (2001) zjistili, že zvyšování intenzity mezinárodního obchodování vede k nárůstu emisí v nízkopříjmových zemích, zatímco ve vysokopříjmových je snižuje.⁹²

Z dlouhodobého hlediska je však volný obchod výhodnější. Nguyen a Wigle (1992) ve svém modelu multilaterální liberalizace mezinárodního obchodu v podmínkách nedokonalé konkurence dokazují, že nárůst globálního blahobytu z volného obchodu je ještě daleko vyšší, než předpokládají modely pracující s dokonalou konkurencí. Stejně tak prosperuje většina jednotlivých národních ekonomik, nejvýraznější efekt se nicméně projevuje u malých států, které v podmínkách nedokonalé konkurence mají více prostoru k využití úspor nákladů.⁹³ Oproti tomu velké ekonomiky benefitují minimálně a USA z volného obchodu v podmínkách

⁸⁷ KLINGEMANN, Wiebke. *The Infant Industry Argument – Valid or Not?* Munich: GRIN Publishing GmbH, 2012, 14 s.

⁸⁸ Viz dříve zmiňovaná studie Grossman a Helpman (1995).

⁸⁹ SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Economics*. 19. vydání. Boston: McGraw-Hill/Irwin, 2010, s. 355-359.

⁹⁰ COLE, Matthew, ELLIOTT, Robert J. R. Determining the Trade–Environment Composition Effect: The Role of Capital, Labor and Environmental Regulations. *Journal of Environmental Economics and Management* [online]. 2003, Vol. 63, Iss. 3, s. 363-383 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0095-0696\(03\)00021-4](https://doi.org/10.1016/S0095-0696(03)00021-4)

⁹¹ COLE, Matthew. Does trade liberalization increase national energy use? *Economics Letters* [online]. 2006, Vol. 92, Iss. 1, s. 108-112 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2006.01.018>

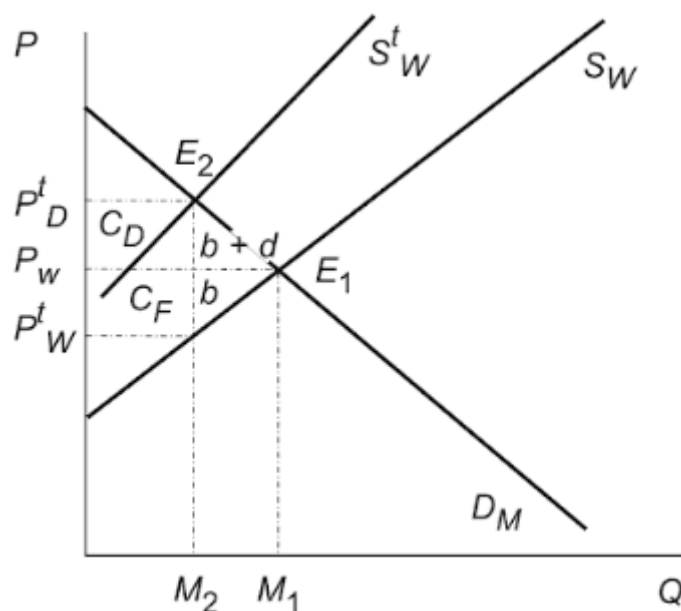
⁹² HEIL, Mark T., SELDEN, Thomas. Carbon emissions and economic development: future trajectories based on historical experience. *Environment and Development Economics* [online]. 2001, Vol. 6, Iss. 1, s. 63-83 [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S1355770X0100004>

⁹³ Zvětšení trhu umožní úspory z rozsahu, které malá ekonomika na rozdíl od velké není schopná zajistit pouze s domácí poptávkou a v nedokonalé konkurenci je posílena racionalizace mezi odvětvími a zlepší se i alokace zdrojů.

nedokonalé konkurence dokonce ztrácí blahobyt na úkor jiných zemí.⁹⁴ Tento model vysvětluje, proč světová ekonomika jako celek a malé ekonomiky budou usilovat o multilaterální liberalizaci obchodu, zatímco velké ekonomiky, a především USA, budou preferovat ochranu domácího trhu – nejenže z volného obchodu netěží, ale naopak jejich ekonomickou situaci může zhoršovat.⁹⁵

Velká ekonomika nemusí být nutně mezi největšími světovými mocnostmi. Vyznačuje se tím, že je schopna ovlivnit světovou cenu komodit, a není tudíž pouhým příjemcem ceny. Velká ekonomika musí být tak významným importérem, aby zvýšení domácí poptávky po dovozu způsobilo zvýšení ceny produktu, neboť uspokojení poptávky vyžaduje stažení zboží z jiných trhů.⁹⁶ V této práci budou ČLR i USA považovány za velké ekonomiky.

Graf 1.1 – Clo ve velké otevřené ekonomice

Zdroj: JIRÁNKOVÁ, Martina, NEUMANN, Pavel a ŽAMBERSKÝ, Pavel. *Mezinárodní ekonomie*, s. 42.

Graf 1.1 zobrazuje efekt zavedení cla ve velké otevřené ekonomice. Křivka nabídky dovozu S_W je rostoucí a její elasticita bude záviset na velikosti ekonomiky. Čím větší je, tím bude nabídka méně elastická a graficky téměř vertikální. V případě Číny a USA bude tato křivka relativně neelastická.

⁹⁴ NGUYEN, Trien T., WIGLE, Randall M. Trade liberalisation with imperfect competition: The large and the small of it. *European Economic Review* [online]. Leden 1992, Vol. 36, No 1, s. 17-35 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/001429219290014N>

⁹⁵ Multilaterální liberalizace v podmínkách nedokonalé konkurence vede v případě USA podle studie autorů Nguyen a Wigle (1992) k obdobné ztrátě společenského blahobytu, jako by byl jeho nárůst, pokud by model pracoval s podmínkami dokonalé konkurence. Autoři tyto ztráty vysvětlují vstupem příliš velkého množství firem na trh, což zvýší náklady na fixní (neproduktivní) výrobní faktory.

⁹⁶ JIRÁNKOVÁ, Martina, NEUMANN, Pavel a ŽAMBERSKÝ, Pavel. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010, s. 42.

Křivka poptávky po dovozu D_M je klesající a znázorňuje rozdíl mezi domácí poptávkou a nabídkou. Vycházíme z předpokladu, že domácí poptávka je větší než nabídka; domácí výrobci poptávku plně neuspokojí, a proto vzniká poptávka po produktu ze zahraničí. Rovnovážný bod E_1 vzniká tam, kde se střetne poptávka po dovozu a světová nabídka dovozu. Dovoz bude dosahovat množství M_1 a světová cena se ustálí na úrovni P_w .

Zavedení valorického cla t bude mít vliv na posun a pootočení křivky nabídky (S_w^t). Posun je způsoben zavedením cla, které při každém množství zvýší cenu produkce, pootočení jeho valorickou povahou. Clo tedy zdraží dovážené produkty progresivně – čím vyšší původní cena, tím vyšší částka bude vybrána na clu.

Rovnováha se po zavedení cla posune do bodu E_2 a domácí cena se zvýší na P_D^t , čímž domácí výrobci zvýší své zisky a zlepší své konkurenční postavení vůči zahraničním výrobcům. Každý domácí spotřebitel, který zakoupí dovážené zboží, zaplatí tuto částku (cenu a clo). Vyšší cena sníží poptávané množství, čímž bude do ekonomiky dovezeno pouze množství M_2 . Clo zároveň způsobí, že světová cena klesne na P_w^t , která bude nižší než původní světová cena P_w . Zavedené clo bylo ve výši $P_D^t - P_w^t$, část nákladů cla ponesou domácí spotřebitelé a část zahraniční výrobci.⁹⁷

Plocha c_D a $b + d$ představuje snížení přebytku spotřebitele, způsobené vyšší cenou. Vláda na clu vybere částku znázorněnou plochami c_D a c_F . Zahraniční výrobci si pohorší snížením světové ceny o plochu c_F , domácí polepší zvýšením domácí ceny o plochu c_D . Výsledný efekt na ekonomiku není jednoznačný, závisí na tom, která z ploch je větší, zda převýší ztráty či zisky. Lze však předpokládat, že čím větší ekonomika, tím pravděpodobněji převýší zisky ze zavedeného cla nad ztrátami, neboť výsledek závisí na elasticitě křivky nabídky světového importu. Za předpokladu, že se ekonomika snaží maximalizovat celkový efekt, zavede tzv. optimální clo, které představuje největší možný rozdíl $c_F - (b+d)$. Z ekonomického hlediska se jedná o sazbu, při které mezní přírůstek příjmů a ztrát rovnají, matematicky jej lze vyjádřit jako převrácenou hodnotu cenové elasticity nabídky dovozu S_w .⁹⁸ Nízká elasticita značí vysokou míru závislosti zahraničních výrobců na domácí ekonomice, což znamená, že čím větší závislost zahraničí na exportu do velké ekonomiky (tedy závislost na ochotě domácí ekonomiky přijímat zahraniční dovoz), tím vyšší je optimální clo domácí ekonomiky.⁹⁹

⁹⁷ CARBAUGH, Robert. *International Economics*. 12. vydání. Mason: South-Western College Pub, 2008, s. 125-132.

⁹⁸ optimální clo = $1 / (\text{elasticita nabídky} - 1)$

⁹⁹ Ibid.

Ztrátu realizuje i světová ekonomika. Přejde o hodnotu produktu, který se z důvodu zavedení cla nevyrobí a neprodá, a navíc ještě nerealizuje příjmy, které by plynuly do státního rozpočtu, kdyby zahraniční výrobci produkovali původní množství.

Jednostranně uvalené clo způsobí pokles světového produktu, růst ceny, a navíc vede k neefektivní alokaci zdrojů. I když si domácí ekonomika jako celek polepší, vláda vybere více peněz do státního rozpočtu a domácí výrobci budou moci vyrábět větší množství a za vyšší cenu, ztráty nerealizují pouze zahraniční výrobci. V domácí ekonomice zvýšení ceny především zhorší postavení spotřebitelů, kteří nesou zvýšené náklady na stejný produkt. V porovnání s malou ekonomikou bude nicméně ztráta na straně spotřebitelů menší, neboť velká ekonomika dokáže část zvýšených nákladů přesunout na zahraniční výrobce.¹⁰⁰

Velká otevřená ekonomika je také na rozdíl od malé schopná zlepšit své směnné relace a zvýšit užitek zavedením cel, a to i přesto, že snižují efektivnost. Aby však cla měla tento účinek, musí země najít optimální clo, které umožní maximalizovat užitek při dané zahraniční křivce nabídky.¹⁰¹

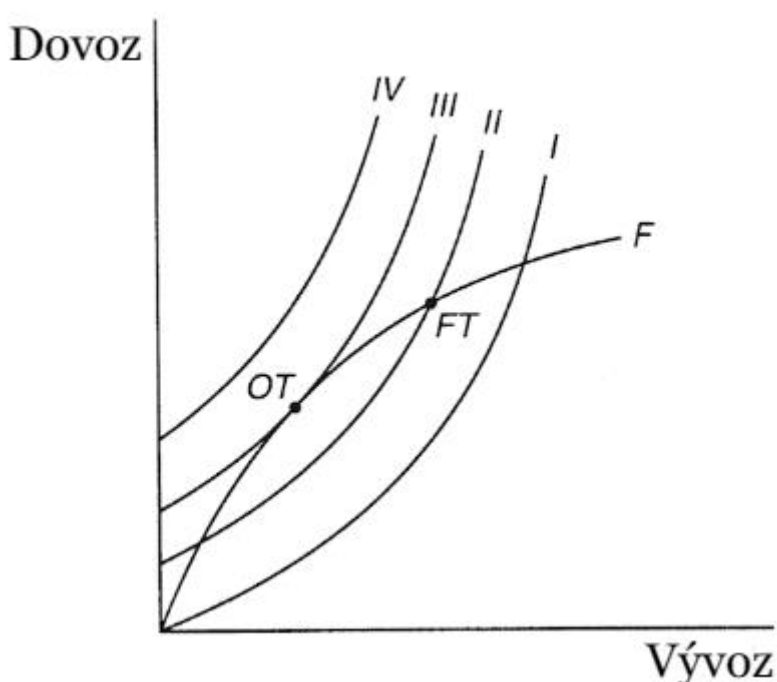
Zavedení cla ve velké otevřené ekonomice způsobí snížení poptávky po produktu na mezinárodním trhu, což zlepší směnné relace domácí ekonomiky. Volný obchod obecně umožňuje dosáhnout vyššího užitku oproti uzavřené ekonomice díky mezinárodní specializaci. Zavedení cla tuto specializaci částečně omezí, snížení mezinárodní poptávky po produktu zároveň sníží jeho cenu, což umožní zlepšení směnných relací růstem relativní ceny exportu na světovém trhu.¹⁰²

¹⁰⁰ RICHARDSON, Neil R. *Foreign Policy and Economic Dependence*, s. 23.

¹⁰¹ THOMPSON, Henry. *International Economics: Global Markets and Competition*. Singapur: World Scientific Publishing, 2017, s. 80-81.

¹⁰² Ibid, s. 81.

Graf 1.2 – Indiferenční křivky

Zdroj: THOMPSON, Henry. International Economics: Global Markets and Competition, s. 82.

Optimální clo umožní maximalizaci užitku za změnéné situace – clo sice sníží efektivnost, ale zároveň zlepší směnné relace země. Mezní přínos ze zlepšených směnných relací tak může převážit nad marginálními náklady ztráty ekonomické efektivnosti. Graf 1.2 zobrazuje indiferenční křivky odpovídající kombinacím různých množství dováženého a vyváženého zboží. Indiferenční křivky vyjadřují politiku sociálního blahobytu státu, který se snaží tuto funkci maximalizovat. Jejich tvar je dán tím, že rostoucí množství vývozu musí být vyváženo větším množstvím dováženého zboží k zachování stejného užitku spotřebitele, který požaduje tím vyšší dostupnost zahraničního zboží, čím více doma vyráběného zboží je spotřebováváno v zahraničí. Indiferenční křivka I představuje situaci, kdy země není zapojena do mezinárodního obchodu, indiferenční křivka IV představuje nejvyšší dosažitelnou křivku. Křivka domácí nabídky protíná při volném obchodu křivku zahraniční nabídky F v bodě FT. Při zavedení optimálního cla vzhledem k fixní křivce zahraniční nabídky se křivka domácí nabídky posune (přiblíží směrem k ose y, počátek zůstává v bodě 0) a protne křivku zahraniční nabídky v bodě OT, ležící na vyšší indiferenční křivce. Optimální clo tak maximalizuje užitek při dané křivce zahraniční nabídky (a výši zahraničního cla).

Ossův model (2014) stanoví mediánové optimální clo¹⁰³ USA ve výši 60,3 %, pro Čínu odpovídá hodnotě 59,3 %, avšak výrazně se liší v jednotlivých průmyslových odvětvích. Každá země by zavedením svých optimálních cel zvýšila svůj blahobyť za současného snížení blahobytu všech ostatních, ačkoliv efekt na zahraničí by byl relativně menší než zvýšení blahobytu v dané zemi. Americká cla by měla o polovinu větší negativní efekt na zahraniční blahobyť, než čínská.¹⁰⁴

Pokud obě země reagují na zavedení a změny cel druhé strany uvalením svého optimálního cla, postupným procesem přizpůsobování se země dostanou do bodu Nashovy rovnováhy.¹⁰⁵ Může ovšem nastat i situace, kdy rovnovážná cla nelze najít.¹⁰⁶

Bez ohledu na to však bylo empiricky prokázáno, že výše optimálního cla v Nashově rovnováze pozitivně koreluje s relativní velikostí ekonomiky a negativně s využitím úspor z rozsahu, volným vstupem na trhy a mezinárodní mobilitou kapitálu.¹⁰⁷

Situace se dále zkomplikuje, pokud další země začnou uvalovat odvetná cla. Pro jednoduchost budeme uvažovat pouze dvě země (USA a Čínu) jako dvě velké otevřené ekonomiky.

1.3 „Obchodní války jsou dobré a dají se snadno vyhrát“

Oznámení amerického prezidenta, že budou uvalena cla na import oceli a hliníku (2017) vyvolalo vlnu obav ze strany nejvýznamnějších obchodních partnerů, kteří varovali před možností, že tento krok zahájí obchodní válku. Trump na to reagoval 2. března 2018 příspěvkem na Twitteru, ve kterém tvrdí:

„Když země (USA) přichází o miliardy dolarů z obchodu prakticky s každou zemí, se kterou obchoduje, obchodní války jsou dobré a dají se snadno vyhrát. Například, pokud máme s určitou zemí deficit 100 miliard USD a oni si začnou vyskakovat, prostě nebudeme pokračovat v obchodování – bez problému vyhraje. Je to snadné!“¹⁰⁸

Když Trump prohlásil, že obchodní války jsou dobré, lze předpokládat, že v souladu s politickými slogany „Amerika na prvním místě“ a „Udělejme Ameriku znovu velkou“ měl

¹⁰³ Medián je prostřední hodnota vzestupně uspořádaných hodnot, která dělí tento soubor na dvě stejně početné poloviny. Pro účely stanovení optimálního cla je vhodnější nežli aritmetický průměr, neboť není ovlivňován extrémními hodnotami. Budeme-li předpokládat, že jednotlivé položky celního sazebníku jsou podřízeny clům v různé výši, mediánové clo bude takové, které vyjadřuje prostřední hodnotu seznamu cel seřazených od nejnižšího po nejvyšší.

¹⁰⁴ OSSA, Ralph. Trade Wars and Trade Talks with Data. *The American Economic Journal*, s. 4115-4116.

¹⁰⁵ K Nashově rovnováze dále, s. 27.

¹⁰⁶ THOMPSON, Henry. *International Economics: Global Markets and Competition*, s. 81-82, 86-88.

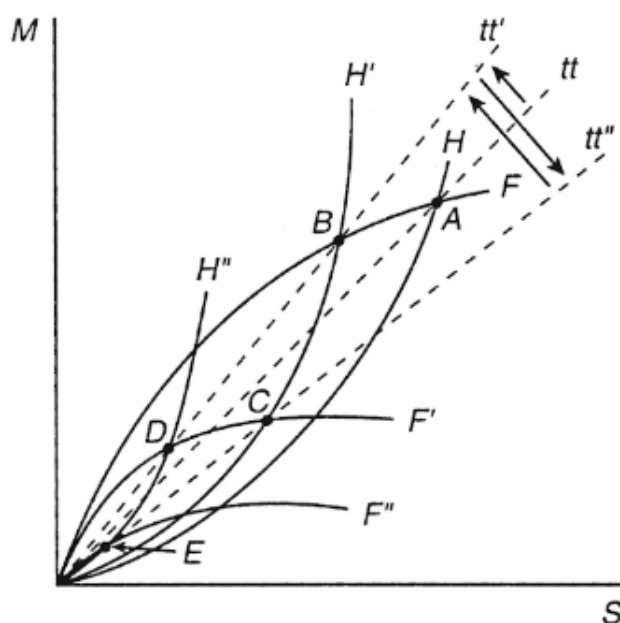
¹⁰⁷ MARKUSEN, James R., WIGLE, Randall M. Nash Equilibrium Tariffs for the United States and Canada: The Roles of Country Size, *Journal of Political Economy* [online]. Duben 1989, Vol. 97, No. 2, s. 368-386 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1831317>

¹⁰⁸ TRUMP, Donald. [When a country (USA) is losing many billions of dollars...].

na mysli dobré pro USA, především z ekonomického hlediska. Otázka výhry v podobě dosažení deklarovaných cílů bude probrána ve 2. kapitole, zde je omezena na stanovení, zda by potenciální obchodní válka dopadla lépe pro americkou ekonomiku než čínskou.

V předchozí kapitole bylo vysvětleno, jak může zavedení cel zlepšit ekonomickou situaci pro velkou otevřenou ekonomiku. Tato část vysvětluje, jak se situace změní v případě, že druhá země zareaguje na uvalení cla zavedením vlastních. V souladu s vybranými modely a výše uvedenými teoriemi bude pojem „obchodní válka“ aplikován na situaci, kdy proběhlo alespoň jedno kolo zavedení nebo zvýšení cel ze strany každého partnera.

Graf 1.3 – Vliv odvetných cel v obchodní válce

Zdroj: THOMPSON, Henry. *International Economics: Global Markets and Competition*, s. 82.

Pokud druhá země uvalí optimální clo odvetně nazpět a země zahájí celní válku, křivka zahraniční nabídky už nebude nadále fixní, ale stejně jako domácí se zmenší (viz graf 1.3). Tím klesne spotřeba domácího produktu v zahraničí, klesne cena a poptávka po tomto exportu, čímž se zhorší směnné relace domácí ekonomiky. První kolo cel napřed posunulo křivku domácí nabídky H' v grafu 3, zmenšilo objem obchodu z bodu A do B a zlepšilo směnné relace domácí ekonomiky z bodu tt do tt' . Odvetné opatření poté posunulo zahraniční nabídku F' , směnné relace ve prospěch zahraniční ekonomiky do bodu tt'' , ale zároveň dále snížilo objem obchodu do bodu C. Další kola retaličních opatření budou vychylovat směnné relace do tt' a tt'' , tedy střídavě ve prospěch domácí a zahraniční ekonomiky, ale za cenu neustále se zmenšujícího objemu obchodu (body D, E a dále). Optimální clo proto může zlepšit směnné relace a zvýšit zisky domácí ekonomiky, ale protože

tak činí na úkor obchodního partnera, povede k odvetným opatřením zahraniční ekonomiky. Pokud situace eskaluje, jediným výsledkem je postupné omezování mezinárodního obchodu až do bodu, kdy se clo stane prohibitivním a země spolu zcela přestanou obchodovat.¹⁰⁹ K tomu by ovšem při racionálním chování aktérů nemělo nikdy dojít, neboť jak bylo výše uvedeno, autarkie je nejméně uspokojivým stavem mezinárodního obchodu.

Teorie her (např. Thompson, 2017) vysvětluje výše popsany mechanismus celních válek z pohledu strategického rozhodování států. Pokud považujeme mezinárodní obchod za hru s nulovým součtem (aneb jedna strana může vyhrát pouze za cenu ztrát druhé), potom celní války jsou hrou s negativním součtem, neboť celkové ztráty převýší dosažitelné zisky. Za situace, kdy se každá ze stran může nezávisle rozhodnout mezi dvěma možnostmi, z nichž jedna je volný obchod a druhá uvalení cla v jednotné výši a rozhodnutí obou stran probíhá zároveň, oba se pokusí odhadnout reakci toho druhého a podle toho jednat.

Tabulka 1.1 – Věžňovo dilemma a zisky z mezinárodního obchodu

		Domácí ekonomika	
		bez cla	se clem
Zahraniční ekonomika	bez cla	(100, 100)	(60, 120)
	se clem	(120, 60)	(80, 80)

Zdroj: Vlastní zpracování

V případě, že ani jedna ze stran cla neuvalí, oba dosáhnou stejného výsledku a z mezinárodního obchodu budou mít zisk 100. Pokud oba cla uvalí, oběma se sníží zisk na 80. Obě země však bude lákat možnost uvalení cla za situace, kdy druhá strana zůstane u volného obchodu, neboť v takové situaci by země aplikující cla „vyhrála“ část zisku druhé strany a realizovala zisk 120, zatímco strana, která neočekávala tento krok, získá pouze 60, což je méně, než v případě uvalení cel oběma stranami. Strana, která se rozhodne clo uvalit, tudíž může mít zisk buď 120 (druhá strana zůstane u volného obchodu) nebo 80 (obě uvalí cla). Země bez cel může dosáhnout buď výsledku 100 (neuvalení cel druhou zemí) nebo 60 (druhá země je uvalí). Každé ze zemí se proto může zdát, že uvalení cla je pro ně strategicky výhodnější než volný obchod. Pro celosvětovou ekonomiku mají cla vždy negativní dopad,

¹⁰⁹ THOMPSON, Henry. *International Economics: Global Markets and Competition*, s. 82-83.

oboustranně uvalená mnohem větší než jednostranná. Volný obchod je nestabilní situací, neboť je výhodný pouze ve chvíli, kdy jej zároveň zvolí obě strany.¹¹⁰

Nejvýhodnější by tedy bylo spolupracovat a cla vůbec neuvalovat, ale země nejsou schopné předpovědět akce druhé strany a tato nejistota vede k nedůvěře ve sliby obchodního partnera a sobeckému rozhodování. Reálné státy se musejí takto rozhodovat opakovaně, zvažovat svoji volbu a uzpůsobovat politiku současné situaci, nelze to však považovat za zcela nezávislá rozhodnutí činěná každý den vůči každému obchodnímu partnerovi. Pravděpodobnější je volba určitého směřování a zaujetí pozice vůči skupinám států a jednání v souladu s touto strategií. Státy přehodnocují svoji pozici ve hře ve chvíli, kdy nastane událost, která způsobí změnu strategie, jako například nástup nového politického představitele nebo náhlé neočekávané jevy, tzv. černé labutě.¹¹¹

Tato protekcionistická opatření jsou příklad tzv. „beggar-thy-neighbor“ politik, doslova překládané jako „ožebrač svého souseda“. Vlády adoptují strategické ekonomické politiky, které mají za cíl zvýšit bohatství v domácí ekonomice zvyšováním obchodních přebytků za cenu zhoršování hospodářské situace obchodních partnerů. Z domácího hlediska jsou populární, neboť v krátkém časovém horizontu zvyšují blahobyť země, nicméně z dlouhodobého hlediska se nevyplácejí, neboť vedou k odvetným opatřením. Při vyhocení situace může dojít až k rozpadu mezinárodního obchodního systému.¹¹² Ekonomicky jsou proto vždy škodlivé a nevhodné pro udržení míru a dobrých vztahů, ale v politice jsou oblíbené, a proto zůstávají oblíbeným nástrojem obchodní politiky.

Teorie her předpokládá nekooperativní hru dvou hráčů, kteří se snaží předpovědět jednání druhé strany, na které reagují, aniž by skutečně znali rozhodnutí druhého hráče. Každý z hráčů se tak snaží učinit nejlepší možné rozhodnutí na základě správného odhadu strategie druhé strany a postupně je dosaženo Nashovy rovnováhy,¹¹³ při které žádný z hráčů nemůže změnou strategie vylepšit svoji pozici, aniž by se zároveň změnila strategie druhého hráče. Nejistotu ohledně jednání ostatních států zmírňují dohody, především multilaterální ujednání v rámci WTO, neboť v případě opakovaných her se šance na volbu kooperativní strategie zvyšuje, ale nikdy ji nelze zcela eliminovat a hrozí, že setrváním u volného obchodu, jestliže partner uvalí cla, ekonomika ztratí víc, než preventivním zavedením cel. Proto se státy

¹¹⁰ Ibid, s. 84-86.

¹¹¹ „Černá labuť“ je pojem přestavený Nassimem Talebem, který označuje nepředvídané jevy a události s výrazným dopadem na život jedince, skupiny či společnost. Příkladem černé labutě byl např. teroristický útok 11. září. Viz TALEB, Nassim N. *Černá labuť*. Praha: Paseka, 2011, 440 s.

¹¹² DREZNER, Daniel W. Beggar-thy-neighbor, take one. *Foreign Policy* [online]. 2008-10-20 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2008/10/20/beggar-thy-neighbor-take-one/>

¹¹³ THOMPSON, Henry. *International Economics: Global Markets and Competition*, s. 85.

nadále rozhodují pro uvalování cel, přestože volný obchod mezi všemi státy by byl za jinak stejných podmínek optimální volbou. Navíc WTO musí činit kompromisy mezi zájmy jednotlivých členských států, přičemž bilaterální aliance a dohody o volném obchodě jsou prokazatelně stabilnější než multilaterální. Nestabilnější bilaterální dohody jsou takové, kde je každá strana vybavená jinými zdroji.¹¹⁴

Kritici (např. Shaked, 1994¹¹⁵) namítají, že teorie her je příliš simplifikovaným modelem reality a není možné s dostatečnou přesností takto postihnout reálné rozhodovací procesy.¹¹⁶ Heiner ovšem tvrdí, že od politických představitelů nelze očekávat sofistikované operace optimalizující jejich rozhodování na základě okamžitých a často nenavazujících informací. Poukazuje na to, že kvalita výsledku nebude zlepšena s rostoucí flexibilitou reakcí na informace a výběrem možností, pokud je problém příliš složitý a panuje nejistota ohledně použití těchto informací nebo volby, kdy jakou akci využít. Nejistota podle něj naopak omezuje volnost rozhodování, neboť představitelé budou ovlivňováni v tomto procesu pouze těmi informacemi, které dosahují požadované spolehlivosti. Ve výsledku bude rozhodování omezeno pouze na několik málo stálých možností, ze kterých bude vybíráno bez ohledu na to, že v konkrétním případě může nejpriznivějšího výsledku dosáhnout zcela jiná. Alternativy budou stanoveny na základě jednoduchých pravidel, nikoliv optimalizace. Představitelé přitom nemusejí plně rozumět důvodům, které vedly ke stanovení těchto pravidel a možností, pouze musejí být schopni rozeznat, kdy je třeba zvolit kterou z alternativ. Heiner argumentuje, že opačný přístup reakce na každou novou informaci by vedl k absolutní nepředvídatelnosti jednání.¹¹⁷

Vycházíme-li z předpokladu, že bez ohledu na skutečnou komplexitu konkrétní situace státy rozhodují podle jimi stanovených jednoduchých pravidel, je irelevantní argument, že teorie her příliš zjednodušuje realitu, neboť samotná ekonomická realita je v rozhodovacím procesu zjednodušena a omezena na podstatné a rozhodné skutečnosti.¹¹⁸

¹¹⁴ GOWA, Joanne, MANSFIELD, Edward D. Power Politics and International Trade. *The American Political Science Review* [online], s. 408-420 [cit. 2019-03-24].

¹¹⁵ SHAKED, Avner. Opting out: bazaars versus "hi tech" markets. *Investigaciones Economicas* [online]. Fundación SEPI. 1994, Vol. 18, Iss. 3, s. 421-432 [cit. 2019-08-01]. Dostupné z: <https://www.fundacionsepi.es/investigacion/revistas/paperArchive/Sep1994/v18i3a2.pdf>

¹¹⁶ Nejčastější argument zní, že často existuje více řešení problému, při kterých je dosaženo Nashovy rovnováhy. V některých případech z takového modelu není možné vyvodit aplikovatelný závěr, především o chování hráčů.

¹¹⁷ HEINER, Ronald A. The Origin of Predictable Behaviour. *The American Economic Review* [online]. 1983, vol. 73, no. 4, s. 564-573 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1816559

¹¹⁸ CONYBEARE, John A. C. *Trade Wars: The Theory and Practice of International Commercial Rivalry*, s. 12-13.

USA se potýkají i s problémem nedostatečné diverzifikace zahraničního obchodu¹¹⁹ a potenciálních problémů plynoucích ze závislosti na dovozu z Číny.¹²⁰ Na druhou stranu Martin, Mayer a Thoenig (2008) vypracovali model, ze kterého vyplývá, že pravděpodobnost bilaterální války je tím menší, čím vyšší procento jejich zahraničního obchodu probíhá mezi těmito dvěma zeměmi, zatímco otevřenost multilaterálnímu obchodu a s tím spojená nižší dvoustranná závislost pravděpodobnost obchodní války zvyšuje, neboť snižuje náklady na takový konflikt a umožňuje snadnější substituci. Dále poukazují na to, že postupující globalizace obchodních toků je hlavním původcem klesající bilaterální závislosti, což sice snižuje pravděpodobnost globálního konfliktu, zato však oslabuje racionální důvody pro vyhýbání se eskalaci neshod mezi dvěma zeměmi a vytváří příležitost pro to, aby přerostly do ozbrojeného konfliktu. (Tento efekt je nicméně oslaben, jedná-li se o země, které dělí vzdálenost více než 1000 km.¹²¹) Podle těchto předpokladů je proto nepravděpodobné, že by obchodní konflikt mezi Čínou a USA přerostl do otevřené války, i když bude obchodní napětí nadále eskalovat. Pravděpodobnost zástupné války je nemožné v tuto chvíli určit.

USA se budou nicméně snažit nedovolit Číně stát se globální ekonomickou velmocí. Kennan a Riezman (1988) tvrdí, že země může vyhrát obchodní válku za předpokladu, že je podstatně větší než její oponent, a to i v případě, že druhá strana zavede odvetná opatření.¹²² K obdobnému závěru dochází také Syropoulos (2002).¹²³ Rapidní růst Číny proto v očích USA představuje další hrozbu tím, že její růst zmírňuje rozdíly velikostí ekonomik a nátlaková opatření ztrácejí efektivitu.

Harrison a Rutström (1991) zjistili, že výsledek obchodní války mezi USA a jinou zemí nebo zeměmi není ani s použitím stejného modelu vždy jednoznačný a je třeba důkladně zvážit všechny okolnosti. V některých případech se USA vyplatí začít a eskalovat obchodní

¹¹⁹ Za poslední dekádu klesly USA v indexu ekonomické komplexity o jednu pozici (nyní 12. místo) z důvodu klesající diverzity vývozu.

¹²⁰ United States of America. *Atlas of Economic Complexity* [online]. Harvard's Growth Lab. Harvard University. ©2019 [cit. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://atlas.cid.harvard.edu/countries/231>

¹²¹ MARTIN, Philippe, MAYER, Thierry a THOENIG, Mathias. Make Trade Not War? *The Review of Economic Studies* [online]. Červenec 2008, Vol. 75, No. 3, s. 865-869 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20185058>

¹²² KENNAN, John, RIEZMAN, Raymond. Do Big Countries Win Tariff Wars? *International Economic Review* [online]. Únor 1988, Vol. 29, No. 1, s. 81-85 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2526808>

¹²³ SYROPOULOS, Constantinos. Optimum Tariffs and Retaliation Revisited: How Country Size Matters. *Review of Economic Studies* [online]. Červenec 2002, Vol. 69, No. 3, s. 707-727 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/1467-937X.t01-1-00028>

konflikt, v jiných vyjednávat a spolupracovat. Každá z těchto válek, bez ohledu na jednotlivé vítěze, nicméně představuje citelné ztráty pro globální ekonomiku.¹²⁴

Li, He a Lin (2018) porovnávají několik scénářů vyhroceného obchodního konfliktu s použitím dat z roku 2013. Prvním z nich je „čistá celní válka“ mezi USA a Čínou s různými úrovněmi cel. Pokud USA uvalí cla bez reciproční akce Číny, ekonomika asijské země zaznamená ztráty ve všech zkoumaných aspektech. Nejvýraznější efekt by byl výsledován v propadu jejich zahraničního obchodu, méně potom u produkce, HDP a zaměstnanosti a pouze okrajově u blahobytu. Tyto ztráty budou rostoucí při vyšším zavedeném cle. Vzhledem k tomu, že předpokládají plnou zaměstnanost, snížení zaměstnanosti ve zpracovatelském sektoru povede k jejímu současnému zvýšení v ostatních sektorech. Přesto tato opatření Čínu nezasáhnou nikterak závažným způsobem. Navíc, zvolí-li retaliaci, dokáže tím snížit utrpěné ztráty. Pro Čínu proto bude výhodné odvetná cla uvalit.¹²⁵

Pro USA naopak budou odvetná opatření znamenat zhoršení pozice. Při jednostranném zavedení cel vzroste blahobyť, HDP a produkce ve zpracovatelském sektoru, nicméně poklesne zaměstnanost, import a export. Retaliace navíc způsobí pokles produkce ve zpracovatelském průmyslu. Nejvýraznější efekt zaznamená zahraniční obchod, střední dopad neprojeví u produkce a zaměstnanosti a blahobyť se změní nejméně. Při rostoucích celních sazbách budou napřed efekty růst, později naopak začnou klesat. Podle tohoto modelu navíc USA nemůže zvyšováním cel dosáhnout vyšší zaměstnanosti, přesto však může tuto strategii považovat za výhodnou, neboť na rozdíl od Číny se některé ukazatele zlepší (ačkoliv se převážně jedná o ty, na které mají cla méně výrazný vliv). USA se proto může zdát, že obchodní válku takto může vyhrát, přestože ve skutečnosti jsou poraženými všichni. Kromě obou zúčastněných zemí postihnou negativní efekty i globální ekonomiku (čím vyšší zavedená cla, tím výrazněji), především v podobě poklesu blahobytu, HDP, zpracovatelského průmyslu i zaměstnanosti a zahraničního obchodu, a to přesto, že některé země si mohou obchodní válkou mezi dvěma mocnostmi polepšit. Nejvíce na potyčce získají malé ekonomiky s vysokou závislostí na zahraničním obchodě, neboť zde budou USA i Čína hledat náhradu. Těmito zeměmi jsou vyšší cla v bilaterálním obchodě velmocí stabilně preferována.

¹²⁴ HARRISON, Glenn W., RUTSTRÖM, E. E. Trade Wars, Trade Negotiations and Applied Game Theory. *The Economic Journal* [online]. Květen 1991, Vol. 101, No. 406, s. 420-435 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2233549>

¹²⁵ LI, Chunding, HE, Chuantian a LIN, Chuangwei. Economic Impacts of the Possible China-US Trade War. *Emerging Markets Finance and Trade* [online]. Květen 2018, Vol. 58, Iss. 7, s. 1563-1566. [Cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz:2048/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=1701502&lang=cs&site=ehost-live>

Při druhém scénáři, kde kromě cel budou zavedeny i netarifní bariéry, je situace velice podobná. Zásadním rozdílem ovšem je, že pokud Čína zvolí odvetná opatření, uškodí jí to mnohem více než jednostranné zavedení ze strany USA. Proto tento krok není považován za vhodný, přestože retaliace zároveň zhorší negativní dopady protivníka. USA by také utrpěly značné ztráty v zahraničním obchodě, především na straně dovozu, zároveň by se zvýšilo HDP díky klesajícím obchodním nerovnováhám, nicméně zaměstnanost v průmyslu by se nenavýšila. Spojené státy takto ztrácejí více než při čistě celní válce, a i když jejich ztráty budou menší než u druhé strany bez ohledu na její reakci, při čínské odvetné reakci se budou blížit. Jejich společné ztráty by navíc byly vyšší, což se projeví i na mnohem větších ztrátách globální ekonomiky.

Výzkum dále uvádí, že situace Nashovy rovnováhy při nekooperativních hrách oproti standardní oboustranné celní válce s totožnou výší cel způsobí závažnější ztráty pro Čínu, a zároveň zmenší negativní následky pro USA. Při kooperativní hře, kde se oba hráči dohodli, že nebudou výši cel měnit, se v porovnání s nekooperativní hrou situace zlepší pro všechny. Čína si relativně polepší více v importu a blahobytu, USA v zpracovatelském průmyslu, HDP a zaměstnanosti. Vzhledem k tomu, že USA může z dohody získat více, jejich vyjednávací pozice je silnější. Globální ekonomika bude nadále negativně zasažena, ačkoliv v menší míře. Pokud by navíc USA zároveň s celní válkou s Čínou zahájila obdobný konflikt i s Mexikem, čínská pozice by zůstala výrazněji nedotčena, zatímco negativní efekty v USA by značně narostly.¹²⁶

Woronoff tvrdí, že zkušenosti z minulosti ukázaly, že ačkoliv v obchodních potyčkách či válkách lze vysledovat vítěze, neznamená to, že by jedna ze zúčastněných zemí ze střetu vyšla bez výrazných ztrát. Právě naopak, výsledek vítěze často uspokojí stejně málo, jako poraženého, což vede k nárůstu nepřátelství a potenciálu dalšího sporu. Tato spirála narušuje globální obchod a jeho jistoty a snižuje hospodářskou bezpečnost jednotlivých zemí. S každým dalším sporem se očekávání jeho úspěšného a trvalého vyřešení vytrácí, což negativně ovlivňuje vztahy i mezi zeměmi, které konkrétním konfliktem nebyly přímo zasaženy. Zhoršující se poměry v domácí ekonomice v podobě rostoucí nezaměstnanosti, krachujících firem a všeobecné nespokojenosti umožní vládám, pokud se jim podaří přenést vinu na cizí státy a zahraniční výrobce, získat podporu pro protekcionistická opatření napříč širokým spektrem skupin obyvatel. Vztahy mezi zeměmi potom budou chladnější, obsahovat abstraktní všudypřítomné napětí a nedůvěru. To povede k vyostřování, zvyšování frekvence a

¹²⁶ Ibid, s. 1565-1573.

rozsahu sporů, což zpětně způsobí zhoršování celkových vztahů a zostřování protekcionistických opatření.¹²⁷

Z tohoto vyplývají dva závěry. Zaprvé, následky vyhrocených obchodních sporů se projevují kromě přímo zasažených ekonomik také v dalších zemích, ať už otevřeně zhoršením výhledů na tempo růstu HDP či jiné ekonomické ukazatele, nebo ztrátou bezpečnosti a důvěry v mnohostranný obchodní systém. Zadruhé, dopady obchodních sporů mají dlouhodobý až trvalý charakter. Vyřešení sporu a deeskalace situace nevede k plnému navrácení předešlého stavu, ale má rozsáhlé následky do budoucna jak v očekávání dalších konfliktů, tak v jejich postupném rozrůstání ze pří o specifické produkty v komplikované spory mezi zeměmi, kterým současné uspořádání obchodu napomáhá, a těmi, na jejichž úkor se tak děje.

V tomto okamžiku je už proto provázání ekonomických a politických cílů neoddělitelné, což podporují i okolnosti současného konfliktu mezi USA a Čínou, blíže popsané v druhé kapitole. Výše zmiňované pochybnosti ohledně možnosti výhry v obecné rovině je navíc potřeba doplnit o specifický rys vztahu mezi USA a Čínou. Spojené státy jsou globálním hegemonem, který neměl za poslední století ekonomicky ani vojensky soupeře,¹²⁸ ale rapidní růst a rozvoj Číny pro ně představuje hrozbu. Tento jev popisuje Allison (2018) jako Thúkýdidovu past. Z historických dat vyplývá, že v 75 % případů¹²⁹ skončilo soupeření mezi hegemonem a nastupující velmocí válkou, neboť hegemon se obával ztráty svého postavení.¹³⁰ Počínání USA od nástupu Donalda Trumpa do úřadu amerického prezidenta lze považovat za chování směřující k omezení rostoucího vlivu ČLR v zahraničí a mohlo by vést až k otevřenému vojenskému konfliktu.¹³¹

1.4 Smoot-Hawley Tariff Act a obchodní válka s Japonskem

Nejznámější a nejvíce devastující obchodní válka v historii započala během Velké hospodářské krize v USA. V roce 1930 byl přijat celní sazebník Smoot-Hawley, navržený dvěma stejnojmennými americkými kongresmany, který měl napomoci ochraně domácí produkce. Po propadu newyorské burzy a propuknutí celosvětové krize začaly státy zavádět navzájem protekcionistická opatření k vyrovnání své obchodní bilance a zabránění šíření

¹²⁷ WORONOFF, Jon. *World Trade War*, s. 6-16.

¹²⁸ Lze polemizovat o SSSR, nicméně i ten projevoval spíše schopnost držet s USA tempo, nežli je předejít a nahradit. Ekonomika Sovětského svazu za Spojenými státy zaostávala, a přestože měli jaderné zbraně a kosmický program, nakonec nadměrné soupeřivé zbrojení přispělo k úpadku tohoto státu.

¹²⁹ Sledované období je posledních pět staletí.

¹³⁰ ALLISON, Graham. *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thúkýdidovo poučení z dějin*. Praha: Prostor, 2018, 536 s.

¹³¹ Tento závěr je v rozporu s tím, k čemu dospěli Martin, Mayer a Thoenig (2008), avšak jejich model předpokládá interdependenci a racionalitu jednání, Woronoff sleduje dlouhodobý vliv sporů na důvěru mezi stranami a Allison předpokládá, že strach hegemonu převládne nad ostatními faktory.

nestability do jednotlivých národních ekonomik, což ve výsledku vedlo k výraznému útlumu mezinárodního obchodu a následně trvalo několik desetiletí, než se podařilo tyto překážky znovu odstranit.

Protekcionistická opatření nebyla zaváděna stejnou měrou, na cla se spoléhaly především země, jejichž měna byla pevně fixována vůči zlatu. Pokoušely se tím vyrovnat platební bilanci a zamezit ztrátám zlata, přesunout spotřebu ze zahraničí domů, udržet vyrovnaný rozpočet a zastavit nárůst nezaměstnanosti. Oproti tomu země, které zlatý standard opustily¹³² a dovolily oslabení svých měn, zažívaly příliv zlata a nárůst konkurenceschopnosti na úkor ostatních. Navíc oddělením měny od zlata získaly kontrolu nad monetární politikou. Centrální banky se mohly stát věřitelem poslední instance a pohybem úrokových sazeb efektivně ovlivňovat nezaměstnanost.¹³³ Ani tato možnost však nebyla vhodným opatřením z hlediska globální ekonomiky, neboť v okolních zemích často vyvolávala tlak na oslabení měny a vedla k nárůstu protekcionismu. Eichengreen a Sachs (1985) nicméně nepovažují tato opatření automaticky za politiku růstu na úkor ostatních. Předpokládají, že plošné zavedení a koordinace těchto politik bývalo mohlo uspíšit hospodářskou obnovu po krizi.¹³⁴

Uvalení cel v USA nepřišlo náhle jako výrazná změna oproti původní obchodní politice, nejednalo se ani o nejvyšší sazby v historii. USA vždy inklinovaly k protekcionismu, na počátku 20. století se průměrné sazby na zboží neosvobozené od cel pohybovaly okolo 30 %. Ve srovnání s tím v Evropě sazby běžně dosahovaly přibližně 10 %. Spojené státy kromě toho prosazovaly ve vztazích se zahraničím podmíněnou doložku nejvyšších výhod založenou na vzájemnosti a v zacházení s obchodními partnery dělaly faktické rozdíly. Diskriminační jednání vedlo k častým sporům s ostatními zeměmi a v některých případech až k hrozbě celních válek, jako např. při vyhrocení vztahů s Německem v roce 1905.¹³⁵ Paradoxně to bylo přijetí nepodmíněné doložky nejvyšších výhod nevyžadující reciproční

¹³² Mezi prvními zeměmi, které standard opustily, byly Velká Británie a Švédsko.

¹³³ EICHENGREEN, Barry, IRWIN, Douglas A. The Slide to Protectionism in the Great Depression: Who Succumbed and Why? *The Journal of Economic History* [online]. Prosinec 2010, Vol. 70, No. 4, s. 871-897 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40984781>

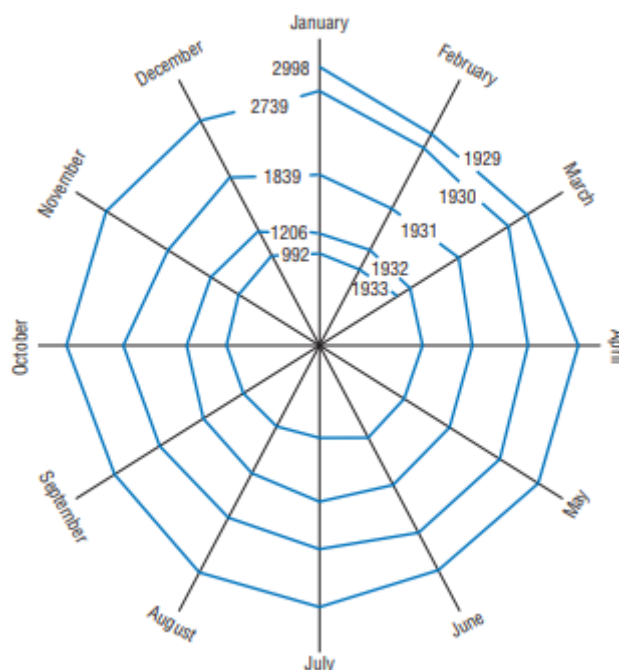
¹³⁴ EICHENGREEN, Barry, SACHS, Jeffrey. Exchange Rates and Economic Recovery in the 1930s. *Journal of Economic History* [online]. 1985, Vol. 45, s. 928-945 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2121887>

¹³⁵ Německo od 80. let 19. století kritizovalo tento diskriminační přístup, neboť USA využívaly udělení doložky na bilaterálním základě k překonání překážek pro vývoz amerického zboží do Evropy. Německo požadovalo stejné zacházení, jako získalo např. Švýcarsko, nicméně USA zemi udělily pouze omezené a méně výhodné podmínky.

jednání obchodního partnera, které umožnilo USA bez postihu zvyšovat cla v následujících letech.¹³⁶

Smoot-Hawley vyvolal silnou odvetnou reakci ze strany partnerů a z tohoto pohledu je významným faktorem, který prohloubil globální ekonomický propad v následujících letech. Nebyl však přímou reakcí na finanční krizi, neboť jeho návrh se objevil ještě před jejím vypuknutím. Dodnes je rozporováno, do jaké míry tento celní sazebník zapříčinil dalekosáhlé následky spočívající v poklesu mezinárodního obchodu (viz graf 1.4) a s tím spojenými efekty, protekcionistická obchodní politika však bezpochyby měla destruktivní vliv a dnes se o tomto opatření hovoří jako výstražném případu toho, jak se při krizi nezachovat. Paniku umocnila skutečnost, že USA jako tehdejší největší světový věřitel znepřístupnily mezinárodní půjčky, což donutilo země s deficitním financováním omezit dovoz.

Graf 1.4 – Pokles mezinárodního obchodu 1929-1932 (v milionech USD)

Zdroj: World Economic Outlook: Asset Prices and the Business Cycle. IMF [online]. Květen 2000 [cit. 2018-03-05], s. 158. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Asset-Prices-and-the-Business-Cycle>

Zpočátku ani nebyla takto plošná ochrana plánována. Ve 20. letech začal zpomalovat zemědělský sektor, ve kterém byla zaměstnána čtvrtina populace, a Kongres se pokusil prosadit několik zákonů umožňujících zvýšení cen produkce a poskytování exportních dotací, které však neprošly legislativním procesem. Přestože zemědělci nečelili výrazné zahraniční

¹³⁶ DECONDE, Alexander, BURNS, Richard D. a LOGEVALL, Fredrik. *Encyclopedia of American Foreign Policy*, s. 419-421.

konkurenci, pozornost se obrátila k zavedení dovozních cel. Výsledný návrh zvýšil nejen cla na zemědělskou produkci, ale především ve zpracovatelském průmyslu.¹³⁷

Už v květnu 1930, více než měsíc před schválením Smoot-Hawley, se proti zákonu postavilo 1028 význačných ekonomů,¹³⁸ kteří podepsali petici zaslanou Senátu, ve které upozorňovali na negativní dopady tohoto kroku a žádali o zastavení legislativního procesu. Varovali před zhoršením postavení spotřebitelů, osob zaměstnaných v odvětvích, kterých by se celní ochrana nedotýkala, a farmářů, kteří značnou část produkce exportují a nemají na domácím trhu konkurenci. Předpověděli i komplikace exportérů, kteří vlivem odvetných cel ztratí více, než získají. Především však v petici poukázali na to, že cla pro ochranu domácí ekonomiky nejsou třeba, neboť v té době rostly zisky i produktivita, klesaly náklady a domácí továrny zásobovaly spotřebitele zbožím z 96 % (1930). Navíc se díky modernizaci a mechanizaci neustále zvyšoval objem produkce, přičemž po dosažení saturace trhu museli výrobci nutně hledat nová odbytiště v zahraničí. Soukromé zahraniční investice odhadlo Ministerstvo obchodu v roce 1929 mezi 12,5 a 14,5 miliardami USD, což z investorů činilo další neopominutelnou skupinu, kterou by uvalení cel poškodilo, neboť by znesnadnilo vymožení jejich finančních prostředků.

Ani problém vysoké nezaměstnanosti nebyl podle ekonomů podepsaných v petici řešitelný cly. Podotýkali, že ekonomika může vytvářet nová pracovní místa pouze ve chvíli, kdy zvyšuje výrobu. To se však neshoduje s nástroji omezujícími obchod. Koneckonců, omezování obchodu viděli jako jistou cestu k poškození postavení USA v mezinárodním společenství a zahájení soupeření mezi zeměmi, které by bylo destabilizačním vlivem na světový mír.¹³⁹ Vzhledem k tomu, že jen o tři roky dříve byla na konferenci Ligy národů přijata rezoluce obsahující příslib nezvyšovat cla a pohybovat se směrem k volnému obchodu, Smoot-Hawley může být považován za porušení mezinárodního závazku odůvodněně vyvolávající reakci ze strany ostatních členů společenství.

Protest proti Smoot-Hawley byl o to významnější, že se na petici podepsali ekonomové z rozličných škol, kteří jinak těžko hledali společnou řeč. I přesto však sazebník prošel legislativním procesem a byl podepsán prezidentem Hooverem.¹⁴⁰ Zvýšil cla u

¹³⁷ The Battle of Smoot-Hawley. *The Economist* [online]. 2008-12-18 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.economist.com/christmas-specials/2008/12/18/the-battle-of-smoot-hawley>

¹³⁸ Mezi nimi Irving Fisher, Paul Douglas, Frank Graham, Clair Wilcox, Frank Taussig.

¹³⁹ Congressional Record – Senate: 71st Congress, 2nd Session. *Government Publishing Office* [online]. 1930-05-05, Volume 72, Part 8, s. 8327-8328 [cit. 2019-05-14]. Dostupné také z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CRECB-1930-pt8-v72/pdf/GPO-CRECB-1930-pt8-v72-6-1.pdf>

¹⁴⁰ IRWIN, Douglas A. *Peddling Protectionism: Smoot-Hawley and the Great Depression*. Princeton: Princeton University Press, 2017, s. 86-88.

přibližně 70 zemědělských produktů a 900 položek zpracovatelského průmyslu, průměrné clo vzrostlo o téměř 20 % z 38,2 % (1930) na 55,3 % (1931).¹⁴¹

Z celkového 25% propadu mezinárodního obchodu v letech 1929-1932 je až polovina přisuzována tarifním a netarifním překážkám¹⁴² (Madsen (2001) hovoří o 41 %, zároveň však považuje faktory za natolik propojené, že není snadné určit přesnou hodnotu¹⁴³), mezi industrializovanými zeměmi tento propad dosahoval až 30 %.¹⁴⁴ Podle IMF došlo k poklesu dovozu do 75 sledovaných zemí v letech 1939-1933 o 69 %, ale vzhledem k propadu světových cen byla změna ve skutečném objemu zboží menší.¹⁴⁵ Z těchto údajů lze usuzovat, že zvýšení obchodních bariér nevedlo ke zlepšení ekonomické situace, jak se zpočátku země domnívaly, nýbrž naopak k obrovským ztrátám. Zahraničním výrobcům se nadále nevyplácelo vyvážet zboží do USA, domácí exportéři čelili problémům s vysokými cenami surovin a farmáři, které měla cla chránit v první řadě, zažívali propad cen a nedostatečný zahraniční odbyt, zatímco ceny jídla pro domácnosti vzrostly.¹⁴⁶ Americký import se během následujících dvou let propadl o 40 %, přičemž sazebníku je přičítáno až 8 %. Společně s deflací a dalšími cly se hovoří až o 18 %. Propadem cen a specifickým charakterem cel průměrné clo v USA dále stoupalo – v roce 1932 dosahovalo 59 %.¹⁴⁷

Z pohledu teorie her lze Smoot-Hawley považovat za selhání mezinárodního obchodního vyjednávání z důvodu přítomnosti černého pasažéra, který v případě věžňova dilematu s velkým množstvím aktérů může jednat v rozporu se snahou a zájmy ostatních států, aniž by sám nesl následky. Doložka nejvyšších výhod zajišťuje nediskriminační zacházení i se státem, který odmítne reciprocitu a bez ústupků na své straně těží ze spolupráce ostatních. Sazebník byl selháním systému obchodního vyjednávání s USA v postavení nejvýznamnějšího odpadlíka. Už tehdy v roli rodícího se hegemonu a největšího vývozce

¹⁴¹ CHUNG, Jae Wan. *The Political Economy of International Trade: U.S. Trade Laws, Policy, and Social Cost*. Lanham: Lexington Books, 2006, s. 14-15.

¹⁴² League of Nations. *Review of World Trade 1938*. Geneva: League of Nations, 1939, s. 62.

¹⁴³ MADSEN, Jakob B. Trade Barriers and the Collapse of World Trade during the Great Depression. *Southern Economic Journal* [online]. Duben 2001, Vol. 67, No. 4, s. 849 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1061574>.

¹⁴⁴ Ibid, s. 848.

¹⁴⁵ World Economic Outlook: Asset Prices and the Business Cycle. IMF [online]. Květen 2000, s. 158 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Asset-Prices-and-the-Business-Cycle>

¹⁴⁶ MILLER, Rich. Lessons Learned – And Forgotten – From the Last Trade War. *Bloomberg* [online]. 2018-07-27 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-07-27/lessons-learned-and-forgotten-from-last-trade-war-quicktake>

¹⁴⁷ IRWIN, Douglas A. The Smoot-Hawley Tariff: A Quantitative Assessment. *National Bureau of Economic Research* [online]. Working Paper Series, č. 5509. Březen 1996 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w5509.pdf>

zboží, země se skrze mezinárodní systém pokusila ovlivnit snížení zahraničních cel, aniž by musela snížit svá vlastní.¹⁴⁸

Zatímco pro velkou ekonomiku jako USA bylo výhodnější zavedení oboustranných cel než volný obchod, malé státy profitují z volného obchodu a retaliací škodí především sobě, proto postupovaly obezřetněji. Zavedení odvetných cel je pro ně spíše zaujetím vyjednávací pozice nežli vírou v možnost zlepšení svých ekonomických ukazatelů, jejich hlavním cílem tedy byla snaha o změnu politiky USA. Vyjednávací pozice malých ekonomik však byla příliš slabá a dokázaly dosáhnout pouze malých ústupků za cenu mnohem podstatnějších ze své strany. Ačkoliv se většině států podařilo vyrovnat svou obchodní bilanci, dosáhly toho za cenu snížení národního důchodu.¹⁴⁹ Smoot-Hawley a následné události zhoršily situaci většiny zúčastněných hráčů, včetně USA.

Proč tedy byla zahraničně-obchodní politika vedena tímto směrem? Teorie her předpokládá, že USA nesprávně odhadly reakci ostatních hráčů. Vzhledem k dominanci v exportu i mezinárodních vztazích mohla jejich síla hegemonu za jistých podmínek zajistit zlepšení ekonomických ukazatelů i přes odvetné reakce. Následné schválení dohody v r. 1934, která umožnila prezidentovi sjednat snížení cel na základě doložky nejvyšších výhod, bylo reakcí na předchozí situaci a posílilo vyjednávací pozici země. USA nezměnily svoji dlouhodobou strategii protekcionismu, pouze upravily taktiku podle nových informací tak, aby mohly využívat hegemonistických výhod vysokých cel za současného zmírňování negativních dopadů odvetné reakce. Přestože po 2. světové válce USA postupně začaly snižovat cla, neznamenal to opuštění protekcionistických tendencí. Úroveň ochrany domácího průmyslu neklesla, pouze se změnily nástroje, kterými jí bylo dosahováno.¹⁵⁰ Cla byla nahrazována netarifními překážkami.¹⁵¹ Hlavní cíle tohoto nového směřování byly beztak politické, nikoliv ekonomické. Tehdejší ministr zahraničí Hull, obhájce dohody a stoupenec ekonomického liberalismu, věřil, že bezpečnosti a míru v mezinárodním společenství lze dosáhnout hospodářskou spoluprací a tvorbou aliancí založenou na vhodně zvolené obchodní politice, což je představa v praxi podpořená daty z 2. světové války.¹⁵²

¹⁴⁸ CONYBEARE, John A. C. *Trade Wars: The Theory and Practice of International Commercial Rivalry*, s. 234-236.

¹⁴⁹ Ibid, s. 244-248.

¹⁵⁰ CANTO, Victor A. U.S. Trade Policy: History and Evidence. *Cato Journal* [online]. 1983, Vol. 3, Iss. 3, s. 679-703, s. 681-682. Dostupné z: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-journal/1984/1/cj3n3-4.pdf>

¹⁵¹ Technické překážky obchodu (standardy, nároky na obaly, označení, prohlášení o původu), antidumpingová politika, celní zařazení zboží, podmínky pro vládní zakázky.

¹⁵² DECONDE, Alexander, BURNS, Richard D. a LOGEVALL, Fredrik. *Encyclopedia of American Foreign Policy*, s. 541-543.

V době krize 2008 se znovu začal pojem Smoot-Hawley vynořovat v podobě varování před obdobným postupem, země se však nakonec touto cestou nevydaly a až do roku 2017 o něj zájem poklesl. Dnes se o celním sazebníku z roku 1930 hovoří v souvislosti s obchodní politikou Donalda Trumpa, jehož politika směřuje k obdobným protekcionistickým krokům. Ekonomové varují, že kromě obecných námitek jisté retaliace všech dotčených států a nebezpečného nárůstu nacionalismu v politice je třeba vzít v úvahu změněné podmínky. Situace je sotva srovnatelná s 30. lety, kdy export USA tvořil pouze 5 % HDP,¹⁵³ zatímco dnes (2019) zahraniční obchod představuje téměř 27 %.¹⁵⁴

Obdobné napětí se projevilo i v aktivním mezinárodním obchodě mezi USA a Japonskem v 80. letech minulého století, které lze v mnoha směrech srovnávat se současným stavem ČLR. Rostoucí přebytky běžného účtu Japonska (viz graf 1.5) způsobené rapidně stoupajícími vývozy od poloviny 60. let vyvolaly v USA rostoucí obavy o životaschopnost domácího průmyslu.¹⁵⁵ V poválečném období začala japonská ekonomika růst závratným tempem díky levné práci a rozvíjet široké spektrum průmyslových odvětví. Z důvodu stoupající poptávky po surovinách musela země začít ve velkém rozsahu vyvážet finální produkty, díky čemuž její export a import rostl daleko rychleji než světový obchod. To způsobilo zvyšování jejího podílu na mezinárodním obchodě a snižování podílů velkých vyspělých ekonomik. Zároveň se Japonsku dařilo nalézat odbytiště pro své produkty, zatímco země zůstala uzavřená pro některé druhy importu,¹⁵⁶ což vedlo k narůstajícím obchodním nerovnováhám.¹⁵⁷ Do poloviny 70. let nebyl problém tak výrazný, neboť japonské soukromé investice nahrazovaly nedostatečnou domácí spotřebu. Do počátku 80. let potom nízkou spotřebu domácností vyvažovaly vládní výdaje a udržovaly obchodní přebytky nízké, ale

¹⁵³ IRWIN, Douglas A. Peddling Protectionism: Smoot-Hawley and the Great Depression, s. xiv-xv.

¹⁵⁴ Za zmínku stojí fakt, že v době schválení celního sazebníku byly pravomoci prezidenta v oblasti obchodní politiky omezené a hlavní slovo měl Kongres, který sjednával obchodní dohody s jinými státy a zvyšoval cla. Moc, kterou má dnes prezident nad zahraničně-obchodní politikou, narůstala od 30. let 20. století postupným převáděním pravomocí z legislativní na výkonnou složku. Za hlavní důvod této proměny americké politiky je považováno právě selhání Kongresu schválením Smoot-Hawley v reakci na Velkou hospodářskou krizi. Pravomoci amerického prezidenta jsou v dnešní době natolik rozsáhlé, že nepotřebuje souhlas Kongresu k prosazení unilaterálního zvyšování celních sazeb na základě rozhodnutí jediné osoby. Uvalení cel se tak zjednodušilo, zrychlilo a opatření mohou reagovat pružněji, což v kombinaci s růstem podílu obchodu na HDP znamená výraznější vliv celní politiky.

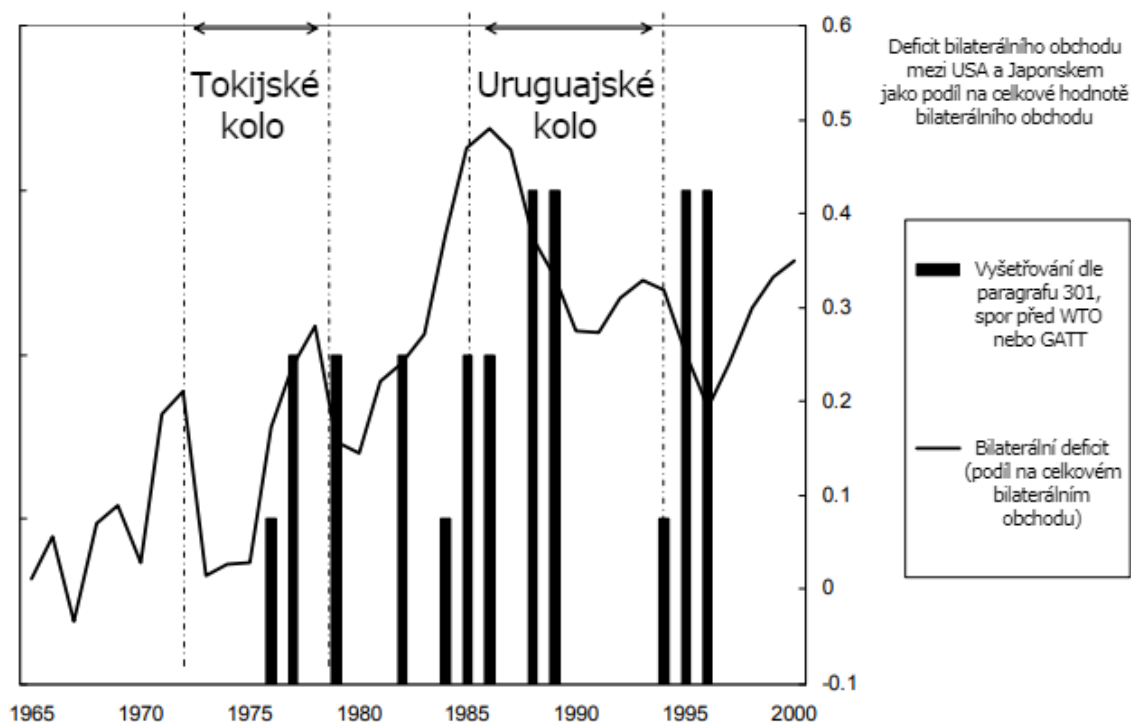
¹⁵⁵ Rostoucí deficit v zahraničním obchodu s Japonskem a odpovídající nespokojenost se netýkaly pouze USA, ES se potýkala s tímž problémem.

¹⁵⁶ V polovině 80. let přestal být americký deficit obchodní bilance hlavním bodem sporu a pozornost se obrátila především k otevření japonských trhů pro americké citrusy, hovězí maso, produkty zpracovatelského průmyslu a služby.

¹⁵⁷ SATAKE, Masao. Trade Conflicts between Japan and the United States over Market Access: The Case of Automobiles and Automotive Parts. *The Australian National University* [online]. Australia-Japan Research Centre, Crawford School of Public Policy . Asia Pacific Economic Papers 310. 2010 [cit. 2019-06-19]. Dostupné z: <https://crawford.anu.edu.au/pdf/pep/pep-310.pdf>

když v roce 1984 vláda omezila deficitní financování a domácí spotřeba ani soukromé investice výrazně nerostly, země se zaměřila na export, což vedlo k růstu přebytku. V kombinaci se zpomalováním růstu a finančními a sociálními problémy, které postihly vyspělé ekonomiky, se stával ekonomický úpadek těchto zemí znatelný a napětí postupně narůstalo.¹⁵⁸

Graf 1.5 – Deficit obchodní bilance mezi USA a Japonskem, 1965-2000¹⁵⁹

Zdroj: BOWN, Chad P., MCCULLOCH, Rachel. US-Japan and US-PRC Trade Conflict: Export Growth, Reciprocity, and the International Trading System. *Asian Development Bank Institute* [online]. ADBI Working Paper Series, č. 158. Listopad 2009, s. 14 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/156013/adbi-wp158.pdf>

Japonsko bylo nuceno zvolit taktiku exportní orientace, neboť z důvodu nedostatku některých zásadních surovin jako je ropa, železo, uhlí, kukuřice, sója, obilí, vlna nebo bavlna a potřeby získat technologie pro moderní průmysl vláda a firmy prosazovaly soběstačnou domácí výrobu, která zároveň využívala úspor z rozsahu a umožnila často až polovinu produkce vyvážet do zahraničí. Vláda zároveň uvalila cla a kvóty na import s výjimkou surovin, aby ochránila svůj rozvíjející se průmysl a zabránila přílivu výrobků do země. Tyto bariéry však nebyly odstraněny ani potom, co se tato odvětví stala konkurenceschopnými a

¹⁵⁸ ROSECRANCE, Robert. The U.S.-Japan Trading Relationship and its Effects. *Indiana Journal of Global Legal Studies* [online]. Podzim 1993, Vol. 1, Iss. 1, s. 139-141, s. 139-153 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.repository.law.indiana.edu/ijgls/vol1/iss1/8>

¹⁵⁹ Z grafu je zřejmá korelace mezi nárůstem deficitu obchodní bilance a počtem vyšetřování japonského zahraničního obchodu dle paragrafu 301, sporů před WTO a dle GATT, přednesených Spojenými státy.

začala se orientovat na vývoz (50. léta). K tomu navíc proexportní politika vlády a její pobídky vytvářely prostředí, ve kterém se firmám mnohem více vyplácelo prodávat na zahraničních trzích, nežli doma.¹⁶⁰ Japonsko tak získalo výhodu oproti zemím, které tyto bariéry neuplatňovaly, nebo alespoň v mnohem menším rozsahu.

Cla a kvóty navíc nebyly jedinými překážkami pro dovoz. I poté, co tarifní překážky země začala v 70. letech postupně eliminovat, zůstaly zachovány jiné, méně viditelné bariéry. Japonsko např. drželo pevnou ruku nad jenem, napřed v podobě přidělování zahraniční měny,¹⁶¹ později jeho pevným kurzem vůči dolaru.¹⁶² Bylo v průběhu let opakovaně nařčeno, že kurz úmyslně příliš oslabuje, aby byly jeho exporty v zahraničí levné.¹⁶³ Země zavedla omezení pro zahraniční kapitál a některé specifické netarifní překážky, především v podobě technických norem a nesmyslných požadavků na produkty i výrobce, nejasných kvantitativních omezení a kategorizace zboží, zvláštních schvalovacích procesů či diskriminačních dvojích standardů. Přirozenými překážkami byl drahý a obzvláště komplikovaný distribuční systém a kulturní rozdíly, které ovlivňovaly obchodní zvyklosti.¹⁶⁴

Tento americko-japonský spor se střídavě stupňoval a zklidňoval s rostoucím deficitem a následnými autolimitačními závazky¹⁶⁵ a drobnými ústupky ze strany Japonska v 70. a na počátku 80. let.¹⁶⁶ Ani jedna strana si nepřála zavádět protekcionistická opatření, američtí prezidenti Carter a Reagan opakovaně tuto možnost odmítli, ale požadovaný výsledek vyrovnanějšího mezinárodního obchodu se nedostavoval. Spor nakonec rozhodla jednostranná závislost japonské ekonomiky. Exportně orientovaná země, která podřizuje svoji produkci zahraničním potřebám, se ve výsledku stává závislou na kontinuálním odbytu do

¹⁶⁰ WORONOFF, Jon. *World Trade War*, s. 22-25.

¹⁶¹ Od roku 1949 až do roku 1964 byly v Japonsku zákonem zakázány zahraniční transakce, ledaže byla platba v daném případě povolena. K tomuto účelu vláda vyčlenila omezený rozpočet v zahraničních měnách, které administrativně přidělovala povoleným transakcím. Jednalo se sice o cílené ovládání ekonomických procesů za cílem usnadnění poválečné obnovy a zlepšení obchodní bilance přímou kontrolou nad množstvím dováženého zboží, je však nutné vzít v úvahu, že v té době bylo pouze několik měn volně směnitelných. Na konci 50. let, když se hlavní evropské měny staly volně směnitelnými a země začala více vyvážet, došlo k podstatnému uvolnění kontroly nad transakcemi.

¹⁶² TAKAGI, Shinji. *The Japanese System of Foreign Exchange and Trade Control, 1950-1964*. Center on Japanese Economy and Business. *Columbia Business School* [online]. Working Paper No. 123. Červen 1996 [cit. 2019-10-12], s. 1-43. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/161436104.pdf>

¹⁶³ Často označováno jako „Japan bashing“.

¹⁶⁴ WORONOFF, Jon. *World Trade War*, s. 58-82.

¹⁶⁵ Voluntary restraint agreement (VRA), nebo také voluntary export restriction (VER) je dobrovolný jednostranný závazek exportující země k dočasnému zavedení vývozní kvóty (omezení množství vyváženého zboží) na určitý statek do jiné země. Schválením VER se exportní země snaží vyhnout přísnějším opatřením, které by její obchodní partner mohl zavést s cílem ochránit toto odvětví doma. V případě Japonska v 70. a na počátku 80. let se jednalo většinou o neformální dohody a postihlo široké spektrum odvětví od textilií a keramiky až po barevné televize a automobily.

¹⁶⁶ SOUSA, Barbara A. *Regulating Japanese Automobile Imports: Some Implications of the Voluntary Quota System*. *Boston College International and Comparative Law Review* [online]. 1982, Vol. 5, Iss. 2, s. 431-460 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1568&context=iclr>

zahraničí. Pokud tato poptávka odpadne, velká část produkce (v některých japonských odvětvích až polovina) se neprodá, což vede k nadkapacitám, ztrátám efektivity a znemožnění úspor z rozsahu. Zostříla by se konkurence, zvýšily ceny a nezaměstnanost, což by pocítil každý spotřebitel na rostoucích životních nákladech. Japonsko navíc koncentrovalo svůj vývoz do několika málo odvětví a na pár trhů. Zatímco 23 % japonského exportního zboží skončilo na americkém trhu, představovalo pouze 13 % celkových amerických importů (80. léta). V případě Evropy byla nevyrovnanost obchodních vztahů ještě mnohem výraznější. Japonsko si tak nemohlo dovolit ztratit tak významné odbytiště, kterým bylo USA.¹⁶⁷

V roce 1985 Japonsko ustoupilo a podepsalo dohodu v hotelu Plaza, čímž souhlasilo se zhodnocením své měny vůči dolaru, což mělo podpořit import zlevněním amerických výrobků. V Japonsku panovaly obavy ze zavedení protekcionistických opatření, která Západ sliboval po několika neúspěšných pokusech přimět Japonsko k dobrovolnému omezení exportu, a proto tento ústupek po letech odolávání učinilo. Výsledkem bylo rychlé posílení, které bylo hlavním důvodem posunu měnového kurzu z 262,8 USD/JPY v únoru 1985 na 121,1 USD/JPY v listopadu 1988.¹⁶⁸ Tento krok snížil americký deficit pouze minimálně, avšak poprvé umožnil jednoduchý vstup zahraničních investorů na japonský trh, a tím příliv zahraničního kapitálu do země. Zároveň se začala nafukovat bublina na trhu nemovitostí a akciové trhy stoupaly značnou rychlostí. Po splasknutí bubliny se japonská ekonomika ocitla v krizi – index Nikkei se v r. 1990 propadl o třetinu, růst produkce se zastavil a následovalo dlouhé období boje s deflací.¹⁶⁹

Japonsko v 70. a 80. letech se nalézalo ve velmi podobné situaci, jako dnes Čína. Bylo rapidně rostoucí ekonomikou považovanou za asijský zázrak, který rychle zvětšoval svůj podíl na globálním produktu, výrobky na světový trh dostával s pomocí levné pracovní síly, úspor z rozsahu a technologického pokroku. Obrovské objemy exportu do vyspělých zemí zvyšovaly přebytek obchodní bilance, což vyvolávalo v obchodních partnerech značnou nespokojenost a opakované výzvy ke změně obchodní politiky a otevření domácího trhu pro západní výrobce a investory. Japonsko bylo stejně jako současná Čína obviňováno z kopírování technologií a krádeží duševního vlastnictví a po dlouhá léta slibovalo dobrovolné přijetí strukturálních změn. Japonsko nakonec ustoupilo, protože si uvědomovalo jednostrannou závislost na západních velmocích. Tento krok ovšem zarazil zázračný růst

¹⁶⁷ WORONOFF, Jon. *World Trade War*, s. 232-237.

¹⁶⁸ Dollar Yen Exchange Rate (USD JPY) - Historical Chart. *Macrotrends* [online]. © 2010-2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/2550/dollar-yen-exchange-rate-historical-chart>

¹⁶⁹ ECKERT, Daniel D. *Světová válka měn: Euro, zlato, nebo jüan – která z měn se stane nástupcem dolaru?* Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 99-101.

země a její ekonomika se dodnes z následků nevzpamatovala. Lze předpokládat, že ČLR se bude snažit nenásledovat případ svého regionálního souseda a bude se snažit v obchodním sporu uhájit pozici v globální ekonomice a dosavadní volnost růstu a rozvoje.

Spojené státy se také nenalézají v nové pozici. Vždy byly zemí orientovanou na spotřebu s nízkou mírou úspor a oblibou zahraničních půjček.¹⁷⁰ Stejně jako v 80. letech i dnes jsou mzdy relativně vysoké, upadající průmyslová odvětví neefektivní a USA obdobným způsobem zdůvodňuje svůj postup, který ospravedlňuje jako záchranu pracovních míst, ochranu technologií a odvětví, které jsou ohroženy nespravedlivým jednáním jiných zemí zneužívajících stávajících struktur v mezinárodním obchodě. Pokud se tedy USA rozhodne pro stejný přístup k vyřešení deficitu obchodní bilance, je pravděpodobné, že pro ně výsledek bude podobně neefektivní, jako ve sporu s Japonskem v minulém století.

Eichengreen (2017) nicméně namítá, že nelze jednoduše aplikovat závěry z historických konfliktů na dnešní situaci z důvodu internacionalizace dodavatelských řetězců. Ekonomické riziko je mnohonásobně vyšší, neboť výroba jednoho produktu neprobíhá na jednom místě, zboží v průběhu výroby překročí národní hranice i několikrát a jakékoliv narušení bilaterálních ekonomických vztahů ovlivní celý systém.¹⁷¹

K podobnému závěru ve své analýze dochází i UBS. V následcích zavedených cel uvádí efekt přelévání vyšších cen a následnou globální inflaci skrze dodavatelské řetězce hned na prvním místě. Navíc jako daleko závažnější následek než dočasné zhoršení ukazatelů považuje narušení těchto řetězců, které zvyšují nejistotu a znemožňují sestavení modelů, neboť jejich chování a následný vliv nelze odhadnout se sebemenší přesností.¹⁷²

Vzhledem k tomu, že značná část nově uvalených cel se vztahuje na polotovary a kapitálové statky, které jsou kategoriemi vysoce citlivými na narušení řetězců, americké firmy budou cly v jakékoliv výši mnohem ohroženější, než lze vypožorovat z předchozích obchodních konfliktů. Zásadní změna podmínek znemožňuje aplikaci původních modelů a konkrétních závěrů z dřívějších konfliktů. K jednomu závěru nicméně dochází jak modely, tak předchozí zkušenosti. Nárůst protekcionismu, bez ohledu na přínosy konkrétním aktérům, má vždy negativní vliv na světovou ekonomiku a do jisté míry i na vztahy a rozdělení moci v mezinárodním společenství.

¹⁷⁰ FUKUSHIMA, Kiyohiko. Japan's Real Trade Policy. *Foreign Policy* [online]. 1985, No. 59, s. 27-30 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1148598>

¹⁷¹ Shock to the System: An Interview With Barry Eichengreen. *Octavian Report* [online]. Březen 2017, Vol. 3, Iss. 2 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://octavianreport.com/article/barry-eichengreen-trump-dollar-brexite/>

¹⁷² MCCRUM, Dan. Trade tension and China. *Financial Times* [online]. 2018-07-17 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://app.ft.com/cms/s/48f12422-b67c-3153-864e-b28196a48cdc.html>

2 Eskalace napětí mezi USA a Čínou 2017-2019

Směřování obchodní politiky USA se s nástupem Donalda Trumpa do prezidentského úřadu výrazně změnilo. Přestože první kampaň Baracka Obamy vedená v době krize zprvu nasvědčovala protekcionistickým záměrům díky slibům revize NAFTA nebo iniciativy Buy American¹⁷³ a vyjádřeným obavám z cíleného podhodnocení čínské měny za účelem zlepšení postavení čínských exportérů, prezident po celou dobu svého funkčního období zaujímal názor, že je třeba volit multilaterální zahraniční politiku založenou na mezinárodní kooperaci a volném obchodě.

2.1 Změna směřování zahraničně-obchodní politiky po nástupu Donalda Trumpa do úřadu prezidenta

Obama zdůrazňoval zásadní roli spravedlivého a chytrého mezinárodního obchodu při tvorbě příležitostí růstu pro střední třídu v USA,¹⁷⁴ nutnost podpory amerických pracovních míst a vytváření příležitostí pro odbyt v zahraničí postupným zvyšováním a liberalizací zahraničního obchodu,¹⁷⁵ navíc však rozpoznával potřebu domýšlet následky americké politiky pro nejchudší regiony světa. Zastával názor, že Spojené státy mají odpovědnost vůči těm, kteří čelí výzvám při přizpůsobování se měnícím se podmínkám obchodu.¹⁷⁶ Věřil, že dopady obchodní politiky se nezastaví na hranicích zemí, jsou komplexní a k úspěšné politice vedoucí k zdravému mezinárodnímu obchodu proto nestačí snížení či eliminace cel a dalších bariér,¹⁷⁷ ale je potřeba také budovat vzájemné vztahy.

Obama kladl důraz na jednotlivce a jejich vlastní úsilí jako hnací motor amerického pokroku a konkurenceschopnosti v éře globalizace. Zdůrazňoval, že nikoliv vláda a autoritativní stát, ale američtí občané a jejich „dynamika, odhodlání a inovativnost“ budou zdrojem úspěchu a konkurenční výhodou.¹⁷⁸

¹⁷³ American Recovery and Reinvestment Act of 2009. Public Law 111-5. *111th Congress* [online]. 2009-02-17 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-111publ5/pdf/PLAW-111publ5.pdf>

¹⁷⁴ Executive Office of the President. The President's Trade Agenda 2016. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2016 [cit. 2019-04-19], s. 2. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/2016-Trade-Policy-Agenda.pdf>

¹⁷⁵ The 2012 Trade Policy Agenda and 2011 Annual Report of the President of the United States on the Trade Agreements Program. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2012 [cit. 2019-04-19], s. 11. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/FULL%20REPORT%20-%20PRINTED%20VERSION.pdf>

¹⁷⁶ Executive Office of the President. The President's Trade Agenda 2009. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2009 [cit. 2019-04-19], s. 3-7. Dostupné z: [https://ustr.gov/archive/assets/Document Library/Reports Publications/2009/2009 Trade Policy Agenda/asset_upload_file810_15401.pdf](https://ustr.gov/archive/assets/Document%20Library/Reports%20Publications/2009/2009%20Trade%20Policy%20Agenda/asset_upload_file810_15401.pdf)

¹⁷⁷ Ibid, s. 4-5.

¹⁷⁸ OBAMA, Barack. Speech in Flint, Jun 15 2008. In: *Change We Can Believe In: Barack Obama's Plan to Renew America's Promise*. New York: Crown Publishing Group, 2008, s. 245-246.

Obamova rétorika naznačovala, že USA bude nadále zaujímat vedoucí roli v mezinárodních vztazích a potáhne ekonomický rozvoj doma i v zahraničí, a že se země bude nadále aktivně angažovat ve všestranně výhodném mezinárodním obchodě. „*Hospodářský růst v těchto [rozvojových] zemích prospěje americké ekonomice expanzí trhů pro americké exportéry*,“¹⁷⁹ a zároveň „...*zvýšování obchodních kapacit v rozvojových zemích jim pomůže sklízet plody zapojení se do globální ekonomiky*.“¹⁸⁰ Z jeho rétoriky i aktivit během obou funkčních období je zřejmé, že o mezinárodních vztazích a obchodu přemýšlel způsobem výhra-výhra. Pokud kooperací a vzájemnou pomocí získá jedna strana, může z toho stejně tak profitovat strana druhá.

Obama za jednu z priorit považoval podporu dodržování pravidel mezinárodního obchodního systému, postupem času kladl větší důraz na nucení obchodních partnerů k odpovědnosti za jejich porušování a spravedlivé rozdělení výhod z obchodu.¹⁸¹ Ačkoliv bilaterální a regionální jednání nebyla nikterak vzácným jevem, značná část tohoto úsilí probíhala na úrovni WTO. USA pod jeho vedením zahájily proti Číně 16 sporů (z celkových 25), mimo jiné týkající se hliníku, oceli a dalších surovin, kovů vzácných zemin, částí automobilů, elektronických platebních systémů a zařízení větné energie. Obamova administrativa také zavedla dodatečná cla na čínské pneumatiky (2009), které obchodní zástupce USA obhájil i před WTO, antidumpingová a vyrovnávací cla, z nichž více než polovina se vázala k oceli, a iniciovala bilaterální jednání především s Čínou k vyřešení problému nadkapacit v sektoru hliníku a oceli.¹⁸² Premiér Li Keqiang uznal, že jsou v určitých průmyslových odvětvích závažným problémem a deklaroval omezení a postupné odstranění nadkapacit v sektoru hliníku, oceli, uhlí a dalších problémových oblastech za jednu z priorit administrativy pro rok 2016.¹⁸³ ČLR potom v září 2018 reportovala, že své závazky plní, za poslední tři roky eliminovala 150 tun kapacit v ocelářském průmyslu a přesunula z odvětví

¹⁷⁹ Executive Office of the President. The President's Trade Agenda 2009. *Office of the United States Trade Representative* [online], s. 6.

¹⁸⁰ Ibid, s. 7.

¹⁸¹ OBAMA, Barack. *Change We Can Believe In: Barack Obama's Plan to Renew America's Promise*, s. 268.

¹⁸² Office of the Press Secretary. FACT SHEET: The Obama Administration's Record on the Trade Enforcement. *The White House* [online]. 2017-01-12 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2017/01/12/fact-sheet-obama-administrations-record-trade-enforcement>

¹⁸³ LI, Keqiang. Full Text: Report on the Work of the Government (2016). *The State Council* [online]. 2016-03-17 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: http://english.gov.cn/premier/news/2016/03/17/content_281475309417987.htm

více pracovníků, než tento průmysl celkově zaměstnává v USA, EU nebo Japonsku. Země navíc v reformách dle svých slov pokračuje a implementuje další opatření.¹⁸⁴

Za cíl svého postupu proti ČLR Obama deklaroval nutnost přimět zemi k jednání v souladu s jejími mezinárodními závazky a spravedlivému zacházení s americkými exportéry a investory, kteří jsou ohrožováni diskriminačními politikami a státními dotacemi. Požadoval také závazky na ochranu duševního vlastnictví a technologií a změnu postoje země k nezákonně kopírovaným „inovacím“.¹⁸⁵ Za tímto účelem s obchodním partnerem vedli dialog, často na úrovni hlav států, a aktivně spolupracovali na řešení problémů.

Vzájemné diplomatické vztahy mírně ochladly v roce 2011, kdy americká vláda představila novou zahraniční strategii obratu k Asii a Tichomoří. Obama prohlásil, že Spojené státy budou „hrát větší a dlouhodobou roli při tvarování tohoto regionu a jeho budoucnosti“.¹⁸⁶ Přestože vládní vyjádření prezentovala směřování zahraniční politiky jako primárně ekonomickou, diplomatickou a kulturní koncepci, její součástí bylo také výrazné zvýšení námořní přítomnosti v tichomořském regionu a operace svobodné námořní plavby.¹⁸⁷ Ačkoliv oficiální reakce Peking na novou strategii byly zdrženlivé, vyvolala obavy, že se ze strany USA jedná o snahy zemi „obklíčit“ a potlačit překotný růst Číny, který Spojené státy považují za hrozbu pro svou hegemonii.¹⁸⁸ Nevoli podnítily především operace svobodné plavby v jihočínském moři, které byly Čínou považovány za nemístné a komplikující produktivní řešení sporu.¹⁸⁹ Důvěru dále narušilo několik útoku na americkou kybernetickou bezpečnost a obvinění z krádeže dat Čínou.

Obavy z ekonomického růstu Číny a jejích přebytků obchodní bilance, které USA považovaly za výsledek dlouhodobého podhodnocování měny a jednostranné uzavřenosti země, navíc prohloubilo, když v září 2008 Čína předešla Japonsko jako největšího

¹⁸⁴ Global Forum on Steel Excess Capacity 2nd Ministerial Meeting Held in Paris. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-09-21 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z:

<http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/significantnews/201809/20180902789429.shtml>

¹⁸⁵ The 2012 Trade Policy Agenda and 2011 Annual Report of the President of the United States on the Trade Agreements Program. *Office of the United States Trade Representative*, s. 24-25.

¹⁸⁶ The Office of the Press Secretary. Remarks By President Obama to the Australian Parliament. *The White House* [online]. 2011-11-17 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>

¹⁸⁷ Remarks by Secretary Panetta at the Shangri-La Dialogue in Singapore. *U.S. Department of Defense* [online]. 2012-06-02 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://archive.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=5049>

¹⁸⁸ CHEN, Rong. A Critical Analysis of the U.S. "Pivot" toward the Asia-Pacific: How Realistic is Neo-realism? *Connections* [online]. Léto 2013, Vol. 12, No. 3, s. 39-62. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26326331>

¹⁸⁹ Foreign Ministry Spokesperson Liu Weimin's Regular Press Conference on November 16, 2011. *Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2011-11-16 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/t879281.shtml

zahraničního věřitele USA.¹⁹⁰ Čína naopak vyjádřila obavy z rostoucích amerických rozpočtových deficitů.

Na konferenci G20 v září 2016 v Číně došlo k několika rozeprám mezi oběma delegacemi a hned na letišti také k menšímu diplomatickému incidentu, neboť prezident Obama byl z letadla nucen vystoupit malým zadním východem, zatímco pro ostatní státníky byl rozvinut pompézní červený koberec. Prezident Obama se vyjádřil, že se bezpochyby jednalo o chybu a nedostatečné plánování ze strany Číny a neměl by tomu být přikládán přílišný význam, Čína se bránila tím, že na vině byly nejasné a náročné požadavky americké delegace. Zatímco oficiálně se jednalo o omyl či shodu náhod, někteří diplomaté detailně obeznámení s perfekcionistickým čínským plánováním považovali incident za cílenou urážku USA a touhu dát najevo, že zemi nepovažují za výjimečně důležitou.¹⁹¹ Bez ohledu na skutečnost tento incident vyvolal a USA další vlnu anti-sympatií vůči Číně, z čehož při své kampani využíval Donald Trump.

Dalším důvodem a bodem dlouhodobých rozeprů byla lidská práva. Obama byl považován za idealistu zcela nepřipraveného na čínskou realitu, což dle mnoha Američanů umožnilo asijské velmoci „vodit ho za nos“ a využívat jeho vlažného přístupu k donucení ke svému prospěchu a škodě USA.¹⁹² Přestože během kampaně vyjadřoval obavy z uměle oslabovaného juanu, po svém zvolení odmítl označit Čínu za měnového manipulátora. Časem dokonce začaly být více slyšet hlasy volající po vojenském řešení neshod, ale prezident Obama tuto možnost nikdy nepřipustil.¹⁹³ Jistá naivita, která se projevovala v jeho počátečních stycích s čínskými představiteli, ovlivnila jeho zahraniční politiku v oblasti lidských práv. Opakovaně pro to Čínu kritizoval a pokoušel se vyvíjet nátlak na jejich dodržování.¹⁹⁴ Prohlásil, že USA podporuje univerzální lidská práva včetně svobody projevu, práva na shromažďování, náboženské svobody, rovnosti pohlaví a práva vybrat si vlastní

¹⁹⁰ Major Foreign Holders of Treasury Securities (in billions of dollars): Holdings 1/ At End of Period. U.S. Department of the Treasury [online]. 2019-04-15 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://ticdata.treasury.gov/Publish/mfhhis01.txt>

¹⁹¹ PHILLIPS, Tom. Barack Obama 'deliberately snubbed' by Chinese in chaotic arrival at G20. *The Guardian* [online]. 2016-09-04 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/04/barack-obama-deliberately-snubbed-by-chinese-in-chaotic-arrival-at-g20>

¹⁹² Jedním z velmi přísných kritiků Obamova přístupu k Číně byl i současný prezident Donald Trump.

¹⁹³ LI, Cheng. Assessing U.S.-China relations under the Obama administration. *Brookings Institute* [online]. 2016-08-30 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/>

¹⁹⁴ KUMAR, T. President Obama and China's Human Rights: Real Change or Rehashed Rhetoric? *Amnesty International* [online]. © 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.amnestyusa.org/president-obama-and-chinas-human-rights-real-change-or-rehashed-rhetoric/>

politické zástupce, a že jejich aktivní podpora musí být pro USA prioritou.¹⁹⁵ Faktické kroky nicméně nikdy podniknuty nebyly a trvalý nátlak administrativa nevyvíjela. Obama zůstal pouze u náznaků a abstraktní kritiky, a to i přesto, že podle nevládních organizací hlídajících lidská práva se s nástupem prezidenta Xi k moci situace v Číně rapidně zhoršila.¹⁹⁶

I když se nadále ve vztazích projevovala kombinace kooperace a soupeření a pod povrchem vždy panovalo napětí, Obamova administrativa udržovala s Čínou dobré vztahy. Sám prezident pronesl, že vítá mírový vzestup Číny, neboť je to i v zájmu USA, aby se Číně podařilo vymanit stovky milionů osob z chudoby. Silnější Čína by navíc mohla pomoci stabilizovat mezinárodní systém a donutit další státy dodržovat mezinárodní obchodní pravidla.¹⁹⁷ Dokonce prohlásil, že „vztah mezi Spojenými státy a Čínou je nejdůležitějším bilaterálním vztahem 21. století.“¹⁹⁸ Obamova administrativa chtěla za každou cenu předejít konfliktu a zintenzívnit spolupráci v oblastech oboustranného zájmu. Podporu Číny hledala především v otázkách ekonomických a environmentálních. V této oblasti byla významným vítězstvím Pařížská dohoda z roku 2015. Po konferenci Obama chválil především společné vedení obou zemí v klimatických otázkách, které se stalo hnacím motorem celosvětové akce.¹⁹⁹

Na schůzce prezidentů v roce 2015 navrhl Xi Jinping novou koncepci vztahů obou zemí. S nezastavitelným růstem čínské ekonomiky a vojenskými kapacitami začíná země konkurovat současnému hegemonovi a vztah mezi nimi nutně prochází transformací. Z obou zemí se mohou buď stát rivalové v souladu s teorií Thúkýdidovy pasti, nebo nalézt cestu, jak mírově koexistovat. Jiní ovšem tvrdí, že Čína se tímto návrhem, ve kterém sama sebe popisuje jako velmoc, především snaží přimět USA oficiálně a veřejně ji akceptovat jako rovnocenného a mocensky paritního partnera, což odpovídá i tomu, jak je návrh prezentován

¹⁹⁵ Office of the Press Secretary. Remarks by the President on the Middle East and North Africa. *The White House* [online]. 2011-05-19 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa>

¹⁹⁶ China: Events of 2015. *Human Rights Watch* [online]. 2015 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/china-and-tibet>

¹⁹⁷ The 2012 Trade Policy Agenda and 2011 Annual Report of the President of the United States on the Trade Agreements Program. *Office of the United States Trade Representative* [online], s. 24.

¹⁹⁸ Obama: U.S.-China Ties Shape 21st Century. *CBS News* [online]. 2009-07-27 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/obama-us-china-ties-shape-21st-century/>

¹⁹⁹ SOMANADER, Tanya. President Obama: The United States Formally Enters the Paris Agreement. *The White House* [online]. 2016-09-03 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2016/09/03/president-obama-united-states-formally-enters-paris-agreement>

v oficiálních čínských médiích. Navíc kromě změny rozložení moci v mezinárodních vztazích může také pomoci konsolidovat moc prezidenta Xi doma.²⁰⁰

Koncepce „Nového druhu vztahů velmocí“ je založena na třech bodech:

- absenci vojenského konfliktu a konfrontace, důrazu na dialog a objektivní přístup ke strategickým zájmům partnera,
- vzájemném respektu včetně ohledu na klíčové zájmy a zásadní obavy druhé strany,
- vzájemně výhodné spolupráci opuštěním mentality hry s nulovým součtem a rozvojem spolupráce v oblastech společného zájmu.²⁰¹

Prezident Obama se k této koncepci nevyjadřoval, ani se na ni sám dále neodvolával, ale jeho veřejná prohlášení během obou funkčních období jsou konzistentní s myšlenkami Nového druhu vztahů velmocí. V tomto století by podle něj měla přijít nová éra „trvalé spolupráce, nikoliv konfrontace“ mezi oběma zeměmi a strany musejí aktivně pracovat na vybudování užších vztahů, aby mohly úspěšně řešit současné globální výzvy. Obama navázal na snahy svého předchůdce o deeskalaci napětí v ekonomických otázkách, navíc rozšířil agendu o další otázky zahraniční politiky, např. udržitelný rozvoj a globální změnu klimatu nebo šíření jaderných zbraní.²⁰² Prezident si byl vědom, že se země v mnoha otázkách a způsobech řešení neshodnou. V období Obamovy administrativy byl ponecháván prostor pro vlastní čínský přístup a země byla méně nucena k uniformitě a začlenění se do rigidních struktur vytvořených západními zeměmi.

V roce 2012 projevila Čína náznaky ochoty o zvýšení multilaterální kooperace v mezinárodních vztazích, když dobrovolně omezila dovoz ropy z Íránu (2012), na který byly v té době uvaleny přísné mezinárodní sankce. USA tyto sankce považovaly za věc své národní bezpečnosti a Čína dlouhá léta odmítala spolupracovat při vyvíjení tlaku. Nově se však země začala aktivněji angažovat při jednáních a přicházet s vlastními návrhy.²⁰³ Komise pro americko-čínské ekonomické a bezpečnostní vztahy doporučila americké vládě, aby vítala

²⁰⁰ LI, Cheng, XU, Lucy. Chinese Enthusiasm and American Cynicism Over the “New Type of Great Power Relations”. *Brookings Institute* [online]. 2014-12-04 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/opinions/chinese-enthusiasm-and-american-cynicism-over-the-new-type-of-great-power-relations/>

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Obama: U.S.-China Ties Shape 21st Century. *CBS News* [online].

²⁰³ LANDLER, Mark, MYERS, Steven Lee. U.S. Sees Positive Signs From China on Security Issues. *The New York Times* [online]. 2012-04-26 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/04/27/world/asia/us-is-seeing-positive-signs-from-chinese.html>

zvýšené zapojení Číny, projevila flexibilitu v akceptaci forem, kterých nabírá, a nesnažila se její rostoucí vliv potlačit, ani transformovat do západem preferovaných mechanismů.²⁰⁴

Za druhý vstřícný krok bylo přehodnocení čínského zapojení do konfliktu v Sýrii a Arabskému jaru. Oficiální vyjádření Číny v OSN znělo, že země bude respektovat státní suverenitu Sýrie a role mezinárodního společenství by se měla omezit na mediaci a podporu reforem v rukou Assadova režimu.²⁰⁵ Tento přístup byl zcela v souladu s čínskou politikou nevměšování se do vnitřních záležitostí jiných států. Nové vedení ČLR zvolilo cestu společného postupu s Ruskem v Radě bezpečnosti OSN vetováním několika rezolucí a označilo jej za svého nejdůležitějšího strategického partnera.²⁰⁶ Nicméně od konce roku 2012 se Čína začala diplomaticky angažovat v mediaci mezi jednotlivými skupinami, což hájila jako změnu interpretace politiky nevměšování se namísto jejího otevřeného porušení či odklonu.²⁰⁷ Ačkoliv USA toto směřování považovaly za pozitivní krok Číny k zapojení se do dění v mezinárodním systému a snahu kontrolovat dodržování mezinárodního práva, důvod Číny byl zřejmě mnohem pragmatičtější. Vlna volající po demokratizaci, která se prohnala Středním východem, představovala nebezpečný precedent pro podobné prodemokratické skupiny jako Jasmínové hnutí v pevninské Číně.²⁰⁸

Oba případy nicméně ukázaly, že s novým vedením je Čína ochotná se začít více zapojovat do mezinárodního dění a nebojí se tyto iniciativy vést, je-li záležitost pro zemi strategicky významná, ať už z důvodu ideologického či materiálního, především v případech surovinové bezpečnosti. Výsledkem Obamovy politiky byla kombinace částečně úspěšných snah o spolupráci a snahy zadržet vojenskou agresi a expanzi asijské velmoci, mnoha jednání a dohod a smíšených úspěchů na poli skutečných opatření, ale diplomatické styky na konci jeho funkčního období byly převážně pozitivně laděné a deklarující vzájemný respekt, zatímco doma v USA narůstalo vůči Číně a jejímu rychlému růstu napětí.

²⁰⁴ ERICKSON, Andrew. Prepared Statement of Dr. Andrew Erickson. In: *China and the Middle East: Hearing Before the U.S. – China Economic and Security Review Commission* [online]. 113th Congress, 1st Session. 2013-06-06 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z:

<https://www.uscc.gov/sites/default/files/transcripts/USCC%20Hearing%20Transcript%20-%20June%206%202013.pdf>

²⁰⁵ China opposes armed intervention or forcing 'regime change' in Syria. *Xinhua* [online]. 2012-02-17 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://en.people.cn/90777/7732804.html>

²⁰⁶ Sino-Russia strategic cooperation contributes to world peace. *China Daily* [online]. 2012-12-26 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2012-12/26/content_16058128.htm

²⁰⁷ GUANGJIN, Cheng. China cements role as global mediator. *China Daily* [online]. 2012-12-28 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://usa.chinadaily.com.cn/epaper/2012-12/28/content_16065082.htm

²⁰⁸ CHANG, I-wei Jennifer. China's Evolving Stance on Syria. *Middle East Institute* [online]. 2013-02-18 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.mei.edu/publications/chinas-evolving-stance-syria>

Trump vyčítal svému předchůdci ve vztahu k Číně nedostatečně pevnou ruku, považoval ho za nejslabšího partnera pro vyjednávání s ČLR²⁰⁹ a později ho dokonce opakovaně označil za nejhoršího amerického prezidenta v historii.²¹⁰

Obchodní politika Donalda Trumpa reflektuje především jeden zásadní důvod zcela rozdílné rétoriky oproti předchozí administrativě, a tím je prostředí, ve kterém vyrostl. Barack Obama je právník, což osvětluje význam, který v politice přikládal mezinárodnímu právu a jeho důslednému dodržování, konsenzu místo mocenského rozhodování a partnerství ve vztazích píše než vedoucí pozici USA. Mládí strávil na Havajských ostrovech a v Indonésii, což mu umožnilo lépe poznat rozvojové ekonomiky a pochopit potřebu pomoci méně ekonomicky vyspělým zemím. Ze všech amerických prezidentů kladl nejmenší důraz na americkou hegemonii a ekonomickou a mocenskou pozici nad ostatními zeměmi. Jeho zahraniční politika se vyznačovala spíše snahou spolupracovat v existujících strukturách a mechanismech, nežli je přizpůsobovat vlastním zájmům.²¹¹

Zatímco Obama zdůrazňoval důležitost oboustranné výhodnosti dohod a harmonie vzájemných vztahů, Trump se nikdy netajil názorem, že život považuje za hru s nulovým součtem, což se především projevuje v oblasti byznysu a ekonomických zájmů. Ve své knize *Umění udělat dohodu*, ve které popisuje vybrané uzavřené obchody a uděluje rady a vymezuje pravidla, jak dojít k podobnému úspěchu, po jedné z těchto rad dodává: „*A i ti z vás, kteří máte ty geny, instinkty a potenciál stát se opravdu úspěšnými, no, doufám, že stejně nebudete následovat moje rady. Protože to by akorát výrazně znesnadnilo můj život.*“²¹² Kniha je tedy sice zařazována mezi motivační a knihy osobního rozvoje, z jejího obsahu však vyplývá, že Trump o rozrostení řady úspěšných obchodníků nestojí, neboť by to znamenalo urputnější souboj o bohatství. Ještě mnohem zřetelnější je tento postoj v Trumpově knize *Myslete na velké cíle a dobře se bavte v obchodě i životě*. „*Spousta lidí vám bude tvrdit, že skvělá dohoda znamená, že obě strany vyhrají. To je kravina. Skvělá dohoda znamená, že vyhražete vy, ne druhá strana. Zničíte svého soupeře a získáte něco lepšího pro sebe. Při vyjednávání rád cílím na absolutní výhru.*“²¹³

Davidson vysvětluje, že Trumpův náhled na ekonomiku je ovlivněn prostředím, ze kterého pochází. Jeho otec byl významným newyorským realitním developerem a Trump

²⁰⁹ TRUMP, Donald. [Obama has now become the weakest POTUS against China...]. In: *Twitter* [online]. 2013-03-25 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/316282709154619392>

²¹⁰ např. TRUMP, Donald. [“In politics, and in life, ignorance is not a virtue.”...]. In: *Twitter* [online]. 2016-05-16 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/732377163505225728>

²¹¹ LI, Cheng. Assessing U.S.-China relations under the Obama administration. *Brookings Institute* [online].

²¹² TRUMP, Donald, SCHWARTZ, Tony. *The Art of the Deal*. New York: Ballantine Books, 1987, s. 46.

²¹³ TRUMP, Donald, ZANKER, Bill. *Think Big And Kick Ass: In Business And in Life*. New York: Harper Business, 2008, s. 48.

v jeho společnosti začal pracovat již během studií. Svůj náhled na ekonomiku jako celek založil na dobývání renty, které předpokládá předem dané a neměnné množství bohatství, které se přesouvá mezi subjekty pouze redistribucí. Tento přístup dává smysl, pokud jej zaujme někdo, jehož převážná část zkušeností s fungováním ekonomiky se omezuje na trh s nemovitostmi.²¹⁴ Půda je v každém případě vzácným výrobním faktorem a pro Manhattan, na který se Trump rozhodl zaměřit, to platí dvojnásobně. Odvětví, kde inovace a růst nemohou zajistit zlepšení situace všech, se opravdu stává hrou s nulovým součtem, ve které se omezený počet soutěžitelů snaží získat co největší podíl na trhu na úkor ostatních a ideálně je z trhu vytlačit. Nicméně abstrakce této zkušenosti a její aplikace na celou ekonomiku může vést k zásadnímu zkreslení hospodářské reality, neboť většina odvětví má schopnost růst a inovovat, což přináší možné zlepšení situace všech.

Tuto logiku uplatňuje i na mezinárodní vztahy a je vysvětlením jeho postoje k WTO, OSN, obchodním dohodám a zahraničnímu obchodu obecně. Prostupuje jeho politikou doma i v zahraničí, projevuje se hospodářským egocentrismem a zvyšováním výdajů na obranu. Dualita Demokrat – Republikán je pouze následkem dříve vybudovaných názorů a postojů, které si oba prezidenti vytvořili dávno před tím, než vstoupili do politiky. Obama zkušeností z mládí a jako profesor práv, Trump rodinným zázemím a řízením realitního impéria.

Z hlediska teorie mezinárodních vztahů je Trumpovi bližší realismus, který proklamuje nemožnost trvalého míru a důvěry v anarchii mezinárodního společenství, trvá na neustálém vyvažování či hromadění moci a zabývá se relativními zisky. Obama byl jeho opakem, spíše liberál věřící v interdependenci a mezinárodní kooperaci, možnost trvalého a stabilního míru růstem celosvětového obchodu a absolutní zisky. Současný prezident trvá na novém dojednání pravidel, která pro USA nejsou dostatečně výhodná. Problém nespočívá v tom, že by země z mezinárodního obchodu neprofitovala, neboť jeho nárůst zlepšil situaci většiny aktérů, ale v tom, že Spojené státy získávají příliš málo v porovnání s ostatními. Předchozí administrativa oproti tomu založila svou obchodní politiku na předpokladu, že pokud všichni profitují v absolutních číslech, obchod je výhodný a je žádoucí v něm pokračovat bez ohledu na to, že růst potenciálního soupeře je několikanásobně vyšší.

²¹⁴ DAVIDSON, Adam. What Donald Trump Doesn't Understand About 'the Deal'. *The New York Times Magazine* [online]. 2016-03-17 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/03/20/magazine/what-donald-trump-doesnt-understand-about-the-deal.html>

Trump svou politiku obchodní politiku označuje za „*pragmatickou, flexibilní a pevně zaměřenou na národní zájmy*“.²¹⁵ Navazuje na George Washingtona, který zastával teorii, že každý národ musí hájit své zájmy sám, neočekávat nezištnou pomoc od ostatních a považovat veškeré dohody za dočasné a podléhající změnám dle aktuálních okolností a zájmů. Tento přístup propaguje protekcionistická opatření, kterých se USA držely po velkou část své existence. Až v posledních letech, tvrdí Trump, se Spojené státy vzdaly prosazování své suverénní autority a pasivně lnuly na zastaralých a neefektivních obchodních dohodách, dovolily mezinárodním byrokratům podkopávat národní zájmy USA a nezasáhly proti rozvíjejícím se nekalým obchodním praktikám. Prezident Trump oproti tomu využil vlivu největší ekonomiky světa, aby umožnil USA proniknout na zahraniční trhy, zajistil spravedlivé zacházení s americkými pracovníky a zefektivnil fungování globálních trhů pomocí zpřísnění národní bezpečnostní strategie v ekonomických záležitostech, deregulace a daňové reformy za účelem posílení domácí ekonomiky a zvýšení její konkurenceschopnosti v zahraničí, sjednáním výhodnějších obchodních dohod, agresivním vynucováním dodržování obchodních zákonů a reformou celého multilaterálního obchodního systému.²¹⁶

Ve Zprávě o stavu unie v roce 2018 pronesl, že Amerika konečně obrátila list po desetiletích nespravedlivých obchodních dohod, kterými země obětovala svou prosperitu a vyvážela ven společnost, pracovní pozice a národní bohatství. „*Éra hospodářské kapitulace odezněla. Ode dneška navždy očekáváme spravedlivé a vzájemné obchodní vztahy.*“²¹⁷ Také zdůraznil, že společnosti jako Chrysler, Toyota a Mazda přesouvají a budují nové továrny v USA, což je výrazný zvrat oproti předešlým létům, kdy firmy zemi pouze opouštěly.²¹⁸ Svá opatření prezident v oblasti obchodní politiky proto prezident vidí jako účinná.

Trumpova rétorika porušuje všechny tři pilíře čínské koncepce Nového druhu vztahu velmocí a v žádném případě nerespektuje představy druhé strany. Za účelem dosažení svých zájmů se nezdráhá použít agresivní a výhružné slogany, jako v případě Severní Koreje, kdy prohlásil, že by země „*raději už neměla hrozit Spojeným státům. Čeká je oheň a hněv jaký svět ještě nikdy nezažil.*“²¹⁹ Obdobně, ačkoliv méně přímo reagoval na politickou situaci ve

²¹⁵ Executive Office of the President. 2018 Trade Policy Agenda and 2017 Annual Report. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018 [cit. 2019-04-30], s. 1. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Reports/2018/AR/2018%20Annual%20Report%20FINAL.PDF>

²¹⁶ Ibid, s. 1-2.

²¹⁷ TRUMP, Donald. President Donald J. Trump's State of the Union Address. *The White House* [online]. 2018-01-30 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Trump Threatens North Korea With 'Fire And Fury'. In: *Youtube* [online]. 2017-08-09 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bwsTM6dMeCs>

Venezuele. „*Máme připravených mnoho scénářů včetně možnosti vojenské intervence, pokud bude třeba. Máme vojsko po celém světě, i opravdu, opravdu daleko. Venezuela je náš soused a lidé tam trpí a umírají.*“²²⁰ V roce 2017 také autorizoval unilaterální vojenskou akci na základnu Šajrát v Sýrii v odpověď na použití chemických zbraní.²²¹ Ačkoliv reakce ze strany ostatních států byla převážně pozitivní a útok byl považován za legitimní, neboť při posledním chemickém útoku připisovaném vládnoucímu režimu zemřelo více než 30 dětí,²²² akce USA byla nařízena prezidentem bez souhlasu Kongresu a rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Prezident útok odůvodnil tak, že bombardovaná základna byla identifikována jako původce použitého plynu a je národním bezpečnostním zájmem zajistit, aby nebyl dále šířen a používán.²²³ Trump ovšem používá „národní bezpečnostní zájem“ jako časté odůvodnění svých kontroverzních kroků a podobné unilaterální akce narušující státní svrchovanost jiných zemí a jak lze namítnout zasahující do jejich vnitřních záležitostí mohou zavést nebezpečný precedent.

Respekt vůči svému obchodnímu partnerovi a jeho zájmům Trump také příliš neprojevuje. Kritika obchodních vztahů s Čínou se stala jedním z pilířů prezidentské kampaně Donalda Trumpa, ale zdaleka není v jeho repertoáru nová. Prezident nesouhlasí se směřováním americko-čínských obchodních vztahů dlouhodobě. Už před oznámením svojí kandidatury v červnu 2015 opakovaně na Twitteru zpochybňoval úmysly a zájmy Číny ve vztahu k USA. V srpnu 2011 prohlásil, že „*Čína představuje pro Ameriku hrozbu. Není naším přítelem.*“²²⁴ O měsíc později uvedl, že „*Čína není ani spojenec, ani přítel – chce nás a naši zemi porazit.*“²²⁵ Od roku 2011 do června 2015 celkem sedmkrát nazval Čínu nepřitelem USA, přičemž jednou citoval interview z konzervativního blogu RedState, kde navíc šířil myšlenku, že úmyslem Číny je zničit USA.²²⁶

²²⁰ BORGER, Julian. Trump repeatedly suggested Venezuela invasion, stunning top aides – report. *The Guardian* [online]. 2018-07-05 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/04/trump-suggested-invading-venezuela-report>

²²¹ KHOMAMI, Nadia, GRIERSON, Jamie. US military strikes on Syria: what we know so far. *The Guardian* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/07/us-airstrikes-on-syria-donald-trump-what-we-know-so-far>

²²² The White Helmets.[4th joint report between SCD & Idleb health directorate...]. In: *Twitter* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://twitter.com/SyriaCivilDef/status/850323422894850048>

²²³ Watch Trump's full statement on the Syria missile strikes. In: *Youtube* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Sm126xVG584>

²²⁴ TRUMP, Donald. [China is a threat to America...]. In: *Twitter* [online]. 2011-08-15 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/103192686349131776>

²²⁵ TRUMP, Donald. [China neither an ally or a friend...]. In: *Twitter* [online]. 2011-09-21 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/116575636583227392>

²²⁶ TRUMP, Donald. [China is our enemy...]. In: *Twitter* [online]. 2011-07-20 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/93774719052029953>

Nejčastěji se Trumpova kritika Číny dotýkala ekonomických zájmů, v omezené míře potom bezpečnostních. Za bezpečnostní hrozbu považoval především vojenskou expanzi, a to jak přímo z důvodu snižování výdajů na obranu Obamovou administrativou, tak nepřímo zesilováním vojenské přítomnosti ve světě,²²⁷ kopírování a krádeže vojenských technologií,²²⁸ kyberšpionáž a hacking.²²⁹ V hospodářské oblasti s nejvyšší frekvencí kritizoval rostoucí dluh a obchodní deficit s Čínou,²³⁰ „krádeže“ amerických pracovních míst²³¹ a kompetitivní devalvaci renminbi.²³²

V roce 2012 obvinil Čínu, že úmyslně vytvořila pojem globálního oteplování s cílem poškodit americký zpracovatelský sektor a učinit jej nekompetitivní.²³³ Přestože později během prezidentské kampaně prohlásil, že označení Číny za původce tohoto konceptu byl z jeho strany pouze žert, zároveň zopakoval, že tato myšlenka je šířena za účelem získání výhod pro Čínu.²³⁴ Náměstek čínského Ministerstva zahraničních věcí oficiálně obvinění odmítl. Prohlásil, že jednání o změně klimatu inicioval Mezivládní panel pro změnu klimatu s podporou Republikánů v době Reaganovy a Bushovy administrativy.²³⁵

Urážlivé či nepodložené výroky prezident Trump sdílí ústně či písemně často. Leonhardt, Philbrick a Thompson (2017) porovnali prokazatelně nepravdivá tvrzení Trumpa a Obamy, z čehož vyplývá, že Trump vyslovil více lživých výroků za prvních 10 měsíců v úřadu, než Obama za dvě volební období (graf 2.1). Tento trend je zneklidňující, neboť zkresluje skutečnosti, na základě kterých jsou činěna politická a ekonomická rozhodnutí. Ve vztahu k Číně mohou jeho výroky také částečně objasňovat negativní postoj, který američtí občané vůči ČLR zastávají,²³⁶ a pokračující podporu Trumpovy obchodní politiky.

²²⁷ např. TRUMP, Donald. [China has copied our military's F-22 Raptor design...]. In: *Twitter* [online]. 2012-06-11 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/151776172232015872>

²²⁸ např. TRUMP, Donald. [China is expanding its military bases abroad...]. In: *Twitter* [online]. 2011-12-27 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/212266828062400512>

²²⁹ např. TRUMP, Donald. [China just hacked our federal government...]. In: *Twitter* [online]. 2015-06-05 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/606915921958060033>

²³⁰ např. TRUMP, Donald. [US trade deficit hit \$64B+ in April...]. In: *Twitter* [online]. 2014-06-04 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/474213293717200897>

²³¹ např. TRUMP, Donald. [After decades of our leaders allowing...]. In: *Twitter* [online]. 2013-03-25 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/316293536221908992>

²³² např. TRUMP, Donald. [The Yuan hit another record high...]. In: *Twitter* [online]. 2013-04-02 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/319174786548908032>

²³³ TRUMP, Donald. [The concept of global warming was created...]. In: *Twitter* [online]. 2012-11-06 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/265895292191248385>

²³⁴ CAMPBELL, Colin. TRUMP: I was joking when I said the Chinese 'created' the concept of climate change. *Business Insider* [online]. 2016-01-16 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/donald-trump-china-created-climate-change-2016-1>

²³⁵ #COP22: China dismisses claim by Trump that they invented notion of global warming. In: *Youtube* [online]. 2016-11-18 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=beJuhxjipY>

²³⁶ Negativní názory na Čínu nicméně nejsou v žádném případě v USA novým jevem.

Graf 2.1 – Srovnání počtu nepravdivých a nepodložených tvrzení Obama – Trump

Zdroj: LEONHARDT, David, PHILBRICK, Ian P., THOMPSON, Stuart A. Trump's Lies vs. Obama's *LA Times* [online]. 2017-12-14. <https://www.nytimes.com/interactive/2017/12/14/opinion/sunday/trump-lies-obama-who-is-worse.html?mtrref=www.google.com&gwh=8D9AA3D4EB89634CCA0A039D0E79CA8C&gwt=pay&assetType=REGIWALL>

Během kampaně vinil Trump Čínu z toho, že bere Američanům pracovní místa, okrádá jejich zemi a několikrát ji označil za nepřítele. Prohlásil, že ČLR Spojené státy zneužila jako nikdo jiný v dějinách a označil to za „největší krádež v historii světa.“²³⁷ „Zničili celá průmyslová odvětví vyplácením nízkých mezd svým pracovníkům, stáli nás desítky tisíc pracovních pozic, kradou naše technologie a manipulují a devalvují svoji měnu, což znesnadňuje – a někdy znemožňuje – import našich výrobků.“²³⁸ Trump považuje přijetí Číny do WTO za chybu, protože tento vstup do mezinárodního obchodního systému zemi umožnil začít Spojené státy vykořisťovat.

Na jednu stranu veřejně prohlašoval, že USA nemůže Číně dovolit, aby ji „nadále znásilňovala“.²³⁹ Na druhou stranu zároveň tvrdí, že Čínu neviní z chytrého podkopávání

²³⁷ PHELPS, Jordyn. Trump: 'I don't blame China' for US-China trade imbalances. *ABC News* [online]. 2017-11-09 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/Politics/trump-dont-blame-china-us-china-trade-imbalances/story?id=51030935>

²³⁸ TRUMP, Donald. *Crippled America: How to Make America Great Again*. New York: Simon & Schuster, 2015, s. 43-45.

²³⁹ DAVIES, Ken. It's high that time China, US talked. *China Daily* [online]. 2018-04-05 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.chinadaily.com.cn/a/201804/05/WS5ac57d9fa3105cdcf65165f9.html>

hospodářského blahobytu USA, neboť nemůže vyčítat zemi, že využívá příležitosti ke zlepšení situace svých obyvatel na úkor jiné.²⁴⁰ Dokonce řekl, že Čínu zbožňuje a její představitelé jsou mnohem chytřejší než američtí.²⁴¹ Častým jevem se stalo Trumpovo naznačování, že jako jediný z prezidentských kandidátů je ochoten a schopen donutit Čínu změnit postoj k USA. Slíbil repatriovat „ukradená“ pracovní místa, která předchozí administrativa nechala zmizet v zahraničí a využít hojných přírodních zdrojů, které Číně chybí.²⁴²

V rozhovoru pro The New York Times v r. 2016 pronesl, že jediná výhoda, kterou USA může uplatnit, aby donutila Čínu znovu vyjednávat a uzavřít výhodnější dohodu, je velikost zahraničního obchodu, a proto by uvalil 45% clo na veškerý americký dovoz. Následně se označil za příznivce volného obchodu, ale jak tvrdí, musí být „*přiměřeně spravedlivý*“.²⁴³ Další typickou výtkou bylo nařčení, že Čína uměle udržuje juan slabý vůči dolaru, aby podpořila konkurenceschopnost svého exportu, a slíbil označit zemi za měnového manipulátora.²⁴⁴ Tuto výhružku naplnil v srpnu 2019. Čína obvinění z kompetitivní devalvace odmítá a neplánuje tímto krokem ani v budoucnu zmírňovat následky zvyšovaných cel. Premiér Li Keqiang pronesl, že devalvace není řešením a přinesla by „*více škody než užitku*“.²⁴⁵

Čínský prezident už v době kampaně s Donaldem Trumpem telefonicky hovořil. Xi zdůraznil, že spolupráce mezi oběma velmocemi je jedinou správnou cestou, kterou se dvě největší ekonomiky světa mohou vydat. Trump posléze prohlásil, že se mezi nimi vyvinul jasný vzájemný respekt. V této době ovšem také čínští představitelé nevěřili, že by Trump zacházel s bilaterálním obchodem natolik „*dětsky*“.²⁴⁶

²⁴⁰ Trump: I don't blame China for taking advantage of us. In: Youtube [online]. 2019-02-06 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=E4aVluKl0Oo>

²⁴¹ Transcript: Donald Trump announces his presidential candidacy. CBSNews [online]. 2015-06-16 [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/transcript-donald-trump-announces-his-presidential-candidacy/>

²⁴² TRUMP, Donald. *Time to Get Tough*. Washington D. C.: Regnery Publishing, 2011, s. 37-39.

²⁴³ HABERMAN, Maggie. Donald Trump Says He Favors Big Tariffs on Chinese Exports. *The New York Times* [online]. 2016-01-07 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2016/01/07/donald-trump-says-he-favors-big-tariffs-on-chinese-exports/>

²⁴⁴ WONG, Andrea, XIE, Ye. Trump to Brand China Currency Manipulator, Ex-Treasury Aide Says. *Bloomberg* [online]. 2016-11-09 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-11-09/trump-to-brand-china-currency-manipulator-treasury-veteran-says>

²⁴⁵ China denies currency devaluation in response to US tariffs. *Nikkei Asian Review* [online]. 2018-09-19 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/Economy/Trade-war/China-denies-currency-devaluation-in-response-to-US-tariffs>

²⁴⁶ MARTINA, Michael, HOLLAND, Steve. In phone call, China's Xi tells Trump cooperation is only choice. *Reuters* [online]. 2016-11-14 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-china-idUSKBN1390D3>

Po nástupu do funkce a několika setkáních s čínským protějškem Trumpovy verbální útoky proti Číně výrazně ztratily na četnosti i intenzitě. Několikrát spolu hovořili o možnostech snížení deficitu obchodní bilance a řešení ekonomických problémů. Americký prezident zdůrazňoval, že při vzájemných jednáních dosáhli obrovského pokroku a optimisticky tvrdil, že jsou na cestě k vyřešení mnoha problémů.²⁴⁷ Trump prohlásil, že jejich vztah je výborný a navzájem se považují za přátele, nelze však zapomínat, že především reprezentují svoje země a jejich zájmy.²⁴⁸ V dubnu 2019 Trump pronesl, že jeho čínský protějšek je silným mužem, v minulosti jej do očí nazval králem, neboť je fakticky prezidentem na doživotí, a dodal, že Xi toto označení přijal pozitivně.²⁴⁹ Trump tedy na jednu stranu zastává velice tvrdý postoj k Číně, ale zároveň vyjadřuje respekt k jejím politickým představitelům.

Klíčovým znakem Trumpovy zahraničně-obchodní politiky je teze, že nastavená pravidla mezinárodního obchodu jsou nespravedlivá a protěžují některé státy na úkor ostatních. Předpokládá, že země, která tímto nerovnoměrným rozdělením zisků trpí nejvíce, je USA. Cílem jeho aktivit je proto zvýšení benefitů z obchodu pro Spojené státy, čehož se snaží dosáhnout zaváděním protekcionistických opatření a změnami vztahů s obchodními partnery v podobě vyjednávání, výhružek a dohod. Trump věří, že cla mohou pozici USA pouze posílit, nikoliv oslabit, a považuje je za lepší, snadnější a operativnější alternativu obchodních dohod.²⁵⁰ Z jeho dosavadních aktivit vyplývá, že zavedená cla nepovažuje za dočasná opatření, které při nejbližší příležitosti nahradí oboustranně přijatelná dohoda sjednaná na základě vzájemných ústupků a kompromisu, ale za dlouhodobé uspořádání vzájemných obchodních vztahů *sui generis*.

Trump plánuje cly snížit čínské přebytky obchodní bilance, které podle něj poškozují americký zpracovatelský průmysl, vytvořit nová pracovní místa v USA zdražením dovozu a přinucením spotřebitelů kupovat domácí výrobky a oživit upadající průmyslová odvětví. Vinu za odliv pracovních pozic a rostoucí import ze zahraničí na úkor domácí spotřeby svaluje na obchodního partnera, který zneužívá nespravedlivě nastavených pravidel mezinárodního

²⁴⁷ Remarks by President Trump After Meeting with President Xi of China. *The White House* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-meeting-president-xi-china/>

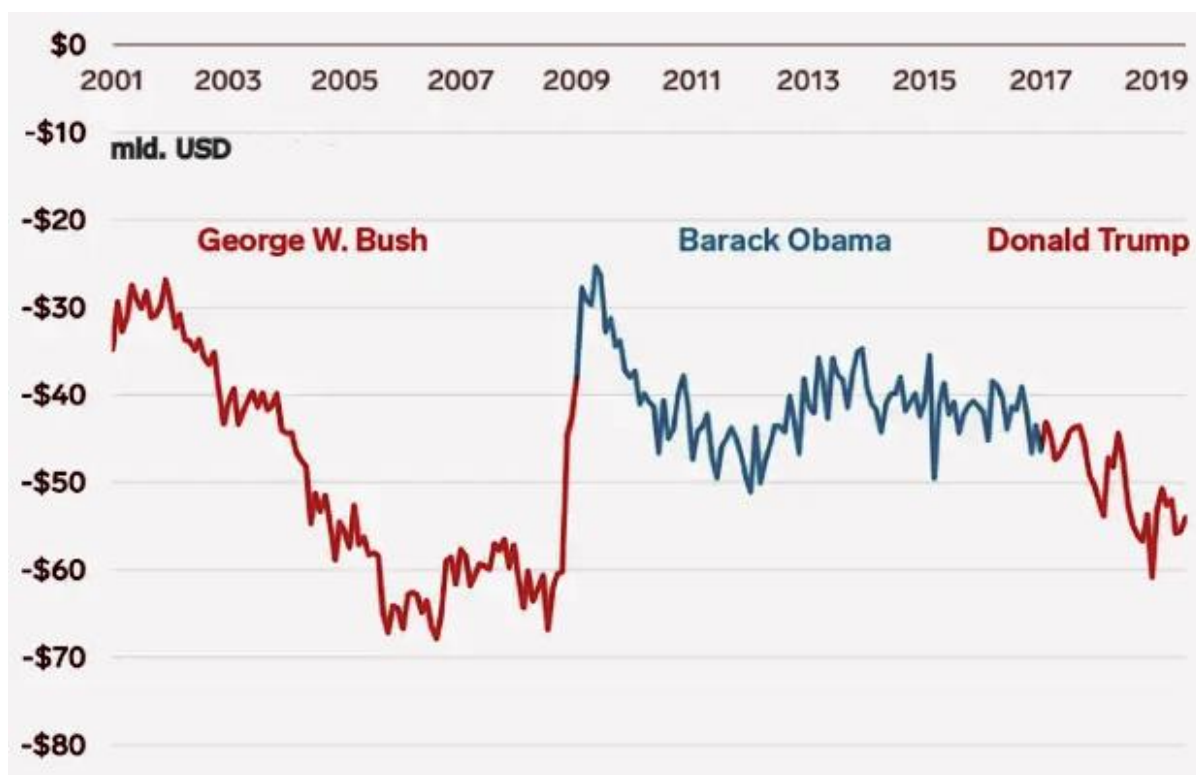
²⁴⁸ RESTUCCIA, Andrew, JOHNSON, Eliana. Trump prepares for the first test of his relationship with Xi. *Politico* [online]. 2017-11-07 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2017/11/07/trump-china-xi-asia-trip-244660>

²⁴⁹ ELMER, Keegan, LO, Kinling. Donald Trump reveals he called Xi Jinping 'king' — and says Xi liked it. *Business Insider* [online]. 2019-04-03 [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/donald-trump-called-xi-jinping-king-says-xi-liked-it-2019-4>

²⁵⁰ TRUMP, Donald. [Tariffs will make our Country MUCH STRONGER...]. In: *Twitter* [online]. 2019-05-10 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1126816259851673601>

obchodu. Cla mají prozatím opačný efekt, neboť deficit bilance zboží a služeb narůstá (graf 2.2).

Graf 2.2 – Deficit bilance zboží a služeb USA, 2001–2019

Zdroj: KIERSZ, Andy, ZEBALLOS-ROIG, Joseph. Trump boasts the economy is the best it's ever been. Here are 9 charts showing how it's fared compared to the Obama and Bush presidencies. *Business Insider* [online]. 2019-11-26. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/9-charts-comparing-trump-economy-to-obama-bush-administrations-2019-9>

Trumpova administrativa se obává ekonomického i vojenského růstu Číny a pokouší se její vzestup zmírňovat. Paradoxně však unilaterální snahy a tendence odejít od stolu, pokud jednání neprobíhají podle jeho představ, vytvářejí příležitosti pro rostoucí čínské zapojení do mezinárodního dění. Jako příklad poslouží nedokončené jednání o TPP, kde Čína zkoumá možnosti vytvoření zóny volného obchodu pod svým vedením,²⁵¹ nebo environmentální politika. Pod Trumpovým vedením USA odstoupila od Pařížské klimatické dohody, zatímco Čína zatím své závazky coby největší znečišťovatel plánuje dodržet. S druhým největším aktérem mimo hru vzniká příležitost právě pro Čínu, aby šla příkladem a vedla celosvětové snahy o zastavení změny klimatu. Tento výsledek nemusí být nutně záměrem asijské velmoci,

²⁵¹ ZHOU, Laura, WU, Wendy. Beijing 'looking into joining trans-Pacific trade pact' to hedge against US. *South China Morning Post* [online]. 2018-10-11 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2168147/beijing-looking-joining-trans-pacific-trade-pact-hedge-against>

je vysoce pravděpodobné, že tato role jim v současném vakuu politické aktivity připadne,²⁵² ale jejich aktivní podpora globálního řešení klimatických změn je zřejmá. Čína Trumpův slib v případě zvolení vymanit USA z dohody podrobila vzácné kritice, neboť se většinou k zahraničním volbám nevyjadřuje. Zde však zazněl komentář, že moudrý politický vůdce by měl směřovat politiku v linii s globálními trendy.²⁵³

Zatímco Trump Spojené státy protekcionismem a unilateralismem uzavírá před světem, Xi vybízí k mezinárodní spolupráci, pokračování (opatrné) globalizace, multilateralismu a vše naznačuje, že Čína se podle toho plánuje zachovat, účastnit se stávajících iniciativ a navíc budovat své vlastní.²⁵⁴ Všechny tyto záměry vedou k větší integraci do mezinárodních struktur a s tím také k růstu vlivu země, zatímco budování překážek a rozvracení vztahů mezinárodní vliv USA spíše oslabuje.

2.2 Politika Trumpovy administrativy ve vztahu k ČLR

Xi se poprvé setkal s Trumpem, když zavítal v dubnu 2017 do USA na státní návštěvu. Prezidenti se spolu pokoušeli nalézt řešení problematických bodů vzájemných obchodních vztahů. Výsledkem byl Stodenní akční plán, který vycházel z priorit nastavených na prezidentském summitu a zabýval se především obchodem se zemědělskými komoditami, finančními službami, investicemi, biotechnologiemi a energetikou. Země se také dohodly, že USA vyšle delegáty na Belt and Road Forum do Pekingu, což signalizovalo touhu o větší zapojení západní velmoci do této iniciativy.²⁵⁵

V tom samém měsíci vydal americký Úřad obchodního zmocněnce (USTR) Zvláštní zprávu k paragrafu 301 obchodního zákona (Trade Act) z roku 1974 o ochraně amerického duševního vlastnictví v zahraničí. V ní identifikoval ČLR jako jednu z prioritních hrozeb z důvodu dlouhodobých i nových obav. V Číně dochází k rozsáhlým porušováním práv duševního vlastnictví, mimo jiné ke krádežím obchodních tajemství, internetovému pirátství, falšování a exportu padělaného zboží. Dále Čína znesnadňuje vstup na trh firmám, které zde

²⁵² SELIGSOHN, Deborah. Trump's victory may force climate leadership role onto China. *China Dialogue* [online]. 2016-11-11 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://chinadialogue.net/article/show/single/en/9376-Trump-s-victory-may-force-climate-leadership-role-onto-China>

²⁵³ In rare move, China criticizes Trump plan to exit climate change pact. *CNBC* [online]. 2016-11-01 [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2016/11/01/in-rare-move-china-criticizes-trump-plan-to-exit-climate-change-pact.html>

²⁵⁴ Full Text of Xi Jinping keynote at the World Economic Forum. *CGTN America* [online]. 2017-01-17 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://america.cgtv.com/2017/01/17/full-text-of-xi-jinping-keynote-at-the-world-economic-forum>

²⁵⁵ Office of Public Affairs. JOINT RELEASE: Initial Results of the 100Day Action Plan of the U.S. China Comprehensive Economic Dialogue. *US Department of Commerce* [online]. 2017-05-11 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/print/3122>

odmítnou svoje technologie vyvíjet či je převést na čínské subjekty, klade nepříznivé požadavky pro udělování licencí a znesnadňuje vymáhání práva u civilních i trestních soudů.²⁵⁶ Zvláštní zpráva z roku 2016 přitom vyznívala velice optimisticky ohledně probíhajících reforem. V roce 2015 v Číně probíhala revize a dalekosáhlé změny v zákonodárství týkajícím se ochrany duševního vlastnictví a v soudním systému byly testovány specializované senáty pro tuto problematiku. USA dokonce uznaly, že Čína zapracovala jejich návrhy a připomínky a vláda se zavázala k ochraně a vynucování těchto pravidel, dovolit tržím mechanismům hrát větší roli ve výzkumu a vývoji a více naslouchat firmám při směřování svých politik. Navíc spolu země v tomto roce uzavřely několik dohod týkajících se spolupráce v celní oblasti, čímž měli čelit přílivu padělaného zboží do USA.²⁵⁷ S nástupem Donalda Trumpa do úřadu prezidenta se okamžitě změnil přístup k porušování této legislativy z kooperativního postupu založeného na výměně informací, společném monitoringu a vzájemné pomoci a důvěře na tvrdé jednostranné požadavky kladené na Čínu. Jeho rétorika je zároveň velice agresivní a urážlivá a namísto postupných změn a ústupků žádá náhlou změnu politiky založenou na závazcích v bilaterální dohodě.

V dubnu 2017 vyzval Trump k zahájení šetření, zda dovoz hliníku a oceli ze zahraničí nepředstavuje hrozbu pro národní bezpečnost. Ministr obchodu Wilbur Ross prohlásil, že vyšetřování je nutné kvůli „*extrémnímu soutěžnímu tlaku*“ a neférovým obchodním praktikám, které ničí domácí průmysl.²⁵⁸ Myšlenka ohrožení národní bezpečnosti není zcela bez opodstatnění. Produkce čistého hliníku využívaného k výrobě některých stíhacích letounů a obrněných vozidel téměř skončila. Z původních 23 firem dnes v oboru zůstává pouze jediná, osm jich omezilo či zcela omezilo činnost mezi léty 2015 až 2017. I poslední huť v současnosti operuje na 40 % své kapacity a klesající ceny nenabízejí pozitivní výhled do budoucnosti. Problém s importem hliníku spočívá v rozmístění hlavních center pro jeho výrobu. Nalézají se především v Rusku, Číně a na Blízkém východě, tedy v zemích, se kterými mají USA zhoršené bilaterální vztahy.²⁵⁹ Ačkoliv bylo vyšetřování vedeno v obecné rovině, je to především Čína, jejíž nadkapacity způsobené státními subvencemi tlačí cenu

²⁵⁶ Executive Office of the President. 2017 Special 301 Report. *Office of the United States Trade Representative* [online]. Duben 2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z:

<https://ustr.gov/sites/default/files/301/2017%20Special%20301%20Report%20FINAL.PDF>, s. 1.

²⁵⁷ Executive Office of the President. 2016 Special 301 Report. *Office of the United States Trade Representative* [online]. Duben 2016 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/USTR-2016-Special-301-Report.pdf>, s. 7.

²⁵⁸ LAWDER, David. U.S. launches national security probe into aluminum imports. *Reuters* [online]. 2017-04-27 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-aluminum-idUSKBN17T044>

²⁵⁹ ALLEN-EBRAHIMIAN, Bethany. Cheap Chinese Aluminium Is a National Security Threat. *Foreign Policy* [online]. 2017-05-08 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2017/05/08/cheap-chinese-aluminum-is-a-national-security-threat/>

kovů dolů a deformují celosvětový trh. Už Obamova administrativa podala u WTO žalobu na čínské hliníkové subvence v lednu 2017,²⁶⁰ z tohoto pohledu Trump navazuje na dříve identifikovanou hrozbu.

Tento krok byl nicméně vysoce kontroverzní, neboť Trump zvolil vyšetřování podle paragrafu 232 obchodního zákona z roku 1962, který umožňuje prezidentovi na doporučení ministra obchodu uvalit neomezená cla a jinak omezit dovoz v případě, že je ohrožena národní bezpečnost.²⁶¹ Lze vyvodit, že v době Studené války a s tím spojeného bipolárního uspořádání světa měl tento paragraf jiné opodstatnění, nežli dnes. Komentátoři se převážně shodují, že jeho využití v roce 2017 bylo zapříčiněno tím, že prezidentovi dává nesrovnatelnou volnost při volbě opatření. Toto vyšetřování navíc narušilo nejen vztahy s Čínou, ale i dlouholetými partnery jako EU. Tím Trump otevřel boj hned na několika frontách a potenciálně se připravil o spojence pro vyvinutí nátlaku na Čínu k odstranění některých jejích nekalých obchodních praktik.

První výsledky táhlých jednání mezi Čínou a USA se dostavily v květnu 2017. Číně mělo být umožněn jednodušší vývoz masa a USA měly na oplátku získat vylepšený přístup na čínské trhy, především finanční, energetické a zemědělské.²⁶²

V srpnu 2017 šéf Úřadu Robert Lighthizer zahájil vyšetřování Číny podle paragrafu 301 obchodního zákona týkající se transferů technologií, duševního vlastnictví a inovací.²⁶³ Tento paragraf umožňuje Spojeným státům uvalit obchodní sankce na země, které jimi byly shledány odpovědnými za porušení pravidel mezinárodního obchodu. Trump dříve v tomto měsíci vydal memorandum, ve kterém uvedl, že Čína implementovala politiky, zákony a praktiky, které „*mohou podporovat nebo vyžadovat předávání amerických technologií a duševního vlastnictví čínským firmám, nebo mohou jinak negativně ovlivňovat americké hospodářské zájmy.*“ Trump tyto zájmy dále specifikuje jako vývoz amerických produktů, domácí pracovní místa, spravedlivou odměnu za inovace, snížení deficitu obchodní bilance a

²⁶⁰ Executive Office of the President. Obama Administration Files WTO Complaint on China's Subsidies to Aluminum Producers. *Office of the United States Trade Representative* [online]. Leden 2017 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2017/january/Obama-Administration-Files-WTO-Complaint-China-Aluminum>

²⁶¹ What You Need To Know: Section 232 Investigations and Tariffs. *The White House* [online]. 2018-03-08 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/need-know-section-232-investigations-tariffs/>

²⁶² PALETTA, Damian, DENYER, Simon. Trump, China reach preliminary trade agreements on beef, poultry. *The Washington Post* [online]. 2017-05-12 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2017/05/11/trump-china-reach-preliminary-trade-agreements-on-beef-poultry/>

²⁶³ MCMAHON, Linda E. Notice of initiation of investigation; hearing; and request for comments. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2017-08-24 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/FRN%20China301.pdf>

podkopávání amerického zpracovatelského průmyslu, služeb a inovací.²⁶⁴ Zatímco první část odůvodnění se vztahuje ke konkrétním cílům a lze ji považovat za legitimní, druhá část je příliš obecná a umožňuje uvalení sankcí i za objektivně ospravedlnitelné praktiky.

USA Číně vytýkaly především netransparentní schvalovací procesy, požadavky na společné podniky, omezení zahraničního kapitálu, nespravedlivé zadávání veřejných zakázek a další mechanismy, které omezují a znesnadňují podnikání amerických firem v Číně, dále nejasná a nepsaná pravidla a rozdílné zacházení se zahraničními subjekty, odpírání licencování podle tržních pravidel a jiné praktiky, které limitují kontrolu amerických firem nad jejich vlastními technologiemi. Prošetřované byly také systematické investice do strategických odvětví zásadních pro čínské průmyslové záměry, řízené či ovlivňované čínskou vládou za účelem ovládnutí či převzetí amerických společností, v jejichž vlastnictví se nacházejí špičkové technologie a duševní vlastnictví. Úřad měl navíc vyšetřit, zda čínská vláda podporovala či prováděla nezákonné útoky na americké komerční počítačové sítě a tímto způsobem odcizila obchodní tajemství, duševní vlastnictví či důvěrné obchodní informace.²⁶⁵ USTR nařídil slyšení a vyzval veřejnost, aby se přihlášily subjekty, které disponují relevantními informacemi a důkazy, a také si vyžádal konzultaci s čínskou vládou.

V listopadu zavítal Trump na státní návštěvu do Číny. Asijská velmoc slíbila ústupky, jako je snížení bariér pro vstup do odvětví jako bankovnínictví a pojišťovnictví a dalších úseků finančního sektoru, nebo pozvolné snížení cel na dopravní prostředky. Ohlášeny byly i nové obchodní dohody, ale podle ministra zahraničí Rexe Tillersona představovaly pouze nepatrnou část toho, co bude potřeba k vyrovnaní obchodní bilance. Trump zde prohlásil, že neviní Čínu z využívání USA, a že na vině je především předchozí administrativa, která to dovolila.²⁶⁶

Ačkoliv se Trump ve Zprávě o stavu unie o probíhajícím vyšetřování Číny podle paragrafu 301 či jeho závěrech nezmiňoval, slíbil „*silné vynucování našich obchodních pravidel*“ jako způsob ochrany amerického duševního vlastnictví.²⁶⁷ Podle expertů toto

²⁶⁴ Executive Office of the President. Addressing China's Laws, Policies, Practices, and Actions Related to Intellectual Property, Innovation, and Technology: Memorandum for the United States Trade Representative Executive. Memorandum 82 FR 39007, Vol. 82, No. 158. *Federal Register* [online]. Vydáno 2017-08-14, publikováno 2017-08-17 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2017-08-17/pdf/2017-17528.pdf>

²⁶⁵ MCMAHON, Linda E. Notice of initiation of investigation; hearing; and request for comments. *Office of the United States Trade Representative* [online].

²⁶⁶ Trump China visit: US leader strikes warmer tone with Xi Jinping. *The Guardian* [online]. 2017-11-09 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-41924228>

²⁶⁷ President Donald J. Trump's State of the Union Address. *The White House* [online]. 2018-01-30 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>

prohlášení předznamenávalo výsledek vyšetřování a záměr administrativy brzy zavést opatření proti Číně.²⁶⁸ Ministr obchodu Ross v únoru doporučil tři alternativy uvalení cel a kvót.²⁶⁹

22. ledna 2018 Trumpova administrativa představila cla na import solárních panelů a praček. Administrativa je nazvala „*globálními ochrannými cly*“. Jejich funkce nebyla punitivní. Cílily na produkty, jejichž dovoz představoval hrozbu pro domácí průmysl, přestože neporušoval obchodních pravidla. Předcházely jim stížnosti amerických firem a vyšetřování americké Komise pro mezinárodní obchod (ITC).²⁷⁰

Na solární panely bylo uvaleno clo ve výši 30% s tím, že jednou ročně po následující čtyři roky budou o 5 % snižováno,²⁷¹ a 20% cla na pračky s výjimkou pro Kanadu a rozvojové země, která budou snižována o 2 % ročně po další tři roky. Zboží, které překročí nastavenou kvótu, bude podrobena sazbě 50 %.²⁷² Opatření postihla zboží v hodnotě 10,3 mld. USD (solární panely v hodnotě 8,5 mld. a pračky ve výši 1,8 mld.).²⁷³ Tato cla nebyla zaměřena specificky proti Číně, ale jako největší světový výrobce solárních panelů může očekávat nejvýraznější dopad.²⁷⁴ Čína oznámila své stanovisko, že obě odvětví byla chráněna více než dostatečně a ze strany USA se jedná o zneužívání obchodních nástrojů, a že své legitimní zájmy bude spolu s dalšími členy bránit před WTO.²⁷⁵

²⁶⁸ China Briefing: Trump's Potential Trade Actions Against China and Their Implications. *Blackpeak* [online]. 2019-02-01 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.blackpeakgroup.com/2018/02/china-briefing-trumps-potential-trade-actions-against-china-and-their-implications/>

²⁶⁹ Office of Public Affairs. Secretary Ross Releases Steel and Aluminum 232 Reports in Coordination with White House. *U.S. Department of Commerce* [online]. 2018-02-16 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2018/02/secretary-ross-releases-steel-and-aluminum-232-reports-coordination>

²⁷⁰ Executive Office of the President. President Trump Approves Relief for U.S. Washing Machine and Solar Cell Manufacturers. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-01-22 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/january/president-trump-approves-relief-us>

²⁷¹ Executive Office of the President. To Facilitate Positive Adjustment to Competition From Imports of Certain Crystalline Silicon Photovoltaic Cells (Whether or Not Partially or Fully Assembled Into Other Products) and for Other Purposes, Proclamation 9693, 83 FR 3541. *Federal Register* [online]. 2018-01-25 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/01/25/2018-01592/to-facilitate-positive-adjustment-to-competition-from-imports-of-certain-crystalline-silicon>

²⁷² Executive Office of the President. To Facilitate Positive Adjustment to Competition From Imports of Large Residential Washers, Proclamation 9694, 83 FR 3553. *Federal Register* [online]. 2018-01-25 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/01/25/2018-01604/to-facilitate-positive-adjustment-to-competition-from-imports-of-large-residential-washers>

²⁷³ PACKARD, Clark. Suniva and Whirlpool clearly show safeguard laws are broken. *Washington Examiner* [online]. 2017-12-04 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.washingtonexaminer.com/suniva-and-whirlpool-trade-cases-clearly-show-safeguard-laws-are-broken>

²⁷⁴ BARANIUK, Chris. How China's Giant Solar Farms Are Transforming World Energy. *BBC* [online]. 2018-09-04 [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/future/story/20180822-why-china-is-transforming-the-worlds-solar-energy>

²⁷⁵ WANG, Hejun. Head of MOFCOM Trade Remedy and Investigation Bureau Wang Hejun Comments on the US' Announcement of the Global Safeguard Measures on Imported Solar Products and Large Home Washing

V únoru začala ČLR vyšetřovat americký čírok pro podezření z dumpingu a subvencí.²⁷⁶ Ačkoliv oficiálně nic nenasvědčovalo, že by se jednalo o odvetu za cla na solární panely, čírok představuje spolu se sojovými boby nejhodnotnější komoditu, kterou USA do Číny vyváží. V roce 2017 hodnota jeho vývozu dosáhla 1,1 mld. USD. Navíc podobný krok země zvolila v roce 2009, když prezident Obama zavedl ochranná cla na pneumatiky.²⁷⁷

Na začátku března americký prezident oznámil své rozhodnutí uvalit cla na ocel a hliník.²⁷⁸ O den později na svém účtu na Twitteru ujistil veřejnost, že obchodní války považuje za vhodný nástroj pro zahraničně-obchodní politiku a v často citovaném příspěvku zdůraznil, že vyhrát bude snadné. Trumpovy protekcionistické tendence dlouhodobě znepokojovaly ekonomické experty i obchodní partnery, nicméně začátek března představuje dělicí hranici, od které se začalo hovořit o reálné možnosti eskalace konfliktu do otevřené obchodní války a potenciálního rozpadu systému pravidel mezinárodního obchodu v dikci WTO.

V březnu Trump schválil nová cla na ocel ve výši 25 %²⁷⁹ a 10 % na hliník.²⁸⁰ Prohlásil, že je zcela zásadní pro národní bezpečnost, aby tato dvě průmyslová odvětví byla dostatečně silná. Z cel na dovoz oceli byla vyjmuta Argentina, Austrálie, Brazílie a později i Jižní Korea,²⁸¹ na hliník byla udělena výjimka Argentině a Austrálii.²⁸² Kanadě a Mexiku byly také uděleny výjimky v ocelářském odvětví a jejich budoucí zařazení na seznam záviselo na výsledcích jednání o změně dohody NAFTA. Trump střídavě sliboval udělení výjimky i dalším zemím, ale pro většinu z nich se jednalo pouze o dočasné vyjmutí.

Machines. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-01-28 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z:

<http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/policyreleasing/201801/20180102705032.shtml>

²⁷⁶ Foreign Trade Administration. MOFCOM Announcement No. 13 of 2018 on Countervailing Investigation against Imports of Grain Sorghum Originating in the United States. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-02-04 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z:

<http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/buwei/201802/20180202710853.shtml>

²⁷⁷ PATTON, Dominique. China launches dumping probe into U.S. sorghum imports amid rising trade tension. *Reuters* [online]. 2018-02-04 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-us-sorghum/china-launches-dumping-probe-into-u-s-sorghum-imports-amid-rising-trade-tension-idUSKBN1FO06C>

²⁷⁸ LYNCH, David J., PALETTA, Damian. Trump announces steel and aluminum tariffs Thursday over objections from advisers and Republicans. *The Washington Post* [online]. 2018-02-01 [cit. 2019-05-18]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/business/wp/2018/03/01/white-house-planning-major-announcement-thursday-on-steel-and-aluminum-imports/?utm_term=.ea1f1395fa4e

²⁷⁹ Presidential Proclamation on Adjusting Imports of Steel into the United States. *The White House* [online]. 2018-03-08 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-proclamation-adjusting-imports-steel-united-states/>

²⁸⁰ Presidential Proclamation on Adjusting Imports of Aluminum into the United States. *The White House* [online]. 2018-03-08 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-proclamation-adjusting-imports-aluminum-united-states/>

²⁸¹ Presidential Proclamation on Adjusting Imports of Steel into the United States. *The White House* [online].

²⁸² Presidential Proclamation on Adjusting Imports of Aluminum into the United States. *The White House* [online].

Tato cla nebyla cílena výlučně na ČLR a mnohem více vyvolávala obavy v amerických partnerech jako EU, Kanada, Mexiko nebo Jižní Korea. Tyto země, jejichž ocel a hliník představují polovinu importovaného množství do USA, reagovaly vlastními opatřeními. Za hlavního viníka však byla označena Čína a její nadkapacity, a to přesto, že její podíl na dovozu obou komodit představuje pouze 6 %. Cla ovšem zasáhla čínské zboží v hodnotě 2,8 mld. dolarů a svalení viny na druhou největší ekonomiku světa podnítilo politicky motivovanou odpověď ČLR.²⁸³

Peking na začátku dubna reagoval retaliacními cly ve výši 15-25 % na dovoz amerického zboží ve výši 2,4 mld. USD.²⁸⁴ Cla se vztahovala produkty jako víno, ovoce, vepřové maso, hliníkový odpad či bezešvé ocelové trubky.²⁸⁵

V dubnu 2018 byla ČLR shledána odpovědnou za porušení pravidel ve všech bodech. Ze zjištění bylo také vyvozeno, že nepřístojné transfery technologií a podoba pravidel týkajících se ochrany duševního vlastnictví jsou úmyslné a součástí čínských snah o dosažení vedoucí pozice ve strategických high-tech sektorech v souladu s plány jako Made in China 2025. Vzhledem k tomu, že léta jednání nevedla k žádnému výsledku, je třeba zavést efektivní opatření k nápravě situace.²⁸⁶ Trump později autorizoval USTR k využití všech vhodných prostředků k zajištění amerických obchodních zájmů, včetně zvýšení cel na dovoz čínského zboží, mechanismu řešení sporů před WTO a investičních omezení ve strategických sektorech.²⁸⁷

Tabulka 3.1 znázorňuje postup USA a ČLR. Spojené státy vždy vyhlásí nové opatření nebo naopak uvolnění situace, na které Čína proporcčně reaguje.

²⁸³ BOWN, Chad P. Trump's Steel and Aluminum Tariffs: How WTO Retaliation Typically Works. *Peterson Institute for International Economics* [online]. 2018-03-05 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <https://piie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/trumps-steel-and-aluminum-tariffs-how-wto-retaliation-typically>

²⁸⁴ BO, Xiang. China imposes tariff on 128 items of U.S. imports. *Xinhua* [online]. 2018-04-02 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: http://www.xinhuanet.com/english/2018-04/02/c_137081382.htm

²⁸⁵ 具体产品清单. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-03-23 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://images.mofcom.gov.cn/www/201803/20180326085959196.pdf>

²⁸⁶ Executive Office of the President. Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of 1974. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-03-22 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/FRN301.pdf>

²⁸⁷ Executive Office of the President. Actions by the United States Related to the Section 301 Investigation of China's Laws, Policies, Practices, or Actions Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation. Memorandum 83 FR 13099, Vol. 83, Iss. 59. *Federal Register* [online]. Vydáno 2018-03-22, publikováno 2018-03-27 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2018-03-27/pdf/2018-06304.pdf>

Tabulka 3.1 – Události duben 2018, příklad stupňování opatření

	USA	ČLR
3. dubna 2018	USTR vydal první seznam 1 334 produktů, které budou podléhat clu za krádeže technologií. Sazba byla 25 %, celková hodnota 50 mld. USD. ²⁸⁸ Žádost o konzultace s Čínou u WTO. ²⁸⁹	
4. dubna 2018		Vydán návrh odvetných cel na 106 produktů. Celní sazba 25 %, hodnota 50 mld. USD (sojové boby, chemikálie, automobily). ²⁹⁰
16. dubna 2018	Ministerstvo obchodu zákaz domácím firmám obchodovat s telekomunikační společností ZTE (podezření z porušování sankcí). ²⁹¹	
17. dubna 2018		Antidumpingová cla na americký čirok. Sazba 178,6 %. ²⁹²

V květnu pokračovala jednání o možnostech řešení klíčových otázek. USA požadovaly mnoho jednostranných závazků, zatímco čínské požadavky se omezily na odstranění některých překážek obchodu, nezahajování dalších šetření podle paragrafu 301 v budoucnu a větší otevření trhů pro čínské společnosti. USA očekávaly od Číny zvýšení nákupů amerického zboží, okamžité zastavení subvencí do průmyslových odvětví s nadkapacitami, posílení ochrany duševního vlastnictví a zahraničních technologií,

²⁸⁸ Executive Office of the President. Notice of Determination and Request for Public Comment Concerning Proposed Determination of Action Pursuant to Section 301: China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-04-03 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z:

<https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Releases/301FRN.pdf>

²⁸⁹ Executive Office of the President. Under Section 301 Action, USTR Releases Proposed Tariff List on Chinese Products. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-04-03 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/april/under-section-301-action-ustr>

²⁹⁰ Xinhua. China imposes additional tariffs on US products worth \$50b. *China Daily* [online]. 2018-04-04 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <http://www.chinadaily.com.cn/a/201804/04/WS5ac48e8da3105cdcf65164a2.html>

²⁹¹ LAWDER, David, CHIACU, Doina. Commerce Dept bars U.S. companies from selling to China's ZTE. *Reuters* [online]. 2018-04-16 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/usa-china-zte-commerce/commerce-dept-bars-u-s-companies-from-selling-to-chinas-zte-idUSS0N1QJ03V>

²⁹² Foreign Trade Administration. MOFCOM Announcement No. 38 of 2018 on the Preliminary Ruling on the Anti-dumping Investigation against Imports of Grain Sorghum Originating in the United States. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-04-18 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: <http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/buwei/201804/20180402736187.shtml>

odstranění investičních překážek, snížení cel a netarifních překážek na úroveň vyspělých ekonomik, otevření zemědělských trhů a trhu služeb, stažení žalob u WTO a slib, že nebudou znovu podány ani v budoucnu, a především, aby Čína snížila deficit běžného účtu o 200 miliard dolarů během následujících dvou let.²⁹³ Mělo jít o snížení oproti deficitu z roku 2018, ačkoliv se v té době nevědělo, jaké výše dosáhne. Pokud by ovšem vycházeli z dat a trendů z předchozích let, jednalo by se o těžko proveditelné změny. Pro příklad v roce 2017 deficit dosahoval 552,3 miliard dolarů,²⁹⁴ což by znamenalo to snížení deficitu o třetinu. Kromě toho byla většina těchto požadavků doplněna o nekompromisní dodatek, že ačkoliv si USA vyhrazuje právo zavádět dle vlastního uvážení cla a další opatření, Čína nesmí „oponovat, zpochybňovat ani přijímat jakákoliv opatření proti USA a jejich zavedení nových opatření či zvýšení cel,“ a pokud obdrží písemné upozornění o možném převážení zakázaného produktu přes čínské území, země musí poskytnout veškeré detaily o zásilkách, jinak budou okamžitě uvalena cla.²⁹⁵ Jednání skončila bez úspěchu.

Dále v květnu 2018 pokračovala jednání, Čína slíbila ústupky v podobě zrušení cel na širok,²⁹⁶ zvětšení nákupů amerického zboží, především v oblasti zemědělství a energetiky, a snížení cel na automobily a jejich části, Mnoho amerických expertů a politiků považovalo příměří za znamení, že Trumpově administrativě dochází v nátlaku na Čínu dech. Hlavní výhrada zněla, že dosažené ústupky z čínské strany jsou pouze pseudo-ústupky, neboť je pravděpodobné, že by země i bez jednání zvyšovala nákupy potravin a energie, zatímco zcela zásadní oblasti ochrany duševního vlastnictví, transferů technologií a kyberkriminality nebyly vůbec zmíněny.²⁹⁷ Už 29. května 2018 se ovšem USA rozhodly zavést plánovaná cla.²⁹⁸ Čína varovala USA, že pokud cla zavedou, veškerý pokrok v jednáních bude zmařen.²⁹⁹

²⁹³ CURRAN, Enda, ZHAI, Keith. Here's What the U.S., China Demanded of Each Other on Trade. *Bloomberg* [online]. 2018-05-04 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-05-04/here-s-what-u-s-demanded-of-china-at-the-start-of-trade-talks>

²⁹⁴ U.S. Trade in Goods and Services - Balance of Payments (BOP) Basis. *U.S. Census Bureau, Economic Indicator Division* [online]. 2019-03-27 [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/historical/gands.pdf>

²⁹⁵ CURRAN, Enda, ZHAI, Keith. Here's What the U.S., China Demanded of Each Other on Trade. *Bloomberg* [online].

²⁹⁶ Foreign Trade Administration. MOFCOM Announcement No. 44 of 2018 on Terminating the Anti-dumping and Countervailing Investigation against Imports of Grain Sorghum Originating in the United States. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-05-18 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/buwei/201805/20180502746783.shtml>

²⁹⁷ SWANSON, Anna, RAPPEPORT, Alan. U.S. Suspends Tariffs on China, Stoking Fears of a Loss of Leverage. *The New York Times* [online]. 2018-05-20 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/05/20/us/politics/mnuchin-kudlow-china-trade.html>

²⁹⁸ President Donald J. Trump is Confronting China's Unfair Trade Policies. *The White House* [online]. 2018-05-29 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-confronting-chinas-unfair-trade-policies/>

²⁹⁹ China warns US sanctions will void trade talks. *BBC* [online]. 2018-06-03 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-44346461>

Trump zdůraznil, že vzájemné vztahy obou zemí i jeho osobní vztah s „jeho skvělým přítelem prezidentem Xi“ jsou pro něj velice důležité, ale nelze nadále tento stav mezi zeměmi tolerovat. Čínu varoval před retaliačními opatřeními s tím, že jakákoliv akce ze strany asijské velmoci dá podnět k dalšímu zvyšování cel.³⁰⁰ USTR představil finální verzi seznamu obsahujícího 818 produktů v hodnotě 34 mld. USD, na které měla být uvalena cla ve výši 25 %. Zasáhla především technologie, od letadlových pneumatik, pohonů, ohřívačů, elektrických součástek a přístrojů, strojů a jejich částí po jaderné reaktory. Ohlášen byl i druhý seznam s položkami v hodnotě 16 mld. USD. Tento obsahoval např. ocelové a železné výrobky, chemikálie, elektrická zařízení nebo železniční produkty.³⁰¹

Čína se vyjádřila, že USA neustálými změnami názorů a agresivní politikou zahájily obchodní válku, kterou si asijská velmoc nepřeje, ale bude bojovat a hájit své národní zájmy, globalizaci a světový obchodní systém.³⁰²

16. června zveřejnila svůj finální seznam Čína. Cla zahrnovala především zemědělské produkty, automobily a mořské plody.³⁰³ Zároveň země navrhla seznam dalších produktů v hodnotě 16 mld. USD, na které byla připravena uvalit clo v případě, že USA uplatní svůj druhý seznam. Na tomto seznamu se nalézaly chemikálie, lékařské a energetické produkty.³⁰⁴

USA varovaly, že pokud Čína odvetná cla implementuje, vyhlásí další. Neboť ČLR neustoupila, hned 10. července USTR vyhlásil další, v pořadí již třetí seznam produktů, na které USA zvažovaly uvalit desetiprocentní clo. Rozsah byl tentokrát několikanásobně větší než v předchozím kole. Hodnota zboží zasaženého tímto opatřením dosahovala 200 mld. USD. Do seznamu byly zahrnuty různorodé komodity jako chemikálie a stavební materiál, textilie, potraviny, zemědělské produkty, části vozidel nebo komerční elektronická zařízení. Polotovary tvořily polovinu položek na seznamu. Mnohem více bylo také zastoupeno spotřební zboží.³⁰⁵ Americké Ministerstvo obchodu navíc zveřejnilo soupis 44 čínských

³⁰⁰ Statement by the President Regarding Trade with China. *The White House* [online]. 2018-06-15 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-trade-china/>

³⁰¹ Office of the United States Trade Representative. Notice of Action and Request for Public Comment Concerning Proposed Determination of Action Pursuant to Section 301: China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation, USTR-2018-0018. *Federal Register* [online]. 2018-06-20 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/2018-13248.pdf>

³⁰² THOMPSON, Mark. China: 'The US has launched a trade war'. *CNN* [online]. 2018-06-15 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://money.cnn.com/2018/06/15/news/economy/china-us-trade-war/index.html>

³⁰³ 对美加征关税商品清单. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-06-16 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://images.mofcom.gov.cn/www/201806/20180616015345014.pdf>

³⁰⁴ Announcement on Imposing Tariffs on Some Goods Originating in the US. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-06-17 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/significantnews/201806/20180602757681.shtml>

³⁰⁵ Request for Comments Concerning Proposed Modification of Action Pursuant to Section 301: China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation, USTR-2018-0026.

právnických osob, které obzvlášť představují hrozbu pro americkou národní bezpečnost a zařadilo je na svůj seznam subjektů s vývozními omezeními.³⁰⁶ Na začátku srpna Trump instruoval USTR, aby zvážil zvýšení celní sazby na tyto komodity z 10 na 25 %.³⁰⁷

20. července Trump v rozhovoru zmínil, že je připraven uvalit cla na veškerý dovoz z Číny, pokud bude partner nadále zavádět protiopatření. Tato cla by postihla primárně kapitálové statky a spotřební zboží.³⁰⁸ 24. července Ministerstvo zemědělství oznámilo, že poskytne subvence americkým zemědělcům zasaženým novými cly a neodůvodněnou retaliací. Pro tento účel bude vyčleněno 12 mld. USD na krátkodobé programy, což mírně přesahuje dopady čínských odvetných opatření. Peněžní prostředky mají napomoci zemědělcům „ustát náklady narušených trhů“.³⁰⁹

Čína nadále držela krok a 3. srpna vydala vlastní seznam zboží v hodnotě 200 miliard dolarů, na které by v případě zavedení druhého kola cel proti jejich zemi uvalila retaliční cla. Opatření by se týkala produktů v hodnotě 60 mld. USD.³¹⁰

7. srpna USA publikovaly finální verzi seznamu čínského zboží v hodnotě 16 mld. USD, na které měla být uvalena cla v rámci prvního kola zavádění celních bariér. Vztahovala se na komodity jako motocykly, chemikálie a polovodiče. Místo původně navrhovaných 10 % byla schválena prezidentem navrhovaná sazba 25 %.³¹¹ ČLR ohlásila odvetná cla ve stejné

Office of the United States Trade Representative [online]. 2018-07-10 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://ustr.gov/sites/default/files/301/2018-0026%20China%20FRN%207-10-2018_0.pdf

³⁰⁶ Department of Commerce. Bureau of Industry and Security. Addition of Certain Entities; and Modification of Entry on the Entity List, 15 CFR Part 744. *Federal Register* [online]. 2018-08-01 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.bis.doc.gov/index.php/documents/federal-register-notices-1/2250-83-fr-37423-entity-list-final-rule-8-1-18/file>

³⁰⁷ Executive Office of the President. Statement By U.S. Trade Representative Robert Lighthizer on Section 301 Action. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-08-01 [online]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/august/statement-us-trade-representative>

³⁰⁸ CNBC transcript: President Donald Trump sits down with CNBC's Joe Kernan. *CNBC* [online]. 2018-07-20 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/07/20/cnbc-transcript-president-donald-trump-sits-down-with-cnbc-joe-kern.html>

³⁰⁹ USDA Press. USDA Assists Farmers Impacted by Unjustified Retaliation. *U.S. Department of Agriculture* [online]. 2018-07-24 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.usda.gov/media/press-releases/2018/07/24/usda-assists-farmers-impacted-unjustified-retaliation>

³¹⁰ 税委会公. 国务院关税税则委员会关于对原产于美国的部分进口商品: 加征关税的公告. *Ministry of Finance* [online]. 2018-08-03 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201808/t20180803_2980950.html

³¹¹ Executive Office of the President. USTR Finalizes Second Tranche of Tariffs on Chinese Products in Response to China's Unfair Trade Practices. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-08-07 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/august/ustr-finalizes-second-tranche>

výši a na zboží o stejné hodnotě.³¹² Zahrnuta byla paliva, uhlí, autobusy, lékařské vybavení nebo měď.³¹³

14. srpna podala Čína u WTO žalobu na Spojené státy týkající se cel na solární panely. Podle čínského Ministerstva obchodu USA tímto krokem poškodily čínské obchodní zájmy.³¹⁴ Cla obou stran nabyla účinnosti po neúspěšných jednáních 23. srpna.³¹⁵ K tomuto dni bylo uzavřeno druhé kolo uvalování celních bariér, přičemž cla postihovala zboží dovážené do druhé země v hodnotě 50 mld. USD pro každou stranu. Čína také požádala WTO o zahájení konzultací s USA kvůli právě zavedeným clům.³¹⁶

V září Trump pohrozil dalšími cly, tentokrát na zboží o hodnotě 267 mld. USD.³¹⁷ Také udělal ultimátum, že sazba bude vystupňována až na 25 % na začátku roku 2019 v případě, že země neuzavřou uspokojivou dohodu.³¹⁸ Polovina položek byly polotovary jako počítačové a automobilové součástky a čtvrtina spotřební zboží.³¹⁹ Peking také vyhrožoval dodatečnými cly v případě, že v reakci na tato opatření zavede vlastní odvetná cla.³²⁰

18. září Čína odpověděla na poslední kolo oznámením uvalení cel ve výši 5-10 % na položky v hodnotě 60 mld. USD. Reakce byla poprvé ve zjevném nepoměru k předchozímu kroku USA, které zasáhlo produkty ve více než trojnásobné hodnotě. Cla měla znovu nabýt účinnosti ve stejný den jako americká.³²¹

³¹² 关于对原产于美国的部分商品加征关税的公告. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-08-08 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ai/201808/20180802773926.shtml>

³¹³ 对美加征关税商品清单二. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-08-08 [cit. 2019-05-20] Dostupné z: <http://images.mofcom.gov.cn/www/201808/20180808201049842.pdf>

³¹⁴ 商务部新闻发言人就中国在世贸组织起诉美国光伏保障措施和可再生能源补贴措施发表谈话. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-08-14 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201808/20180802775695.shtml>

³¹⁵ MARTINA, Michael, LAWDER, David. China, U.S. to hold lower-level trade talks in late August. *Reuters* [online]. 2018-08-16 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/china-us-to-hold-next-round-of-trade-talks-in-late-august-idUSKBN1L1058>

³¹⁶ WTO Secretariat. DS565: United States — Tariff Measures on Certain Goods from China II. *WTO* [online]. 2018-08-23 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds565_e.htm

³¹⁷ HOLLAND, Steve, LAWDER, David. Trump ups ante on China, threatens duties on nearly all its imports. *Reuters* [online]. 2018-09-07 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trump-ups-ante-on-china-threatens-duties-on-nearly-all-its-imports-idUSKCN1LN1TH>

³¹⁸ Executive Office of the President. USTR Finalizes Tariffs on \$200 Billion of Chinese Imports in Response to China's Unfair Trade Practices. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-09-18 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/september/ustr-finalizes-tariffs-200>

³¹⁹ Executive Office of the President. Tariff list – September 17, 2018. Office of the United States Trade Representative [online]. 2018-09-17 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/Tariff%20List-09.17.18.pdf>

³²⁰ CHEN, Yawen, LAWDER, David. China says Trump forces its hand, will retaliate against new U.S. tariffs. *Reuters* [online]. 2018-09-18 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-tariffs/trump-slaps-tariffs-on-200-billion-in-chinese-goods-threatens-267-billion-more-idUSKCN1LX2M3>

³²¹ KIM, Tae. China hits back: It will impose tariffs on \$60 billion worth of US goods effective Sept. 24. *CNBC* [online]. 2018-09-18 [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.cnn.com/2018/09/18/china-says-new-tariffs-on-us-goods-worth-60-billion-effective-sept-24.html>

Dva dny před nabytím jejich účinnosti Čína zrušila plánovaná jednání s USA z důvodu stupňovaného napětí mezi zeměmi a jako reakci na nejnovější kolo uvalování cel. Odvolána byla také navrhovaná návštěva čínského viceprezidenta Liu He v USA.³²² Dialog mezi zeměmi byl dočasně přerušen a 24. září dle plánu vstoupila v účinnost americká cla na zboží v hodnotě 200 miliard dolarů vůči Číně a čínská vůči Americe ve výši 60 miliard. Od tohoto dne USA uplatňovaly výlučně proti Číně cla v hodnotě 250 miliard a Čína vůči USA 110 miliard.

Spojené státy zůstávaly pozitivní ohledně nalezení řešení, avšak čínský náměstek ministra obchodu Wang Shouwen projevil pochyby, zda je dohoda možná, když USA místo jednání „dává nůž na krk“. K dosažení dohody je podle něj třeba vzájemného respektu, upřímnosti, rovného zacházení a win-win mentality.³²³

Ten samý den ČLR také publikovala bílou knihu nazvanou Fakta a čínský postoj vůči čínsko-americkému obchodnímu napětí. V ní Spojené státy obviňuje z obchodní šikany, zastrasování a podrývání mezinárodního ekonomického řádu a označuje je za největší zdroj nejistoty a rizika pro zotavení světové ekonomiky. Podle ní se již projevují následky americké obchodní politiky, spočívající v poškozených hospodářských vztazích mezi Čínou a USA i s dalšími zeměmi, narušení globálního hodnotového řetězce a mezinárodní dělby práce, zvrácení očekávání trhů a výkyvech na mezinárodních finančních a komoditních trzích. Svůj postoj charakterizuje tak, že si obchodní válku mezi mocnostmi nepřeje, ale zároveň se jí nebojí a je připravena do ní vstoupit, bude-li třeba. Stejně jako USA se zdá být si jistá svou schopností následky ustát. Čína se spoléhá na „odolnou ekonomiku, obrovský trh a tvrdě pracující, talentovaný a jednotný národ“ a podporu zemí, které nesouhlasí s americkým unilateralismem, hegemonistickým jednáním a protekcionistickými politikami. Poukazuje také na to, že USA samy umožňují nastavením pravidel nekalou konkurenci a snaží se znemožnit Číně v Americe investovat. ČLR si přeje vyjednávat, ale nikoliv pod nátlakem, s hrozbami či cly nebo za cenu obětování svého práva na rozvoj.³²⁴ Bílá kniha byla prvním komplexním oficiálním vyjádřením Číny k obchodnímu konfliktu. Někteří ji považují za pokus země stavět se do role oběti a zdůraznit své obranné postavení jako pouhé dorovnávání

³²² WEI, Lingling. China Cancels Trade Talks With U.S. Amid Escalation in Tariff Threats. *The Wall Street Journal* [online]. 2018-09-22 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/china-cancels-trade-talks-with-u-s-amid-escalation-of-tariff-threats-1537581226>

³²³ CHEN, Yawen, BLANCHARD, Ben. China says U.S. putting 'knife to its neck', hard to proceed on trade. *Reuters* [online]. 2018-09-25 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-talks/china-says-u-s-putting-knife-to-its-neck-hard-to-proceed-on-trade-idUSKCN1M509S>

³²⁴ The People's Republic of China. The Facts and China's Position on China-U.S. Trade Friction. *Information Office of the State Council* [online]. Září 2018 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <http://english.gov.cn/r/Pub/GOV/ReceivedContent/Other/2018-09-26/Full%20Text.doc>

kroků učiněných USA. Čína díky absenci stupňování sporu a defenzivní pozici může být vnímána mnohem pozitivněji, než kdyby vracela údery v podobě vlastních opatření.³²⁵ Zachovává si tím důvěryhodně „morální čistotu“, kterou si USA se svojí agresivní politikou mohou sotva přisvojit, přestože za skutečného agresora označují Čínu a její praktiky, díky kterým dlouhá léta využívala USA.

Až na konci října spolu země začaly znovu komunikovat, nikoliv však na nejvyšší úrovni.³²⁶ Hovoří se o tom, že se prezidenti setkají na summitu G20 v Argentině. Jen o pár dní později se však objeví zpráva, že USA se připravují na uvalení cla na zbylý dovoz z Číny v případě, že by jednání v Argentině nedospěla k žádnému pokroku. Datum potenciálního oznámení nových cel by mohlo nastat už v prosinci 2018.³²⁷

Na začátku listopadu potom spolu ministr financí Mnuchin a čínský vicepremiér Liu He vedou telefonický rozhovor, který znovu zahájí jednání mezi stranami. Hovoří spolu o možné obchodní dohodě nebo alespoň dočasném příměří, které by mělo poskytnout prostor pro hlubší dialog.³²⁸ Nicméně bez ohledu na diplomatické snahy už ke konci měsíce Trump hrozí naplněním slibu ze září s tím, že s největší pravděpodobností původní datum 1. ledna pro zvýšení sazby z 10 % na 25 % neoddlí. Kromě toho zvažuje 10% sazbu na dovoz produktů firmy Apple z Číny. Tvrdí, že by pro „lidi“ bylo velice snadné toto navýšení ceny ustát.³²⁹

19. listopadu Úřad pro průmysl a bezpečnost zveřejnil seznam navrhovaných vývozních kontrolních pravidel pro nové technologie jako umělá inteligence, robotická odvětví a kvantové počítače. Navrhl zpřísnit pravidla pro export, neboť mohou být považovány za technologie dvojího užití, vhodné k vojenskému stejně jako civilnímu využití.

³²⁵ LEE, Yen Nee. China reveals its new party line: We're trying to save the world from the US. *CNBC* [online]. 2018-09-25 [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/09/25/trade-war-china-white-paper-on-trade-bullyism-practices-by-the-us.html>

³²⁶ WU, Wendy. US and China officials meet ahead of possible talks between Xi Jinping and Donald Trump. *South China Morning Post* [online]. 2018-10-25 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2170231/us-and-china-officials-meet-ahead-possible-talks-between-xi>

³²⁷ LEONARD, Jenny, JACOBS, Jennifer. U.S. Plans More China Tariffs If Trump-Xi Meeting Fails, Sources Say. *Bloomberg* [online]. 2018-10-29 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-29/u-s-said-to-plan-more-china-tariffs-if-trump-xi-meeting-fails>

³²⁸ DAVIS, Bob, WEI, Lingling. U.S., China Resume Talks to Cool Trade Tensions. *The Wall Street Journal* [online]. 2018-11-12 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/u-s-china-resume-talks-to-cool-trade-tensions-1542064355>

³²⁹ SHEETZ, Michael. Apple's November rout worsens after Trump says US could place 10% tariff on iPhones. *CNBC* [online]. 2018-11-27 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/11/27/apple-shares-slide-after-trump-says-iphones-could-face-10percent-tariff.html>

Sice se v souvislosti s tímto opatřením nehovoří konkrétně o Číně, ale přesto je považováno za pokus zabránit šíření citlivých technologií do vlastnictví čínských firem.³³⁰

Trump změnil názor na zvýšení sazeb po setkání s prezidentem Xi na summitu G-20 v Argentině na začátku prosince s tím, že prozatím bude zachován status quo a dán prostor vyjednávacím týmům. Zároveň se ovšem zavázali k uzavření obchodní dohody během následujících 90 dní, do 1. března 2019. Po dobu tohoto moratoria neměla být zvyšována stávající cla, ani uvalována nová, nicméně stávající zůstala účinná. Pro USA to znamenalo odklad zvýšení cel ze třetího seznamu na 25 %, které bylo původně plánováno na 1. ledna, a navíc pozastavení debat o uvalení cel na zbytek čínského exportu. Čína se na oplátku zavázala zvýšit import amerického zboží, především energetických a zemědělských produktů, a omezit produkci fentanylu a přidat jej na seznam regulovaných látek.³³¹ Čína se zavázala změnit legislativu upravující zacházení s tímto opiátem.³³² Vzhledem k problémům s drogami v USA byl benevolentní vztah Číny k tomuto syntetickému opiátu dalším bodem napětí mezi zeměmi.

14. prosince čínské Ministerstvo financí oznámilo, že po dobu následujících tří měsíců bude uplatňovat na automobily pouze standardní cla ve výši 15 %³³³ a země začala znovu dovážet ve velkém množství americké sojové boby.³³⁴ Tato rozhodnutí představovala první vstřícné gesto v rámci 90denního příměří mezi velmocemi.

Pár dnů před Novým rokem potom Trump hlásí, že jednání o dohodě pokračují velice dobře, aniž by však bylo cokoli ohledně této dohody objasněno. Není dokonce ani zřejmé, jaké konkrétní kroky strany podnikají.³³⁵

V lednu 2019 týmy vyjednávaly o snížení obchodního deficitu USA, netarifních bariérách a ochraně duševního vlastnictví a amerických technologií.³³⁶ Žádné detailní

³³⁰ Bureau of Industry and Security. Review of Controls for Certain Emerging Technologies. *Federal Register* [online]. 2018-11-19 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/11/19/2018-25221/review-of-controls-for-certain-emerging-technologies>

³³¹ Statement from the Press Secretary Regarding the President's Working Dinner with China. *The White House* [online]. 2018-12-01 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-presidents-working-dinner-china/>

³³² WANG, Yi. 国务委员兼外交部长王毅向中外媒体介绍中美元首会晤情况. *Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2018-12-02 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.fmprc.gov.cn/web/wjbzhd/t1618091.shtml>

³³³ 国务院关税税则委员会发布公告决定对原产于美国的汽车及零部件暂停加征关税. *Ministry of Finance* [online]. 2018-12-14 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/gongzuodongtai/201812/t20181214_3093440.html

³³⁴ PLUME, Karl. Exclusive: China makes first big U.S. soybean purchase since Trump-Xi truce. *Reuters* [online]. 2018-12-12 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-soybeans/exclusive-china-makes-first-big-us-soybean-purchase-since-trump-xi-truce-idUSKBN1OB29S>

³³⁵ TRUMP, Donald. [Just had a long and very good call...]. In: *Twitter* [online]. 2018-12-29 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1079045134061371392>

informace o výsledcích těchto hovorů nebyly zveřejněny. Nicméně 22. ledna Spojené státy ruší plánovaná jednání s čínskými náměstky ministra, neboť mezi zeměmi došlo k neshodám ohledně donucovacích prostředků k ochraně duševního vlastnictví.³³⁷ Na konci ledna Čína slíbila nakoupit dalších 5 milionů tun amerických sojových bobů.³³⁸

Trump na konci ledna postup v jednání vnímá pozitivně a oznamuje, že se v únoru znovu osobně setká s prezidentem Xi.³³⁹ O týden později ovšem mění názor a vyjadřuje se, že k jejich setkání před skončením moratoria nedojde.³⁴⁰

Další jednání se přesunula v únoru do Peking, kde se s americkým vyjednávacím týmem sešel prezident Xi. Ačkoliv nebyl součástí jednání o konkrétních bodech, tento krok byl považován za významné vstřícné gesto z čínské strany první setkání mezi čínskou hlavou státu a vyjednávacím týmem vedený Mnuchinem a Lighthizerem. Prezident je utvrdil, že Čína si přeje s USA nadále spolupracovat a je ochotná vytrvat a rozdíly vyřešit, ale taková kooperace musí být založena na jasných zásadách. Čínské Ministerstvo ochodu vydává zprávu, že jednání postupují vpřed uspokojivě, strany dosáhly dohody ohledně zásad a principů řešení vzájemných problémů a mohou se začít koncentrovat na konkrétní otázky, ale zároveň není možné některé záležitosti řešit na „nižších úrovních“ a je třeba problémy předložit nejvyšším činitelům.³⁴¹

Neshody mezi zeměmi tedy nadále přetrvávají, ale i po tomto kole jednání je zřejmé, e země jsou odhodlány pokračovat v dialogu. Z prohlášení obou stran nicméně vyplývá, že dochází k jistým nedorozuměním. Zatímco USA věří, že už jednají o konkrétních podmínkách a nezmiňují žádné ústupky ze své strany či vzájemnou shodu, takže to spíše vyznívá jako víra v postupné ustupování Číny, jejich partner má za to, že se teprve společně shodli na základech a ustanovili mezi s sebou důvěru a respekt. Rétorika USA vyznívá tak, že už zbývá dořešit jen

³³⁶ Executive Office of the President. Statement on the United States Trade Delegation's Meetings in Beijing. *Office of the United States Representative* [online]. 2019-01-09 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z:

<https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/january/statement-united-states-trade>
³³⁷ FRANCK, Thomas, TAUSCHE, Kayla. US cancels trade planning meeting with China, source says. *CNBC* [online]. 2019-01-22 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2019/01/22/us-cancels-trade-planning-meeting-with-china-source-says.html>

³³⁸ RAPPEPORT, Alan, LANDLER, Mark. Trump Optimistic on Trade Deal With China, but May Keep Tariffs Anyway. *The New York Times* [online]. 2019-01-31 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/01/31/business/trump-china-trade-tariffs.html>

³³⁹ KUO, Lily. Trump hails China trade talks progress and says he will meet Xi Jinping soon. *The Guardian* [online]. 2019-01-31 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2019/feb/01/trump-hails-china-trade-talks-progress-and-says-he-will-meet-xi-jinping-soon>

³⁴⁰ RAPPEPORT, Alan. Trump Will Not Meet President Xi Jinping of China Before Trade Deal Deadline. *The New York Times* [online]. 2019-02-07 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/02/07/us/politics/trump-xi-jinping-china-trade.html>

³⁴¹ WANG, Cong. Xi meets US trade officials after the latest round of trade talks. *Global Times* [online]. 2019-02-15 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <http://www.globaltimes.cn/content/1138995.shtml>

některé problematické otázky a ohlašuje čínské závazky, které druhá strana nezminila.³⁴² Čína s ohledem na konkrétní zmiňovaná témata pouze ujišťuje, že strany detailně diskutují.³⁴³

Hned následující týden, deset dní před sjednaným koncem příměří, se týmy znovu setkávají v americkém hlavním městě. Během druhého dne jednání se prezident Trump sešel s vicepremiérem Liu a znovu vyjádřil své pozitivní pocity ohledně budoucnosti americko-čínských obchodních vztahů.³⁴⁴

Na konci února potom Trump oznámil, že strany dosáhly podstatného pokroku, a pokud se jim podaří postoupit ještě dále, budou moci na plánovaném summitu v Mar-a-Lago zmiňovanou dohodu uzavřít. Vzhledem k dobrému vývoji jednání také slíbil znovu oddálit zvýšení celní sazby na čínské zboží, aniž by stanovil novou lhůtu.³⁴⁵

Po posledním jednání byla osobní setkání na měsíc přerušena kvůli čínským Dvěma schůzím a znovu se týmy sešly až 28. března v Pekingu. Jednání bylo dle oficiálních vyjádření konstruktivní, ale čínská strana nadále nesouhlasí s navrhovaným mechanismem monitorování dodržování čínských závazků v připravované domluvě.³⁴⁶

Na konci března Čína prodloužila na neurčitou dobu závazek přerušit uplatňování zvýšených cel na import automobilů a některých jejich částí.³⁴⁷ 1. dubna také rozhodne, že od 1. května bude výroba všech verzí fentanylu zcela zakázána.³⁴⁸

O dva dny později pokračovalo setkání delegací ve Washingtonu D. C. Trump se znovu setkal s vicepremiérem Liu. Tentokrát byla zjevná jistá netrpělivost z prezidentovy

³⁴² Statement by the Press Secretary Regarding China Talks. *The White House* [online]. 2019-02-15 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-china-talks/>

³⁴³ MAYEDA, Andrew. U.S., China Trade Talks: Side-By-Side Comparison of Statements. *Bloomberg* [online]. 2019-02-15 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-02-15/u-s-china-trade-talks-side-by-side-comparison-of-statements>

³⁴⁴ Remarks by President Trump Before Meeting with Vice Premier Liu He of the People's Republic of China. *The White House* [online]. 2019-02-22 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-meeting-vice-premier-liu-peoples-republic-china-2/>

³⁴⁵ LYNCH, David J. Trump delays increase in tariffs on China, citing progress in trade talks. *The Washington Post* [online]. 2019-02-24 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/business/economy/trump-delays-increase-in-tariffs-on-china-citing-progress-in-trade-talks/2019/02/24/273198aa-388c-11e9-a2cd-307b06d0257b_story.html?utm_term=.b7e6e4b8afd1

³⁴⁶ JEONG-HO, Lee et al. US and China wrap up 'constructive' trade talks with pledge to meet again next week. *South China Morning Post* [online]. 2019-03-29 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3003787/pleasure-see-you-again-much-work-do-us-china-trade-talks>

³⁴⁷ 国务院关税税则委员会办公室.

国务院关税税则委员会发布公告决定对原产于美国的汽车及零部件继续暂停加征关税. *Ministry of Finance* [online]. 2019-03-31 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z:

http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/gongzuodongtai/201903/t20190331_3209704.html?flyarg=1&flyarg=2

³⁴⁸ MYERS, Steven Lee, GOODNOUGH, Abby. China Bans All Types of Fentanyl, Cutting Supply of Deadly Drug to U.S. and Fulfilling Pledge to Trump. *The New York Times* [online]. 2019-04-01 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/04/01/world/asia/china-bans-fentanyl-trump.html>

strany, volil méně optimistická vyjádření a prohlásil, že během následujících čtyř týdnů se uvidí, zda bude možné uzavřít dohodu.³⁴⁹

10. dubna americký ministr financí Steve Mnuchin potvrdil pokrok v jednáních, a to včetně komplikovaných otázek jako donucovací opatření, která byla jedním z bodů, na kterých se hovory dlouhodobě zadržovaly. Země se dle jeho slov domluvily na založení oddělení zajišťujících oboustranná vynucování závazků z dohody, a kterým bude svěřen monitoring implementace dohody. Některé body týkající se vynucení byly nadále v jednání, avšak podepsání dohody se zdálo nedaleko.³⁵⁰

Mnuchin ještě v květnu tvrdí, že jednání přinášejí výsledky a bude se v nich pokračovat.³⁵¹ Ani z jedné strany následně nezaznělo odlišné stanovisko ani nebyly ohlášeny problémy při vyjednávání, přesto 5. května americký prezident oznámil, že ke dříve slíbenému zvýšení sazby z 10 % na 25 % na zboží na předchozím seznamu dojde již o pět dní později. Navíc pohrozil zavedením nových cel ve výši 25 % na zbylé čínské zboží v hodnotě 325 mld. USD. K tomuto kroku se dle svých slov rozhodl z důvodu čínských snah o nové otevření otázek, které americká strana považovala za dojednané, a pokusů zbavit se svých závazků.³⁵²

10. května zvýšení cel nabylo účinnosti. Nově 25% sazba pokrývá další zboží v hodnotě 200 mld. USD dolarů.³⁵³ Čínské Ministerstvo obchodu reagovalo vydáním prohlášení, ve kterém vyjádřilo svoji lítost nad tímto vývojem situace a potvrdilo, že Čína přijme po zvýšení celních sazeb odpovídající opatření.³⁵⁴

13. května ČLR oznámila zvýšení vlastních cel na americké komodity v hodnotě 60 miliard dolarů. Nepokrývá nové produkty, pouze v reakci na květnové americké zvýšení sazeb upravuje výši cel. Na produkty první kategorie budou sazby zvýšeny z 10 na 25 %,

³⁴⁹ ZHOU, Cissy. US says there's still 'significant work' to be done in trade talks with China. *South China Morning Post* [online]. 2019-04-06 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3004961/us-says-theres-still-significant-work-be-done-trade-talks>

³⁵⁰ LAWDER, David. U.S., China agree to establish trade deal enforcement offices: Mnuchin. *Reuters* [online]. 2019-04-10 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/u-s-china-agree-to-establish-trade-deal-enforcement-offices-mnuchin-idUSKCN1RM2FV>

³⁵¹ Mnuchin Calls Latest Round of China Trade Talks 'Productive'. *Bloomberg* [online]. 2019-05-01 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-05-01/mnuchin-calls-latest-round-of-china-trade-talks-productive>

³⁵² MASON, Jeff, SHEPARDSON, David. Trump ratchets up pressure on China, threatens tariff hikes. *Reuters* [online]. 2019-05-05 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trump-ratchets-up-pressure-on-china-threatens-tariff-hikes-idUSKCN1SB0KP>

³⁵³ UPDATE-Change in Effective Date of Duty Increase of Section 301 (Tranche 3) Duties, CSMS #19-000236. *U.S. Customs and Border Protection* [online]. 2019-05-09 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z:

https://csms.cbp.gov/viewmssg.asp?Recid=24227&page=&srch_argv=301&srchtype=&btype=&sortby=&sby=
³⁵⁴ 商务部新闻发言人就美方正式实施加征关税发表谈话. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-10 [cit. 019-05-26]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201905/20190502861691.shtml>

výrobky druhé kategorie z 10 na 20 %, třetí kategorie z 5 na 10 % a ostatní zboží zůstane podrobena 5% sazbě.³⁵⁵ Čínský Celní výbor Státní rady oznámil spuštění programu umožňujícího osvobození některých produktů od cel „podle zájmů Číny“.³⁵⁶

USTR na čínské zvýšení sazeb reagovalo zveřejněním konání veřejného slyšení plánovaného na 17. červen, při kterém se bude diskutovat o možnosti uvalit 25% cla na další čínské zboží o hodnotě 300 mld. USD. Tato nová vlna by pokryla mimo jiné i notebooky a mobilní telefony a mnoho druhů spotřebního zboží od oblečení a obuvi, doplňků, kancelářských potřeb, potravin a hudebních nástrojů až po pyrotechniku. Zahrnuty nebyly kovy vzácných zemin nebo léčiva. Schvalovací proces byl znovu oproti minulé vlně zkrácen, hovoří se o tom, že záměrem administrativy je dokončit proces před setkáním G20 v Japonsku na konci června, aby po jednání s Xi Jinpingem mohl Trump cla okamžitě spustit.³⁵⁷

15. května přidalo americké Ministerstvo obchodu na seznam právnických osob s vývozním omezením firmu Huawei Technologies Co. Ltd s odůvodněním, že společnost je zapojená do aktivit ohrožujících národní bezpečnost či zahraničně-politické cíle USA. Tento krok umožní Spojeným státům kontrolovat aktivity a bránit transferům technologií, neboť takový krok bude podléhat schválení Úřadu pro průmysl a bezpečnost.³⁵⁸ 31. května ČLR oznámila zřízení vlastního registru nespolehlivých subjektů, mezi něž budou spadat zahraniční podniky, organizace i jednotlivci, kteří „nedodržují tržní pravidla, nehonorují smlouvy, bojkotují nebo přerušují dodávky z jiných než obchodních důvodů či závažně poškozují legitimní práva a zájmy čínských firem“. Země opatření odůvodnila potřebou stabilizace a zajištění bezpečnosti dodavatelských řetězců ohrožených unilateralistickými a protekcionistickými politikami, neboť jejich narušení bude mít dalekosáhlé negativní následky pro firmy, spotřebitele, bezpečnost Číny i mnohostranný obchodní systém.³⁵⁹ Zatím nebylo ohlášeno, jaká opatření země proti těmto entitám zaujme.

³⁵⁵ 国务院关税税则委员会关于对原产于美国的**部分**进口商品提高加征关税税率的公告. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-13 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201808/t20180803_2980950.html

³⁵⁶ 国务院关税税则委员会关于试行开展对美加征关税商品排除工作的公告. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-13 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201905/t20190513_3256786.html

³⁵⁷ LAWDER, David, BEECH, Eric. Cellphones and laptops on latest USTR China tariff list, drugs excluded. *Reuters* [online]. 2019-05-2 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-hearing/cellphones-and-laptops-on-latest-ustr-china-tariff-list-drugs-excluded-idUSKCN1SJ2AZ>

³⁵⁸ Office of Public Affairs. Department of Commerce Announces the Addition of Huawei Technologies Co. Ltd. to the Entity List. *U.S. Department of Commerce* [online]. 2019-05-15 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2019/05/departments-commerce-announces-addition-huawei-technologies-co-ltd>

³⁵⁹ 商务部新闻发言人就中国将建立“不可靠实体清单”制度答记者问. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-31 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/xwfbh/20190531.shtml?>

Na začátku června publikovala ČLR novou bílou knihu, která vyjádřila oficiální stanovisko vlády k čínsko-americkým ekonomickým a obchodním konzultacím. V dokumentu země odsuzuje silový a protekcionistický postup USA, znovu vyjadřuje svou podporu pokračování jednání s racionálními a oboustranně přijatelnými řešeními a obviňuje USA, že jednání ztroskotala kvůli nestálosti z jejich strany.³⁶⁰

Hned 1. června vešla v účinnost čínská cla z května.³⁶¹ Čína také oznámila, že zahajuje vyšetřování americké firmy FedEx Corp. za nelegální praktiky při doručování zásilek. Šetření bylo zahájeno poté, co Huawei podala stížnost na společnost za to, že několik jejích zásilek s dokumenty posílaných společnosti do Číny z Japonska bylo bez souhlasu odesláno do USA. O několik dní později udělila Čína pokutu firmě Ford Motor Co. ve výši 23,6 milionu USD za narušování hospodářské soutěže v podobě omezování maloobchodních cen ve městě Chongqing. Pro pobočku společnosti to znamená přímou ztrátu ve výši 4 % ročních prodejů v této lokalitě.³⁶² Firmy jako Apple, Nike, Intel a mnoho dalších se nyní obávají podobného osudu.

Ačkoliv oficiálně nezazněla informace, že by sankce proti americkým (a dalším, které přerušily spolupráci s Huawei) firmám byly reakcí na stupňující se napětí mezi zeměmi, bezpochyby se jedná o další eskalaci sporu a vyjadřuje, že Čína nehodlá nátlaku USA ustoupit. Třebaže Spojené státy mají díky deficitu obchodní bilance větší prostor pro uvalování cel, asijská velmoc dokazuje, že je schopna se efektivně bránit vlastními prostředky.

³⁶⁰ YI, Yang. Full text: China's Position on the China-US Economic and Trade Consultations. *Xinhua* [online]. 2019-06-02 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.xinhuanet.com/english/download/20190602fulltext.doc>

³⁶¹ China increases tariffs on imported US products from June 1. *Xinhua* [online]. 2019-06-01 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: http://english.gov.cn/news/top_news/2019/06/01/content_281476693525636.htm

³⁶² WANG, Shouwen. First FedEx, Now Ford. China Clamps Down on U.S. Companies. *Bloomberg* [online]. 2019-06-05 [cit. 2019-06-07]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-06-05/china-fines-ford-venture-as-tensions-with-u-s-escalate>

3 Následky napjatého vztahu velmocí a jeho budoucnost

3.1 Dopady obchodního sporu na mezinárodní společenství

Mezinárodní měnový fond v říjnu 2018 upravil výhled na globální růst HDP pro roky 2018–2019 z 3,9 % na 3,7 %. Ačkoliv očekávaný ekonomický růst zůstával vyšší než na začátku dekády, postupně slábl. IMF přičítal tento trend rapidnímu nárůstu politické nejistoty, přičemž hlavní úlohu v těchto změnách připisoval USA a jejich zacházení s obchodními partnery v posledních letech.³⁶³ To mimo jiné podle IMF vede k slábnutí vlivu multilaterálních jednání a konzultací o obchodních záležitostech.

IMF také upozorňuje na možnost budoucího uzavírání finančních trhů vyspělých ekonomik a zpříšňování podmínek, pokud nadále poroste nejistota a napětí. Investice zpomalí, podnikání a obchod budou stagnovat a naruší dodavatelské sítě. Nebezpečí spočívá v tom, že mnoho z těchto efektů se nemusí projevit ihned, ale postupným přibýváním problematických jevů, jako jsou rostoucí příjmové a majetkové nerovnosti nebo ztráta důvěry v hospodářské politiky, narostou i rizika a pravděpodobnost rozsáhlejší krize.³⁶⁴

Růst globálního HDP v roce 2018 nakonec představoval 3,6 %, což je ještě o 0,1 % méně, než stanovila říjnová prognóza IMF. Dubnová zpráva znovu upravila výhled na růst globálního HDP pro rok 2019 z 3,7 % na 3,3 % a varovala před nadále klesající průmyslovou výrobou a investicemi, avšak IMF projevil optimismus, že kladný vývoj jednání mezi Čínou a USA by mohl v druhé polovině roku 2019 zklidnit vzrůstající napětí v mezinárodním obchodě a predikoval zrychlení růstu HDP v roce 2020 na 3,6 %.³⁶⁵

Nenaplněná očekávání o uvolnění napětí mezi USA a Čínou, místo kterého země pokračovaly ve stupňování obchodních bariér, byly hlavním důvodem říjnové změny předpovědi růstu globálního HDP. Pouhé tři měsíce před koncem roku poklesla predikovaná hodnota růstu HDP pro rok 2019 na 3 %, což je nejméně od krize v letech 2008–2009. Pro následující rok 2020 se výhledy také zhoršily a nadále je očekáván růst 3,4 %.³⁶⁶

³⁶³ IMF klade nárůst protekcionismu ve sporu Číny a USA na první místo mezi důvody slábnoucího růstu, dále za původce považuje zpomalování některých klíčových rozvojových trhů, zpříšňování regulace finančních trhů, geopolitické napětí a rostoucí ceny ropy.

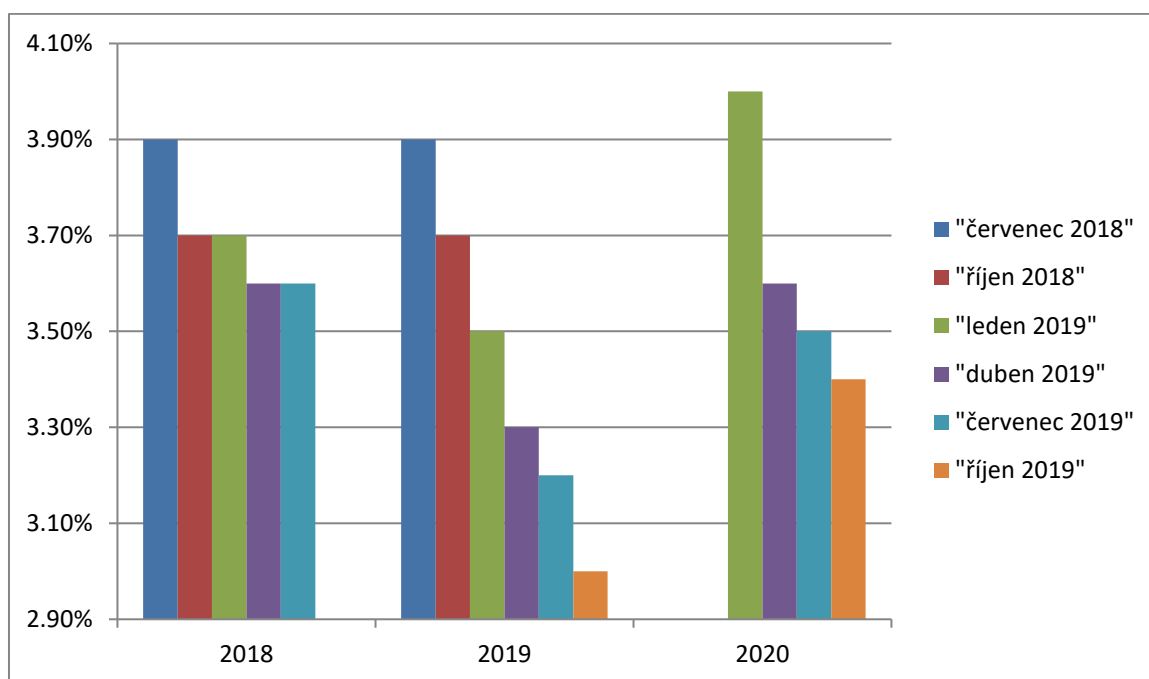
³⁶⁴ World Economic Outlook: Challenges to Steady Growth. *IMF* [online], s. 19–22.

³⁶⁵ World Economic Outlook: Growth Slowdown, Precarious Recovery. *IMF* [online]. Duben 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2019/April/English/text.ashx?la=en>

³⁶⁶ World Economic Outlook: Global Manufacturing Downturn, Rising Trade Barriers. *IMF* [online]. Říjen 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2019/April/English/text.ashx?la=en>

Graf 3.1 zobrazuje postupné snižování predikovaného globálního růstu dle IMF. Ačkoliv publikované zprávy očekávají vyšší hodnoty v příštím roce (2020), a s tím oživení světové ekonomiky oproti letošnímu roku (2019), při srovnání vývoje predikcí pro rok 2019 a 2020 za srovnatelné období je patrné, že odhad pro příští rok je o 0,3 % nižší. Bude-li mít během roku 2020 vývoj předpokládaného růstu HDP obdobný průběh jako v roce 2019, skutečný růst může klesnout pod hranici 3 %. Spolu se strukturálními faktory ovlivňujícími růst globálního HDP jako zpomalování růstu vyspělých ekonomik nebo stárnutí populace by tak stupňování napětí mezi USA a Čínou mohlo v dohledné době podstatně zvýšit pravděpodobnost déletrvající globální hospodářské stagnace či dokonce recese.

Graf 3.1 – Vývoj předpokládaného růstu globálního HDP podle IMF (2018–2020)

Zdroj: World Economic Outlook Update (July 2018), World Economic Outlook (October 2018), World Economic Outlook (January 2019), World Economic Outlook (April 2019), World Economic Outlook Update (July 2019), World Economic Outlook (October 2019). IMF [online]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>

Podle výroční zprávy WTO pro rok 2018 v první polovině roku zpomalilo také tempo růstu mezinárodního obchodu na 3,4 % oproti roku 2017, kdy ještě dosahovalo 4,7 %, což připisuje především opatřením zavedeným USA v polovině roku 2018, reakci dalších vyspělých ekonomik a napětí vyvolaném těmito kroky v mezinárodním systému.³⁶⁷ Pro rok 2019 byl nadále očekáván růst mezinárodního obchodu, nicméně v menším měřítku než dříve.

³⁶⁷ WTO. Annual Report 2018. WTO [online]. 2018 [cit. 2019-10-12], s. 8-9. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep18_e.pdf

Na Parlamentní konferenci o WTO³⁶⁸ v prosinci 2018 potom byla opakovaně několika účastníky zdůrazněna nutnost reformy multilaterálního obchodního systému za účelem jeho posílení a zajištění stability.³⁶⁹ Ohledně nové podoby systému nicméně panují neshody mezi státy, které znemožňují rychlou a pružnou implementaci změn. Pokud USA nezmění názor na důvěryhodnost a spolehlivost pravidel a mechanismů WTO, za současného stavu je nepravděpodobné, že by organizace hrála zásadní roli při zklidňování situace mezi velmocemi.

V dubnu 2019 WTO zveřejnila predikci růstu mezinárodního obchodu na léta 2019-2020, kde je také znát vliv rostoucí ekonomické nejistoty a obchodního napětí. Ekonomové očekávají, že růst mezinárodního obchodu se zbožím se propadne v roce 2019 oproti předchozímu roku o 0,4 % a ustálí se na 2,6 %, stejně jako růst světového HDP. Pro rok 2020 zůstávali pozitivní s tím, že globální HDP by si měl zachovat stejnou výši jako v roce 2019 a růst obchodu zrychlit na 3 % (Graf 3.2), ale v té době ještě předpokládali zklidnění obchodního sporu. Mezinárodní obchod za rok 2018 nakonec vzrostl pouze o 3 % oproti předpovědi ze září, kde se ještě hovořilo o 3,9 %.³⁷⁰

Předpověď WTO byla už v dubnu mnohem pesimističtější, než co vyplývá z nejnovější zprávy IMF, a tyto vyhlídky se zásadně zhoršily s vývojem situace v druhé polovině roku 2019. Říjnová zpráva predikuje růst obchodu se zbožím pouze ve výši 1,2 % pro rok 2019 a 2,7 % pro následující rok. Růst globálního HDP předpokládá stejný pro oba roky, ve výši 2,3 %. Generální ředitel WTO Azevêdo navíc varuje, že nárůst nejistoty přiměje firmy pozdržet investice zvyšující produktivitu, a tím také životní úroveň. Výsledkem omezení exportu podle něj navíc může být i znatelný pokles tvorby nových pracovních míst.³⁷¹

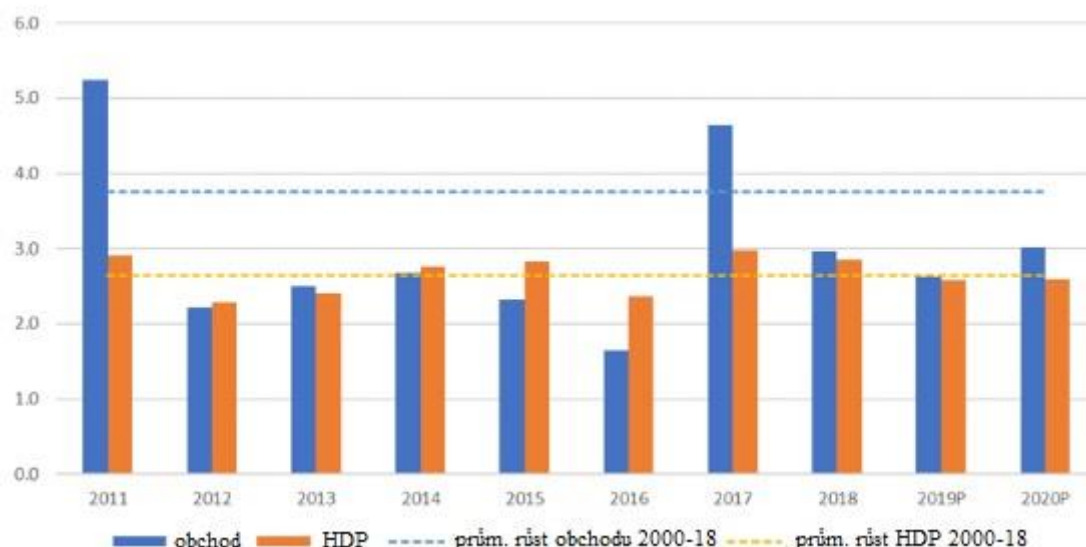
³⁶⁸ Parlamentní konference o WTO je každoročním setkáním zástupců Evropského parlamentu a Meziparlamentní unie, kde se schází více než 300 členů parlamentu reprezentujících přes 100 zemí. Tato konference má za úkol zvyšovat vnější transparentnost WTO a posilovat důvěru v odpovědnost organizace legislativcům, voleným zástupcům občanů členských zemí.

³⁶⁹ WTO. Annual Report 2019. WTO [online], s. 8-9, 25.

³⁷⁰ Global trade growth loses momentum as trade tensions persist. WTO [online]. Duben 2019 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018_e.pdf

³⁷¹ WTO lowers trade forecast as tensions unsettle global economy. WTO [online]. 2019-10-01 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/news_e/pres19_e/pr840_e.pdf, s. 1-2.

Graf 3.2 – Roční % změna v objemu obchodovaného zboží a růstu reálného globálního HDP, 2011-2020 (predikce)

Zdroj: Global trade growth loses momentum as trade tensions persist. WTO [online]. Duben 2019. Dostupné z: https://www.wto.org/english/news_e/pres19_e/pr837_e.htm

Také WB v červnu 2019 upravila výhledy na letošní růst, z 2,9 % na 2,6 % a i na rok 2020 o 0,1 % předpověď snížila, na 2,7 %.³⁷² Prezident WB David Malpass v dubnu poukázal na rozložení následků zpomalení, neboť nejvýrazněji dopadnou na nejchudší skupiny obyvatel a pokračování obchodního konfliktu tak ohrožuje cíle stanovené WB k boji s chudobou.³⁷³

OECD v září 2019 poukázala na slábnoucí růst vyspělých i rozvojových ekonomik a letošní růst globálního HDP očekává ve výši 2,9 %, resp. 3,1 % pro země G20. Pro rok 2020 jsou očekávání pouze mírně pozitivnější ve výši 3 % (3,2 % ve skupině G20), ale zato s výrazným upozorněním na narůstající rizika způsobená především obchodními překážkami a politickou nejistotou. OECD věří, že silná poptávka spotřebitelů udrží sektor služeb na vzestupu, ale nebezpečný útlum zpracovatelského průmyslu sníží spotřebu domácností, jejich důchod a zaměstnanost. Již nyní se svět potýká s propadem obchodní aktivity a opatrností firem při pořizování nových produktů zpracovatelského průmyslu, který zaznamenal nejmenší objem nových objednávek za posledních 7 let (graf 3.3 A).³⁷⁴

³⁷² Global Economic Prospects: Heightened Tensions, Subdued Investment. WB [online]. Červen 2019 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/31655/9781464813986.pdf>, s. 3–5.

³⁷³ Transcript: World Bank Group Opening Press Conference by President David Malpass at the 2019 Spring Meeting. WB [online]. 2019-04-11 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/news/speech/2019/04/11/transcript-world-bank-group-opening-press-conference-by-president-david-malpass-at-the-2019-spring-meetings>

³⁷⁴ Interim Economic Outlook. OECD [online]. 2019-09-19 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/economy/outlook/>

Jak obchodní konflikt dlouhodobě ovlivní investice a jejich rozmístění, ještě není zcela jasné, ale už v květnu 2019 bylo zaznamenáno zpomalení růstu fixních investic firem (graf 3.3 B) v zemích G20, a to přibližně o polovinu z 5 % (2017) na 2,5 % (2018). Příznivé podmínky finančních trhů a ceny komodit v roce 2018 ještě tlumily vliv zpomalování ekonomiky na investice,³⁷⁵ ale vzhledem k reakci trhů na srpnové a zářijové události³⁷⁶ lze v letošním roce očekávat mnohem výraznější ztráty.

Změny dodavatelů a rozložení aktivit v jednotlivých zemích sice mohou napomoci vybraným zemím, které dokážou nabídnout levnou alternativu ke stávajícím kanálům potýkajícím se s problémy (v této souvislosti se hovoří mimo jiné o Indii, Vietnamu³⁷⁷ a Mexiku),³⁷⁸ ale hrozba nevratného zničení celosvětových dodavatelských řetězců zformovaných v posledních několika desetiletích potenciální výhody pro jednotlivé země převyšuje. Polotovary často překročí hranice několikrát, a budou-li se celní překážky vztahovat i na ně, nárůst ceny, který ponese především spotřebitel, může být až několikanásobný.³⁷⁹ Z hlediska světové ekonomiky hledání nových dodavatelů sníží efektivnost mezinárodní dělby práce a způsobí distorzi trhů. Pro podniky znamená narušení těchto řetězců nejen růst nákladů, ale též ztrátu produktivity, omezení nabídky a rušení investic, které vzhledem k výhledům nízkého růstu nejsou výhodné.

Dodavatelské řetězce,³⁸⁰ zformované v několika posledních dekadách, jsou mnohem komplexněji provázané než kdy dřív. Např. firma Apple při výrobě iPhoneu využívá okolo 200

³⁷⁵ OECD Economic Outlook, Volume 2019, Issue 1. *OECD* [online]. Květen 2019, No. 105 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/b2e897b0-en>, s. 19–20.

³⁷⁶ 1. srpna 2019 USA oznámila uvalení dalšího kola cel, 6. srpna deklarovala Čínu měnovým manipulátorem a 23. srpna Čína vyhlásila svá vlastní odvetná cla. 1. září vešla v platnost první vlna těchto cel.

³⁷⁷ Vietnam v roce 2019 zvýšil vývoz do USA o 40 %, neboť se sem přesunuly čínské firmy ve snaze vyhnout se clům. Otázkou je, zda se jedná o dlouhodobě udržitelnou strategii, neboť Trump jednoznačně prokázal, že se nebojí rozpoutat obchodní konflikt i s několika hlavními obchodními partnery najednou a země, které by mohly potenciálně nejvíce těžit z obchodní války s Pekingem, jsou dostatečně malé ekonomiky na to, aby na ně americká administrativa ve snaze zamezit čínským firmám obcházet cla také uvalila obdobná opatření. Lighthizer už v létě Vietnam upozornil, že saldo obchodní bilance bude muset snížit a naznačil, že v opačném případě by mohla přijít ze strany USA reakce v podobě obchodních bariér.

³⁷⁸ LASCALEIA, Andrew. The winners and losers of the US-China trade war. *Atlantic Council* [online]. 2019-08-13 [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-winners-and-losers-of-the-us-china-trade-war/>

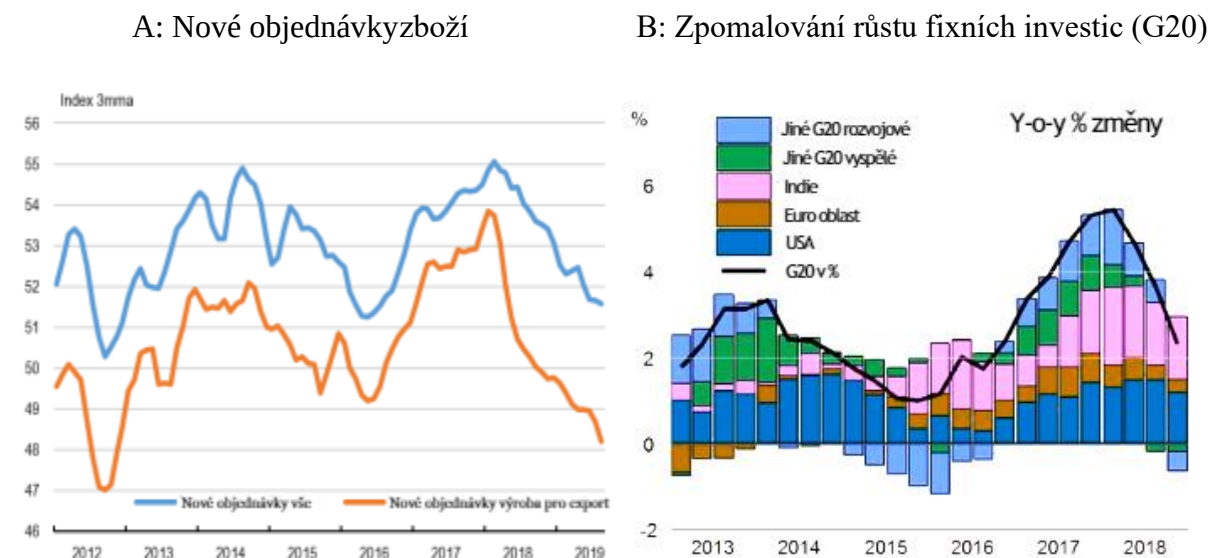
³⁷⁹ THOMS, Anahita. Why trade wars have no winners. *WEF* [online]. 2019-11-01 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2019/11/who-benefits-from-a-trade-war/>

³⁸⁰ Dodavatelské řetězce představují všechny procesy, kterými zboží projde na své cestě od získávání surovin až po obdržení finálního produktu konečným zákazníkem. Propojuje firmy, které vykonávají jednotlivé činnosti při vzniku a transportu výrobku, jako je zpracování surovin, výroba, distribuce, skladování či prodej a zahrnuje také logistiku. Na samém konci řetězce stojí zákazník, který je zároveň nejdůležitějším prvkem celého systému, neboť jeho potřeby a přání jsou důvodem výroby zboží, a tím i všech procesů v dodavatelském řetězci.

dodavatelů ze 45 zemí ze Severní a Jižní Ameriky, Afriky, Austrálie, Asie a Evropy.³⁸¹

Narušení jednoho článku ovlivní celou síť, a s ním i celou globální ekonomiku.

Graf 3.3 – Zpomalování zpracovatelského průmyslu a investic

Zdroj: OECD Economic Outlook, Volume 2019, Issue 1. *OECD* [online]. Květen 2019. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/b2e897b0-en>

Ze zpráv uvedených organizací vyplývá, že problémem nejsou ani tak protekcionistická opatření samotná, jako spíše nejistota ohledně jejich vlivu a dalšího směřování politiky, která ovlivňuje predikce budoucího vývoje a chování aktérů. Jejich jednání potom působí na vývoj makroekonomických ukazatelů, především HDP a jeho růst, výdaje domácností, investice, zahraniční obchod, měnové ukazatele a výkon některých sektorů. Alarmující je především skokové zhoršování výhledů, které lze vysledovat z pravidelných reportů organizací.

Nejistotu jako zásadní problém spojený s obchodním konfliktem zachycuje graf 3.4, který shromažďuje data z tiskových prohlášení a na základě četnosti výskytu určitých pojmů mapuje nejistotu ohledně monetární, fiskální a zahraničně-obchodní politiky.³⁸² Index má stoupavou tendenci od roku 2007, ale od roku 2016 dochází nejen k rapidnímu nárůstu vrcholícímu v srpnu 2019, ale i k rostoucím výkyvům, kdy v řádu měsíců nejistota narůstá až dvojnásobně. Závěry z tohoto indexu lze proto považovat za průkazné ve dvou rovinách; jak hodnotou indexu, který podtrhuje kritická období odpovídající konkrétním opatřením a vliv,

³⁸¹ Supplier Responsibility. *Apple* [online]. © 2019 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.apple.com/supplier-responsibility/>

³⁸² Index globální nejistoty v oblasti hospodářské politiky sleduje výskyt slov „ekonomika“ a „ekonomický“ ve spojení se slovem „nejistota“ a dalšími vybranými pojmy a frázemi ve člancích významných novin. Je počítán jako vážený průměr (dle HDP) národních indexů nejistoty 21 zemí, které společně vytvářejí 80 % světové produkce. Index tak mapuje nejistotu ohledně prováděných změn hospodářské politiky a jejich následků.

jaký měla na svět, tak extrémními výkyvy mezi dojmem relativní jistoty a relativní nejistoty způsobené těmito opatřeními, které samovolně hovoří o absolutní nepředvídatelnosti hospodářské politiky.³⁸³

Vliv nejistoty na ekonomiku byl v minulosti podrobně zkoumán. Dixit (1989) do svého modelu zahrnul nejistotu jako faktor ovlivňující chování ekonomických subjektů,³⁸⁴ Bachmann, Elstner a Sims (2013)³⁸⁵ a Charles, Darné a Tripier (2017)³⁸⁶ zjistili negativní vliv nejistoty na ekonomickou aktivitu, třebaže většinou jsou dopady pouze dočasné.

Baker, Bloom a Davis (2016) zkoumáním hospodářské politiky ukázali, že nejistota je provázena zvýšenou cenovou volatilitou akcií, omezením investic a produkce (útlum je nejvíce markantní ve zpracovatelském průmyslu), zpomalením růstu produktivity a nižší zaměstnaností v sektorech jako národní obrana, zdravotnictví, stavebnictví či finance, které jsou citlivé na změny politiky.³⁸⁷ Bloom (2009) poprvé představil nejistotu jako faktor působící fluktuace hospodářského cyklu,³⁸⁸ která sama o sobě způsobuje až 1% pokles zaměstnanosti a produkce v následujících 6ti měsících,³⁸⁹ což dále rozvedli Bloom et al. (2012). Nejistotu popsali jako proticyklický šok, který prudce vzrůstá v období recese (např. při krizi v letech 2007–2009). Dle jejich modelu může nejistota zapříčinit až 3% výkyvy růstu HDP a měnit účinnost vládních opatření (zpočátku jsou méně efektivní, později naopak více).³⁹⁰ Ke srovnatelným závěrům došli také Jurado, Ludvigson a Ng (2015), přestože jejich model pracuje se zcela odlišnými daty. Následky nejistoty dle nich jsou výraznější, mají

³⁸³ Ekonomických modelů a indexů popisujících podmínky nejistoty je mnoho, liší se metodologií i zkoumanými daty. V této práci je používán výlučně index globální nejistoty tak, jak jej sestavil Baker, Bloom a Davis (2016).

³⁸⁴ DIXIT, Avinash. Entry and Exit Decisions under Uncertainty. *Journal of Political Economy*, 1989, Vol. 97, Iss. 3, s. 620–638. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1086/261619>

³⁸⁵ BACHMANN, Rüdiger, ELSTNER, Steffen, SIMS, Eric R. Uncertainty and Economic Activity: Evidence from Business Survey Data. *American Economic Journal: Macroeconomics* [online]. 2013, Vol. 5, No. 2, s. 217–249 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/mac.5.2.217>

³⁸⁶ CHARLES, Amélie, DARNÉ, Olivier, TRIPIER, Fabien. Uncertainty and the macroeconomy: evidence from an uncertainty composite indicator. *Applied Economics* [online]. 2017, Vol. 50, No. 10, s. 1093–1107 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2017.1349294>

³⁸⁷ BAKER, Scott, BLOOM, Nicholas, DAVIS, Steven J. Measuring Economic Policy Uncertainty. *The Quarterly Journal of Economics* [online]. 2016, Vol. 131, No. 4, s. 1593–1636 [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w21633>

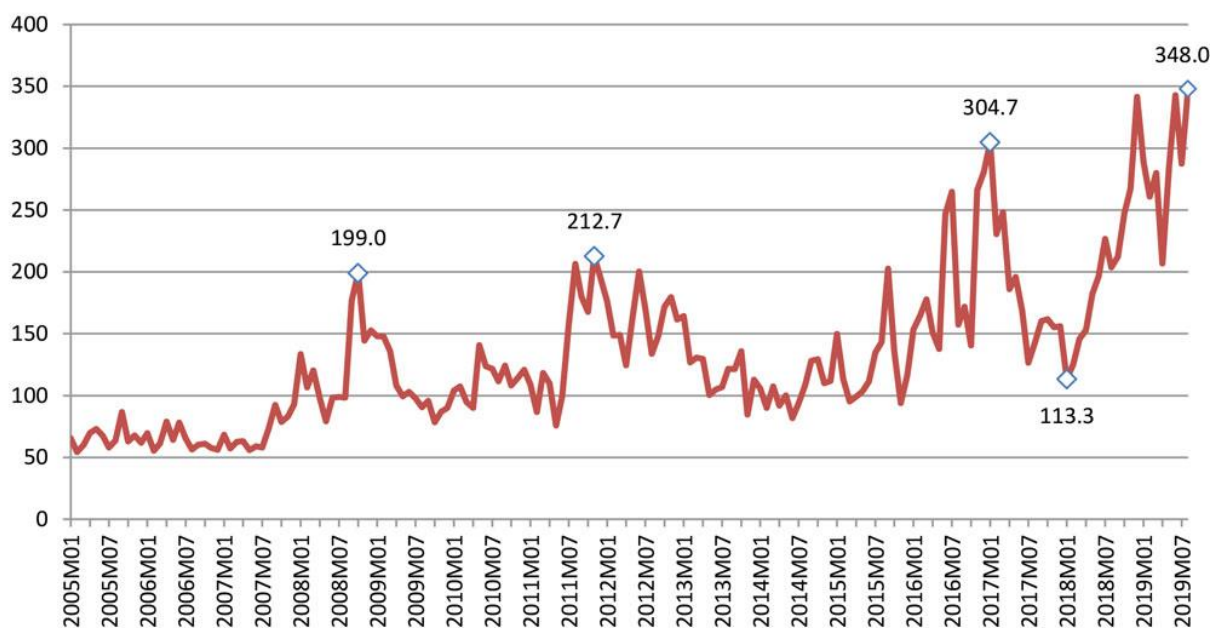
³⁸⁸ BLOOM, Nicholas. The Impact of Uncertainty Shocks. *Econometrica* [online]. 2009, Vol. 77, No. 3, s. 623–685 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3982/ECTA6248>

³⁸⁹ Bloom se také věnuje dopadu nejistoty i v delším časovém období, zatímco většina autorů hovoří o dočasných výkyvech. V delším časovém horizontu působí náhlé šokové nárůsty nejistoty zkreslení při plánování na mikro i makroekonomické úrovni, což dle Blooma způsobuje neúčinnost fiskálních a monetárních opatření.

³⁹⁰ BLOOM, Nicholas et al. Really Uncertain Business Cycles. *NBER Working Paper Series* [online]. 2012, č. 18245, s. 1-55 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w18245.pdf>

subjekty averzi k riziku, jsou vázány fixními náklady a dojde-li ke zpřísnění finančních podmínek.³⁹¹

Graf 3.4 – Index globální nejistoty v oblasti hospodářské politiky 2005–srpen 2019³⁹²

Zdroj: WTO lowers trade forecast as tensions unsettle global economy. WTO [online]. 2019. Dostupné z: https://www.wto.org/english/news_e/pr840_e.pdf

Trhy jsou na nejistotu citlivé, a když je oznámeno další stupňování sporu, reagují propadem a zvýšenou volatilitou. Není k tomu třeba, aby opatření už byla v praxi zavedena, zcela postačuje možnost a pravděpodobnost, že se tak stane. Srpnové a zářijové události ukázaly, že samotná zpráva může mít mnohem výraznější efekt nežli následně skutečné zavedení opatření; trhy prokazatelně zasáhla více zpráva o vyhlášení nového kola cel než jejich uvalení. Obzvláště silně na takové zprávy reagují finanční trhy, především trhy s cennými papíry, ale strach z poklesu poptávky vážně zasahuje i komoditní trhy, dokonce i ty, kterých se celní překážky přímo netýkají.

Nejvíce události ovlivňují komoditní trhy s obilím, průmyslovými kovy a akcie zemědělských podniků. Srpnové události navíc poslaly do propadu cenu ropy. Mezi 1.–8. srpnem 2019 cena ropy Brent klesla z 64,07 USD za barel na 55,03 USD, což představuje 14% ztrátu (graf 3.5 A).³⁹³ West Texas Intermediate (WTI) se propadla už 1. srpna o bezmála 8 % (graf 3.5 B). Obdobný, ačkoliv méně výrazný pokles zaznamenala ropa Brent na začátku

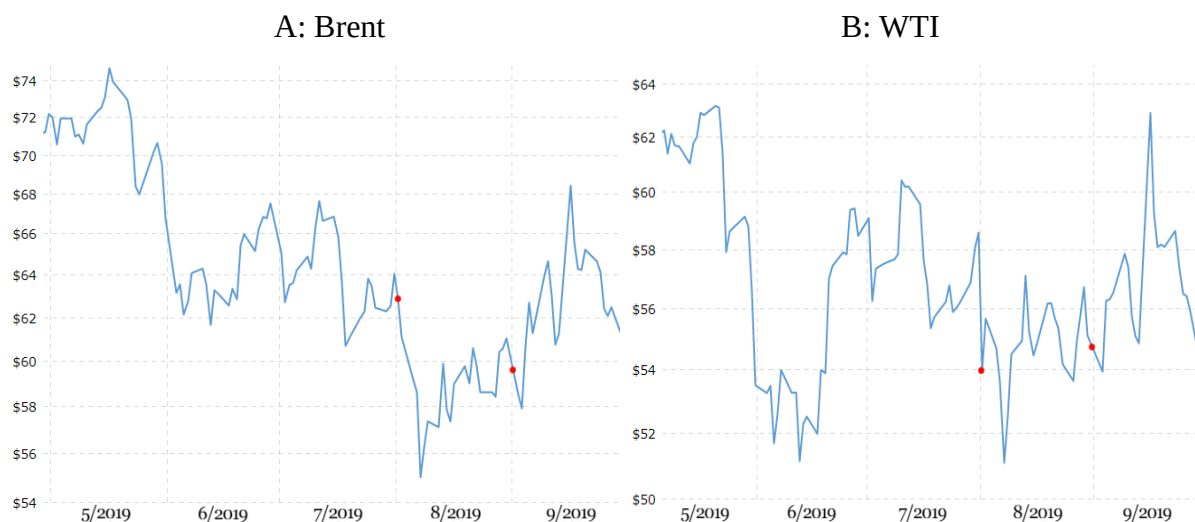
³⁹¹ JURADO, Kyle, LUDVIGSON, Sydney C., NG, Serena. Measuring Uncertainty. *American Economic Review* [online]. 2015, Vol. 105, No. 3, s. 1177–1216 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <http://www.columbia.edu/~sn2294/pub/jln.pdf>

³⁹² Škála je sestavena na základě průměrných údajů z let 1997–2015, přičemž tento průměr se rovná hodnotě 100.

³⁹³ Červené body v grafech znázorňujících vývoj cen vždy označují 1. srpen, resp. 1. září.

září, když první vlna cel vstoupila v platnost. WTI okamžitě reagovala ztrátou 1,2 % i na čínskou odpověď a následující den klesla o další 2,1 %. Cena ropy nicméně kvůli nepokojům na Středním východě či jiných producentských zemích zažívá prudké výkyvy často a obchodní spor není hlavním faktorem, který ji ovlivňuje.³⁹⁴

Graf 3.5 – Vývoj ceny ropy Brent a West Texas Intermediate (USD/barel)³⁹⁵

Zdroj: Brent Crude Oil Prices, WTI Crude Oil Prices. *Macrotrends* [online]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net>

Bloomberg Commodity Index (BCOM)³⁹⁶ po srpnovém ohlášení nových opatření poklesl o 2,5 %, což je nejhorší ztráta v posledním roce. Během následujícího týdne se index propadl o další 2 % (graf 3.6), odpověď Pekingů v polovině měsíce oproti tomu vyvolala jen slabý, jednodenní pokles. Na čtyři dny index mírně klesl i na začátku září. Vzhledem k tomu, že BCOM umožňuje sledovat obecný cenový vývoj kombinace položek, nikoliv však jednotlivé složky, dále jsou uvedeny reakce některých zásadních komodit.

³⁹⁴ V srpnu až říjnu 2019 byl mimo jiné zadržen iránský tanker u Gibraltaru a bylo provedeno několik útoků drony na saudská ropná zařízení.

³⁹⁵ Červené body v grafech vždy značí 1. srpen a 1. září 2019.

³⁹⁶ Komoditní index, který zahrnuje kontrakty futures na suroviny jako je ropa, kukuřice nebo měď. Je považován za vysoce diverzifikovaný a vyvážený, aktuálně obsahuje 22 položek v sedmi sektorech.

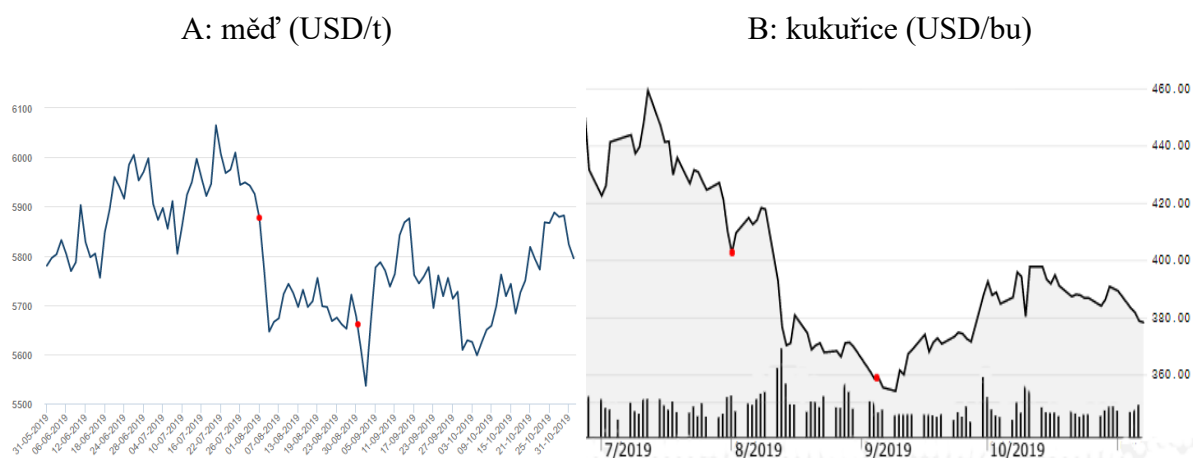
Graf 3.6 – Bloomberg Commodity Index (v USD), červenec – listopad 2019

Zdroj: Bloomberg Commodity Index. *Bloomberg* [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/BCOM:IND>

Trumpovo oznámení poslalo cenu mědi prudce dolů, do 5. srpna se propadla o skoro 8 % (graf 3.7 A). Po oslabení RMB a označení Číny za měnového manipulátora začala stoupat a na začátku září znovu několik dní klesala. Podobně reagovaly i další kovy jako cín, olovo nebo nikl. Ačkoliv tyto kovy jsou zasaženy cly převážně nepřímo, pro Čínu, která má jejich největší spotřebu na světě, bude mít každý šok dalekosáhlé následky. Cena kukuřice (graf 3.7 B) klesla o necelá dvě procenta, a přestože se v pátek začala stabilizovat, v následujícím týdnu se stejně jako sója a pšenice propadla na nejnižší hodnotu od května.

Graf 3.7 – Reakce komoditních trhů na srpnové a zářijové události

Zdroj: LME Copper. *London Metal Exchange* [online]. Dostupné z: <https://www.lme.com/en-GB/Metals/Non-ferrous/Copper>. Generic 1st 'C' Future. *Bloomberg* [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/C%201:COM>

Události otřásly nejen cenami komodit, ale také akcemi firem, jejichž činnost je na tyto komodity vázána. Čínská ropná společnost Cnooc Ltd. ztrácela od vyhlášení amerických cel a na nejnižší hodnotu za více než rok se propadla v týdnu po vyhlášení čínských odvetných opatření.³⁹⁷ Stejný průběh vykazovaly akcie největšího čínského producenta mědi, Jiangxi Copper Co. Ltd., které na konci srpna dosáhly nejnižší hodnoty od října 2018.³⁹⁸ Přestože největší nápor ponesou americké a čínské společnosti, změny v cenách a poptávce po komoditách díky provázanosti dodavatelských řetězců pocítí celý svět. Oproti kovům, které lze skladovat, bude tento efekt umocněn u potravin, kde náhlé změny poptávky mohou producenty rychle zničit.

V některých případech se cla zcela minou účinkem a dopadnou na zcela jinou zemi, než bylo zamýšleno. To je příklad cel na hliník a ocel. Přestože je Čína největším světovým exportérem oceli a oficiální vyjádření USA nenechávala pochyb o tom, kdo je hlavním cílem tohoto opatření, cla ji postihla zcela minimálně. Čínskou ocel napadla v roce 2016 již Obamova administrativa a její opatření snížila export do USA o dvě třetiny. Místo oslabení produkce však Čína našla nová odbytiště a v polovině roku 2017, tedy před zavedením cel, představovala ocel čínského původu pouze 2,4 % amerického dovozu tohoto kovu, díky čemuž Čína zastávala až 10. místo mezi exportéry. Pro Čínu tento obchod představoval dokonce jen 1,05 % vývozu oceli.³⁹⁹ Na americkém dovozu hliníku se Čína podílí významněji, ale v roce 2017 byla až na 4. místě.⁴⁰⁰ Těmito cly proto byli primárně zasaženi vývozci z celého světa, jejichž podíl na americkém importu je procentuálně mnohem vyšší,⁴⁰¹ a dále také automobilový průmysl včetně evropského, což způsobilo nezamýšlené komplikace pro asijské a evropské automobilky.

³⁹⁷ CNOOC Ltd. 883:HK. *Bloomberg* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z:

<https://www.bloomberg.com/quote/883:HK>

³⁹⁸ Jiangxi Copper Co Ltd. 358:HK. *Bloomberg* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z:

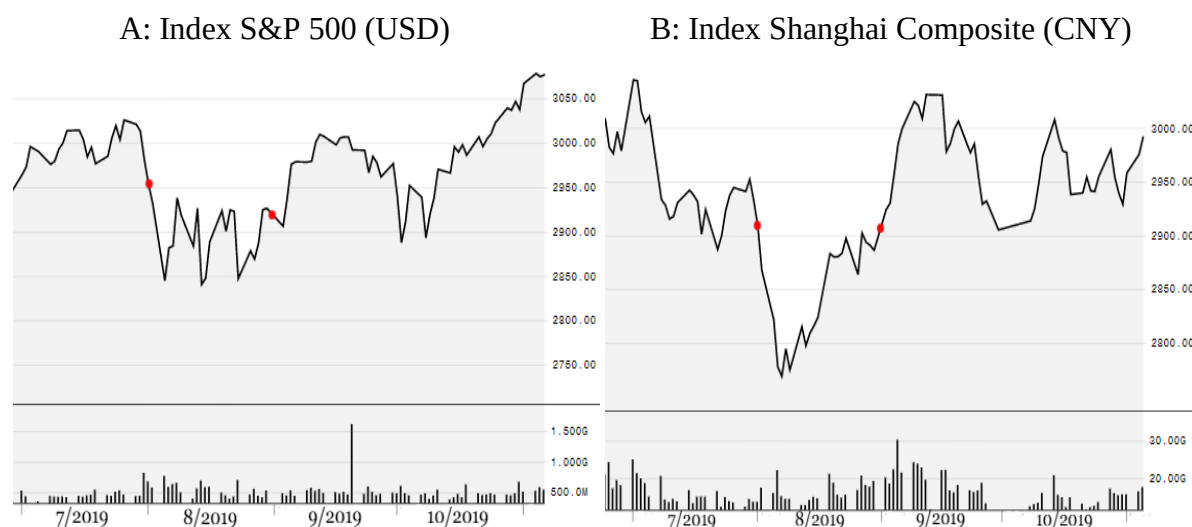
<https://www.bloomberg.com/quote/358:HK>

³⁹⁹ RUSSELL, Clyde. If the U.S. has a steel problem, it isn't China; Russell. *Reuters* [online]. 2017-07-24 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-column-russell-steel-china/if-the-u-s-has-a-steel-problem-it-isnt-china-russell-idUSKBN1A90F1>

⁴⁰⁰ Donald Trump mulls restrictions on steel and aluminium imports. *The Economist* [online]. 2018-02-22 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2018/02/22/donald-trump-mulls-restrictions-on-steel-and-aluminium-imports>

⁴⁰¹ Kanada, Rusko, Brazílie, Mexiko, Turecko, Spojené arabské emiráty, Jižní Korea a další. Některé země později získaly výjimku.

Graf 3.8 – Reakce indexů na srpnové a zářijové události

Zdroj: S&P 500 Index. *Bloomberg* [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/SPX:IND>. Shanghai Stock Exchange Composite Index. *Bloomberg* [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/SHCOMP:IND>

Indexy jsou důležitými ukazateli výkonnosti ekonomiky, podle kterých se rozhodují investoři. Od začátku obchodního sporu v roce 2018 měl S&P 500, hlavní americký index, klesající tendenci, kdykoliv Čína zavedla odvetná opatření. Např. 2. dubna 2018 uzavřel o 2,23 % níže. Oproti tomu americká cla vedla k posilování indexu, což vypovídá o víře, že Čína nebude reagovat a USA své hospodářské postavení cly zlepší. Od září 2018 už ovšem index reaguje propadem při oznámení plánu na zavedení opatření kterékoliv strany či jejich skutečné zavedení. Zprávy o příměří či uvolnění napětí doprovází opačný efekt růstu indexu. Investoři zjevně nadále nevěří přínosu cel pro domácí ekonomiku.

Když Trump v srpnu oznámil záměr pokračovat ve stupňování napětí, zcela tak zvrátil tehdejší očekávání finančních trhů. Na začátku dne, kdy bylo ohlášeno obnovení a navýšení cel, klesl index S&P 500 o více než 1 %. Zpráva index poslala do největšího dvoudenního pádu od května (graf 3.8 A). Největší propad za jeden den zažil 5. srpna. S&P 500, Nasdaq Composite a Dow Jones Industrial Average klesly pod své 50ti denní průměry. Nasdaq Composite během následujícího týdne spadl o 3,1 %, S&P 500 o 3,6 % a Dow Jones o 2,6 %. Pro první dva indexy to znamenalo prozatím nejhorší týden v roce 2019, pro Dow Jones druhý nejhorší.

Hlavní ztráty zaznamenala průmyslová odvětví citlivá na změny v mezinárodním obchodování, především technologická odvětví. Akcie firmy Skyworks Solutions zabývající

se výrobou polovodičů klesly v daném týdnu o 4,2 %, což ovlivnilo indexy, v nichž jsou zahrnuty.⁴⁰²

Asijské trhy zažily ještě větší šok. Hlavní čínský index Shanghai Composite (graf 3.8 B) se propadl o 5,6 % a obdobný trend lze vysledovat napříč asijskými trhy (např. Nikkei). V Evropě německé, anglické a francouzské trhy uzavřely se ztrátami přes 1 %.

Také akcie jednotlivých firem citlivě reagují na cla. Když Trump v říjnu 2018 prohlásil, že by mohl zavést 10% clo na produkty firmy Apple, hodnota jejích akcií se během jediného dne propadla o 0,2 %. Finanční analytik Toni Sacconaghi odvodil, že 25 % příjmů firmy by mohlo být podrobeno tomuto clu, ale skutečnou otázkou je, jak by reagovala Čína. Je možné, že by se pokusila narušit její dodavatelský řetězec Applu nebo dokonce odmítnout prodej nových produktů.⁴⁰³

Trump nakonec zvláštní sazbu na produkty firmy Apple nezavedl, ale pokud vejdou v platnost cla pokrývající zbytek čínského importu, na jejich elektroniku se může vztahovat až 25% clo. Už ta uvalená Čínou v květnu 2019 dle odhadů zvýší výrobní náklady o 3 %, neboť opatření postihla baterie a další komponenty. Apple by pro zachování stejných zisků musel zvýšit prodejní ceny o stejné procento, v případě uvalení nového kola cel by náklady stouply až o dalších 120 dolarů, protože Apple v Číně pořizuje velké množství součástek a zařízení zde vyrábí.⁴⁰⁴

J.P. Morgan odhaduje, že v případě uvalení amerických cel na produkty Applu by firma musela zvednout ceny iPhoneu o 14 %, aby absorbovala náklady spojené s opatřením. Bank of America tvrdí, že zvýšení ceny telefonu by muselo být dokonce 20%, pokud by se firma rozhodla přesunout výrobu do USA. Takové zvýšení kupní ceny by mělo pro firmu devastující účinky, ale analytici předpokládají, že by firma zvolila spíše cestu snížení zisku nežli přenesení nákladů na zákazníky. Jejich marže by takto mohla klesnout přibližně o 4 %.⁴⁰⁵

Nicméně pokud neponesou zvýšené náklady zákazníci, aby se firma vyhnula poklesu poptávky po svých produktech, bude muset přenést toto břímě na investory. Akcie Apple

⁴⁰² IMBERT, Fred. Stocks fall on trade war fears, sending the S&P 500 to its worst week of 2019. *CNBC* [online]. 2019-08-02 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2019/08/02/stock-market-dow-futures-slightly-lower-after-trumps-tariff-threat.html>

⁴⁰³ SHEETZ, Michael. Apple's November rout worsens after Trump says US could place 10% tariff on iPhones. *CNBC* [online].

⁴⁰⁴ REISINGER, Don. Apple's iPhone Could Cost 3% More to Produce Due to China Tariffs. *Fortune* [online]. 2019-05-14 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <http://fortune.com/2019/05/14/apple-iphone-manufacturing-costs/>

⁴⁰⁵ FIDZGERALD, Maggie. Apple would need to raise iPhone prices significantly to offset next tariffs, analysts say. *CNBC* [online]. 2019-05-14 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2019/05/14/apple-would-need-to-raise-iphone-prices-significantly-to-offset-new-tariffs-analysts-say.html>

v posledních měsících vykazují výraznou volatilitu⁴⁰⁶ a jejich hodnota by mohla prudce klesnout. Apple je považován za spolehlivou a perspektivní firmu, ale ani to ji neochrání před ztrátou důvěry v případě, že podstatně omezí očekávané zisky a dividendy.

Velké firmy a nadnárodní korporace svojí ekonomickou silou ovlivňují vývoj ekonomiky. Vzhledem k tomu, že tržní kapitalizace firmy Apple dosahuje 1 bilionu USD, čímž přesahuje HDP zemí jako Turecko nebo Saudská Arábie, a sama má hodnotu 1 % globálního HDP,⁴⁰⁷ omezení její obchodní činnosti má přímý vliv na HDP, zaměstnanost, inovace a další, a to nejen doma, ale po celé délce jejího globálního hodnotového řetězce.⁴⁰⁸ Především je třeba mít na paměti, že Apple je dle příjmů až 11. největší společností na světě a mezi prvními deseti se nacházejí 2 americké a 3 čínské firmy v různých sektorech, z nichž každá má svou síť dodavatelů a dalších stakeholderů, kteří do jisté míry sdílejí osud společnosti.⁴⁰⁹ Koneckonců téměř 40 % příjmů společností v S&P 500 pochází ze zahraničí.⁴¹⁰

⁴⁰⁶ Nelze ji ovšem zcela přisuzovat obavám z cel, firma se potýká i s dalšími komplikacemi, jednou z nich je i nedostatečná inovativní kreativita při vývoji posledních modelů iPhone.

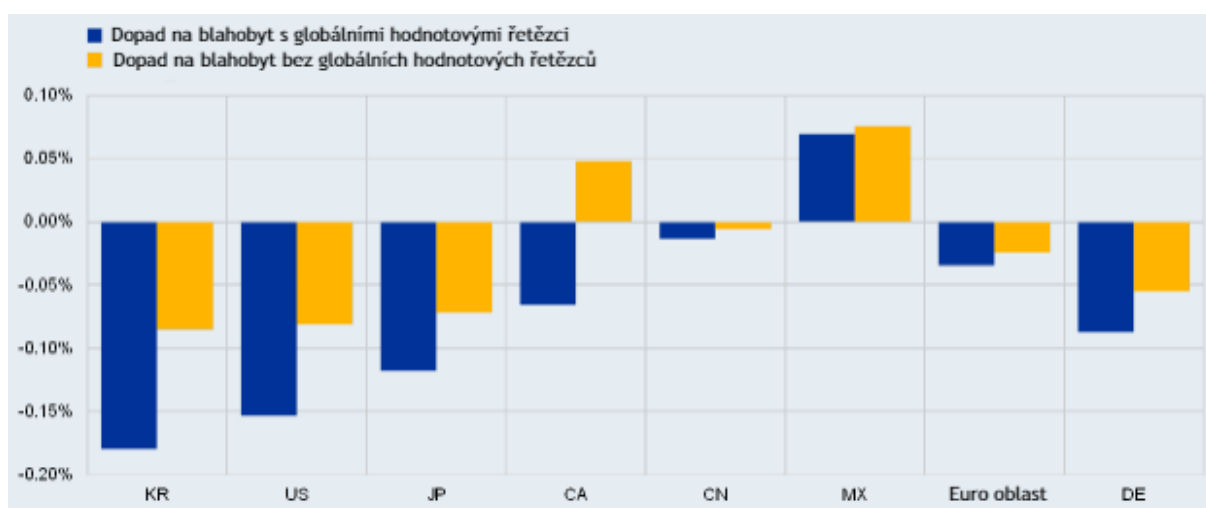
⁴⁰⁷ KRISHNA, Mrinalini. At \$1 Trillion, Apple Is Bigger Than These Things. *Investopia* [online]. 2019-07-07 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/news/apple-now-bigger-these-5-things/>

⁴⁰⁸ Tato provázanost platí i opačným směrem; prodeje v regionu během předchozích dvou kvartálů klesly téměř o 25 %, z čehož je obviňován především slabý růst Číny, přičemž za jeden z hlavních faktorů nejnižšího růstu za poslední tři desetiletí je považován obchodní konflikt s USA.

⁴⁰⁹ Fortune Global 500. *Fortune* [online]. 2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://fortune.com/global500/2019/>

⁴¹⁰ PHILLIPS, Matt. Stocks Fall as Trump Threatens New Tariffs on China. *The New York Times* [online]. 2019-05-06 [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/05/06/business/global-markets-trade-trump.html>

Graf 3.9 – Příklad dopadu cel na blahobyt⁴¹¹ (automobilový průmysl)

Zdroj: Welfare effects of tariffs, ECB [online]. Březen 2019. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ebart201903_01/ecb.ebart201903_01.en_img14.png?a9fc364eb536a0b2c9898d07ca5e2bc8

Graf 3.9 zobrazuje rozdíl ve ztrátě blahobytu způsobeného uvalením cel, jestliže je uvažován efekt podél celého globálního hodnotového řetězce versus dopad pouze na finální produkt. Komplexní dodavatelský řetězec rozložený do velkého počtu zemí a opakované vstupy do země zesilují negativní efekt cel. Čím více sektor závisí na importu polotovarů, tím výraznější je celkový dopad.⁴¹² Z toho vyplývá, že plošné uvalení cel bude mít v dnešní době vždy nesrovnatelně větší záporný vliv na světové hospodářství, než historické případy indikují.

3.2 Pravděpodobnost deeskalace napětí

Frustrace prezidenta Trumpa a stupňování opatření je konzistentní s předchozí rétorikou i zahraničně-obchodními cíli administrativy. Slíbil snížení deficitu obchodní bilance a obchodní pravidla výhodnější pro USA, třebaže na úkor ostatních zemí. Ekonomická situace v USA je zatím relativně příznivá,⁴¹³ což prezidentovi umožňuje volit extrémní nástroje k dosažení cílů, nicméně jednání postupují pomalu a primární volby, ve kterých plánuje obhajovat funkci, proběhnou v prvním pololetí roku 2020. Kandidáti zahájili své kampaně už

⁴¹¹ Agregátní dopad cel na národní ekonomiku shrnující přínosy a ztráty pro spotřebitele, výrobce a vládu. Clo sice zvýší příjmy do státního rozpočtu, ale náklady mrtvé váhy způsobené ztrátou efektivity firem a domácností ve většině případů způsobí ztrátu blahobytu.

⁴¹² The economic implications of rising protectionism: a euro area and global perspective. ECB [online]. 2019-04-24 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ebart201903_01~e589a502e5.en.html?utm_source=ecb_twitter&utm_medium=social&utm_campaign=190424_eb_3&utm_term=article2#toc1

⁴¹³ I přes zpomalování ekonomiky prognózy přisuzují USA nadprůměrný růst HDP mezi vyspělými ekonomikami, inflaci blízko cílené FEDem a nezaměstnanost na úrovni přirozené.

během roku 2019 a dle dostupných informací bude Trump čelit velké konkurenci nejen z Demokratické strany, ale i uvnitř své vlastní. Několik kandidátů se hodlá dle svých slov účastnit voleb především proto, aby bylo prezidentovi znemožněno druhé funkční období.⁴¹⁴

Trump potřebuje ukázat ve vztahu k Číně pokrok a volí proto viditelná opatření s okamžitým efektem. Primárně se tedy zaměřil na snížení amerického importu z Číny a jeho nahrazení domácími alternativami. Předpokládá, že cla zdraží dovážené zboží a domácí spotřebitel buď začne hledat domácí produkty, což podpoří podnikání a tvorbu pracovních míst, nebo bude nadále kupovat dražší zboží ze zahraničí, které umožní státu vybrat neopominutelný obnos z cla.

Stejně nepravděpodobný scénář jako změna politiky Trumpovy administrativy je i ustoupení Číny. Bagozzi už v roce 1995 vysvětlil, že k vybudování efektivních obchodních vztahů s Čínou je třeba pochopit etickou dimenzi jejich kultury a při vyjednávání je mít na paměti.⁴¹⁵ První chybou Donalda Trumpa je očividná ignorace kulturních rozdílů mezi západními zeměmi a ČLR, která se až do poloviny 19. století vyvíjela izolovaně jako regionální velmoc s vlastními tradicemi a filozofií, a poté až do poloviny 20. století zažívala „století ponížení“,⁴¹⁶ což spolu s dalšími faktory pomohlo k rozvinutí silné národní hrdosti a nacionalismu. V druhé polovině století země bojovala o své postavení v mezinárodních vztazích a liberálním společenském řádu. O místo v Radě bezpečnosti OSN a přenesení uznání své existence jako jediné Číny soupeřila s Čínskou demokratickou republikou až do roku 1971.⁴¹⁷ Z těchto zkušeností si Čína odnesla nechuť k zahraničním intervencím do vnitřních záležitostí státu a touhu se v budoucnosti vyhnout stejnému osudu.

Nátlak Trumpovy administrativy se proto nevyvíjí očekávaným směrem, neboť je založen na chybných předpokladech. USA se pokoušejí agresivním nátlakem přimět Čínu kapitulovat a přijmout jejich požadavky, přičemž konflikt udržují v neosobní, obchodní rovině.⁴¹⁸ Pro Čínu je vyjednávání o obchodní dohodě nedílnou součástí mezilidských vztahů

⁴¹⁴ US election 2020: Which Democrat will take on Trump in 2020?. *BBC* [online]. 2019-05-16 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-47309795>

⁴¹⁵ BAGOZZI, Richard P. Reflections on relationship marketing in consumer markets. *Journal of the Academy of Marketing Science* [online]. 1995, Vol. 23, No. 4, s. 272-277 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/009207039502300406>

⁴¹⁶ KAUFMAN, Alison A. The “Century of Humiliation,” Then and Now: Chinese Perceptions of the International Order. *Pacific Focus* [online]. 2010, Vol. 25, Iss. 1, s. 1-33 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1976-5118.2010.01039.x>

⁴¹⁷ Struggle to restore China's lawful seat in the United Nations. *Ministry of Foreign Affairs* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18013.shtml

⁴¹⁸ Viz konzistentní vyjádření prezidenta USA, který jednoznačně odděluje svůj osobní vztah s čínským prezidentem, který popisuje jako vynikající a plný respektu, od přístupu k Číně, její politice a zájmům, ke kterým se chová urážlivě a považuje je za nebezpečného nepřítele.

a prostupuje do osobní roviny. Budování pevných vazeb založených na důvěře, respektu a osobní loajalitě (tzv. guanxi) je zásadní, pokud má být dosaženo úspěchu při samotném jednání a při následním dodržování sjednané dohody.⁴¹⁹

Keller a Loewenstein (2011) vysvětlují, že rozdíl mezi americkým a čínským pohledem na kooperaci je kulturně podmíněn. Zatímco v USA soutěžení indikuje nekooperativní jednání, v Číně spolupráce a soutěžení přirozeně existují v jednom vztahu. Dokonce lze vyvodit, že soutěžení samotné je projevem spolupráce. Tento názor autoři považují za vliv taoismu a jeho tendenci sjednocovat protiklady a konfuciánství, které vybízí k vyvarování se extrémů a hledání střední cesty.⁴²⁰ Číňané jsou výborní vyjednavací, kteří přizpůsobují svou taktiku druhé straně a vztahu, kterou s ní mají, což je důvodem rozdílných zkušeností západních obchodníků a vyjednavců. Zda se setkají s vyhybavým „Maoistickým byrokratem ve výcviku“, který šikovně kličkuje mezi požadavky protistrany s tím, že nemá pravomoc rozhodnout a musí věc předložit osobě pověřené, která stojí v hierarchii výše, „Konfuciánským gentlemanem“, jenž hledá harmonická, vzájemně výhodná řešení a jehož slovo je závaznější nežli psaná smlouva, nebo „Sun-Tzu stratégem“, který pomocí lstí a úskoků manipuluje soupeře ke své absolutní výhře, záleží na úrovni důvěry mezi stranami.⁴²¹

Současný obchodní konflikt vykazuje prvky kompetitivního stylu Sun-Tzu стратега a uhybavého Maoistického byrokrata. Protahování jednání, domnělý pokrok, který se později ukáže být spíše dvěma kroky zpět, vágní vyjadřování, snaha udržet si v mezinárodním společenství status „oběti“ nebo neustálé změny přístupu v závislosti na aktuální situaci, to jsou typické znaky jednání s protistranou, se kterou nemají guanxi.⁴²²

Pro harmonii vztahu obchodních partnerů je důležité budovat a zachovat tvář (mianzi) svou i druhé strany. Zachování znamená zdvořilé, trpělivé a vyrovnané vystupování, veřejně partnera nekritizovat, jednat s ním jako s rovným, a zároveň také vágně formulovat případný nesouhlas či odmítnutí. Typickým příkladem budování mianzi protistrany je chválení,

⁴¹⁹ BERELL, Mike, WRATHALL, Jeff. Between Chinese culture and the rule of law: What foreign managers in China should know about intellectual property rights. *Management Research News* [online]. Prosinec 2006, Vol. 30, No. 1, s. 66 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1108/01409170710724304>

⁴²⁰ KELLER, Joshua, LOEWENSTEIN, Jeffrey. The Cultural Category of Cooperation: A Cultural Consensus Model Analysis for China and the United States. *Organization Science* [online]. 2011, Vol. 22, No. 2, s. 311-314 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0530>

⁴²¹ FANG, Tony. Negotiation: the Chinese style. *Journal of Business & Industrial Marketing* [online]. 2006, Vol. 21, Iss. 1, s. 54-55 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1108/08858620610643175>

⁴²² Částečně nedorozumění ohledně skutečných názorů a postojů čínských vyjednavců může být způsobeno i vysokokontextuální povahou čínské společnosti. Nejsou zvyklí hovořit otevřeně a jasně odmítat, proto může docházet při vyjednávání ke komunikačnímu šumu. Lze to vysledovat ve zveřejněných zprávách z jednání v době 90-ti denního příměří, kdy Američané zjevně považovali většinu bodů za uzavřenou a dojednanou, zatímco druhá strana pouze umírněně zhodnotila, že strany aktivně pracují na domluvě. Z pohledu čínské strany šlo teprve o snahu ustanovit mezi sebou důvěru a respekt k úspěšnému průběhu jednání.

naslouchání či prokazování služeb a ústupků nebo zdvořilostních gest.⁴²³ V hierarchizované kultuře jako je čínská, bylo takovým projevem respektu setkání prezidenta Xi s americkým vyjednávacím týmem vedeným ministrem financí a obchodním zmocněncem.

Respekt a důvěra k druhé straně jsou jedinou skutečnou zárukou dodržování dojednaných závazků, mnohem více než písemné dokumenty, neboť i soudní systém v Číně podléhá tradiční kultuře země. Oproti tomu ponížení partnera či sám sebe nevhodným chováním, třebaže neúmyslné, znamená překážku a často i konec obchodních vztahů.

Jestliže Trump v jednu chvíli veřejně projevuje obdiv a přátelství hlavě státu, aby v dalším momentu obvinil celý národ z krádeží, hospodářského „znásilňování“ a podlosti ve vztazích s USA a staví svou zemi do pozice trpělivého sponzora, který dlouhá léta nechává ČLR těžit z jejich práce,⁴²⁴ jeho projevy respektu k prezidentu Xi a případně dalším představitelům nemají očekávaný pozitivní vliv na budování harmonických vztahů mezi oběma státy. Trump nevidí důvod, proč partnerovi v některých bodech vyhovět či alespoň naoko ustoupit, neboť v tom pragmaticky nevidí žádnou výhodu pro USA a zcela otevřeně proklamuje ekonomickou a vojenskou sílu své země. Z jeho pohledu není třeba nabízet mírnější alternativu, neboť požadovaného výsledku dosáhne bez ústupků. Buď Čína přistoupí na jeho požadavky dobrovolně, nebo bude tak dlouho stupňovat nepříjemnosti, až tím soupeře donutí. Takový přístup ovšem znemožňuje vytvoření prostředí, ve kterém by bylo možné konstruktivně jednat o vypracování a uzavření oboustranně výhodné dohody. Druhou komplikací jsou také politické a bezpečnostní otázky jako hackerské útoky nebo spor v Jihočínském moři, o kterých se v souvislosti s obchodním sporem nehovoří, ale stojí v jeho pozadí.

Zvláštní pozornost si zaslouží čínská specifika v oblasti ochrany duševního vlastnictví jako sporný bod dohody. Krádeže technologií jsou v Číně vnímány jinak než v západních zemích. Schotter a Teagarden (2014) představují tři překážky efektivní ochrany duševního vlastnictví:

- Role státu – ambiciózní cíle stanovené státem pro high-tech odvětví v rámci iniciativy Made in China 2025 oficiálně podporují firmy, aby využily zahraniční technologie, vyvinuly a přizpůsobily je svým potřebám. To, co stát nazývá „vynalézavou inovací“ je dle západních společností zcela otevřenou výzvou ke státem posvěceným krádežím technologií.

⁴²³ HU, Hsien Chin. The Chinese Concepts of "Face". *American Anthropologist* [online]. 1994, Vol. 46, No. 1, Part 1, New Series, s. 55-60 [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/662926>

⁴²⁴ Viz dříve citované projevy a twitterové příspěvky amerického prezidenta.

- Kompetitivnost na světových trzích – firmy jsou státem tlačeny do sektorů s vyšší přidanou hodnotou, ale také vyšší komplexitou a náročností na know-how. Kopírování technologií je pro mnoho z nich nejen nejlevnější, ale často i jedinou cestou, jak se udržet na trhu.
- Sociokulturní faktory, jejichž původ je hluboce zakořeněný v čínské historii, způsobující přístup k povedenému napodobování jako k něčemu, co je nejen korektní, ale často i oslavováno jako užitečná schopnost.⁴²⁵

Je to především poslední z překážek, kterou lze těžko odstranit uzavřením dohody a vhodným nastavením monitorovacích procesů.⁴²⁶ Vlastnické právo jednotlivce bylo v době Mao Ce-tunga potlačováno a jeho anti-intelektualistické snahy stály v přímém rozporu s myšlenkou ochrany duševního vlastnictví. Vliv jeho politiky se promísl s tradičními filosofickými přístupy, především konfuciánskou nechutí k hromadění přínosů a zisků v rukou jednotlivce. Spolu s typicky čínským stylem výuky zaměřeným na nekreativní memorování informací a přesné kopírování mistrovských děl⁴²⁷ tyto vlivy tvořily čínské chápání duševního vlastnictví zcela jiným směrem, než kterým se ubírala západní legislativa.⁴²⁸ Ačkoliv Čína zakotvila jeho ochranu ve svém právním systému, sociokulturní faktory neumožňují dostatečně efektivní soudní ochranu. Keupp, Beckenbauer a Gassmann (2009) předkládají myšlenku, že standardní mechanismy ochrany technologií v Číně nemohou fungovat a firmy by raději měly volit vhodné de facto ochranné strategie specifické pro danou firmu a obor podnikání.⁴²⁹

Firmy se často nařčení brání tvrzením, že západní chápání jejich počínání je nepřesné. Nepovažují svou činnost za kopírování technologií, ale za zdroj, ze kterého se učí a vycházejí při vývoji svých vlastních inovací. Tento spor je možné vysledovat např. u firmy Xiaomi, jejíž

⁴²⁵ SCHOTTER, Andreas, TEAGARDEN, Mary. Protecting Intellectual Property in China. *MIT Sloan Management Review* [online]. 2014-06-17, Vol. 55, Iss. 4, s. 42-43 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://sloanreview.mit.edu/article/protecting-intellectual-property-in-china>

⁴²⁶ Efektivní monitoring by navíc bezpochyby zasahoval do suverenity, na což Čína nepřistoupí.

⁴²⁷ Přesné kopírování mistrovského díla je v čínské kultuře chápáno jako utvrzování a budování statusu mistra, neboť jeho dílo je tím považováno za obdivuhodné a hodné času a úsilí dalších generací. Z toho potom vychází zcela běžná obchodní praxe východoasijských zemí, které zkopírují západní technologii, inovují ji a přizpůsobí svým trhům a přinášejí tak zákazníkům produkt s přidanou hodnotou.

⁴²⁸ BERELL, Mike, WRATHALL, Jeff. Between Chinese culture and the rule of law: What foreign managers in China should know about intellectual property rights. *Management Research News* [online], s. 62 – 66.

⁴²⁹ KEUPP, Marcus M., BACKENBAUER, Angela, GASSMANN, Oliver. How managers protect intellectual property rights in China using de facto strategies. *R&D Management* [online]. 2009, Vol. 39, Iss. 2, s. 211 – 224. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9310.2009.00550.x>

mobilní telefony jsou považovány za levné, designově „líné“ kopie iPhone, zato však značně investuje do vývoje vlastního softwaru.⁴³⁰

Proto je již v tomto okamžiku uzavření dohody vysoce nepravděpodobné, ale pokud by se tak přeci jen stalo, stejně nebude dodržována a nelze v žádném případě očekávat stabilizaci vztahů mezi oběma velmocemi. Dollar (2019) nazval současnou situaci pingpongovou diplomacií, neboť neustále přicházejí střídavě náhlé zprávy o pozitivním a negativním vývoji jednání.⁴³¹ Postoj Číny zůstává během posledních dvou let relativně stabilní a taktika se také výrazně nemění, přestože dochází k eskalaci protiopatření proporcionálně k jednání partnera, ze strany USA však přicházejí zcela neočekávané zvraty, jak lze vidět na květnovém obratu zpět k dlouhodobému udržování a zvyšování cel.

Trumpův názor, že cla jsou pro USA plnohodnotnou náhradou obchodní dohody, je mylný a nezakládá se na ověřených informacích. V listopadu 2018 si pochvaloval, že díky jeho clům Čína platí miliardy dolarů.⁴³² V květnu 2019 potom dodal, že „*cla placená USA mají malý vliv na výrobní náklady, a ty jsou převážně nesený Čínou*“,“⁴³³ ale skutečnost je pro USA mnohem méně příznivá. Podle dříve zmiňovaných teorií by zátěž nesli v určitém poměru čínští vývozci a američtí spotřebitelé. Aby však čínští exportéři nesli břemeno celní zátěže, musela by je opatření donutit snížit ceny, za které Americe zboží prodávají. K tomu ovšem nedošlo, pravděpodobně proto, že k tomu nebyli donuceni poklesem poptávky. Místo toho byla vyšší cena přenesena na domácí spotřebitele a firmy, které z Číny dovážejí.⁴³⁴

Obě země se pokoušejí zmírnit dopad cel na vlastní ekonomiku a přenést negativní důsledky na druhou stranu, USA snižováním úrokových sazeb a Čína kompetitivní devalvací, ačkoliv se země tomuto nařčení brání. Částečné snížení dopadu cel je způsobeno zaváděním protiopatření, kterými v souladu s teoretickými východisky Čína přenáší část ztrát zpět na USA, a zbylý podíl je připisován měnové manipulaci, ale podle Lernerova teorému symetrie

⁴³⁰ SOO, Zen. Chinese tech firms don't copy Western innovations, they learn from them, says venture capitalist. *South China Morning Post* [online]. 2015-07-31 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/tech/innovation/article/1845540/chinese-tech-firms-dont-copy-western-innovations-they-learn-them>

⁴³¹ DOLLAR, David. Dollar And Sense: Tariffs on China are no substitute for a trade deal. *Brookings Institute* [online]. 2019-05-10 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/05/DollarAndSense_USMay10Tariffs_5102019.pdf

⁴³² TRUMP, Donald. [Billions of Dollars are pouring into the coffers...]. In: *Twitter* [online]. 2018-11-29 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1068120444279103488>

⁴³³ TRUMP, Donald. [...of additional goods sent to us by China remain untaxed...]. In: *Twitter* [online]. 2019-05-05 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1125069836088950784>

⁴³⁴ Firmy se pokusí přenést dopad cel na spotřebitele do výše, kdy by alternativou byly vyšší ztráty způsobené propadem poptávky.

(Lerner, 1936) by k růstu deficitu obchodní bilance USA s Čínou mohlo docházet i v případě, že země měnu cíleně neoslabuje.⁴³⁵

Lernerův teorém symetrie tvrdí, že dovozní cla bývají negována pohybem měnového kurzu a představují tak zároveň exportní daň. Dovozní cla způsobí omezení nákupů statků ze zahraničí a hromadění domácí měny z vybraných cel v rukou vlády, což způsobí pokles poptávky po zahraniční měně. Bez odpovídající intervence centrální banky zůstane neměnná nabídka měny a její kurz vůči USD oslabí.⁴³⁶ Pokud kurz měny skutečně reaguje na tržní podněty spíše než administrativní rozhodnutí centrální banky, nejenže to objasňuje oslabování RMB vůči USD, ale navíc predikuje další oslabování čínské měny při pokračování a stupňování obchodního konfliktu.⁴³⁷ Existuje i vysvětlení, proč tento efekt převažuje u čínské měny. Studie předcházející obchodnímu sporu mezi USA a Čínou (2017) došla k závěru, že pro USA je vyvažování následků dovozních cel omezeno postavením světové rezervní měny a vazbou zahraničních měnových kurzů na USD. Číně v tomto případě vyhovuje pozice globálně méně využívané měny, neboť poskytuje větší autonomii pro pohyb měnového kurzu.⁴³⁸

Na tuto stabilitu kurzu USD doplatí nejvíce američtí exportéři, kteří budou čelit vyšším rizikům s nižšími příjmy, zatímco pro americké dovozce a zahraniční exportéry nižší příjmy vyváží vyšší hodnota USD. Na druhou stranu čínští výrobci doplatí na slabý juan při dovozu surovin denominovaných v USD, které se pro ně stanou znatelně dražšími.

Bez ohledu na to, zda k měnové manipulaci dochází, z ní ovšem USA Čínu viní. Má-li někdy dojít k dohodě, tvrdí, musí Čína přestat zavádět protiopatření a oslabovat juan, aby měla platná americká cla zamýšlený účinek a došlo k vyrovnání bilance.

Třetím faktorem, který znesnadňuje dohodu, je úporná snaha otevřít čínské trhy za současného trvání na přesunu veškeré výroby zpět do USA, která zjevně není vázána na výsledek jednání stran. Je bodem, který je pro americkou administrativu zjevně zásadní,⁴³⁹ ale přitom zcela nemožný. Nejde pouze o to, že mezinárodní dělba práce zvyšuje produktivitu,

⁴³⁵ LERNER, Abbe P. The Symmetry Between Import and Export Taxes. *Economica*, 1936, Vol. 3, Iss. 11, s. 306–313.

⁴³⁶ LINDÉ, Jesper, PESCATORI, Andrea. The Macroeconomic Effects of Trade Tariffs: Revisiting the Lerner Symmetry Result. *IMF* [online]. IMF Working Paper WP/17/151. Červenec 2017 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WP/2017/wp17151.ashx>

⁴³⁷ K úplnému odbourání efektu uvalených cel v podmínkách nedokonalé konkurence nedojde, lze proto hovořit spíše o oslabení hospodářských následků dovozních cel. Není však možné přesněji odhadnout reakce měnového kurzu či obchodní bilance, pouze předvídat jejich vývoj za nezměněných podmínek.

⁴³⁸ FREUND, Caroline, GAGNON, Joseph E. Effects of Consumption Taxes on Real Exchange Rates and Trade Balances. *Peterson Institute for International Economics* [online]. Working Paper 17-5, s. 15-16. Duben 2017 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z: <https://www.piie.com/system/files/documents/wp17-5.pdf>

⁴³⁹ Lze vysledovat z dříve zmíněných příspěvků amerického prezidenta, ve kterých na tomto bodě opakovaně trvá.

ale především o počty pracovníků a jejich specializaci, neboť v některých sektorech mohou počty pracovních míst výrazně převyšovat počet potenciálních pracovníků. Vracení celého procesu do jediné země je nejen nákladově neefektivní, ale zvyšuje zranitelnost firmy; omezená kapacita výroby jedné součástky může zarazit výrobu finálního produktu či jediná neočekávaná událost (negativní ekonomický vývoj, přírodní katastrofa a jiné) ochromit velkou část procesu.

Společnost Apple od roku 2013 vyrábí počítače Mac Pro v Texasu. Krok od počátku provázely problémy, které vedly k oddálení uvedení na trh a zvažování, zda výrobu či kompletaci nepřesunout do Číny. V červenci společnost požádala USTR, aby vyjmula některé komponenty jako napájecí kabely nebo plošné obvody z cel, neboť je jinde než v Číně nesežene, a že by tato výjimka mohla pomoci udržet hlavní část procesu doma. Prezident žádost na Twitteru razantně odmítl s tím, že by si tyto prvky měla firma rovnou v USA vyrábět.⁴⁴⁰ Přitom již dříve CEO Applu Tim Cook upozornil, že výrobu jejich produktů není nyní možné do USA přesunout. Zvýšené náklady ve výši několika set miliard USD jsou sice zásadní důvod, nikoliv však nepřekonatelný. USA ovšem nemá dostatečné množství pracovníků na potřebné pozice, a navíc nemůže konkurovat flexibilitou produkce.⁴⁴¹

Konečný dopad protekcionistické politiky USA na mezinárodní společenství, a zda hrozí globální obchodní válka, bude záležet na odpovědi, která přijde z jednotlivých zemí. Ty mohou situaci svou reakcí buď zklidnit, nebo naopak vyostřit. Hlavní obchodní partneři Spojených států, proti kterým už země opatření, třebaže nepřímou, v předchozích letech zavedla, již svou potenciální reakci na vyhocení vztahů ukázali. Většinový přístup lze shrnout do dvou bodů; a) země jsou ochotny vyjednávat a činit ústupky, jestliže jim je dána tato možnost, a b) je-li zvolen přímý nátlak místo jednání o oboustranně přijatelném řešení, země volí protiopatření.⁴⁴²

Otázkou je i budoucnost vztahů USA a Číny s ostatními zeměmi. Xi Jinping se v globálním měřítku těší větší důvěře nežli Donald Trump. Zatímco čínskému prezidentu v roce 2018 důvěřovalo 34 % dotázaných⁴⁴³ a jasnou nedůvěru vyslovilo 56 %, Trumpovi

⁴⁴⁰ NICAS, Jack. Apple Reports Declining Profits and Stagnant Growth, Again. *The New York Times* [online]. 2019-06-30 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/07/30/technology/apple-earnings-iphone.html>

⁴⁴¹ KAPADIA, Shefali. Apple CEO dismisses possibility of moving production away from China. *Supply Chain Dive* [online]. 2019-07-31 [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: <https://www.supplychaindive.com/news/apple-tim-cook-china-production-sourcing-tariff/559926>

⁴⁴² Neplatí uniformně pro všechny obchodní partnery, např. Jižní Korea protiopatření nezavedla. Protože však Čína, Kanada, EU, Turecko, Mexiko a další významní partneři protiopatření zavedli, z globálního hlediska má jejich akce výraznější dopad.

⁴⁴³ Data pro Global Attitudes Survey (globální výzkum veřejného mínění) získává Pew Research Center kvalitativním výzkumem, konkrétně z telefonického či osobního dotazování. V každé ze 27 zahrnutých zemích

věřilo pouze 27 % a otevřenou nedůvěru vyslovilo 70 % osob, což je i více, než kolik je připisováno Vladimíru Putinovi.⁴⁴⁴ Tato nedůvěra v amerického prezidenta se výrazně projevuje u tradičních spojenců a obchodních partnerů USA jako je Německo, Francie, Kanada nebo Mexiko.⁴⁴⁵ Přesto Trumpovy preference od loňského roku mírně stouply, v roce 2017 mu důvěřovalo o 5 % dotázaných méně a nedůvěru naopak vyslovilo o 4 % více. Čínský prezident získal o 6 % více pozitivních ohlasů, ale zároveň o 3 % více negativních (stoupala jistota dotázaných). Tři nejvíce využívané vlastnosti připisované Trumpovi jsou „arogantní“, „netolerantní“ a „nebezpečný“, v závěsu na nimi potom „silný vůdce“ a „charismatický“.⁴⁴⁶

Mezinárodní důvěra v USA se od počátku Trumpova funkčního období drží mnohem níže než během vlády předchozího prezidenta. V roce 2018 mělo pozitivní názor na USA 50 % dotázaných a negativní 43 %. Na konci Obamova funkčního období dosahoval pozitivní názor 64 %.⁴⁴⁷ Zároveň vzrostly pochyby o záměrech USA na mezinárodní půdě, neboť pouhých 28 % respondentů věří, že Spojené státy při svém rozhodování dbají na zájmy ostatních zemí a 37 % odpovědělo, že USA v současnosti vyvíjejí menší úsilí k vyřešení globálních problémů. Dotázaní vidí čínskou moc v mezinárodním měřítku jako relativně nejrychleji rostoucí, avšak většina se shoduje, že by nadále preferovali USA jako největší velmoc a světového lídra.⁴⁴⁸ Také přes aktuální růst vlivu ČLR na mezinárodní scéně převládá ve většině zemí názor, že Xi není o nic důvěryhodnější v otázce respektování zájmů ostatních členů mezinárodního společenství nežli Trump. Nejvíce negativní ohlasy má Xi v Evropě.⁴⁴⁹

V USA se názor na Čínu zhoršil ze 44 % pozitivních odpovědí v roce 2017 na pouhých 38 % následující rok a negativní pohled zastávala téměř polovina dotázaných.⁴⁵⁰

probíhá dotazování separátně dle vlastních kritérií (vždy však dospělé osoby nad 18 let), počet respondentů se pohybuje od 900 do 2 600.

⁴⁴⁴ WIKE, Richard et al. Trump's International Ratings Remain Low, Especially Among Key Allies. *Pew Research Center* [online]. 2018-10-01, s. 7 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center_U-S-Image-Report_UPDATED_2018-10-01.pdf

⁴⁴⁵ Ibid, s. 60.

⁴⁴⁶ WIKE, Richard et al. U.S. Image Suffers as Publics Around World Question Trump's Leadership. *Pew Research Center* [online]. 2017-06-26, s. 10 [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center_U.S.-Image-Report_2017-06-27.pdf

⁴⁴⁷ Ibid, s. 3.

⁴⁴⁸ WIKE, Richard et al. Trump's International Ratings Remain Low, Especially Among Key Allies. *Pew Research Center*, s. 12, 26-29.

⁴⁴⁹ DEVLIN, Kat, SILVER, Laura. People in other countries don't necessarily see U.S. and China in a zero-sum competition. *Pew Research Center* [online]. 2019-06-10 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/06/10/people-in-other-countries-dont-necessarily-see-u-s-and-china-in-a-zero-sum-competition>

⁴⁵⁰ DEVLIN, Kat. 5 charts on global views of China. *Pew Research Center* [online]. 2018-10-19 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/10/19/5-charts-on-global-views-of-china>

Navíc i přesto, že Trump je prvním americkým prezidentem od roku 1945,⁴⁵¹ jehož důvěra doma ani v jediném okamžiku nedosáhla hranice 50 % (nástup do úřadu až říjen 2019), z hlediska výkyvů mínění zůstává důvěra relativně stabilní.⁴⁵² To dodává jeho politice domácí podporu i do budoucna a v potenciálním druhém období.⁴⁵³ Pod jeho vedením však zahraniční názor na USA a jeho spolehlivost jako partnera upadá, třebaže podpora Číny roste pouze mírně.

⁴⁵¹ Z dřívější doby nejsou dostupná srovnatelná data.

⁴⁵² Presidential Job Approval Center. *Gallup* [online]. ©2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://news.gallup.com/interactives/185273/presidential-job-approval-center.aspx>

⁴⁵³ Z tohoto nelze jednoznačně vyvodit kauzalitu; negativní názor na Čínu a její obchodní praktiky nemusí nutně znamenat podporu Trumpovy zahraničně-obchodní politiky, ani identifikovat jeho voliče. Zhoršující se vztahy spolu s klesající podporou Číny mezi americkou veřejností ovšem napovídají, jaký postoj političtí představitelé zaujmou.

Závěr

Obchodní válka je pojem, který lze použít pro spory různé intenzity, od jednorázového uvalení cla na jediný vybraný produkt až po takové vyhrocení vztahů, kdy spolu státy vůbec neobchodují, neboť ustálená definice pro posouzení, zda specifická situace obchodní válkou je či není, neexistuje. Akademické texty často rozlišují mezi obchodní válkou jako mírnější verzí konfliktu, který může být stupňován až do podoby lépe uchopitelné ekonomické války, která cílí na vážné narušení soupeřovy ekonomiky. Obchodní válka v tomto podání sleduje primárně ochranu domácího odvětví, třebaže narušením zájmů obchodních partnerů. Banky se pokoušejí pojem kvantifikovat, což je vhodná metoda pro vytváření predikcí a modelů, ale tím spíše bude docházet ke zjednodušování reality a jejímu zkreslení při posuzování možných důsledků.

Média a veřejnost chápou pojem volněji a často je využíván pro efekt, který slovo „válka“ vyvolává. Vytváří dojem závažnosti situace, právě proto ovšem považují za zcela zásadní, aby nebyl nadužíván. Zprávy o událostech, které mají potenciál významně zasáhnout do ekonomické a politické situace, vyvolávají na trzích okamžitou odezvu a k propadu indexů, akcií a v delším časovém horizontu i hospodářského růstu prokazatelně postačují obavy způsobené informací, že k eskalaci obchodní války dojde, aniž by tato situace musela nastat. Nejenže tedy obchodní války mohou mít dalekosáhlý negativní vliv na ekonomiku a mezinárodní společenství, ale dokonce samotná víra v její existenci a působení může způsobit následky.

Z tohoto důvodu je třeba obezřetnosti při posuzování situace. Pro většinu případů postačí pojmy jako „obchodní spor“, „konflikt“, „potyčka“ nebo dokonce jen „napětí“. I mezinárodní organizace s výrazem obchodní válka zacházejí velmi opatrně a pokoušejí se mu spíše vyhýbat.

Coneybeare představuje atraktivní myšlenku obchodní války jako kontinua konfliktu, měřeného kombinací dvou kritérií: doby trvání a intenzity. Z mého pohledu tuto teorii ovšem nedostatečně rozvádí. Chápání intenzity konfliktu jako úrovně, na které se sporem společnost zabývá (jednoduše řečeno, je rozdíl mezi tím, zda o vývoji situace píše bulvární deník nebo vyjednává hlava státu) je vhodný způsob rozlišení mezi „senzací“ a skutečným problémem, který je třeba řešit. Doba trvání nicméně dle mého názoru nemůže představovat pouze počet akcí a reakcí, které si strany za určité období vymění. Je třeba sledovat reálné dopady na makroekonomické ukazatele, důvěru investorů a další dopady, které se mohou projevit až v delším časovém horizontu. Některé nastanou rychleji, např. volatilita na finančních a

komoditních trzích působením nejistoty, ale stagnace či recese, útlum zpracovatelského průmyslu nebo změna strategických obchodních partnerů je zřetelná až po určité době. Navíc díky provázanosti ekonomik a vlivů, které na ně působí, nelze vždy jednoznačně určit, zda pokles v předchozím roce vyvolal zkoumaný jev. V říjnu 2019 jsou již data o sporu USA a Číny dostupná (a kritérium intenzity bezpochyby splňuje), ale ne dostatek na to, aby jednoznačně vypovídala o povaze sporu. Z toho důvodu bych se prozatím vyvarovala označení konfliktu za obchodní válku, alespoň dokud nebudou k dispozici data za více po sobě následujících časových období, která zjištění ze třetí kapitoly buď potvrdí, nebo vyvrátí.

Potenciální hrozbou však současný (2017-říjen 2019) vývoj vztahů mezi ČLR a USA bezpochyby je. Jak je rozvedeno ve třetí kapitole, vývoj situace pečlivě sledují mezinárodní organizace, státy i firmy a jednotlivci. Útlum investic, zpracovatelského průmyslu, zhoršující se výhledy na růst HDP a mezinárodního obchodu, zvýšená volatilita trhů – to vše jsou znepokojující jevy. Vzhledem k výrazně vyšší komplexitě dodavatelských řetězců a provázanosti ekonomik dnes, než jaká byla přítomna v průběhu obchodních válek v historii, není jednoduché určit následky takto rozsáhlého sporu, ale první propočty růstu nákladů pro firmy jako Apple a makroekonomických predikcí nejsou optimistické. Navíc nejvíce ohroženou skupinou v případě stagnace či recese jsou nejchudší obyvatelé planety, kteří útlum pocítí mnohem citelněji, než např. běžní obyvatelé USA.

Také šance, že obchodní dohoda, ve kterou prezident Trump vkládá naději, bude mít zamýšlené účinky, je mizivá. Celý proces vyjednávání je jednostranným nátlakem USA, kterému se Čína odmítne podvolit vhodně zvolenou kombinací průtahů a úskoků. USA s Čínou nejednají jako s rovnocenným partnerem na základě vzájemné důvěry a oboustranné výhodnosti. Podcenění kulturního vlivu je zásadní chybou Trumpovy administrativy, díky které došlo k dlouhodobému narušení jejich vztahů, a pravidla z jakékoliv uzavřené dohody budou velmi obtížně vynutitelná.

Pozitivním zjištěním nicméně je, že průzkumy sice ukazují názorový odklon západních zemí včetně tradičních spojenců od USA, ztrátu důvěry v jejich spolehlivost jako obchodního partnera a skepsi vůči prezidentu Trumpovi, zároveň však nepozorujeme jednoznačné zlepšení těchto ukazatelů u Číny. K posunu sice dochází, ale ten je možné přičítat rostoucímu zapojení Číny do mezinárodního dění. Nic nenasvědčuje tomu, že by ČLR přebírala postavení USA v mezinárodních vztazích a naznačuje to spíše příklon k multilaterálním vztahům, než upnutí se k hegemonovi.

Pravděpodobnost vyostření konfliktu až k vojenskému střetu je obtížné stanovit. Na jednu stranu interdependence odrazuje země, které spolu bilaterálně obchodují v takovém

měřítku jako USA a Čína, na druhou stranu ovšem dochází k zásadním mocenským střetům a nelze zapomínat ani na obavy hegemonu z rychle se rozvíjející konkurence. V rozsahu této práce nebylo možné uspokojivě odpovědět na to, jak reálnou je vojenský konflikt, ale potenciál vyvolání ekonomického útlumu a narušení mezinárodních dodavatelských řetězců je značný.

Zdroje

Odborné knihy

1. ALLISON, Graham. *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thukýdídovo poučení z dějin*. Praha: Prostor, 2018, 536 s. ISBN 978-80-7260-384-8.
2. CARBAUGH, Robert. *International Economics*. 12. vydání. Mason: South-Western College Pub, 2008, 576 s. ISBN 978-0324581485.
3. CIHELKOVÁ, Eva et al. *Mezinárodní ekonomie II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 258 s. ISBN 978-80-7400-054-6.
4. CLAUSEWITZ, Carl von. *On War: Volume 1*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Company, 1908, 350s.
5. CONYBEARE, John A. C. *Trade Wars: The Theory and Practice of International Commercial Rivalry*. New York: Columbia University Press, 1987, 319 s. ISBN 0-231-06324-6.
6. DECONDE, Alexander, BURNS, Richard D. a LOGEVALL, Fredrik. *Encyclopedia of American Foreign Policy*. New York: Gale, Cengage Learning, 2002, 1887 s. ISBN 978-0684806570.
7. DEVEREAUX, Charan et al. *Case Studies in US Trade Negotiation, Volume 2: Resolving Disputes*. Washington, D.C.: Institute for International Economics, 2006, 377 s. ISBN 9780881325287.
8. ECKERT, Daniel D. *Světová válka měn: Euro, zlato, nebo jüan – která z měn se stane nástupcem dolaru?* Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 232 s. ISBN 978-80-247-4099-7.
9. EICHLER, Jan. *Od Hirošimy po Bělehrad: válka a mír v druhé polovině 20. století*. Praha: Karolinum, 2014, 273 s. ISBN 978-80-246-2988-9.
10. GANTZ, David A. *Liberalizing International Trade After Doha: Multilateral, Plurilateral, Regional, and Unilateral Initiatives*. New York: Cambridge University Press, 2013, 400 s. ISBN 978-1107476585.
11. GREGA, Libor. *Ekonomická opodstatněnost podpory zemědělství*. 1. vydání. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, 2005, 50 s. ISBN 80-7157-829-0.
12. GUO, Sujian, GUO, Baogang. *Thirty Years of China-U.S. Relations: Analytical Approaches and Contemporary Issues*. Plymouth: Lexington Books, 2010, 344 s. ISBN 978-0739146965.
13. CHUNG, Jae Wan. *The Political Economy of International Trade: U.S. Trade Laws, Policy, and Social Cost*. Lanham: Lexington Books, 2006, 272 s. ISBN 9780739159071.
14. IRWIN, Douglas A. *Peddling Protectionism: Smoot-Hawley and the Great Depression*. Princeton: Princeton University Press, 2017, 256 s. ISBN 978-0-691-17806-6.
15. JIRÁNKOVÁ, Martina, NEUMANN, Pavel a ŽAMBERSKÝ, Pavel. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3276-3.
16. KALÍNSKÁ, Emilie a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, 228 s. ISBN 978-80-247-3396-8.
17. KLINGEMANN, Wiebke. *The Infant Industry Argument – Valid or Not?* Munich: GRIN Publishing GmbH, 2012, 14 s. ISBN 978-3-656-23538-5.

18. OBAMA, Barack. Speech in Flint, Jun 15 2008. In: *Change We Can Believe In: Barack Obama's Plan to Renew America's Promise*. New York: Crown Publishing Group, 2008, 290 s. ISBN 978-0-307-46046-2.
19. REIS, Jose Guilherme, FAROLE, Thomas. *Trade Competitiveness Diagnostic Toolkit*. Washington, D.C.: World Bank Publications, 2012, 198 s. ISBN 978-0-8213-8937-9.
20. RICHARDSON, Neil R. *Foreign Policy and Economic Dependence*. Austin: University of Texas Press, 1978, 214 s. ISBN 0-292-72425-X.
21. SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Economics*. 19. vydání. Boston: McGraw-Hill/Irwin, 2010, 744 s. ISBN 978-0-07-351129-0.
22. SMITH, Pamela J. *Global Trade Policy: Questions and Answers*. Wiley-Blackwell, 2013, 376 s. ISBN 978-1-118-35765-1.
23. TALEB, Nassim N. *Černá labuť*. Praha: Paseka, 2011, 440 s. ISBN 978-80-7432-128-3.
24. THOMPSON, Henry. *International Economics: Global Markets and Competition*. Singapur: World Scientific Publishing, 2017, 374 s. 4. vydání. ISBN 978-981-4678-15-5.
25. TRUMP, Donald. *Crippled America: How to Make America Great Again*. New York: Simon & Schuster, 2015, 193 s. ISBN 978-1-5011-3796-9.
26. TRUMP, Donald. *Time to Get Tough*. Washington D. C.: Regnery Publishing, 2011, 256 s. ISBN 978-1596987739.
27. TRUMP, Donald, SCHWARTZ, Tony. *The Art of the Deal*. New York: Ballantine Books, 1987, 384 s. ISBN 9780394555287.
28. TRUMP, Donald, ZANKER, Bill. *Think Big And Kick Ass: In Business And in Life*. New York: Harper Business, 2008, 384 s. ISBN 978-0-06-154784-3.
29. WORONOFF, Jon. *World Trade War*. New York: Praeger Publishers, 1984, 313 s. ISBN 978-0030710438.

Akademické články

1. BAGOZZI, Richard P. Reflections on relationship marketing in consumer markets. *Journal of the Academy of Marketing Science* [online]. 1995, Vol. 23, No. 4, s. 272-277 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/009207039502300406>
2. BACHMANN, Rüdiger, ELSTNER, Steffen, SIMS, Eric R. Uncertainty and Economic Activity: Evidence from Business Survey Data. *American Economic Journal: Macroeconomics* [online]. 2013, Vol. 5, No. 2, s. 217-249 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/mac.5.2.2177>
3. BAKER, Scott, BLOOM, Nicholas, DAVIS, Steven J. Measuring Economic Policy Uncertainty. *The Quarterly Journal of Economics* [online]. 2016, Vol. 131, No. 4, s. 1593-1636 [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w21633>
4. BARRO, Robert J., SALA-I-MARTIN, Xavier. Convergence. *Journal of Political Economy* [online]. Duben 1992, Vol. 100, No. 2, s. 223-251 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2138606>
5. BERELL, Mike, WRATHALL, Jeff. Between Chinese culture and the rule of law: What foreign managers in China should know about intellectual property rights. *Management Research News* [online]. Prosinec 2006, Vol. 30, No. 1, s. 57-76 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1108/01409170710724304>
6. BLOOM, Nicholas. The Impact of Uncertainty Shocks. *Econometrica* [online]. 2009, Vol. 77, No. 3, s. 623-685 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3982/ECTA6248>

7. BLOOM, Nicholas et al. Really Uncertain Business Cycles. *NBER Working Paper Series* [online]. 2012, č. 18245, s. 1-55 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w18245.pdf>
8. BOWN, Chad P., MCCULLOCH, Rachel. US-Japan and US-PRC Trade Conflict: Export Growth, Reciprocity, and the International Trading System. *Asian Development Bank Institute* [online]. ADBI Working Paper Series, č. 158. Listopad 2009, s. 1-28 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/156013/adbi-wp158.pdf>
9. CANTO, Victor A. U.S. Trade Policy: History and Evidence. *Cato Journal* [online]. 1983, Vol. 3, Iss. 3, s. 679-703. Dostupné z: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-journal/1984/1/cj3n3-4.pdf>
10. COLE, Matthew. Does trade liberalization increase national energy use? *Economics Letters* [online]. 2006, Vol. 92, Iss. 1, s. 108-112 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2006.01.018>
11. COLE, Matthew, ELLIOTT, Robert J. R. Determining the Trade–Environment Composition Effect: The Role of Capital, Labor and Environmental Regulations. *Journal of Environmental Economics and Management* [online]. 2003, Vol. 63, Iss. 3, s. 363-383 [cit. 2019-08-16]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0095-0696\(03\)00021-4](https://doi.org/10.1016/S0095-0696(03)00021-4)
12. DIXIT, Avinash. Entry and Exit Decisions under Uncertainty. *Journal of Political Economy*, 1989, Vol. 97, Iss. 3, s. 620–638. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1086/261619>
13. EICHENGREEN, Barry, IRWIN, Douglas A. The Slide to Protectionism in the Great Depression: Who Succumbed and Why? *The Journal of Economic History* [online]. Prosinec 2010, Vol. 70, No. 4, s. 871-897 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40984781>
14. EICHENGREEN, Barry, SACHS, Jeffrey. Exchange Rates and Economic Recovery in the 1930s. *Journal of Economic History* [online]. 1985, Vol. 45, s. 925-946 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2121887>
15. FANG, Tony. Negotiation: the Chinese style. *Journal of Business & Industrial Marketing* [online]. 2006, Vol. 21, Iss. 1, s. 50–60 [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1108/08858620610643175>
16. FISHER, George C. The "Most Favored Nation" Clause in GATT: A Need for Reevaluation? *Stanford Law Review* [online]. Duben 1967, Vol. 19, No. 4, s. 841-855 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1227536>
17. FREUND, Caroline, GAGNON, Joseph E. Effects of Consumption Taxes on Real Exchange Rates and Trade Balances. *Peterson Institute for International Economics* [online]. Working Paper 17-5, s. 15-16. Duben 2017 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z: <https://www.piie.com/system/files/documents/wp17-5.pdf>
18. FUKUSHIMA, Kiyohiko. Japan's Real Trade Policy. *Foreign Policy* [online]. 1985, No. 59, s. 22-39 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1148598>
19. GOWA, Joanne, MANSFIELD, Edward D. Power Politics and International Trade. *The American Political Science Review* [online]. Červen 1993, Vol. 87, No. 2 s. 408-420 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2939050>
20. GROSSMAN, Gene M., HELPMAN, Elhanan. Trade Wars and Trade Talks. *Journal of Political Economy* [online]. 1995, Vol. 103, No. 4, s. 675-708 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1086/261999>
21. HARRISON, Glenn W., RUTSTRÖM, E. E. Trade Wars, Trade Negotiations and Applied Game Theory. *The Economic Journal* [online]. Květen 1991, Vol. 101, No. 406, s. 420-435 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2233549>

22. HEIL, Mark T., SELDEN, Thomas. Carbon emissions and economic development: future trajectories based on historical experience. *Environment and Development Economics* [online]. 2001, Vol. 6, Iss. 1, s. 63-83 [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S1355770X01000004>
23. HEINER, Ronald A. The Origin of Predictable Behaviour. *The American Economic Review* [online]. 1983, vol. 73, no. 4, s. 560-595 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1816559
24. HU, Hsien Chin. The Chinese Concepts of "Face". *American Anthropologist* [online]. 1994, Vol. 46, No. 1, Part 1, New Series, s. 45-64 [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/662926>
25. CHARLES, Amélie, DARNÉ, Olivier, TRIPIER, Fabien. Uncertainty and the macroeconomy: evidence from an uncertainty composite indicator. *Applied Economics* [online]. 2017, Vol. 50, No. 10, s. 1093–1107 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2017.1349294>
26. CHEN, Rong. A Critical Analysis of the U.S. "Pivot" toward the Asia-Pacific: How Realistic is Neo-realism? *Connections* [online]. Léto 2013, Vol. 12, No. 3, s. 39-62. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26326331>
27. IRWIN, Douglas A. The Smoot-Hawley Tariff: A Quantitative Assessment. *National Bureau of Economic Research* [online]. Working Paper Series, č. 5509. Březen 1996, s. 1-35 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.nber.org/papers/w5509.pdf>
28. JURADO, Kyle, LUDVIGSON, Sydney C., NG, Serena. Measuring Uncertainty. *American Economic Review* [online]. 2015, Vol. 105, No. 3, s. 1177-1216 [cit. 2019-11-27]. Dostupné z: <http://www.columbia.edu/~sn2294/pub/jln.pdf>
29. KAUFMAN, Alison A. The "Century of Humiliation," Then and Now: Chinese Perceptions of the International Order. *Pacific Focus* [online]. 2010, Vol. 25, Iss. 1, s. 1-33 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1976-5118.2010.01039.x>
30. KELLER, Joshua, LOEWENSTEIN, Jeffrey. The Cultural Category of Cooperation: A Cultural Consensus Model Analysis for China and the United States. *Organization Science* [online]. 2011, Vol. 22, No. 2, s. 299-319 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0530>
31. KEMP, Murray C. The Gain from International Trade. *The Economic Journal* [online]. Prosinec 1962, Vol. 72, No. 288, s. 803-819 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2228352>
32. KENNAN, John, RIEZMAN, Raymond. Do Big Countries Win Tariff Wars? *International Economic Review* [online]. Únor 1988, Vol. 29, No. 1, s. 81-85 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2526808>
33. KEUPP, Marcus M., BACKENBAUER, Angela, GASSMANN, Oliver. How managers protect intellectual property rights in China using de facto strategies. *R&D Management* [online]. 2009, Vol. 39, Iss. 2, s. 211-224. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9310.2009.00550.x>
34. LERNER, Abbe P. The Symmetry Between Import and Export Taxes. *Economica*, 1936, Vol. 3, Iss. 11, s. 306-313.
35. LI, Chunding, HE, Chuantian a LIN, Chuangwei. Economic Impacts of the Possible China-US Trade War. *Emerging Markets Finance and Trade* [online]. Květen 2018, Vol. 58, Iss. 7, s. 1557-77 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com.zdroje.vse.cz:2048/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=1701502&lang=cs&site=ehost-live>
36. LINDÉ, Jesper, PESCATORI, Andrea. The Macroeconomic Effects of Trade Tariffs: Revisiting the Lerner Symmetry Result. *IMF* [online]. IMF Working Paper

- WP/17/151. Červenec 2017 [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WP/2017/wp17151.ashx>, s. 23-24.
37. MADSEN, Jakob B. Trade Barriers and the Collapse of World Trade during the Great Depression. *Southern Economic Journal* [online]. Duben 2001, Vol. 67, No. 4, s. 848-868 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1061574>
 38. MARKUSEN, James R., WIGLE, Randall M. Nash Equilibrium Tariffs for the United States and Canada: The Roles of Country Size, *Journal of Political Economy* [online]. Duben 1989, Vol. 97, No. 2, s. 368-386 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1831317>
 39. MARTIN, Philippe, MAYER, Thierry a THOENIG, Mathias. Make Trade Not War? *The Review of Economic Studies* [online]. Červenec 2008, Vol. 75, No. 3, s. 865-869 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20185058>
 40. MELITZ, Marc J. When and how should infant industries be protected? *Journal of International Economics* [online]. Květen 2005, Vol. 66, Iss. 1, s. 177-196 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2004.07.001>
 41. NGUYEN, Trien T., WIGLE, Randall M. Trade liberalisation with imperfect competition: The large and the small of it. *European Economic Review* [online]. Leden 1992, Vol. 36, No. 1, s. 17-35 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/001429219290014N>
 42. OSSA, Ralph. Trade Wars and Trade Talks with Data. *The American Economic Journal* [online]. Prosinec 2014, Vol. 104, No. 12, s. 4104-4146 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43495366>
 43. RIEBER, William J. Tariffs as a Means of Altering Trade Patterns. *The American Economic Review* [online]. 1981, Vol. 71, No. 5, s. 1098-1099 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://jstor.org/stable/1803498>
 44. ROSECRANCE, Robert. The U.S.-Japan Trading Relationship and its Effects. *Indiana Journal of Global Legal Studies* [online]. Podzim 1993, Vol. 1, Iss. 1, s. 139-153 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.repository.law.indiana.edu/ijgls/vol1/iss1/8>
 45. SAMUELSON, Paul A. The Gains from International Trade. *The Canadian Journal of Economics and Political Science* [online]. Květen 1939, Vol. 5, No. 2, s. 195-205 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/137133>
 46. SATAKE, Masao. Trade Conflicts between Japan and the United States over Market Access: The Case of Automobiles and Automotive Parts. *The Australian National University* [online]. Australia-Japan Research Centre, Crawford School of Public Policy. Asia Pacific Economic Papers 310. 2010 [cit. 2019-06-19]. Dostupné z: <https://crawford.anu.edu.au/pdf/pep/pep-310.pdf>
 47. SHAKED, Avner. Opting out: bazaars versus "hi tech" markets. *Investigaciones Economicas* [online]. Fundación SEPI. 1994, Vol. 18, Iss. 3, s. 421-432 [cit. 2019-08-01]. Dostupné z: <https://www.fundacionsepi.es/investigacion/revistas/paperArchive/Sep1994/v18i3a2.pdf>
 48. SCHOTTER, Andreas, TEAGARDEN, Mary. Protecting Intellectual Property in China. *MIT Sloan Management Review* [online]. 2014-06-17, Vol. 55, Iss. 4, s. 41-48 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://sloanreview.mit.edu/article/protecting-intellectual-property-in-china>
 49. SOUSA, Barbara A. Regulating Japanese Automobile Imports: Some Implications of the Voluntary Quota System. *Boston College International and Comparative Law Review* [online]. 1982, Vol. 5, Iss. 2, s. 431-460 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1568&context=iclr>

50. SYROPOULOS, Constantinos. Optimum Tariffs and Retaliation Revisited: How Country Size Matters. *Review of Economic Studies* [online]. Červenec 2002, Vol. 69, No. 3, s. 707-727 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/1467-937X.t01-1-00028>
51. ŠEFČÍK, Vladimír. Ekonomická válka - staronový fenomén mezinárodní bezpečnosti. *Vojenské rozhledy*, 2002, ročník 11, č. 3, s. 89-97.
52. TAKAGI, Shinji. The Japanese System of Foreign Exchange and Trade Control, 1950-1964. Center on Japanese Economy and Business. *Columbia Business School* [online]. Working Paper No. 123. Červen 1996, s. 1-43 [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/161436104.pdf>

Ostatní

1. #COP22: China dismisses claim by Trump that they invented notion of global warming. In: *Youtube* [online]. 2016-11-18 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=beJuhxjjipY>
2. 2017年财政收支情况. *Ministry of Finance* [online]. 2018-01-25 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: http://gks.mof.gov.cn/zhengfuxinxi/tongjishuju/201801/t20180125_2800116.html
3. ABRAMOVICH, Eitan. French minister urges US to 'see sense' over trade tariffs. *France24* [online]. 2018-07-22 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20180722-argentina-G20-french-minister-us-trade-tariffs>
4. ALLEN-EBRAHIMIAN, Bethany. Cheap Chinese Aluminium Is a National Security Threat. *Foreign Policy* [online]. 2017-05-08 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2017/05/08/cheap-chinese-aluminum-is-a-national-security-threat/>
5. American Recovery and Reinvestment Act of 2009. Public Law 111-5. *111th Congress* [online]. 2009-02-17 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-111publ5/pdf/PLAW-111publ5.pdf>
6. Announcement on Imposing Tariffs on Some Goods Originating in the US. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-06-17 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/significantnews/201806/20180602757681.shtml>
7. Associated Press. Germany: Merkel pledges 'every effort' to avert US trade war. *Business Insider* [online]. 2018-07-04 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/ap-germany-merkel-pledges-every-effort-to-avert-us-trade-war-2018-7>
8. BARANIUK, Chris. How China's Giant Solar Farms Are Transforming World Energy. *BBC* [online]. 2018-09-04 [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/future/story/20180822-why-china-is-transforming-the-worlds-solar-energy>
9. BBC. Trade wars, Trump tariffs and protectionism explained. *BBC* [online]. 2018-07-06 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-43512098>
10. Bloomberg Commodity Index. *Bloomberg* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/BCOM:IND>
11. BO, Xiang. China imposes tariff on 128 items of U.S. imports. *Xinhua* [online]. 2018-04-02 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: http://www.xinhuanet.com/english/2018-04/02/c_137081382.htm

12. BORGER, Julian. Trump repeatedly suggested Venezuela invasion, stunning top aides – report. *The Guardian* [online]. 2018-07-05 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/04/trump-suggested-invading-venezuela-report>
13. BOWN, Chad P. Trump's Steel and Aluminum Tariffs: How WTO Retaliation Typically Works. *Peterson Institute for International Economics* [online]. 2018-03-05 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <https://piie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/trumps-steel-and-aluminum-tariffs-how-wto-retaliation-typically>
14. Brent Crude Oil Prices, WTI Crude Oil Prices. *Macrotrends* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net>
15. Bureau of Industry and Security. Review of Controls for Certain Emerging Technologies. *Federal Register* [online]. 2018-11-19 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/11/19/2018-25221/review-of-controls-for-certain-emerging-technologies>
16. CAMPBELL, Colin. TRUMP: I was joking when I said the Chinese 'created' the concept of climate change. *Business Insider* [online]. 2016-01-16 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/donald-trump-china-created-climate-change-2016-1>
17. CNBC transcript: President Donald Trump sits down with CNBC's Joe Kernen. *CNBC* [online]. 2018-07-20 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/07/20/cnbc-transcript-president-donald-trump-sits-down-with-cnbc-joe-kern.html>
18. CNOOC Ltd. 883:HK. *Bloomberg* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/883:HK>
19. COHEN, Luc. WTO losing trade focus, too easy on some developing nations: U.S. *Reuters* [online]. 2017-12-11 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-trade-wto/wto-losing-trade-focus-too-easy-on-some-developing-nations-u-s-idUSKBN1E51MG>
20. CURRAN, Enda, ZHAI, Keith. Here's What the U.S., China Demanded of Each Other on Trade. *Bloomberg* [online]. 2018-05-04 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-05-04/here-s-what-u-s-demanded-of-china-at-the-start-of-trade-talks>
21. DAVIDSON, Adam. What Donald Trump Doesn't Understand About 'the Deal'. *The New York Times Magazine* [online]. 2016-03-17 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/03/20/magazine/what-donald-trump-doesnt-understand-about-the-deal.html>
22. DAVIES, Ken. It's high that time China, US talked. *China Daily* [online]. 2018-04-05 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <http://www.chinadaily.com.cn/a/201804/05/WS5ac57d9fa3105cdcf65165f9.html>
23. DAVIS, Bob, WEI, Lingling. U.S., China Resume Talks to Cool Trade Tensions. *The Wall Street Journal* [online]. 2018-11-12 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/u-s-china-resume-talks-to-cool-trade-tensions-1542064355>
24. Department of Commerce. Bureau of Industry and Security. Addition of Certain Entities; and Modification of Entry on the Entity List, 15 CFR Part 744. *Federal Register* [online]. 2018-08-01 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.bis.doc.gov/index.php/documents/federal-register-notices-1/2250-83-fr-37423-entity-list-final-rule-8-1-18/file>

25. DEVLIN, Kat. 5 charts on global views of China. *Pew Research Center* [online]. 2018-10-19 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/10/19/5-charts-on-global-views-of-china/>
26. DEVLIN, Kat, SILVER, Laura. People in other countries don't necessarily see U.S. and China in a zero-sum competition. *Pew Research Center* [online]. 2019-06-10 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/06/10/people-in-other-countries-dont-necessarily-see-u-s-and-china-in-a-zero-sum-competition>
27. DOLLAR, David. Dollar And Sense: Tariffs on China are no substitute for a trade deal. *Brookings Institute* [online]. 2019-05-10 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/05/DollarAndSense_USMay10Tariffs_5102019.pdf
28. Dollar Yen Exchange Rate (USD JPY) - Historical Chart. *Macrotrends* [online]. © 2010-2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/2550/dollar-yen-exchange-rate-historical-chart>
29. DONAHUE, Patrick. Merkel Warns Nobody Would Win Trade War Over Trump Metal Tariffs. *Bloomberg* [online]. 2018-03-09 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-03-09/merkel-warns-nobody-would-win-trade-war-over-trump-metal-tariffs>
30. Donald Trump mulls restrictions on steel and aluminium imports. *The Economist* [online]. 2018-02-22 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2018/02/22/donald-trump-mulls-restrictions-on-steel-and-aluminium-imports>
31. DONISANU, Peter. U.S.-China Trade War: Are We There Yet? *Wells Fargo Investment Institute* [online]. Srpen 2018 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.wellsfargo.com/investment-institute/monthly-investment-outlook-august-2018/>
32. DREZNER, Daniel W. Beggar-thy-neighbor, take one. *Foreign Policy* [online]. 2008-10-20 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2008/10/20/beggar-thy-neighbor-take-one/>
33. DUBNER, Stephen J. Can This Man Stop a Trade War? (Ep. 352). In: *Freakonomics* [podcast]. 2018-10-03 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://freakonomics.com/podcast/wto/>
34. Economic Freedom Index. Heritage Foundation. China [online]. 2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/pdf/2019/countries/china.pdf>
35. Economic Freedom Index. Heritage Foundation. United States [online]. 2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/pdf/2019/countries/unitedstates.pdf>
36. ELLYATT, Holy. It's not a trade war, it's a trade skirmish, JPMorgan's Jamie Dimon says. *CNBC* [online]. 2018-09-20 [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/09/20/its-not-a-trade-war-its-a-trade-skirmish-jpmorgans-jamie-dimon-says.html>
37. ELMER, Keegan, LO, Kinling. Donald Trump reveals he called Xi Jinping 'king' — and says Xi liked it. *Business Insider* [online]. 2019-04-03 [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/donald-trump-called-xi-jinping-king-says-xi-liked-it-2019-4>
38. ERICKSON, Andrew. Prepared Statement of Dr. Andrew Erickson. In: *China and the Middle East: Hearing Before the U.S. – China Economic and Security Review Commission* [online]. 113th Congress, 1st Session. 2013-06-06 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z:

- <https://www.uscc.gov/sites/default/files/transcripts/USCC%20Hearing%20Transcript%20-%20June%206%202013.pdf>
39. Executive Office of the President. 2016 Special 301 Report. *Office of the United States Trade Representative* [online]. Duben 2016 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/USTR-2016-Special-301-Report.pdf>
 40. Executive Office of the President. 2017 Special 301 Report. *Office of the United States Trade Representative* [online]. Duben 2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/301/2017%20Special%20301%20Report%20FINAL.PDF>
 41. Executive Office of the President. 2018 Trade Policy Agenda and 2017 Annual Report. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Reports/2018/AR/2018%20Annual%20Report%20FINAL.PDF>
 42. Executive Office of the President. Actions by the United States Related to the Section 301 Investigation of China's Laws, Policies, Practices, or Actions Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation. Memorandum 83 FR 13099, Vol. 83, Iss. 59. *Federal Register* [online]. Vydáno 2018-03-22, publikováno 2018-03-27 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2018-03-27/pdf/2018-06304.pdf>
 43. Executive Office of the President. Addressing China's Laws, Policies, Practices, and Actions Related to Intellectual Property, Innovation, and Technology: Memorandum for the United States Trade Representative Executive. Memorandum 82 FR 39007, Vol. 82, No. 158. *Federal Register* [online]. Vydáno 2017-08-14, publikováno 2017-08-17 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2017-08-17/pdf/2017-17528.pdf>
 44. Executive Office of the President. Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of 1974. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-03-22 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/FRN301.pdf>
 45. Executive Office of the President. Notice of Determination and Request for Public Comment Concerning Proposed Determination of Action Pursuant to Section 301: China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-04-03 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Releases/301FRN.pdf>
 46. Executive Office of the President. Obama Administration Files WTO Complaint on China's Subsidies to Aluminum Producers. *Office of the United States Trade Representative* [online]. Leden 2017 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2017/january/Obama-Administration-Files-WTO-Complaint-China-Aluminum>
 47. Executive Office of the President. President Trump Approves Relief for U.S. Washing Machine and Solar Cell Manufacturers. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-01-22 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/january/president-trump-approves-relief-us>
 48. Executive Office of the President. Statement By U.S. Trade Representative Robert Lighthizer on Section 301 Action. *Office of the United States Trade Representative*

- [online]. 2018-08-01 [online]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/august/statement-us-trade-representative>
49. Executive Office of the President. Statement on the United States Trade Delegation's Meetings in Beijing. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2019-01-09 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/january/statement-united-states-trade>
 50. Executive Office of the President. Tariff list – September 17, 2018. Office of the United States Trade Representative [online]. 2018-09-17 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/Tariff%20List-09.17.18.pdf>
 51. Executive Office of the President. To Facilitate Positive Adjustment to Competition From Imports of Certain Crystalline Silicon Photovoltaic Cells (Whether or Not Partially or Fully Assembled Into Other Products) and for Other Purposes, Proclamation 9693, 83 FR 3541. *Federal Register* [online]. 2018-01-25 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/01/25/2018-01592/to-facilitate-positive-adjustment-to-competition-from-imports-of-certain-crystalline-silicon>
 52. Executive Office of the President. To Facilitate Positive Adjustment to Competition From Imports of Large Residential Washers, Proclamation 9694, 83 FR 3553. *Federal Register* [online]. 2018-01-25 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.federalregister.gov/documents/2018/01/25/2018-01604/to-facilitate-positive-adjustment-to-competition-from-imports-of-large-residential-washers>
 53. Executive Office of the President. The President's Trade Agenda 2009. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2009 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: https://ustr.gov/archive/assets/Document_Library/Reports_Publications/2009/2009_Trade_Policy_Agenda/asset_upload_file810_15401.pdf
 54. Executive Office of the President. The President's Trade Agenda 2016. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2016 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/2016-Trade-Policy-Agenda.pdf>
 55. Executive Office of the President. Under Section 301 Action, USTR Releases Proposed Tariff List on Chinese Products. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-04-03 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/april/under-section-301-action-ustr>
 56. Executive Office of the President. USTR Finalizes Second Tranche of Tariffs on Chinese Products in Response to China's Unfair Trade Practices. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-08-07 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/august/ustr-finalizes-second-tranche>
 57. Executive Office of the President. USTR Finalizes Tariffs on \$200 Billion of Chinese Imports in Response to China's Unfair Trade Practices. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-09-18 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/september/ustr-finalizes-tariffs-200>
 58. FIDZGERALD, Maggie. Apple would need to raise iPhone prices significantly to offset next tariffs, analysts say. *CNBC* [online]. 2019-05-14 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2019/05/14/apple-would-need-to-raise-iphone-prices-significantly-to-offset-new-tariffs-analysts-say.html>
 59. Foreign Ministry Spokesperson Liu Weimin's Regular Press Conference on November 16, 2011. *Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2011-11-16 [cit. 2019-04-23].

- Dostupné z:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/t879281.shtml
60. Foreign Trade Administration. MOFCOM Announcement No. 13 of 2018 on Countervailing Investigation against Imports of Grain Sorghum Originating in the United States. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-02-04 [cit. 2019-05-17].
 Dostupné z:
<http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/buwei/201802/20180202710853.shtml>
 61. Foreign Trade Administration. MOFCOM Announcement No. 38 of 2018 on the Preliminary Ruling on the Anti-dumping Investigation against Imports of Grain Sorghum Originating in the United States. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-04-18 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z:
<http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/buwei/201804/20180402736187.shtml>
 62. Foreign Trade Administration. MOFCOM Announcement No. 44 of 2018 on Terminating the Anti-dumping and Countervailing Investigation against Imports of Grain Sorghum Originating in the United States. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-05-18 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z:
<http://english.mofcom.gov.cn/article/policyrelease/buwei/201805/20180502746783.shtml>
 63. Fortune Global 500. *Fortune* [online]. 2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z:
<https://fortune.com/global500/2019/>
 64. FRANCK, Thomas, TAUSCHE, Kayla. US cancels trade planning meeting with China, source says. *CNBC* [online]. 2019-01-22 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z:
<https://www.cnbc.com/2019/01/22/us-cancels-trade-planning-meeting-with-china-source-says.html>
 65. Full Text of Xi Jinping keynote at the World Economic Forum. *CGTN America* [online]. 2017-01-17 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z:
<https://america.cgtn.com/2017/01/17/full-text-of-xi-jinping-keynote-at-the-world-economic-forum>
 66. Generic 1st 'C' Future. *Bloomberg* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z:
<https://www.bloomberg.com/quote/C%20:COM>
 67. Global Economic Prospects: Heightened Tensions, Subdued Investment. *WB* [online]. Červen 2019 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z:
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/31655/9781464813986.pdf>
 68. Global Forum on Steel Excess Capacity 2nd Ministerial Meeting Held in Paris. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-09-21 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z:
<http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/significantnews/201809/20180902789429.shtml>
 69. Global trade growth loses momentum as trade tensions persist. *WTO* [online]. Duben 2019 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z:
https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018_e.pdf
 70. Congressional Record – Senate: 71st Congress, 2nd Session. *Government Publishing Office* [online]. 1930-05-05, Volume 72, Part 8, s. 8326-8330 [cit. 2019-05-14].
 Dostupné také z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CRECB-1930-pt8-v72/pdf/GPO-CRECB-1930-pt8-v72-6-1.pdf>

71. GUANGJIN, Cheng. China cements role as global mediator. *China Daily* [online]. 2012-12-28 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://usa.chinadaily.com.cn/epaper/2012-12/28/content_16065082.htm
72. GUIDA, Victoria. Mnuchin rejects fears that U.S. waging 'trade war'. *Politico* [online]. 2018-07-12 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2018/07/12/mnuchin-rejects-fears-that-us-waging-trade-war-683606>
73. HABERMAN, Maggie. Donald Trump Says He Favors Big Tariffs on Chinese Exports. *The New York Times* [online]. 2016-01-07 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2016/01/07/donald-trump-says-he-favors-big-tariffs-on-chinese-exports/>
74. HOLLAND, Steve, LAWDER, David. Trump ups ante on China, threatens duties on nearly all its imports. *Reuters* [online]. 2018-09-07 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trump-ups-ante-on-china-threatens-duties-on-nearly-all-its-imports-idUSKCN1LN1TH>
75. CHANG, I-wei Jennifer. China's Evolving Stance on Syria. *Middle East Institute* [online]. 2013-02-18 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://www.mei.edu/publications/chinas-evolving-stance-syria>
76. CHEN, Yawen, BLANCHARD, Ben. China says U.S. putting 'knife to its neck', hard to proceed on trade. *Reuters* [online]. 2018-09-25 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-talks/china-says-u-s-putting-knife-to-its-neck-hard-to-proceed-on-trade-idUSKCN1M509S>
77. CHEN, Yawen, LAWDER, David. China says Trump forces its hand, will retaliate against new U.S. tariffs. *Reuters* [online]. 2018-09-18 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-tariffs/trump-slaps-tariffs-on-200-billion-in-chinese-goods-threatens-267-billion-more-idUSKCN1LX2M3>
78. China Briefing: Trump's Potential Trade Actions Against China and Their Implications. *Blackpeak* [online]. 2019-02-01 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.blackpeakgroup.com/2018/02/china-briefing-trumps-potential-trade-actions-against-china-and-their-implications/>
79. China denies currency devaluation in response to US tariffs. *Nikkei Asian Review* [online]. 2018-09-19 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/Economy/Trade-war/China-denies-currency-devaluation-in-response-to-US-tariffs>
80. China increases tariffs on imported US products from June 1. *Xinhua* [online]. 2019-06-01 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: http://english.gov.cn/news/top_news/2019/06/01/content_281476693525636.htm
81. China opposes armed intervention or forcing 'regime change' in Syria. *Xinhua* [online]. 2012-02-17 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <http://en.people.cn/90777/7732804.html>
82. China warns US sanctions will void trade talks. *BBC* [online]. 2018-06-03 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-44346461>
83. China: Events of 2015. *Human Rights Watch* [online]. 2015 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/china-and-tibet>
84. IKENSON, Dan. US Trade Laws And The Sovereignty Canard. *Forbes* [online]. 2017-03-07 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/danikenson/2017/03/09/u-s-trade-laws-and-the-sovereignty-canard/#6ebe3ae3203f>
85. IMBERT, Fred. Stocks fall on trade war fears, sending the S&P 500 to its worst week of 2019. *CNBC* [online]. 2019-08-02 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z:

- <https://www.cnbc.com/2019/08/02/stock-market-dow-futures-slightly-lower-after-trumps-tariff-threat.html>
86. In rare move, China criticizes Trump plan to exit climate change pact. *CNBC* [online]. 2016-11-01 [cit. 2019-05-02]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2016/11/01/in-rare-move-china-criticizes-trump-plan-to-exit-climate-change-pact.html>
 87. Interim Economic Outlook. *OECD* [online]. 2019-09-19 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/economy/outlook/>
 88. JACOBS, Sam. Here's what to watch for over the next six months as US-China trade tensions escalate. *Business Insider* [online]. 2018-07-12 [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com.au/trade-war-us-china-what-to-watch-six-month-timeline-2018-7>
 89. JEONG-HO, Lee et al. US and China wrap up 'constructive' trade talks with pledge to meet again next week. *South China Morning Post* [online]. 2019-03-29 [cit. 201-05-26]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3003787/pleasure-see-you-again-much-work-do-us-china-trade-talks>
 90. Jiangxi Copper Co Ltd. 358:HK. *Bloomberg* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/358:HK>
 91. KAPADIA, Shefali. Apple CEO dismisses possibility of moving production away from China. *Supply Chain Dive* [online]. 2019-07-31 [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: <https://www.supplychaindive.com/news/apple-tim-cook-china-production-sourcing-tariff/559926>
 92. KHOMAMI, Nadia, GRIERSON, Jamie. US military strikes on Syria: what we know so far. *The Guardian* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/07/us-airstrikes-on-syria-donald-trump-what-we-know-so-far>
 93. KIERSZ, Andy, ZEBALLOS-ROIG, Joseph. Trump boasts the economy is the best it's ever been. Here are 9 charts showing how it's fared compared to the Obama and Bush presidencies. *Business Insider* [online]. 2019-11-26 [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/9-charts-comparing-trump-economy-to-obama-bush-administrations-2019-9>
 94. KIM, Tae. China hits back: It will impose tariffs on \$60 billion worth of US goods effective Sept. 24. *CNBC* [online]. 2018-09-18 [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/09/18/china-says-new-tariffs-on-us-goods-worth-60-billion-effective-sept-24.html>
 95. KRISHNA, Mrinalini. At \$1 Trillion, Apple Is Bigger Than These Things. *Investopia* [online]. 2019-07-07 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/news/apple-now-bigger-these-5-things/>
 96. KUMAR, T. President Obama and China's Human Rights: Real Change or Rehashed Rhetoric? *Amnesty International* [online]. © 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.amnestyusa.org/president-obama-and-chinas-human-rights-real-change-or-rehashed-rhetoric/>
 97. KUO, Lily. Trump hails China trade talks progress and says he will meet Xi Jinping soon. *The Guardian* [online]. 2019-01-31 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2019/feb/01/trump-hails-china-trade-talks-progress-and-says-he-will-meet-xi-jinping-soon>
 98. LAGARDE, Christine. Policy Actions to Sustain Growth and Guard Against Risks. *IMFBlog: Insights & Analysis on Economics & Finance* [online]. 2018-03-15 [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://blogs.imf.org/2018/03/15/policy-actions-to-sustain-growth-and-guard-against-risks/>

99. LANDLER, Mark, MYERS, Steven Lee. U.S. Sees Positive Signs From China on Security Issues. *The New York Times* [online]. 2012-04-26 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/04/27/world/asia/us-is-seeing-positive-signs-from-chinese.html>
100. LASCALEIA, Andrew. The winners and losers of the US-China trade war. *Atlantic Council* [online]. 2019-08-13 [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-winners-and-losers-of-the-us-china-trade-war/>
101. LAWDER, David. U.S., China agree to establish trade deal enforcement offices: Mnuchin. *Reuters* [online]. 2019-04-10 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/u-s-china-agree-to-establish-trade-deal-enforcement-offices-mnuchin-idUSKCN1RM2FV>
102. LAWDER, David. U.S. launches national security probe into aluminum imports. *Reuters* [online]. 2017-04-27 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-aluminum-idUSKBN17T044>
103. LAWDER, David, BEECH, Eric. Cellphones and laptops on latest USTR China tariff list, drugs excluded. *Reuters* [online]. 2019-05-2 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-hearing/cellphones-and-laptops-on-latest-ustr-china-tariff-list-drugs-excluded-idUSKCN1SJ2AZ>
104. LAWDER, David, CHIACU, Doina. Commerce Dept bars U.S. companies from selling to China's ZTE. *Reuters* [online]. 2018-04-16 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/usa-china-zte-commerce/commerce-dept-bars-u-s-companies-from-selling-to-chinas-zte-idUSS0N1QJ03V>
105. League of Nations. *Review of World Trade 1938*. Geneva: League of Nations, 1939, 95 s.
106. LEE, Yen Nee. China reveals its new party line: We're trying to save the world from the US. *CNBC* [online]. 2018-09-25 [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/09/25/trade-war-china-white-paper-on-trade-bullying-practices-by-the-us.html>
107. LEONARD, Jenny, JACOBS, Jennifer. U.S. Plans More China Tariffs If Trump-Xi Meeting Fails, Sources Say. *Bloomberg* [online]. 2018-10-29 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-29/u-s-said-to-plan-more-china-tariffs-if-trump-xi-meeting-fails>
108. LEONHARDT, David, PHILBRICK, Ian P., THOMPSON, Stuart A. Trump's Lies vs. Obama's *LA Times* [online]. 2017-12-14 [cit. 2019-12-01]. <https://www.nytimes.com/interactive/2017/12/14/opinion/sunday/trump-lies-obama-who-is-worse.html?mtrref=www.google.com&gwh=8D9AA3D4EB89634CCA0A039D0E79CA8C&gwt=pay&assetType=REGIWALL>
109. LI, Dandan. Trade War Will Produce 'No Winners,' China's Xi Tells APEC. *Bloomberg* [online]. 2018-11-07 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-11-17/trade-war-will-produce-no-winners-china-s-xi-says>
110. LI, Cheng. Assessing U.S.-China relations under the Obama administration. *Brookings Institute* [online]. 2016-08-30 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/>
111. LI, Cheng, XU, Lucy. Chinese Enthusiasm and American Cynicism Over the "New Type of Great Power Relations". *Brookings Institute* [online]. 2014-12-04 [cit. 2019-

- 04-26]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/opinions/chinese-enthusiasm-and-american-cynicism-over-the-new-type-of-great-power-relations/>
112. LI, Keqiang. Full Text: Report on the Work of the Government (2016). *The State Council* [online]. 2016-03-17 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: http://english.gov.cn/premier/news/2016/03/17/content_281475309417987.htm
 113. LME Copper. *London Metal Exchange* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-27]. Dostupné z: <https://www.lme.com/en-GB/Metals/Non-ferrous/Copper>
 114. LYNCH, David J. Trump delays increase in tariffs on China, citing progress in trade talks. *The Washington Post* [online]. 2019-02-24 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/business/economy/trump-delays-increase-in-tariffs-on-china-citing-progress-in-trade-talks/2019/02/24/273198aa-388c-11e9-a2cd-307b06d0257b_story.html?utm_term=.b7e6e4b8afd1
 115. LYNCH, David J., PALETTA, Damian. Trump announces steel and aluminum tariffs Thursday over objections from advisers and Republicans. *The Washington Post* [online]. 2018-02-01 [cit. 2019-05-18]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/business/wp/2018/03/01/white-house-planning-major-announcement-thursday-on-steel-and-aluminum-imports/?utm_term=.ea1f1395fa4e
 116. Major Foreign Holders of Treasury Securities (in billions of dollars): Holdings 1/ At End of Period. *U.S. Department of the Treasury* [online]. 2019-04-15 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://ticdata.treasury.gov/Publish/mfhhis01.txt>
 117. MARTINA, Michael, HOLLAND, Steve. In phone call, China's Xi tells Trump cooperation is only choice. *Reuters* [online]. 2016-11-14 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-china-idUSKBN1390D3>
 118. MARTINA, Michael, LAWDER, David. China, U.S. to hold lower-level trade talks in late August. *Reuters* [online]. 2018-08-16 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/china-us-to-hold-next-round-of-trade-talks-in-late-august-idUSKBN1L1058>
 119. MASON, Jeff, SHEPARDSON, David. Trump ratchets up pressure on China, threatens tariff hikes. *Reuters* [online]. 2019-05-05 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trump-ratchets-up-pressure-on-china-threatens-tariff-hikes-idUSKCN1SB0KP>
 120. MAYEDA, Andrew. U.S., China Trade Talks: Side-By-Side Comparison of Statements. *Bloomberg* [online]. 2019-02-15 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-02-15/u-s-china-trade-talks-side-by-side-comparison-of-statements>
 121. MCCRUM, Dan. Trade tension and China. *Financial Times* [online]. 2018-07-17 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <https://app.ft.com/cms/s/48f12422-b67c-3153-864e-b28196a48cdc.html>
 122. MCMAHON, Linda E. Notice of initiation of investigation; hearing; and request for comments. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2017-08-24 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/FRN%20China301.pdf>
 123. MICKLETHWAIT, John, TALEV, Margaret a Jennifer JACOBS. Trump Threatens to Pull U.S. Out of WTO If It Doesn't 'Shape Up'. *Bloomberg* [online]. 2018-08-30 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-08-30/trump-says-he-will-pull-u-s-out-of-wto-if-they-don-t-shape-up?srnd=premium-europe>

124. MILLER, Rich. Lessons Learned – And Forgotten – From the Last Trade War. *Bloomberg* [online]. 2018-07-27 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-07-27/lessons-learned-and-forgotten-from-last-trade-war-quicktake>
125. Mnuchin Calls Latest Round of China Trade Talks ‘Productive’. *Bloomberg* [online]. 2019-05-01 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-05-01/mnuchin-calls-latest-round-of-china-trade-talks-productive>
126. MYERS, Steven Lee, GOODNOUGH, Abby. China Bans All Types of Fentanyl, Cutting Supply of Deadly Drug to U.S. and Fulfilling Pledge to Trump. *The New York Times* [online]. 2019-04-01 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/04/01/world/asia/china-bans-fentanyl-trump.html>
127. NICAS, Jack. Apple Reports Declining Profits and Stagnant Growth, Again. *The New York Times* [online]. 2019-06-30 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/07/30/technology/apple-earnings-iphone.html>
128. Obama: U.S.-China Ties Shape 21st Century. *CBS News* [online]. 2009-07-27 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/obama-us-china-ties-shape-21st-century/>
129. OECD Economic Outlook, Volume 2019, Issue 1. *OECD* [online]. Květen 2019, No. 105 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/b2e897b0-en>
130. Office of Public Affairs. Department of Commerce Announces the Addition of Huawei Technologies Co. Ltd. to the Entity List. *U.S. Department of Commerce* [online]. 2019-05-15 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2019/05/departments-commerce-announces-addition-huawei-technologies-co-ltd>
131. Office of Public Affairs. JOINT RELEASE: Initial Results of the 100-Day Action Plan of the U.S. – China Comprehensive Economic Dialogue. *US Department of Commerce* [online]. 2017-05-11 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/print/3122>
132. Office of Public Affairs. Secretary Ross Releases Steel and Aluminum 232 Reports in Coordination with White House. *U.S. Department of Commerce* [online]. 2018-02-16 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2018/02/secretary-ross-releases-steel-and-aluminum-232-reports-coordination>
133. Office of the Deputy Assistant Secretary of Defense for Industrial Policy. Assessing and Strengthening the Manufacturing and Defense Industrial Base and Supply Chain Resiliency of the United States: Report to President Donald J. Trump by the Interagency Task Force in Fulfillment of Executive Order 13806. *Department of Defense* [online]. Září 2018 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <https://media.defense.gov/2018/Oct/05/2002048904/-1/-1/1/ASSESSING-AND-STRENGTHENING-THE-MANUFACTURING-AND%20DEFENSE-INDUSTRIAL-BASE-AND-SUPPLY-CHAIN-RESILIENCY.PDF>
134. Office of the Press Secretary. FACT SHEET: The Obama Administration’s Record on the Trade Enforcement. *The White House* [online]. 2017-01-12 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2017/01/12/fact-sheet-obama-administrations-record-trade-enforcement>
135. Office of the Press Secretary. Remarks By President Obama to the Australian Parliament. *The White House* [online]. 2011-11-17 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>

136. Office of the Press Secretary. Remarks by the President on the Middle East and North Africa. *The White House* [online]. 2011-05-19 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa>
137. Office of the United States Trade Representative. Notice of Action and Request for Public Comment Concerning Proposed Determination of Action Pursuant to Section 301: China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation, USTR-2018-0018. *Federal Register* [online]. 2018-06-20 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/2018-13248.pdf>
138. OYEDELE, Akin. A 1960s 'Chicken War' reveals the driving force behind the boom of American pickup trucks. *Business Insider* [online]. 2018-06-22 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/american-trucks-chicken-tax-explains-domination-2018-6>
139. PACKARD, Clark. Suniva and Whirlpool clearly show safeguard laws are broken. *Washington Examiner* [online]. 2017-12-04 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.washingtonexaminer.com/suniva-and-whirlpool-trade-cases-clearly-show-safeguard-laws-are-broken>
140. PALETTA, Damian, DENYER, Simon. Trump, China reach preliminary trade agreements on beef, poultry. *The Washington Post* [online]. 2017-05-12 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2017/05/11/trump-china-reach-preliminary-trade-agreements-on-beef-poultry/>
141. PATTON, Dominique. China launches dumping probe into U.S. sorghum imports amid rising trade tension. *Reuters* [online]. 2018-02-04 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-us-sorghum/china-launches-dumping-probe-into-u-s-sorghum-imports-amid-rising-trade-tension-idUSKBN1FO06C>
142. PHELPS, Jordyn. Trump: 'I don't blame China' for US-China trade imbalances. *ABC News* [online]. 2017-11-09 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/Politics/trump-dont-blame-china-us-china-trade-imbalances/story?id=51030935>
143. PHILLIPS, Matt. Stocks Fall as Trump Threatens New Tariffs on China. *The New York Times* [online]. 2019-05-06 [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/05/06/business/global-markets-trade-trump.html>
144. PHILLIPS, Tom. Barack Obama 'deliberately snubbed' by Chinese in chaotic arrival at G20. *The Guardian* [online]. 2016-09-04 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/04/barack-obama-deliberately-snubbed-by-chinese-in-chaotic-arrival-at-g20>
145. PLUME, Karl. Exclusive: China makes first big U.S. soybean purchase since Trump-Xi truce. *Reuters* [online]. 2018-12-12 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-soybeans/exclusive-china-makes-first-big-us-soybean-purchase-since-trump-xi-truce-idUSKBN1OB29S>
146. President Donald J. Trump is Confronting China's Unfair Trade Policies. *The White House* [online]. 2018-05-29 [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-confronting-chinas-unfair-trade-policies/>
147. President Donald J. Trump's State of the Union Address. *The White House* [online]. 2018-01-30 [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>
148. Presidential Job Approval Center. *Gallup* [online]. ©2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://news.gallup.com/interactives/185273/presidential-job-approval-center.aspx>

149. Presidential Proclamation on Adjusting Imports of Aluminum into the United States. *The White House* [online]. 2018-03-08 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-proclamation-adjusting-imports-aluminum-united-states/>
150. Presidential Proclamation on Adjusting Imports of Steel into the United States. *The White House* [online]. 2018-03-08 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-proclamation-adjusting-imports-steel-united-states>
151. RAPPEPORT, Alan. Trump Will Not Meet President Xi Jinping of China Before Trade Deal Deadline. *The New York Times* [online]. 2019-02-07 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/02/07/us/politics/trump-xi-jinping-china-trade.html>
152. RAPPEPORT, Alan, LANDLER, Mark. Trump Optimistic on Trade Deal With China, but May Keep Tariffs Anyway. *The New York Times* [online]. 2019-01-31 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/01/31/business/trump-china-trade-tariffs.html>
153. REISINGER, Don. Apple's iPhone Could Cost 3% More to Produce Due to China Tariffs. *Fortune* [online]. 2019-05-14 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <http://fortune.com/2019/05/14/apple-iphone-manufacturing-costs/>
154. Remarks by President Trump After Meeting with President Xi of China. *The White House* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-meeting-president-xi-china/>
155. Remarks by President Trump Before Meeting with Vice Premier Liu He of the People's Republic of China. *The White House* [online]. 2019-02-22 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-meeting-vice-premier-liu-peoples-republic-china-2/>
156. Remarks by Secretary Panetta at the Shangri-La Dialogue in Singapore. *U.S. Department of Defense* [online]. 2012-06-02 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://archive.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=5049>
157. Request for Comments Concerning Proposed Modification of Action Pursuant to Section 301: China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation, USTR-2018-0026. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2018-07-10 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://ustr.gov/sites/default/files/301/2018-0026%20China%20FRN%207-10-2018_0.pdf
158. RESTUCCIA, Andrew, JOHNSON, Eliana. Trump prepares for the first test of his relationship with Xi. *Politico* [online]. 2017-11-07 [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2017/11/07/trump-china-xi-asia-trip-244660>
159. RUSSELL, Clyde. If the U.S. has a steel problem, it isn't China: Russell. *Reuters* [online]. 2017-07-24 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-column-russell-steel-china/if-the-u-s-has-a-steel-problem-it-isnt-china-russell-idUSKBN1A90F1>
160. S&P 500 Index. *Bloomberg* [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/SPX:IND>
161. SELIGSOHN, Deborah. Trump's victory may force climate leadership role onto China. *China Dialogue* [online]. 2016-11-11 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://chinadialogue.net/article/show/single/en/9376-Trump-s-victory-may-force-climate-leadership-role-onto-China>

162. Shanghai Stock Exchange Composite Index. *Bloomberg* [online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quote/SHCOMP:IND>
163. SHEETZ, Michael. Apple's November rout worsens after Trump says US could place 10% tariff on iPhones. *CNBC* [online]. 2018-11-27 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/11/27/apple-shares-slide-after-trump-says-iphones-could-face-10percent-tariff.html>
164. Shock to the System: An Interview With Barry Eichengreen. *Octavian Report* [online]. Březen 2017, Vol. 3, Iss. 2 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://octavianreport.com/article/barry-eichengreen-trump-dollar-brexite/>
165. Sino-Russia strategic cooperation contributes to world peace. *China Daily* [online]. 2012-12-26 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2012-12/26/content_16058128.htm
166. SOMANADER, Tanya. President Obama: The United States Formally Enters the Paris Agreement. *The White House* [online]. 2016-09-03 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2016/09/03/president-obama-united-states-formally-enters-paris-agreement>
167. SOO, Zen. Chinese tech firms don't copy Western innovations, they learn from them, says venture capitalist. *South China Morning Post* [online]. 2015-07-31 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/tech/innovation/article/1845540/chinese-tech-firms-dont-copy-western-innovations-they-learn-them>
168. Statement by the President Regarding Trade with China. *The White House* [online]. 2018-06-15 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-trade-china/>
169. Statement by the Press Secretary Regarding China Talks. *The White House* [online]. 2019-02-15 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-china-talks/>
170. Statement from the Press Secretary Regarding the President's Working Dinner with China. *The White House* [online]. 2018-12-01 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-presidents-working-dinner-china/>
171. Struggle to restore China's lawful seat in the United Nations. *Ministry of Foreign Affairs* [online]. ©2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18013.shtml
172. Supplier Responsibility. *Apple* [online]. © 2019 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.apple.com/supplier-responsibility/>
173. SWANSON, Anna, RAPPEPORT, Alan. U.S. Suspends Tariffs on China, Stoking Fears of a Loss of Leverage. *The New York Times* [online]. 2018-05-20 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/05/20/us/politics/mnuchin-kudlow-china-trade.html>
174. The 2012 Trade Policy Agenda and 2011 Annual Report of the President of the United States on the Trade Agreements Program. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2012 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://ustr.gov/sites/default/files/FULL%20REPORT%20-%20PRINTED%20VERSION.pdf>
175. The Battle of Smoot-Hawley. *The Economist* [online]. 2008-12-18 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.economist.com/christmas-specials/2008/12/18/the-battle-of-smoot-hawley>
176. The economic implications of rising protectionism: a euro area and global perspective. *ECB* [online]. 2019-04-24 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z:

- https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ecb.ebart201903_01~e589a502e5.en.html?utm_source=ecb_twitter&utm_medium=social&utm_campaign=190424_eb_3&utm_term=article2#toc1
177. The People's Republic of China. The Facts and China's Position on China-U.S. Trade Friction. *Information Office of the State Council* [online]. Zář 2018 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <http://english.gov.cn/r/Pub/GOV/ReceivedContent/Other/2018-09-26/Full%20Text.doc>
 178. The White Helmets.[4th joint report between SCD & Idleb health directorate...]. In: *Twitter* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://twitter.com/SyriaCivilDef/status/850323422894850048>
 179. THOMAS, Leigh, MILES, Tom. French finance minister flags new cold war risk over trade. *Reuters* [online]. 2018-11-15 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-france-trade-wto/french-finance-minister-flags-new-cold-war-risk-over-trade-idUSKCN1NL0XT>
 180. THOMAS, Leigh, MILES, Tom. Trade ware to weigh on global growth in coming months: France's Le Maire. *Reuters* [online]. 2018-12-07 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-france-china/trade-ware-to-weigh-on-global-growth-in-coming-months-frances-le-maire-idUSKBN1O61AL>
 181. THOMPSON, Mark. China: 'The US has launched a trade war'. *CNN* [online]. 2018-06-15 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://money.cnn.com/2018/06/15/news/economy/china-us-trade-war/index.html>
 182. THOMS, Anahita. Why trade wars have no winners. *WEF* [online]. 2019-11-01 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2019/11/who-benefits-from-a-trade-war/>
 183. Trade Freedom. *Heritage Foundation* [online]. 2019 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/visualize>
 184. Trade war. *Business Dictionary* [online]. WebFinance Inc., ©2019 [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/definition/trade-war.html>
 185. Trade war. *Cambridge Business English Dictionary* [online]. Cambridge University Press, ©2019 [cit. 03-02-2019]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/trade-war>
 186. Transcript: Donald Trump announces his presidential candidacy. *CBSNews* [online]. 2015-06-16 [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/transcript-donald-trump-announces-his-presidential-candidacy/>
 187. Transcript: World Bank Group Opening Press Conference by President David Malpass at the 2019 Spring Meeting. *WB* [online]. 2019-04-11 [cit. 2019-10-23]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/news/speech/2019/04/11/transcript-world-bank-group-opening-press-conference-by-president-david-malpass-at-the-2019-spring-meetings>
 188. Trump Threatens North Korea With 'Fire And Fury'. In: *Youtube* [online]. 2017-08-09 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bwsTM6dMeCs>
 189. TRUMP, Donald. ["In politics, and in life, ignorance is not a virtue."...]. In: *Twitter* [online]. 2016-05-16 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/732377163505225728>
 190. TRUMP, Donald. [...of additional goods sent to us by China remain untaxed...]. In: *Twitter* [online]. 2019-05-05 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1125069836088950784>
 191. TRUMP, Donald. [After decades of our leaders allowing...]. In: *Twitter* [online]. 2013-03-25 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/316293536221908992>

192. TRUMP, Donald. [Billions of Dollars are pouring into the coffers...]. In: *Twitter* [online]. 2018-11-29 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1068120444279103488>
193. TRUMP, Donald. [China has copied our military's F-22 Raptor design...]. In: *Twitter* [online]. 2012-06-11 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/151776172232015872>
194. TRUMP, Donald. [China is a threat to America...]. In: *Twitter* [online]. 2011-08-15 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/103192686349131776>
195. TRUMP, Donald. [China is expanding its military bases abroad...]. In: *Twitter* [online]. 2011-12-27 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/212266828062400512>
196. TRUMP, Donald. [China is our enemy...]. In: *Twitter* [online]. 2011-07-20 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/93774719052029953>
197. TRUMP, Donald. [China just hacked our federal government...]. In: *Twitter* [online]. 2015-06-05 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/606915921958060033>
198. TRUMP, Donald. [China neither an ally or a friend...]. In: *Twitter* [online]. 2011-09-21 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/116575636583227392>
199. TRUMP, Donald. [Just had a long and very good call...]. In: *Twitter* [online]. 2018-12-29 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1079045134061371392>
200. TRUMP, Donald. [Obama has now become the weakest POTUS against China...]. In: *Twitter* [online]. 2013-03-25 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/316282709154619392>
201. TRUMP, Donald. [Tariffs will make our Country MUCH STRONGER...]. In: *Twitter* [online]. 2019-05-10 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1126816259851673601>
202. TRUMP, Donald. [The concept of global warming was created...]. In: *Twitter* [online]. 2012-11-06 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/265895292191248385>
203. TRUMP, Donald. [The Yuan hit another record high...]. In: *Twitter* [online]. 2013-04-02 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/319174786548908032>
204. TRUMP, Donald. [US trade deficit hit \$64B+ in April...]. In: *Twitter* [online]. 2014-06-04 [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/474213293717200897>
205. TRUMP, Donald. [When a country (USA) is losing many billions of dollars...]. In: *Twitter* [online]. 2018-03-02 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/969525362580484098?lang=cs>
206. TRUMP, Donald. President Donald J. Trump's State of the Union Address. *The White House* [online]. 2018-01-30 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>
207. Trump China visit: US leader strikes warmer tone with Xi Jinping. *The Guardian* [online]. 2017-11-09 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-41924228>
208. Trump: I don't blame China for taking advantage of us. In: *Youtube* [online]. 2019-02-06 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=E4aVIuKl0Oo>

209. U.S. Department of the Treasury. Financial Report of the United States Government: Fiscal Year 2017. *Bureau of the Fiscal Service* [online]. 2018-06-08 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: [https://fiscal.treasury.gov/files/reports-statements/financial-report/02142018-FR\(Final\).pdf](https://fiscal.treasury.gov/files/reports-statements/financial-report/02142018-FR(Final).pdf)
210. U.S. Trade in Goods and Services - Balance of Payments (BOP) Basis. *U.S. Census Bureau, Economic Indicator Division* [online]. 2019-03-27 [cit. 2019-05-15]. Dostupné z: <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/historical/gands.pdf>
211. United States of America. *Atlas of Economic Complexity* [online]. Harvard's Growth Lab. Harvard University. ©2019 [cit. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://atlas.cid.harvard.edu/countries/231>
212. UPDATE-Change in Effective Date of Duty Increase of Section 301 (Tranche 3) Duties, CSMS #19-000236. *U.S. Customs and Border Protection* [online]. 2019-05-09 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: https://csms.cbp.gov/viewmssg.asp?Recid=24227&page=&srch_argv=301&srchtype=&btype=&sortby=&sby=
213. US election 2020: Which Democrat will take on Trump in 2020?. *BBC* [online]. 2019-05-16 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-47309795>
214. USDA Press. USDA Assists Farmers Impacted by Unjustified Retaliation. *U.S. Department of Agriculture* [online]. 2018-07-24 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <https://www.usda.gov/media/press-releases/2018/07/24/usda-assists-farmers-impacted-unjustified-retaliation>
215. WANG, Cong. Xi meets US trade officials after the latest round of trade talks. *Global Times* [online]. 2019-02-15 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <http://www.globaltimes.cn/content/1138995.shtml>
216. WANG, Hejun. Head of MOFCOM Trade Remedy and Investigation Bureau Wang Hejun Comments on the US' Announcement of the Global Safeguard Measures on Imported Solar Products and Large Home Washing Machines. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-01-28 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/policyreleasing/201801/20180102705032.shtml>
217. WANG, Shouwen. First FedEx, Now Ford. China Clamps Down on U.S. Companies. *Bloomberg* [online]. 2019-06-05 [cit. 2019-06-07]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-06-05/china-fines-ford-venture-as-tensions-with-u-s-escalate>
218. WANG, Yi. 国务委员兼外交部长王毅向中外媒体介绍中美元首会晤情况. *Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2018-12-02 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.fmprc.gov.cn/web/wjbzhd/t1618091.shtml>
219. Watch Trump's full statement on the Syria missile strikes. In: *Youtube* [online]. 2017-04-07 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Sm126xVG584>
220. WEI, Lingling. China Cancels Trade Talks With U.S. Amid Escalation in Tariff Threats. *The Wall Street Journal* [online]. 2018-09-22 [cit. 2019-05-12]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/china-cancels-trade-talks-with-u-s-amid-escalation-of-tariff-threats-1537581226>
221. Welfare effects of tariffs, *ECB* [online]. Březen 2019. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ebart201903_01/ecb.ebart201903_01.en_img14.png?a9fc364eb536a0b2c9898d07ca5e2bc8

222. What You Need To Know: Section 232 Investigations and Tariffs. *The White House* [online]. 2018-03-08 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/need-know-section-232-investigations-tariffs>
223. WIKE, Richard et al. Trump's International Ratings Remain Low, Especially Among Key Allies. *Pew Research Center* [online]. 2018-10-01 [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center_U-S-Image-Report_UPDATED_2018-10-01.pdf
224. WIKE, Richard et al. U.S. Image Suffers as Publics Around World Question Trump's Leadership. *Pew Research Center* [online]. 2017-06-26 [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center_U.S.-Image-Report_2017-06-27.pdf
225. WONG, Andrea, XIE, Ye. Trump to Brand China Currency Manipulator, Ex-Treasury Aide Says. *Bloomberg* [online]. 2016-11-09 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-11-09/trump-to-brand-china-currency-manipulator-treasury-veteran-says>
226. World Bank. Trade (% of GDP). *WB* [online]. © 2019 [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2017&locations=US-CN&start=1960&view=chart>
227. World Economic Outlook: Asset Prices and the Business Cycle. *IMF* [online]. Květen 2000 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Asset-Prices-and-the-Business-Cycle>
228. World Economic Outlook: Global Manufacturing Downturn, Rising Trade Barriers. *IMF* [online]. Říjen 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2019/April/English/text.ashx?la=en>
229. World Economic Outlook: Growth Slowdown, Precarious Recovery. *IMF* [online]. Duben 2019 [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2019/April/English/text.ashx?la=en>
230. World Economic Outlook: Challenges to Steady Growth. *IMF* [online]. Říjen 2018 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/WEO/2018/October/English/main-report/Text.ashx?la=en>
231. WTO lowers trade forecast as tensions unsettle global economy. *WTO* [online]. 2019-10-01 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/news_e/pres19_e/pr840_e.pdf
232. WTO Secretariat. DS565: United States — Tariff Measures on Certain Goods from China II. *WTO* [online]. 2018-08-23 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds565_e.htm
233. WTO. Annual Report 2018. *WTO* [online]. 2018 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep19_e.pdf
234. WTO. Annual Report 2019. *WTO* [online]. 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep19_e.pdf
235. WTO. Tariff profiles: China. *WTO* [online]. 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/tariff_profiles/CN_E.pdf
236. WTO. Tariff profiles: United States of America. *WTO* [online]. 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/daily_update_e/tariff_profiles/US_E.pdf

237. WTO. Tariffs: more bindings and closer to zero. *WTO* [online]. © 2019 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm2_e.htm
238. WTO. Understanding the WTO: Settling Disputes. *WTO* [online]. © 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/disp1_e.htm
239. WU, Wendy. US and China officials meet ahead of possible talks between Xi Jinping and Donald Trump. *South China Morning Post* [online]. 2018-10-25 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2170231/us-and-china-officials-meet-ahead-possible-talks-between-xi>
240. Xinhua. China imposes additional tariffs on US products worth \$50b. *China Daily* [online]. 2018-04-04 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <http://www.chinadaily.com.cn/a/201804/04/WS5ac48e8da3105cdcf65164a2.html>
241. YI, Yang. Full text: China's Position on the China-US Economic and Trade Consultations. *Xinhua* [online]. 2019-06-02 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.xinhuanet.com/english/download/20190602fulltext.doc>
242. ZHOU, Cissy. US says there's still 'significant work' to be done in trade talks with China. *South China Morning Post* [online]. 2019-04-06 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3004961/us-says-theres-still-significant-work-be-done-trade-talks>
243. ZHOU, Laura, WU, Wendy. Beijing 'looking into joining trans-Pacific trade pact' to hedge against US. *South China Morning Post* [online]. 2018-10-11 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2168147/beijing-looking-joining-trans-pacific-trade-pact-hedge-against>
244. 商务部新闻发言人就美国对340亿美元中国产品加征关税发表谈话, tisková zpráva. *Tiskové oddělení Ministerstva obchodu ČLR* [online]. Peking, 2018-07-06 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201807/20180702763232.shtml>
245. 关于对原产于美国的部分商品加征关税的公告. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-08-08 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ai/201808/20180802773926.shtml>
246. 具体产品清单. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-03-23 [cit. 2019-05-16]. Dostupné z: <http://images.mofcom.gov.cn/www/201803/20180326085959196.pdf>
247. 商务部新闻发言人就中国在世贸组织起诉美国光伏保障措施和可再生能源补贴措施发表谈话. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-08-14 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201808/20180802775695.shtml>
248. 商务部新闻发言人就中国将建立“不可靠实体清单”制度答记者问. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-31 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/xwfbh/20190531.shtml?>
249. 商务部新闻发言人就美方正式实施加征关税发表谈话. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-10 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201905/20190502861691.shtml>
250. 国务院关税税则委员会关于对原产于美国的部分进口商品提高加征关税税率的公告. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-13 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201808/t20180803_2980950.html
251. 国务院关税税则委员会关于试行开展对美加征关税商品排除工作的公告. *Ministry of Commerce* [online]. 2019-05-13 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201905/t20190513_3256786.html
252. 国务院关税税则委员会办公室.
国务院关税税则委员会发布公告决定对原产于美国的汽车及零部件继续暂停加

- 征关税. *Ministry of Finance* [online]. 2019-03-31 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z:
http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/gongzuodongtai/201903/t20190331_3209704.html?flyarg=1&flyarg=2
253. 国务院关税税则委员会发布公告决定对原产于美国的汽车及零部件暂停加征关税. *Ministry of Finance* [online]. 2018-12-14 [cit. 2019-05-25]. Dostupné z:
http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/gongzuodongtai/201812/t20181214_3093440.html
254. 对美加征关税商品清单一. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-06-16 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z:
<http://images.mofcom.gov.cn/www/201806/20180616015345014.pdf>
255. 对美加征关税商品清单二. *Ministry of Commerce* [online]. 2018-08-08 [cit. 2019-05-20] Dostupné z:
<http://images.mofcom.gov.cn/www/201808/20180808201049842.pdf>
256. 税委会公. 国务院关税税则委员会关于对原产于美国的部分进口商品: 加征关税的公告. *Ministry of Finance* [online]. 2018-08-03 [cit. 2019-05-20]. Dostupné z:
http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201808/t20180803_2980950.html

Seznam příloh

Příloha 1 – Ukazatele otevřenosti ekonomiky ČLR, USA

Příloha 2 – Schéma uvalování cel mezi USA a ČLR, 2018-2019 (anglicky)

Přílohy

Příloha 1 – Ukazatele otevřenosti ekonomiky ČLR, USA

	Čína	USA
Průměrné celní sazby, vážený průměr (WTO), 2017	4,8 %	2,3 %
Průměrné celní sazby (Heritage Foundation), 2019	3,5 %	1,7 %
Podíl zahraničního obchodu na HDP (WTO), 2016 - 2018	19,1 %	13,4 %
Podíl zahraničního obchodu na HDP (WB), 2017	38,15 %	27,091%
Podíl zahraničního obchodu na HDP (Heritage Foundation), 2019	37,8 %	26,6 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora na základě dat z WTO, WB a Heritage Foundation

Příloha 2 – Schéma uvalování cel mezi USA a ČLR, 2018-2019 (anglicky)

Zdroj: Statista